

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

2. (112.) ÉVFOLYAM 1. SZÁM

2007. február

Dr. Bendzsel Miklós

A jövő emlékei? A szellemi tulajdon védelmének millenniumi öröksége

Dr. Ficsor Mihály

Vigyázó szemetek Londonra vessétek?

Dr. Munkácsi Péter

A TRIPS-megállapodás az Európai Bíróság döntéseiben.

I. rész: a TRIPS-megállapodás közvetlen hatálya a közösségi jogban

Dr. Palágyi Tivadar

Egy érdekes európai döntés a diagnosztikai
módszerek szabadalmazhatóságáról

Dr. Vida Sándor

Még egyszer a jó hírű védjegy oltalmáról
Az Európai Bíróság Davidoff c/a Gofkid-ítélete

Tidrenczel Béla

Az MSZH nemzetközi együttműködési tevékenységének
főbb jellemzői 2006 második felében

FÓRUM

A Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület elnökségének állásfoglalása
a Magyar Köztársaságnak a Londoni Megállapodáshoz történő csatlakozásáról

Dr. Vidák Judit

A természet találmányai –
a cápa és az élő szennyeződés

MAGYAR SZABADALMI HIVATAL

A JÖVŐ EMLÉKEI? A SZELLEMI TULAJDON VÉDELME NEK MILLENNIUMI ÖRÖKSÉGE*

I.

A modern gazdaság és kultúra egyik kreatív hajtóerejét, a szellemi tulajdon gyűjtőfogalmával átfogott javak létrehozásának és hasznosításának klasszikus ösztökéjéül szolgáló oltalmi rendszerek működtetését állította a figyelem középpontjába mai ülésünk ünnepi napirendje. Szakmai diadalút és kétségövezte, kritikával és bizalmatlansággal értékelt hatásmechanizmusok; átfogó, globális tevékenység, egyetemes eszköztár, illetve az alapelveket is kikezdő rivális megfontolások jellemzik a hivatás mai gyakorlatát. Végletes társadalmi vélekedések közepette élő, működő, amolyan „magasabb tudást” megtestesítő multidiszciplináris ismeretegyüttes letéteményeseként a tudományos-technológiai, a gazdasági és a jogi diszciplínák egymásra támaszkodó, közös célokat támogató természetét jeleníti meg hivatásrendünk, illetve annak mind vállalkozói, innovátori, mind képviselői, közreműködői, mind pedig hatósági, kormányzati oldala.

Tisztem ma a jelennek szentelt figyelem, a *mai gyakorlatra adott érzékeny reflexió*. A múlt és a jövő közötti jelen idő megélése az egyetlen valóságos életfeladat: kapocs volta közhelyes („a ma lesz a holnap tegnapi”). Ezért a mai szűk keretek között – szükségszerűen csak tézisszerűen – három jelenséget kívánok vizsgálni. Mit hordoz az *alapfogalmainkat gyorsuló módon átértelmező globális változás*, az ismeret- és kultúraspektrum rohamos tágulása? Milyen újraértelmezési szükséglet keletkezik, *milyen válaszok szükségesek itt és most*? Erre a töredékes helyzetképre alapítok két, kulcsfogalommal fémjelzett javaslatot: a *szellemi vagyon értékelésének és a hamisítás elleni fellépésnek a nemzeti kihívásait*, ha úgy tetszik, korparancsát.

Mielőtt rátérnék ezekre, egy pillanatra merítsünk erőt a Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület múltjának tükréből.

A Magyar Királyi Szabadalmi Hivatal első 10 évi működéséről (1896–1906) elődöm, a hivatal akkori elnöke, dr. Ballai Lajos által 1907-ben közreadott jelentés a következő módon ad számot az egyesület lábrakapásáról és életéről:

„A hivatal és a gyakorlati élet közti kölcsönhatás a hivatal ügyforgalmából ismerhető meg külsőleg, de mily termékenyítőleg hatnak a fokozatos fejlődés mozzanatai az iparjogok nagy terére, mutatja az e téren jelentkező egyesületi élet intenzív működése. Ily egyesületek

* A MIE centenáriumi tudományos ülésén, 2006. november 21-én, a Magyar Tudományos Akadémián elhangzott előadás szerkesztett változata

egymástól különállóan, sűrűn keletkeztek az országban, sőt egyik-másik gyakorlatilag, irodalmilag, szóval szellemi téren is élénk működést fejt ki. Így elsősorban a *magyar iparjogvédelmi egyesület*, több szakosztály alakítása és széles tartalmú hazai folyóirat kiadása által, kiválóan termékenyen hat az iparjogok oltalmának hazánkban fejlesztésére. '*Egyesület az ipari és szellemi tulajdon oltalmára*' cím alatt ugyancsak egy egyesület alakult, mely tudományos alapon hat közre az iparjogvédelmi ügyek intenzívebb művelésére. (Időközben a két egyesület fuzionált.) Ugyanilyen szempontból említendő meg az *országos iparegyesület iparjogvédelmi szakosztálya*; továbbá az *iparjogi nemzetközi egyesülés magyarországi fiókja*."

Hogy azután ez a korán megmutatkozó szervezeti tetterő mire vitte a szellemi tulajdon oltalmának ügyét, arról a modernkori MIE 40. születésnapja alkalmából *dr. Bacher Vilmos* által készített történeti összefoglalás, illetve a mai jubileumi ülésen a Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara megújult szervezetének első elnöke, *dr. Gödölle István* által előadott ünnepi méltatás tanúskodik. Ezt a hazai gazdaság érdekében kifejtett kiemelkedő egyesületi erőfeszítés-sorozatot ismerte el a Magyar Szabadalmi Hivatal 2001-ben, a szellemi tulajdon védelmének világnapján adományozott *Millenniumi Díj*a. Jubileumi ülésünk és ezévi őszi konferenciánk előadott és kapcsolódó tanulmányait, dolgozatait pedig az idén 111. évfolyamát élő *Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítő* szakmai mellékleteként immár két évtizedes múltra visszatekintő *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2007. évi első különszámában ajánljuk fel közzétenni, tisztelegsül az egyesületi centenárium előtt. Hasonló célból tesszük kutathatóvá a hazai gyűjteményekben szétszóródott évszázadnyi egyesületi periodika digitalizált korai évfolyamait hivatalunk könyvtárában.

II.

Rátérve az ezredforduló meghatározó folyamatainak érzékeltetésére, vegyük szemügyre az iparjogvédelem legfontosabb alapfogalmainak fokozatos átlényegülését, illetve viszonylagossá válását. Csak jelzésszerűen élve a folyamatok hordozta minőségbeli, mennyiségi és strukturális módosulások bemutatásával, tekintsük át a következőket.

Az iparjogvédelmi oltalmak értelmezési tartományának meghatározó dimenziói a *területi hatály* és az *időtartam*. Nos, az államonként értelmezett, független területi hatály, a *nemzeti oltalom* érvényesülése mellett, de ennek számossági rovására tért hódít a fogalom *regionális, közösségi*, továbbá procedurális szempontokból *trilaterális és globális* kiterjesztése. Ismert volt ugyan a Benelux államokra érvényes védjegy- és dizájnoltalmi, vagy az eurázsiai iparjogvédelmi rendszer, de számunkra létrejöttétől meghatározó az *európai szabadalmi rendszer*, amelynek 2003-tól teljes jogú részesei vagyunk. 2004 májusától osztozunk a *közösségi védjegy- és dizájnoltalmi rendszer* előnyeiben, és igazodunk kötöttségeihez, idomulunk az új, belső piaci mechanizmusokhoz. Ehhez járul a *közösségi szabadalmi rendszer* félt és vágyott intézménye keltette vita és az ellentmondásos diagnózis: ennek bevezetése döntően a ten-

gerentúli versenytársaknak kedvezne, hozzájuk sorolva az európai multinacionális cégeket is. A nyelvi homogenizálást a fordítási terhek drasztikus csökkentésével is serkentő *Londoni Megállapodás* küszöbön álló hatályosulása és az európai egységes szabadalmi bíraskodást célzó *EPLA-egyezmény* részben megelőlegezi, részben halaszthatóvá tenné a háromszintű kontinentális szisztéma kialakulását.

Az ismétlődő brüsszeli törekvések a közösségi szabadalom megteremtésére számos tagállami érdeket és szakpolitikát ütköztetnek. A rév és a vám viszonya a kis- és középvállalati szektor számára nemzetgazdaságonként más és más. Leszögezhető, hogy a költségghatékonnyá tett EPC jobban szolgálja a felzárkózó gazdaságok nemzeti szereplőit; ezért a hazai diszkusszió nélküli, a közösségi rendszer mielőbbi bevezetését támogató politikai nyilatkozatok – még ha nem is fordulhat meg rajtuk az ügy – legalábbis kétélű eszköznek bizonyulhatnak. Ebben a vitában mind erőteljesebb azonban annak a politikai nyilatkozatnak az alkotó kisugárzása, amelyet 2003 márciusában tettek a tagállamok: a *nemzeti rendszerek és hatóságok hálózata és kultúrateremtő, edukatív, szolgáltató* gyakorlata fejlesztendő; az európai és a közösségi szabadalmi rendszerek sikere elsősorban a meghatározó nemzeti piacok ismeretén alapuló helyi stimuláló, közvetítő szerepen, s az előszűrő, illetve bedolgozó hálózatos modellen fog múlni. A Magyar Szabadalmi Hivatal ezzel a sikerre vitt állásponttal vívta meg 2004 és 2006 között az EPC igazgatótanácsában az úgynevezett *stratégiai vitát*. *Európai szabadalmi hálózat* létesítése, *közös minőségügyi politika és szabályozás*, a *PCT-kutatási munkateher* szétosztása, illetve bedolgozás, új típusú *ügyfeltámogatások*, hozzáadott értékkel járó *szolgáltatások*, aktív részvétel *bilaterális alapon* a nemzetközi munkamegosztásban – mindez a hazai innovatív szektor felzárkóztatását és a nálunk piaci versenyelőnyt szerezni óhajtó külföldi versenytársaik világszínvonalú ellenőrzését, illetve szolgálatát fogja támogatni.

Mindehhez járul az ún. trilaterális, USPTO, JPO és EPO-közötti, a nemzetközi szabadalmi aktivitás 80%-át kezelő együttműködés mind eltökéltebb szándéka az *újdonságvizsgálatok kölcsönös elismerésén* alapuló munkamegosztásra – a megfeneklő szabadalmi jogi harmonizációs tárgyalásokkal a háttérben. A fejlett országok úgynevezett B+ csoportja e napon is Tokióban azon fáradozik, hogy az úgynevezett minimálcsomag elemei (benne egyebek mellett a „first to invent/first to file” és a „grace period” kérdései) miképp volnának egymással és a fejlődő országok szószólóinak (hangadóinak – IDC) érdekeivel (köztük a tradicionális tudás és a biológiai örökség elismerésével) összeegyeztethetők.

Végezetül a legutóbbi hónapok fejleménye az ismételt japán javaslatcsomag a PCT-eljárás drasztikus, egyoldalú egyszerűsítésére, a visszatérő felvetés az úgynevezett „világsszabadalom” eszméjének vizsgálatára. Azon pedig már mit sem csodálkozhatunk, hogy a dinamikus regionális terjeszkedés érdekében bevezetett különféle „*kiterjesztési rendszerek*” megnövelték a nemzeti rendszerek közötti „*kölcsönös elismerés*” elvi népszerűségét.

Bizonyára érzékelhető, hogy a piaci és az engedélyezési „méretgazdaságosság” mind a felhasználók, kiváltképp a mindenkori jogosultak, mind a jogszolgáltató hatóságok, kivált-

képp a legnagyobbak számára állandó készletet a *többszintű, ám kevés pólusú iparjogvédelmi rendszerek hálózatának* kialakítására.

Hasonló ellentmondásos folyamatok jellemzik a *műszaki szakterületek szerinti specializálódást*, az üzleti módszerek oltalmazhatóságának gyökeresen megosztó megítélését, vagy éppen a *védjegyek és doménnevek kollíziójának* ágas-bogas kérdéseit. Elég a *biotechnológiai találmányok szabadalmazhatóságának EU-irányelve*, illetve a még csak a közeljövőben hatályba lépő *2000. évi müncheni EPC-felülvizsgálati eredmények* körül gyűrűző vitákra, s a forradalmi, ám új meg új kételyeket ébresztő tudományos eredmények gyakorlatbavételével kapcsolatos *etikai és oltalmazhatósági kérdőjelekre* utalnunk. Ugyancsak tanulságos a *számítógéppel megvalósított találmányok szabadalmazhatóságával* foglalkozó brüsszeli bizottsági tervezet keltette felbolydulás, a megtévesztő és pánikkeltő obstrukció és az okos argumentáció hullámmólya, amely végül *nem engedett teret a mainál világosabb, egységesebb, számonkérhetőbb*, továbbá az európai szabadalmi bíraskodás illetékességébe utaló megközelítéseknek – az Európai Parlament szintjén sem!

Rövidre szánt jellemzésünkhöz tartozik végül az *időtényezők* felértékelődő szerepe. Mind a hazai körben a közszemlére tétellel kapcsolatos *„kiállítási kedvezmény”*, illetve a tengerentúl élvezett publikációs *„türelmi időszak”* harmonizációja, mind a párizsi uniós elsőbbségi éven belüli újdonságvizsgálati eredmények felhasználása, az engedélyezési eljárások *átfutási idejének* immár 8. éve ugyancsak *„párizsi kritériumokba”* foglalt tetemes lerövidítése, mint a ténylegesen élvezhető szabadalmi oltalmi időszak elégségessége érdekében a *kiegészítő oltalmi tanúsítvány* bevezetése az innovációs és iparjogvédelmi ciklusok szinkronizálásának kényszerű, ám bonyolult kötelemét rója ránk.

III.

Nos, a változások korát minden felelősségteljes szereplő tudatosította. Így tett az EPO – a szervezet és a hivatal – vezetése is, amikor egy szélesebb projekt, a 2007 tavaszán publikálendő *„EPO Scenarios for the Future”* megalapozásaként öt kontinens közel 70 kiemelkedő személyiségével folytattak strukturált interjút. Az összefoglalás és a nyilatkozatok a közelmúltban láttak napvilágot. A „kulcsgondolkodók” sorában mind a szakma hivatásos művelői, mind kiemelkedő vállalat- és kutatásvezetők, társadalomtudósok helyet kaptak. Alapkérdéseik a következők voltak.

1. Mit tart olyan történelmi súlyú szabadalmi eseménynek, amely alapvetően meghatározta az Ön vagy környezete professzionális viszonyait?
2. Milyen kulcstényezők játszhatnak szerepet a szabadalmi rendszer következő 20 évének alakulásában?
3. A szabadalmi fogalomkörben mik a legjellegzetesebb kihívásai a szakpolitikák formálásának?

4. Mi volna egy kristálygömbbel a kezében az Ön jövőt illető kérdése?
5. Ki volna az a három személy, akinek véleményét megkérdezné e témakörben?

Az összegzés lehetősége és szándéka nélkül idézek néhány karakteres megállapítást és következtetést – többek között az Önök által ismert és elismert személyiségektől, kollégáinktól. Bizonyos, hogy szakmai jelenünkben fellelhetők a jövő magvai, csírái – éles szem és bátorság dolga azonosítani őket.

A bennfentesek alapszólamából:

„A szabadalmi világ sok ezer emberből néhány tucatnyi hermetikus világa... A hívók világának soha nem épült jobb rendszer a technológia védelmére.”

Walter Holzer szabadalmi ügyvivő, az „epi” volt elnöke

„A szabadalmi rendszer minden iparosodott országban sok éve teret hódított. Mindegyik rendszer kialakította saját szabadalmi közösségét, sok szakértővel és egyedi kultúrával. Mindegyik közösség saját háttérrel és történettel bír, s hajlamos a saját útját járni, igen merev gondolkodásmóddal ... a szakértők a jövő ellenségeivé válhatnak.”

Kauzo Wakasugi elnök, Japan Petroleum Exploration Co. Ltd., a JPO volt elnöke

Szaktánc több kérdést, mint választ hordoz manapság, több a versengő érdek, mint az egyetértő következtetés. *Konfliktusos, turbulens és változásra szorult.* A szabadalmi rendszer történetileg ciklikus értelmezéseket is elszenved: az EPO egyik mai otthonában, Hollandiában 1869-ben a szabadalomellenes lobbierelérte annak felszámolását; visszaállítására csak 1911-ben került sor.

„A bitorlás nagy üzletté válik; az emberek tartózkodóvá válnak, megjegyezve, hogy a szabadalmak nemcsak alapvető értéket, hanem jelentős kockázatot is képviselnek.”

Dr. Stephen Meritt ügyvezető, Tudományos Technológiai és Gazdaságpolitikai Divízió, NA, US

„A bíróságok hajlandóságától bátorítva a szabadalmi rendszer szükségszerűen a feltalálói tevékenység ösztönzőjéből a kiaknázó tevékenység védelmezőjévé válik.”

Paul A. Devid professzor, Oxford/Stanford Egyetem

Valóban, a szabadalmi rendszer értő kezében elsődlegesen *jövedelemgeneráló eszközzé, nyomásgyakorló fegyverré* vált, különösen az IT területén. A technológiai jövedelem nagy üzlet, csak az Egyesült Államokban évi 45 milliárd dollárt, világszerte pedig megközelítőleg 100 milliárd dollárt eredményezve.

Technológiai lavinában élünk: sajátos tapasztalat, hogy az alapvető tudás és technológia szabadalmaztatásának óhaja olyan szokatlan korban érvényesül, amikor sok fiatal, éret-

len iparág jelentkezik, mint például a biotechnológia, az információtechnológia vagy az infokommunikáció.

Az új kutatási frontok minden eddiginél összetettebb és köztesebb területeken nyílnak, nagyobb kihívásokat hordoznak. Sokszereplős és sokhelyszínes, nagy befektetést és a határokon túlnyúló munkát kívánnak. Hatalmas költségeik következtében védelmük a siker kulcsa, miközben ciklusidejük esetenként töredéke az iparjogvédelmi időszámításnak. Ehhez járul az élet különböző formáit kisajátítónak bélyegző, illetve azokat humánus célokra alkalmazni kívánó álláspontok etikai vitája.

„... a társadalom most találja szembe magát a technológiai fejlődés számos következményével. ... Az internet fejlődése úgy alakítja a szellemi tulajdont, hogy társadalmi okokból és versenyképességi szempontok alapján mindjobban megkérdőjeleződik a feltárás és az erős védelem közötti klasszikus egyensúly”

Thierry Stoll főigazgató-helyettes, IMS, EC

„... az internet teljesedés, hivatásos szerzői jogi kalózzá avatott sok embert. S igencsak nehéz a tegnapi szabályokat alkalmazni az örök lépéselőnyben lévő technológiát vétkesen kiaknázó mai viselkedésre.”

Michael Kirk ügyvezető igazgató, AIPLA, US

S még két vélemény „about a brave new (global) World”, amelyben a jelenleg feldolgozatlan szabadalmi bejelentési világhátralék 10 millió felett van:

„A globalizáció nem csupán a gazdaság és a piacok felosztásáról szól, hanem egyszersmind a tudás megosztásáról is.”

Ruth Chadwick professzor (bioetika), GESAGen

„A globális gazdasággal párhuzamosan jelentős igény támad a világszabadalom iránt, s ez a rendszer Európában fejlődik ki az európai szabadalomból globálissá.”

J. B. van Benthem, az EPO „Founding Father”-e

Szkepszis és remény, illeszkedés a kívánalmakhoz és a kánon alkotó továbbgondolása csendül ki ezekből a vélekedésekből. S nehéz kielégítő visszhangot találunk házigazdánk, a Magyar Tudományos Akadémia elnökének, Vizi. E. Szilveszternek ugyanitt tett megjegyzésére: *Mi tudósok a kutatás frontvonalában ténykedve kulcsszerepet töltünk be, de az innovációs lánc előrehaladtával a hasznosító társadalom mind jobban adósunk marad.*

IV.

A szellemi tulajdon védelmének jövőjét tapogató trendelemzések és a *hazai innovációs szféra korlátos mérete, alacsony iparjogvédelmi tudatossága* – a ritka kiemelkedő kivételektől eltekintve – csak növelheti tartozásérzetünket, az önszabályozó piaci mechanizmusokba vetett vakhit kritikáját. A *kultúrateremtő etatista erőfeszítések* a legfejlettebb ipari országokban és a középmezőnyben szignifikánsan felülmúlják régióink teljesítményét. Nyilvánvalóan hiányzik a legutóbbi három évben a hazai iparjogvédelmi hatóság díjbevételeiből és kompetenciájától elvont 2 milliárd Ft-nyi forrás. *Képzési, promóciós és szolgáltatási programjaink* ugyanakkor – így, közvetlen és szerves visszacsatolású, bizonyítottan nemzetgazdasági haszonnal járó eszközök híján is – az európai „best practice” elismert részesei. Mégis azonosítható két, marginális pénzügyi ráfordítással is sikerre vezető szervezési, módszertani befektetés, amellyel *jelenünk percepcióis, használati hajlandósága is ugrásszerűen javítható*. Ezek:

- a szellemi vagyon értékelésének módszertani és gyakorlati bevezetése a hazai gazdaság innovációs folyamatainak menedzselésébe, illetve a kockázati tőke látókörébe, továbbá
- *Hamisítás Elleni Nemzeti Program és Testület felállítása*, hiteles és hatékony katalizáló, koordináló tevékenység beindítása a szellemi tulajdon-jogok érvényesítése/érvényesíthetősége/érvényesülése érdekében.

A szellemi tulajdonnal való gazdálkodás a magyar vállalati és kutatói szférában nemzetközi összehasonlításban is alacsony színvonalú. Ezt jelzi az *European Innovation Scoreboard 2005* is, amely szerint az iparjogvédelmi aktivitást leképező mutatószámok magyarországi adatai az EU-átlagnak csak a töredékét jelentik. Az Európai Szabadalmi Hivatalnál és az USA Szabadalmi és Védjegyhivatalánál tett szabadalmi bejelentések egy millió lakosra vetített száma (a mutatók értéke 2002-ben 18,3, illetve 4,9 volt) az európai átlag 7-13%-át tette ki.

Ezen indikátorok alapján ugyan Magyarország az újonnan csatlakozott országok között – Szlovénia mellett – vezető helyet foglalt el, de messze elmaradt az európai átlagtól. A közösségi védjegyjoltalmak, valamint formatervezésiminta-oltalmak egy millió lakosra vetített száma (a mutatók értéke 2004-ben 11,4, illetve 9,3 volt) az európai átlag 11-13%-át tette ki. A védjegybejelentések tekintetében még az újonnan csatlakozott országok között sem értünk el jó helyezést, mivel Szlovénia, Csehország, Észtország, Lengyelország megelőzi hazánkat, de a formatervezésiminta-oltalmi bejelentéseknél is megelőzött minket Csehország és Szlovénia.

A *hazai vállalkozói szektor általános iparjogvédelmi aktivitása gyenge, iparjogvédelmi tájékozottsági színvonala alacsony*. A Magyar Szabadalmi Hivatal megbízásából készített, 405 vállalkozásra kiterjedő felmérés szerint a megkérdezett cégek 35%-a semmilyen iparjogvédelmi oltalmi formát sem ismer. A 10 fő alatti mikro- és kisvállalkozások esetében 40% körüli, a 200 fő feletti nagyvállalatok esetében 30% alatti az iparjogvédelem terén tájékozatlan cégek aránya. A legismertebb oltalmi formák a szabadalmi és a védjegyjoltalom: az összes válaszadó 50,4%-a ismeri a szabadalmat, 49,9%-a a védjegyet. Viszonylag közismert oltalmi forma még a használati- és a formatervezésiminta-oltalom is: a megkérdezettek egyhatoda ismerte

ezeket. A válaszadók körében viszont gyakorlatilag ismeretlen a földrajzi árujelző, csak a válaszadó cégek 1%-a körében volt ismert.

A vállalati menedzserek 93%-a szükségesnek tartja az iparjogvédelmet (csak 7% nyilatkozott úgy, hogy erre nincs szükség), mert véleményük szerint az segíti az üzleti élet tisztaságát (76%), a termék- és szolgáltatásdifferenciálás által segíti megkülönböztetni vállalkozását, termékét a versenytársától (61%). Viszonylag kevés vállalkozás nyilatkozott úgy, hogy az iparjogvédelem növelheti a vállalkozás bevételeit (35%), illetve kizárólagos használati jogot biztosít (34%). A válaszadók alacsony száma azt jelzi, hogy a cégek nincsenek tisztában azzal, hogy az iparjogvédelmi oltalom a K+F költségek megtérülésének fontos garanciáját jelenti (24%). Az iparjogvédelmet elutasító cégek azt nehezményezik, hogy az ügyintézés bonyolult (39%), a nyilvánosságra kerülő ötleteket a versenytársak ellopják (34%), az iparjogvédelemre fordított költségek nem térülnek meg (32%).

A vállalkozások iparjogvédelmi aktivitásának viszonylag gyenge intenzitását mutatja, hogy a kérdőíves felmérésbe vont cégek 12%-a folytat iparjogvédelmi tevékenységet, 21%-a rendelkezik/rendelkezett valamilyen iparjogvédelmi oltalommal. Az iparjogvédelmi tevékenységet folytató cégek elsősorban a nagyvállalatok köréből kerülnek ki. A K+F tevékenység és az iparjogvédelmi tevékenység kapcsolata erős: a K+F tevékenységet folytató cégek 81%-a végez iparjogvédelmi tevékenységet is.

A válaszadók iparjogvédelmi portfólióján belül a legnépszerűbb oltalmi forma a védjegy és a szabadalom: a megkérdezett cégek által birtokolt összes oltalom 58%-a védjegy és 29%-a szabadalom volt, ami a teljes mintára vetítve 14, illetve 7%-nak felel meg. A szabadalmak esetében szoros pozitív korreláció mutatható ki a cégek mérete és a szabadalmak birtoklása között.

A számok azt mutatják, hogy a védjegyoltalom előnyeit a magyar vállalatok egyelőre még nem használják ki, de elég nagy a „tartalék” a formatervezési- és használatiminta-oltalmak jövőbeni megszerzése terén is. A válaszadók 4%-a ugyanis fontosnak tartja, hogy a termékek esztétikai megjelenésére kizárólagos jogot szerezzen formatervezésiminta-oltalom megszerzésével. A vállalkozások 18%-a gyárt vagy fejleszt olyan terméket, amely funkcionális jellemzőinél fogva tárgya lehetne használatiminta-bejelentésnek.

A vállalatok szellemi vagyonnal való gazdálkodásának alacsony színvonalára enged következtetni, hogy a megkérdezett cégek mindössze 5%-a adott el már licencet más vállalkozásnak. A licencet eladók legtöbbször szabadalmukat értékesítették. A licenceladók mindegyike végez K+F tevékenységet, és elsősorban a szolgáltatás és az ipar területén működnek. Másik oldalról a válaszadó cégek 16%-a vásárolt már licencet működése során. Az exportpiacon is érdekelt cégek jóval gyakrabban vettek licencet, mint a csak a belföldi piacon tevékenykedők.¹ A csüggesztő kép magyarázatát régóta ismerni véljük. Az Iparjogi Szemle 1906. évi, I. évfolyamának szerkesztőségi felhívásából idézek:

¹ A felmérés eredményeit l. Petz Raymund, dr. Ványai Péterné, dr. Viszt Erzsébet: Az iparjogvédelmi tudatosság helyzete Magyarországon – egy vállalati felmérés tükrében, in Fehér könyv a szellemi tulajdon védelméről, MSZH, Budapest, 2006

„Miért van az, hogy az irigyelt nyugati államok anyagi és szellemi kultúrája mögött annyira elmaradtunk?! Miért van az, hogy viszonyaink oly kicsinyesek, s hogy közgazdasági életünknek oly szűk keretei számunkra nem elviselhetetlenek? Miért van az, hogy a külföldi példákra csak felbuzdulni vagyunk képesek, de azoknak követése nálunk utópia marad?!

Azért, mert hiányzik az új értékek termelésében az a produktivitásunk; a meglevő értékek megtartásában az a konzerváló képességünk, amely amott a nagy eredményeket hozta.

És ez miért van?

Azért, mert a produktív társadalmi osztályok **látóköre** nem eléggé széles; **ismeretei** hiányosak és felületesek. Az áruk termelésében és üzleti forgalmában tevékeny egyesek rendszerint nem tudják – még a legintelligensebbek sem –, hogy érdekeik és hivatás-águk érdekei hogyan és miképpen függenek össze a közügyekkel, a jogrenddel, a jogpolitikával ...

A **'Magyar Iparjogvédelmi Egyesület'** azt a célt tűzte maga elé, hogy az ipar és kereskedelem eszméi javai felé tereli az érdekeltek figyelmét, hogy szemeiket felnyissa és haladottabb jogállapotok keletkezését előmozdítsa.

Az **'Iparjogi Szemle'** is ezt a célt szolgálja. Minden igazán intelligens iparosnak és kereskedőnek olvasnia kell tehát az **'Iparjogi Szemle'**-t. Aki pedig a **szabadalmi, védjegy-, mintaügy vagy szerzői jog** körül bármiképp is érdekelve van, vagy esetleg idővel érdekelve lehet, jól fel-fogott anyagi érdekének tartozik ezzel.”

Hozzátennivalónk csak a belátás mai támogatása lehet.

A szellemi vagyon értékelésének különböző módszerei tudományos relevanciával bírnak, de végső soron a gazdasági gyakorlatban való felhasználhatóságnak van meghatározó jelentősége. A gazdasági életben olyan gyakorlatorientált szellemivagyon-értékelési módszerekre van szükség, amelyek tudományos alapokon nyugszanak, saját vagy idegen tulajdonban lévő szellemi tulajdon értékelésére egyaránt alkalmasak, és költséghatékony módon használhatók.

Az innováció hatékonyságának fenntartása érdekében a modern innovatív vállalatok a más szervezetek által kifejlesztett találmányokat, tudást hasznosítják. Az elmúlt években dinamikus bővülést mutatott a szellemivagyon-kereskedelem és a licenccpiac. Egyre több vállalat szakosodik kutatás-fejlesztésre, illetve a K+F eredmények piacra vitelére. Egy szabadalom, illetve szabadalmi portfólió megvétele, illetve a licenccdíj meghatározása előtt **elengedhetetlen felbecsülni a szellemi tulajdon értékét**. A szabadalmi portfólió értékének ismerete szükséges vállalatok összeolvadása, felvásárlása, eladása, valamint közös vállalat alapítása esetén is.

A szellemi vagyon értékelése a vállalatirányítás nélkülözhetetlen eszköze, segítheti a menedzsmentet a költséghatékony fejlesztési és felhasználási döntések meghozatalában. A vállalati vagyonportfólió hatékony menedzseléséhez, az üzleti stratégia kidolgozásához és a jó stratégiai döntések meghozatalához viszonylag pontos ismerettel kell rendelkezni a cég tulajdonában lévő szabadalmak értékéről. Csak a szellemi tulajdon értékének tudatában lehet külső fejlesztési-finanszírozási forrásokat (banki hitel, kockázati tőke) megszerezni.

A szakirodalomban fellelhető szellemivagyon-értékelési módszereket öt csoportba lehet sorolni, amelyek a következők: 1. kvantitatív jellegű költség-, 2. piaci, 3. bevétel-, 4. opcióalapú értékelési módszerek, 5. kvalitatív értékmutatók használatán alapuló módszerek. Minden módszernek vannak előnyei és hátrányai, és meghatározható az a terület, ahol a legjobban használhatók. A szakértők egyetértenek abban, hogy a szabadalmak értékének becsléséhez a gyakorlatban a legcélravezetőbb több módszer kombinált alkalmazása.

A szellemivagyon-értékelési módszerek legtöbbje nem magát a szabadalmaztatást, illetve az oltalmi jog értékét becsüli fel, hanem a szabadalmat alkalmazó, felhasználó termék gazdasági értékét. A fejlesztésnek van *vállalaton belüli belső értéke*, amelynek ismerete fontos a hatékony vállalati menedzsmenthez és döntéshozatalhoz, és van *piaci értéke*, amelyet ismerni kell a licencc beadáshoz, illetve a szellemi tulajdon értékesítéséhez. Piaci alapú módszerekkel a kifejlesztett terméknek csak a piaci értékét lehet megbecsülni. A piac kiszámíthatatlansága miatt a piaci érték különbözhet a szervezeten belüli belső értéktől. Az ún. költségalapú módszerek, valamint a Dán Szabadalmi Hivatal által kifejlesztett, értékmutatók használatán alapuló IPScore módszer a szellemi tulajdon belső értékét méri.

A környezeti feltételek befolyást gyakorolnak a szellemivagyon-értékelés folyamatára, ezért a hatékony értékelési módszerek, illetve módszerkombinációk kiválasztásához szükség van a környezeti feltételek ismeretére. Fontos lépés a szellemivagyon-értékelés tárgyát képező szabadalom- vagy éppen védjegycsalád pontos azonosítása és elkülönítése a vállalat tulajdonában lévő egyéb materiális vagy immateriális vagyontól. Az értékelést végzők, illetve a megbízó elfogultsága és/vagy információellátottsága is befolyásolhatja az értékbecslést.

Mielőbb szükség van arra, hogy Magyarországon is meghonosodjanak a szabadalomértékelés és általában a szellemi tulajdon értékelésének gyakorlatorientált módszerei. Ennek hiányában nehézséget jelent a dinamikus növekedést mutató, technológiaintenzív vállalkozások pénzügyi fejlesztési forrásokhoz jutása, stagnál vagy visszaesik a szellemi tulajdonkereskedelem. Az *MSZTT 2006 decemberében közreadott Fehér könyvében* bemutatott szellemivagyon-értékelési módszerek nemzetközi szinten ismert és használt megoldásoknak számítanak, de csak a *hazai viszonyokhoz történő adaptációt követően* van mód gyakorlati kipróbálásukra és szélesebb körben történő elterjesztésükre.

Erre a *Magyar Szabadalmi Hivatal* – remélhetőleg egyesületi közreműködéssel – a jövő évtől a *Magyar Tudományos Akadémiával* és a *Corvinus Első Innovációs Kockázati Tőke Alappal* közösen vállalkozik majd.

V.

A *szellemi tulajdon-jogok bitorlása, a termékhamisítás, a kalóztermékek gyártása* (infringement, counterfeiting, piracy) nem újkeletű jelenség a világgazdaságban, de az elmúlt két évtizedben a globalizáció térhódításával, a nemzetközi kereskedelem gyors ütemű növe-

kedésével és az új technológiák megjelenésével a hamisítási tevékenység soha nem látott méreteket öltött. Ennek hátterében az áll, hogy a technológiai változások következtében a hamisított, illetve kalóztérmekek előállítása, értékesítése egyszerűsödött, a tömeggyártás és a globális piac következtében az üzlet méretei, és ezáltal haszna sokszorosává növekedett.

A hamisított termékek, a kalóztevékenység nagyságára vonatkozóan különböző becslések léteznek. Az International Chamber of Commerce becslése szerint a hamisított termékek, kalóztérmekek aránya a *világkereskedelemben* 5-7%-át teszi ki, ami több mint 300 milliárd USD-nek felel meg. A Business Software Alliance a szoftverkalózkodás költségét évi 12 milliárd USD-re becsüli. Az Európai Unió az elmúlt 10 évben több mint 100 ezer munkahelyet veszített el a hamisított termékek kereskedelme következtében. A Centre for Economics and Business Research ennél magasabbra, 17 ezerre becsüli az évi munkahely-vesztést, ami az összesített GDP-t évente közel 8 milliárd euróval csökkenti. A World Economic Forum 2003-ban a termékhamisítás és kalózkodás költségét évi 450 milliárd euróra becsülte.

Az Európai Bizottság felmérése szerint az *Európai Unióban* a hamisított áruk aránya a gépjárműalkatrész-gyártás területén 5-10%, a videógyártás területén 15%, a szoftveriparban 39%, a textiliparban 10-16%, a ruházati iparban 20%, a zeneiparban 15%, a filmiparban 16% volt az ezredfordulón.

2004-ben az európai vámszervek által lefoglalt hamis áruk mennyisége az 1998. évihez képest 1000%-kal növekedett. Évente több mint 100 millió hamis árucikk lefoglalására kerül sor. 2003–2004-ben a duplájára nőtt az ilyen jellegű vám eljárások száma, és éves mennyisége meghaladja a 22 ezret.

A hamisítási, bitorlási tevékenység méreteinek növekedése, káros hatásai arra ösztönöztek a 90-es évek folyamán az európai nemzetközi szervezeteket és az egyes tagállamokat egyaránt, hogy koordinált formában lépjenek fel a hamisítás ellen.

Az *Európai Bizottság* 1998-ban publikálta az ún. Zöld könyvet, majd 1999-ben a helyzet orvoslására cselekvési tervet dolgozott ki. A cselekvési terv azonnali intézkedést igénylő feladatként jelölte meg

- a jogérvényesítésre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítésére irányelvjavaslat kidolgozását;
- a jogérvényesítéssel érintett hatóságok képzését;
- a jogsértésekre vonatkozó statisztikai adatok összegyűjtésére és elemzésére szolgáló módszertan kidolgozását.

E cselekvési terv végrehajtásának első fontos eredménye a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK irányelv elfogadása, amelynek célja többek között az iparjogvédelmi és a szerzői jogok megsértése elleni fellépés hatékonyabbá tétele az e jogok érvényesítésére irányadó tagállami jogszabályok közelítése útján.

A *jogérvényesítés hatékonyságát javító irányelvet Magyarországon a 2005. évi CLXV. törvény ültette át*, amelynek az iparjogvédelmi és a szerzői jogi törvényekre kiterjedő módosí-

tásai 2006. április 15-én léptek hatályba. A szellemi tulajdon-jogok érvényesítésének szentelt európai irányelv – nemzetközi elismerést keltő – gyors és sikeres hazai adaptálása, a jogérvényesítés reformjában kimunkált kompromisszumok lehetővé teszik a magyar érdekek és a méltánylandó befektetői törekvések EU-konform egyensúlyát.

Franciaországban 1995 áprilisában hozták létre a *Hamisítás Elleni Nemzeti Bizottságot* (Comité National Anti-contrefaçon, CNAC), amely a hamisítás elleni tevékenységben részt vevő szervezetek tevékenységét koordinálja. A bizottságban

- az államigazgatási szervek (Gazdasági, Pénzügyi és Ipari Minisztérium, Francia Nemzeti Szellemi tulajdon-védelmi Hivatal, Belügyminisztérium, Védelmi Minisztérium, Kulturális Minisztérium, Igazságügyi Minisztérium, az Európai Bizottság),
- civil szervezetek (szakmai szövetségek, vállalkozói szövetségek, ipari és kereskedelmi kamarák, közös jogkezelő szervezetek, jogvédő szervezetek),
- a vállalkozói szektor (pl. Chanel, Lacoste, Peugeot, Renault, Hermès)

képviselői kaptak helyet az INPI koordinációja mellett.

A bizottság *főbb feladatai*:

- az államigazgatási szervek tevékenységének koordinációja a nemzeti törvényhozás hatékonyságának elősegítése érdekében;
- az államigazgatási szervek közötti, valamint az államigazgatási szervek és a vállalkozói szektor (gyárparosok) közötti együttműködés előmozdítása;
- a vállalkozók szellemi tulajdon-védelmi tudatosságának előmozdítása, információszolgáltatás,
- a vállalkozók segítése és tájékoztatása a külföldi szellemi tulajdon-védelmi szabályozás jobb megértése terén;
- a hamisítás elleni tevékenység erősítése nemzeti és nemzetközi szinten;
- a hamisítás elleni tevékenység mérlegének elkészítése.

Részletes akcióterveik irányadó például szolgáltak a brit nemzetgazdaság számára.

Az *angol kormány* 2004-ben fogadta el a *Nemzeti Szellemi tulajdon-védelmi Bűnügyi Stratégiát* (National IP Crime Strategy), amelynek a kidolgozásában az Egyesült Királyság Szabadalmi Hivatala (UK Patent Office, UKPO) vállalt tevékeny szerepet. A stratégiai célkitűzések megvalósítását biztosítandó a nemzeti stratégia rögzítette a hamisítás elleni koordinatív állami testületek szervezeti kereteit is.

A stratégia hozományaként a UKPO 2004 februárjában létrehozta a nemzeti *Szellemi tulajdon-védelmi Bűnügyi Csoportot* (IP Crime Group), amely félévente tart tanácskozásokat.

A csoport tagjai

- a kormányzati szervek,
- a bűnüldözési szervek,
- a gazdasági szervezetek

képviselői közül kerülnek ki.

A testület egyrészt stratégia-végrehajtó funkciót tölt be, másrészt felügyeli a hamisítás elleni nagyobb bűnüldözési taktikai műveleteket.

2005-ben a testület a nemzeti stratégia alapján akcióttervet készített, és meghatározta a feladatokat. A testület tevékenységét különböző *munkacsoportok* segítették, amelyek megvizsgálták a hamisított termékek termelését, elosztását és értékesítését, valamint felvázolták a fejlődési trendeket, felmérték az országnak okozott károk mértékét, valamint megkezdődött a tudatosságnövelő és kommunikációs stratégiák kidolgozása is.

Az angol nemzeti hamisítás elleni stratégia célul tűzte ki a kormányzati, a vállalkozói szféra és a bűnüldözési szervek közötti együttműködés kialakítását és évente *Nemzeti jogérvényesítési jelentés* (National Enforcement Report) kidolgozását. A UKPO közreműködésével 2004-ben került első alkalommal publikálásra a Nemzeti jogérvényesítési jelentés, amely áttekintést nyújtott a szellemi tulajdon-jogok érvényesítésének helyzetéről a kormányzati szervek, a bűnüldözési szervek, a jogosult gazdasági szervezetek szemszögéből. Ezt 2005-ben követte a második ilyen jelentés.

Az UKPO elkészítette a központi szellemi tulajdon-védelemi bűnügyi adatbázist *TELLPAT™* elnevezéssel, amelyet a rendőrség, a hírszerzés, a fogyasztóvédelem fontosnak ismert el. Az adatbázis a gazdaságból és a bűnüldözési szervektől származó információkat tartalmazza a hamisított termékekről, és ezáltal segítséget nyújt a hamisítási trendek, a jogérvényesítési hiányosságok meghatározásában.

A legjelentősebb magyarországi ipari befektetőket tömörítő *Magyar Európai Üzleti Tanács (HEBC) 2006. évi jelentése* szerint a szürkegazdaság nagysága eléri a GDP 15-20%-át. Számos területre kiterjed, így többek között a szellemi tulajdon elleni bűntettek (szerzői jog, védjegy, szabadalom elleni bűntettek), vám- és jövedéki bűntettek (termékhamisítás, csempészet). Például a dohánypiac 20%-a, a parfümpiac 50%-a hamis termék, de szinte nincs olyan iparág, amely ne szenvedne az illegális gazdaságtól mint versenytársától (szoftveripar, elektronika, járműipar, könnyűipar, gyógyszeripar).

Az elismert amerikai szellemi tulajdon-védelmi szervezet, az *International Intellectual Property Alliance (IIPA)* évente készít jelentést a termékhamisítás, a kalóztevékenység által leginkább érintett országokról, többek között Magyarországról is. Magyarország évek óta szerepel az ún. megfigyelni kívánt országok listáján (watch list) – Görögországgal, Olaszországgal, Lengyelországgal, Lettországgal, Romániával egyetemben. Az országjelentés adatai szerint a szellemi tulajdon-jogok megsértése hazánkban a *szoftver-, a film-, a lemezipar és a könyvkiadás területén bontakozott ki a legerőteljesebben*. A 2006. februárban publikált jelentés szerint a magyar filmpiac 73%-át, az üzletiszoftver-piac 42%-át, a szórakoztatászoftver-piac és a lemezipiac 30–30%-át a kalóztermékek tették ki. A tanulmány a hamisításból származó kereskedelmi veszteséget (bevételeimaradást) 182,7 millió USD-re becsülte.

Az elmúlt évben a filmpiacon következett be a kalóztermékek terjedésének leglátványosabb bővülése az internetről való letöltések, házi és kalózmásolatok formájában: a *hazai filmfogyasztás közel háromnegyede illegális volt*, míg 2004-ben még csak 35% volt a kalóz-

tevékenység aránya. Az ASVA közlése szerint a filmipar az elmúlt évben 6 milliárd Ft bevételtől esett el a kalóztevékenység következtében, ami a nettó forgalom 20%-át teszi ki. Az *egy főre vetített „veszteséglistán” Magyarország* – Franciaország, Spanyolország, Nagy-Britannia után – *a negyedik helyet foglalta el.* A jogvédő szervezetek szerint Magyarországon tízből kilenc letöltés illegális, illetve tíz DVD-ből hét nem eredeti. A magyarországi jogvédő szervezetek becslése szerint a szerzői jog megsértése miatt az érintett iparágakban évente nagyságrendileg 100 milliárd Ft kár éri az országot.

Különösen ebben a tükröben értékelendő nagyra a hazai szerzői jogi gazdasági ágazatok primer 4%-os hozzájárulása a GDP-hez. A járulékos tevékenységekkel mintegy 7%-os részesedés pedig az elmaradó haszon drámai jelentőségét húzza alá.

A hamisítás elleni fellépés feladatának *politikai, gazdaságpolitikai jelentősége, sok intézményt érintő jellege, az állami, a gazdasági és civil szférához való kapcsolódása miatt* – francia és brit mintára – *egy hamisítás elleni nemzeti testület létrehozására teszünk javaslatot.* A *Hamisítás Elleni Nemzeti Testület* aktív stratégiaalkotó szerepet vállal, valamint koordinatív funkciót lát el. A testület egyrészt különböző intézkedésekre, eszközökre tett javaslataival, fellépésével, tájékoztató és kommunikációs tevékenységével járulhat hozzá a kalóztevékenység csökkenéséhez, másrészt összehangolhatja a termékhamisítás visszaszorításában érdekelt szervezetek tevékenységét, akcióit.

Magyarországon – a nemzetközi tapasztalatokkal összhangban – a termékhamisítás kérdésköréhez kapcsolódó, annak felszámolásában *érelkelt szervezetek köre nagyszámú:* 5 minisztérium, a rendőrség, a vám- és pénzügyőrség, az igazságszolgáltatási szervek mellett 16 civil szervezet, 7 szakmai érdekképviselő érintett valamilyen módon a termékhamisítás felszámolásában. A legcélszerűbben az MSZH foghatja át, státútumából eredően, ezt a széles spektrumot.

A hamisítás elleni fellépés eredményességét növeli, ha az az érintett oldalak összefogásán alapul. A Hamisítás Elleni Nemzeti Testületben a nemzetközi tapasztalatok alapján legalább három oldal – az állami, a civil és a vállalati szféra – szervezeteinek kell helyet kapniuk. A rendészeti szervek, az ügyészség, a bíróság, a nagyvállalatok és vállalkozói érdekképviselők, kamarák, a külföldi beruházók szervezetei, a kereskedelmi képviselők, valamint a szellemi tulajdon-védelmi szakmai jogvédő szervezetek részvételével célszerű megalakítani a Hamisítás Elleni Nemzeti Testületet. *A testület fellépésének, intézkedéseinek nagyobb nyomtatékot adhat a politikai figyelem.*

A Hamisítás Elleni Nemzeti Testület feladatai az alábbiak szerint jelölhetők ki:

- a Hamisítás Elleni Nemzeti Stratégia kidolgozása és végrehajtásának koordinálása;
- a hamisítás elleni fellépésben érdekelt állami és civil szervezetek, valamint az érdekelt vállalkozások hamisítás elleni tevékenységének összehangolása, koordinálása, közös fellépés előkészítése;
- hamisítás elleni éves akciótervek kidolgozása és végrehajtásának koordinálása, a nemzeti stratégia, illetve az éves akcióterv végrehajtását szolgáló projektek indítása;

- tudatosságnövelő, felvilágosító programok indítása, kampányok szervezése, illetve koordinálása;
- a hamisítás elleni fellépésben közreműködő rendészeti és igazságügyi szervezetben dolgozó alkalmazottak továbbképzésének előmozdítása;
- a vállalati védjegyekből, formatervezési mintákból álló adatbázis létrehozása és működtetése abból a célból, hogy a rendőrség, valamint a vám- és pénzügyőrség azonosítani tudja a hamisított árukat;
- a szellemi tulajdon-jogok érvényesítését szolgáló jogszabály-alkotási, szabályozási tevékenység javaslatokkal történő segítése, előmozdítása;
- a nemzetközi „best practice” összegyűjtése, javaslatok a hazai adaptációra;
- a hamisítás elleni fellépés terén a nemzetközi együttműködés növelése.

A testület működésének *pénzügyi hátterét* és egyúttal biztosítékát az képezheti, hogy a 2007. évi költségvetési tervezés során a Hamisítás Elleni Nemzeti Testület költségvetése a Magyar Szabadalmi Hivatal költségvetési során belül, külön nevesítve jelenik meg. Az elszigetelt, de eredményes szektorális kezdeményezések, illetve az érdekeikért arányos áldozatot vállaló piaci szereplők csatlakozása iránt nyitott keretek között kell majd működnie.

A kormány „Új Magyarország” programjában is megjelenő célkitűzés a szellemi tulajdon-védelem és a szellemi tulajdon-védelmi jogérvényesítés előmozdítása: „támogatjuk az iparjogvédelmi oltalom megszerzését, megújítását, fenntartását, védelmét és a *jogérvényesítést*, valamint a hazai vállalkozások számára fontos külföldi technológiák átvételét, importját”. A Hamisítás Elleni Nemzeti Testület a szellemi tulajdon területén járulhat hozzá a hatékonyabb jogérvényesítéshez.

VI.

Noha távol vagyunk attól, hogy itt előadott jelenkori körképünk 360°-os lenne, s tudatosan elkerültük az olyan igen vitális, tárgyunkba vágó fórumok „eredményeinek” előszámálását, mint az Európai Bizottság Belső Piaci és Szolgáltató Főigazgatójának 2006. júliusi közmeghallgatása az európai szabadalmi politika jövőjéről – nos, bizonyos tanulságok mégis levonhatók.

Először. A huszadik század beköszöntekor, amit mi oly szívesen idézünk meg *Karinthy Frigyes* diáknaplójának rajongó, nyitott bejegyzéseivel, *Charles H. Duell*, az USA Szabadalmi Hivatalának elnöke levelet írt *McKinley* elnöknek (*McKinley* halálát, mint *Falus András* akadémikus ezt nemrég felidézte, egy golyó okozta, amit az orvos – a röntgengépet haszontalannak véelve – nem talált meg), s arra kérte, hogy számolják fel a hivatalt, mert „amit fel lehetett találni, az már mind fel van találva.” A fejlemények közismertek.

Másodszor. Frissen látott napvilágot a brüsszeli bizottság honlapján három olasz vezető szakértő irányításával zajlott két éves kutatás előzetes eredménye a *szabadalmak gazdasági*

és társadalmi értékéről az Európai Unióban. A Gambardella–Giusi–Mariani-jelentés nyolc jelenkori tagállam szabadalmi bejelentési mutatóit vizsgálja az 1993–1997-es időszakból, 2003–2005-ös adatok és interpretáció birtokában; ezek Dánia, az Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Magyarország, Németország, Olaszország, Spanyolország.

Az átlagos szabadalmi érték viszonylatában az első helyen hazánk áll, 3,6 M eurós átlagértékünk 20%-kal múlja felül a nyolcas középértékét. A magas átlagot az igen ritka, de ki-magaslóan értékes szabadalmak eredményezik minden államban. A vizsgált szabadalmak értéke minden országban gyorsabban nőtt a helyi GDP növekedési üteménél. Ugyanakkor itthon 0,43%-át adják csak a GDP-nek, ami ötöde a német fajlagos adatnak.

Nálunk a legalacsonyabb a hasznosítási ráta 51%-kal (a legmagasabb francia érték 75%-os); a használatlanok blokkoló karakterű hányada ugyancsak nálunk a legmagasabb 27,4%-kal.

A szabadalmi piacok potenciálja a licenciák sűrűségéből, alakulásából kalkulálva igen jelentős. Meglepetésre mind a hasznosítási szerződéssel értékesített hányadok között (20,1%), mind az ilyen szándékkal bíró, ám „még el nem kelt” eseteket tekintve (27,8%) hazánk az éllavas. Az erős piaci érzékre és nyitottságra valló karakterben (amely esetünkben tőke- és infrastruktúrahánytól vezérelt is lehet) az Egyesült Királyság közelít meg a legjobban, szemben az igen tartózkodó német modellel, ahol az esetek 82,3%-ában nincs licenckészség. Mivel a „pártában” maradt szabadalmak nem kevésbé értékesek, mint átvett társaik, feltehető, hogy a magas tranzakciós költségek képezik a technológiai kereskedelem gátját.

Magyarország mutatja ebben a nemzetközi tükörben a legnagyobb dinamikát úgy a tényleges, mint a szándékolt eladásokkal bővített, potenciális szabadalompiaci összérték alakulásában. Az előbbi 26,2-ről 50,4 millió euróra, az utóbbi 62,6-ről 134,3 millió euróra ugrott éves átlagban 1994 és 2002 között. Végül az új cégek alapításában nálunk a legmagasabb a szabadalomvezérelt részhányad 13,7%-kal a csoport 4,80%-os átlagával szemben.

Vagyis: a versengő európai családtagok szemében hazánknak nemcsak reménye van a felzárkózásra, hanem jó esélye is. A hazai elit nem a „vakok között félszemű a király” alapon kimagasló; szellemi értelemben Magyarország topológiai besorolása: „highland”.

Harmadszor és végezetül: nemcsak rajtunk is múlik, hanem egyenesen rajtunk áll vagy bukik az, hogy hivatásunk erjedő, forrongó viszonyai közepette mi lesz a „vonzások és választások”, a stratégiai és taktikai döntések eredője. A következő évtized feladata, hogy a szellemi tulajdon védelmének és a vele való okos gazdálkodásnak a fehér foltjait felszámolva, a társadalmi megértéstől a politikusi és vállalkozási érettséggel gyakorolt készségig fejlesszük a technológia, az árújelzők, a dizájn, a szerzői és származékos jogokkal övezett kulturális teljesítmények kiaknázását.

Csak így emlékezhet és adózhat a nemzetgazdasági jövő elismeréssel a szellemi tulajdonnal kapcsolatos millenniumi örökségnek: a mi munkásságunknak.

VIGYÁZÓ SZEMETEK LONDONRA VESSÉTEK?

I. Bevezetés

1.1. 2005 decemberében az Egyesült Királyság pénzügyminisztere fölkerlte Andrew Gowerst, hogy tekintse át az Egyesült Királyság szellemi tulajdon-védelmi rendszerét, és a vizsgálat eredményéről készítsen jelentést.¹ A felkérés nyomán 2006 februárjában kibocsátott kérdőívre több mint ötszáz beadvány érkezett válaszként a szellemi tulajdon védelmével érintett legkülönbözőbb szervezetektől, valamint az e területen működő jeles és elismert szakértőktől. Két külön tanulmányt is készítettek a hangfelvételek védelmi idejének (újabb) felemelésétől várható gazdasági hatásokról és az elárvult művek (*orphan works*) problémájának lehetséges megoldási változatairól.²

1.2. A vizsgálat eredményeit összegző jelentést 2006. december 6-án tették közzé.³ A közel 150 oldalas tanulmány jelentősége túlnő az Egyesült Királyság belső ügyein; a jelentés világszerte visszhangot váltott ki.⁴ A szellemi tulajdon alapvető, stratégiai kérdéseiről a szigetországban lefolytatott széles körű vitából leszűrt következtetések, szakmapolitikai ajánlások a magyar érdekeltek számára sem lehetnek közömbösek. Ehhez még hozzátehetjük, hogy a Gowers-jelentés ráadásul olyan időben látott napvilágot, amikor a nemzetközi közösség – főként az európai fórumokon – a szellemi tulajdon néhány alapvető dilemmájával, továbbfejlődési, illetve -fejlesztési alternatívájával szembesül.

A Gowers-jelentés a vezetői összefoglaló, a glosszárium, valamint a 2006. februári kérdőívet és a válaszadók listáját tartalmazó függelék mellett hét nagyobb fejezetre tagolódik; logikai felépítése azonban nagyjából úgy írható le, hogy a helyzetkép, a „diagnózis” bemutatására épül az egyes szakmapolitikai alternatívák fölvázolása, és mindezt a következtetések és az ajánlások megfogalmazása tetőzi be.

1.3. Ennek az írásnak nem az a célja, hogy a Gowers-jelentést átfogóan és részletesen ismertesse. Beéri a figyelem felkeltésével; ehhez pedig csupán – valamelyest talán önkényesen, de mindenképpen a hazai szakmai viták nézőpontjából – szemezget a jelentés gazdag tanulságai közül.

¹ Gowers review of intellectual property, <http://www.patent.gov.uk/policy/policy-issues/policy-issues-gowers.htm>

² Gowers Review of Intellectual Property, http://www.hm-treasury.gov.uk/independent_reviews/gowers_review_intellectual_property

³ Andrew Gowers: Gowers Review of Intellectual Property. London, December 2006, p. 1–142.; a jelentést PDF formátumban l. a 2. lábjegyzetben megjelölt honlapon

⁴ Pl. máris hivatkozási alapként jelent meg az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) dokumentumaiban; Peer To Patent Project, Summary for Board 28, Munich, 10. 01. 2007, p. 2.; l. még a 67. lábjegyzetben foglaltakat.

II. A Gowers-jelentésből kirajzolódó helyzetkép

2.1. A jelentés a szellemi tulajdonhoz mint gazdaságpolitikai eszközhöz közelít.⁵ Központi kérdésként állítja be, hogy a szellemi tulajdon védelme megfelelő egyensúlyi helyzetben valósuljon meg:

„A szellemi tulajdonjogok lényegéhez tartozik, hogy egy ösztársadalmi csereüggyellettel járnak. Egyfelől a szellemi tulajdonjogok gazdasági ösztönzést nyújtanak az innovációhoz, másfelől viszont a belőlük folyó – e célból biztosított – kizárólagos jogok monopolárakat tesznek lehetővé, az ezzel együtt járó jóléti veszteségekkel, továbbá elzárják a többi fejlesztőt (innovátort) a piacra jutás lehetőségétől. Rövid távon a szellemi tulajdon révén védett információt ezáltal magánosítják. Hosszabb távon ez az információ a közkinccs körébe kerül, és módot ad a továbbfejlesztésekre (a follow-on innovációra). Sajátos kiegyenlítődés alakul ki így egyik oldalról az ösztönzők, másik oldalról a fogyasztók költségei és a follow-on innovátorok korlátozott piacra lépési lehetőségei között. Ezért kulcskérdés, hogy a rendszer megfelelő egyensúlyra épüljön és azt tartson fenn.”⁶

Ennek az egyensúlyteremtésnek a gazdasági, illetve gazdaság- és innovációpolitikai tétjét a jelentés néhány adatsora megfelelő megvilágításba helyezi. A tudásra épülő iparágak az Egyesült Királyság nemzetgazdaságának központi tényezőjévé váltak: 2004-ben a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott értékhez 7,3 százalékos részaránnyal járultak hozzá; ezek az iparágak 1997 és 2004 között a nemzetgazdasági átlagnál magasabb növekedési rátát értek el.⁷ Tanulmányos ezekkel az adatokkal összevetni a szerzői jogi alapú ágazatok magyarországi gazdasági súlyáról készített MSZH–WIPO-felmérés⁸ eredményeit, amelyek azt mutatták: a szerzői jogi ágazatok együttes hozzájárulása a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott értékhez 6,67 százaléknak. Erről a felmérés eredményeit összegző tanulmány tehát joggal állapította meg:

„A szerzői jogi ágazatok gazdasági teljesítménybeli súlya nemzetközi összehasonlításban is magasnak számít, ami Magyarországot az európai uniós országok élmezőnyébe juttatja.”⁹

A Gowers-jelentés elismeri: a szellemi tulajdon innovációt serkentő gazdasági ösztönzője nélkül is hatna az alkotókedv, létrejönnének szellemi alkotások;¹⁰ a jogi védelem fő gazda-

⁵ Ficsor Mihály: A jóból is megárt a sok. Versenyütőkör, I. évf. 1. sz., 2005. szeptember, p. 42–44.; Jan Brinkhof: Wish List in the Area of Patent Law. IIC, 4/2004, p. 407–416.; William van Caenegem: Intellectual Property Law and the Idea of Progress, [2003]. I. P. Q., No. 3, p. 237–256.

⁶ Gowers, i. m. (3), p. 12.; a jelentés egy másik helyén mindez a következő – még tömörebb – megfogalmazásban jelenik meg: „Az ideális szellemi tulajdon-védelmi rendszer anélkül ösztönzi az innovációt, hogy indokolatlanul korlátozná a hozzáférésben a fogyasztókat és a továbbfejlesztőket.” Gowers, i. m. (3), p. 1.

⁷ Gowers, i. m. (3), p. 3.

⁸ Penyigey Krisztina, Munkácsi Péter: A szerzői jogi alapú ágazatok gazdasági súlya Magyarországon. Budapest, 2005, p. 1–121.

⁹ Penyigey, Munkácsi, i. m. (8), p. 107.

¹⁰ Szilágyi József: A kreativitás mint az innováció egyik oki tényezője. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1. (111.) évf. 6. sz., 2006. december, p. 39–52.

ságpolitikai szerepét ezért nem is a szellemi alkotómunka közvetlen ösztönzésében látja. A valódi hatásmechanizmust a jelentés a következőképpen írja le:

„Jogi védelem nélkül viszont nem volna gazdasági ösztönzés az innováció és a kreativitás finanszírozására.”¹¹

„A szellemi tulajdon kapcsolja össze azokat, akik alkotnak, újítanak, feltalálnak, azokkal, akik új termékeket kívánnak piacra dobni.”¹²

Másfelől a jelentés arra is utal, hogy az innovációt működtető, tápláló gazdasági ösztönzők közül csupán az egyik a szellemi tulajdon, és a vállalkozások a többi lehetséges eszközzel (pl. a megoldás üzleti titokként való kezelésével), illetve üzleti modellel (pl. a nyílt forráskód vagy az ún. *creative commons* modelljével) szintén számolnak, azokat mérlegelik mielőtt határoznak arról az üzleti és jogi stratégiáról, amelyet újonnan létrehozott szellemi eredményeik kapcsán követni kívánnak.¹³

2.2. A Gowers-jelentés szerint a globalizáció és a technológiai fejlődés egyaránt jelent kihívást és lehetőséget a szellemi tulajdon számára.

A globalizáció egyértelműen felértékelte a szellemi tulajdont:

„A szellemi tulajdon innovációt ösztönző szerepe sohasem volt fontosabb [mint a globalizáció korszakában].”¹⁴

Másfelől a globalizáció (ahogy a jelentés látja) kibillentheti az egyensúlyi helyzetből a szellemi tulajdon rendszerét, új jogérvényesítési kockázatokkal és nehézségekkel jár, valamint joghatósági problémákhoz vezet, különösen kellő mértékű szabályozási harmonizáció híján.

A technológiai fejlődés sokrétű hatást gyakorol a szellemi tulajdon védelmére.

A tudásalapú gazdaság kiépülésével a szellemi tulajdon minden eddiginél fontosabbá vált a vállalkozások számára: a becslések szerint míg az 1980-as évek elején egy átlagos vállalkozás értékének pusztán 40 százalékát tették ki az eszmei vagyonrészek (*intangible assets*), azaz a szellemi javak, addig ma már ez az arány eléri a 70 százalékot.¹⁵ Ezt a változást viszont nem követték a vagyonértékelési-számviteli módszerek megfelelő kiigazításai: a hagyományos számviteli rend csupán a vásárolt szellemi javak, illetve szellemi tulajdonjogok kezelésére képes, a belső, „házon belüli” fejlesztések eredményeit egyelőre még nem fogadja be megfelelően.¹⁶ A Gowers-jelentés e kritikus megállapításának fényében még jobban érthetőek és – remélhetőleg – értékelhetőek azok, a Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH) státuszát érintő

¹¹ Gowers, i. m. (3), p. 12.

¹² Gowers, i. m. (3), p. 16.

¹³ Gowers, i. m. (3), p. 19–21.

¹⁴ Gowers, i. m. (3), p. 24.

¹⁵ Gowers, i. m. (3), p. 34.; K. Cauthorn: Identifying and Managing Intellectual Property Risk and the Use of Insurance as a Risk Management Tool. Fordham Annual Conference, 2006; l. még: Interviews for the Future. European Patent Office (EPO), Munich, 2006, p. 29.

¹⁶ Gowers, i. m. (3), p. 34.

jogszabályváltozások kapcsán megfogalmazott javaslatok, amelyek szerepet szánának az MSZH-nak a szellemivagyon-értékelés módszertanának kidolgozásában is.¹⁷

A technológiai fejlődés magával hozta olyan újféle szellemi eredmények megjelenését, amelyeknek a szellemi tulajdon hagyományos kategóriái közé való beillesztése számos nehézséggel járt, ha egyáltalán sikerrel végbement. A Gowers-jelentés ide sorolja a genetikát, a szoftvert és az adatbázisokat.¹⁸

Természetesen a jelentés sem mulasztja el annak hangsúlyozását, hogy a technikai fejlődés a másolást, az utánzást is megkönnyíti, és gyakran épp az új technikai vívmányok nehezítik meg a hatékony jogérvényesítést, az eredményes fellépést a szellemi tulajdonjogok megsértőivel szemben (lásd ennek az írásnak a 2.5 pontját).¹⁹

A technológiai fejlődés magának az innovációnak a hatásmechanizmusát is átalakította: a jelentés szerint terjed és egyre nagyobb teret hódít az innováció nyitott, hálózatszerű modellje a korábbi „zárt” modell rovására, továbbá egyre nagyobb érdemi, alakító szerephez jutnak az innovációs folyamatban maguk a fogyasztók.²⁰ A fogyasztók szellemi tulajdonnal kapcsolatos ismeretei mindazonáltal hiányosak maradtak; tájékozottságuk igen alacsony szintű. Ezt egy 2000. évi felmérés is megerősítette, kiemelve, hogy valamivel többen tudnak a fogyasztók a szellemi tulajdon szembeötlő, kézzelfogható kategóriáiról – mint amilyenek pl. a védjegyek –, mint az elvontabb oltalmi formákról (pl. a szabadalmakról).²¹ Az iparjogvédelmi tudatosság helyzetéről hazánkban – igaz, nem fogyasztók, hanem vállalkozások (főként KKV-k) körében – készített felmérés szerint a védjegyet a válaszadók 50,4 százaléka, a szabadalmat pedig 49,9 százaléka ismeri,²² ami az Egyesült Királyságban megfigyelttől valamelyest eltérő képet rajzol az egyes szellemi tulajdon-védelmi kategóriák magyarországi ismertségéről.

2.3. A Gowers-jelentésből kibontakozó szabadalmi tájkép néhány jellegzetes vonása a következőképpen írható le.

A jelentés előkészítése során kiküldött kérdőívre válaszolók általában elégedettek voltak az Egyesült Királyság szabadalmi hivatalánál és az Európai Szabadalmi Hivatalnál (az

¹⁷ Káldos Péter: A szellemi vagyon értékelésének nemzetközi módszerei, hazai alkalmazásuk lehetőségei. In: Fehér könyv a szellemi tulajdon védelméről – 2006; szerk.: *Penyigey Krisztina, Sümeghy Pálné, Kiss Marietta*; Budapest, 2006, p. 56–69.; a Magyar Szellemi Tulajdonvédelmi Tanács 2006. december 15-én tartott ülésén állásfoglalásban támogatta az e tárgyban készített beszámolót és az MSZH szerepvállalását.

¹⁸ Gowers, i. m. (3), p. 26. és p. 32.; hasonló megállapításokkal találkozunk az ESZH „jövőkutató” interjúkötetének bevezető és egyúttal a főbb trendeket fölvezető részében: „... fel kell tennünk a kérdést, hogy egy tizenkilencedik századbeli rendszer miként igazítható a huszonegyedik század igényeihez. Ez a rendszer, amelyet azért hoztak létre, hogy ipari technológiát oltalmazzon kis számú nemzet körében, hogyan adaptálható a globális környezethez és a radikálisan különböző – akár magával az étellel, az élő természettel kapcsolatos – technológiákhoz?”, „Információs társadalomban élünk; az internet, valamint a tudás átvitelére és terjesztésére szolgáló többi új módszer gyökeresen át fogja alakítani a szellemi tulajdonjogok gyakorlásának módozatait”; EPO, i. m. (15), p. 24–25.

¹⁹ Gowers, i. m. (3), p. 26–34.

²⁰ Gowers, i. m. (3), p. 29. és p. 31–32.

²¹ Gowers, i. m. (3), p. 34.; Intellectual Property: Public Attitudes. MORI, 2000.

²² *Petz Raymund, Ványai Péterné, Viszt Erzsébet*: Az iparjogvédelmi tudatosság helyzete Magyarországon – egy vállalati felmérés tükrében. In: Fehér könyv, i. m. (17), p. 40–45.

ESZH-nál) végzett vizsgálat szigorával és alaposságával. Egy idevágó tanulmány szerint az USA-ban a szabadalmi bejelentések 83-93 százalékára adnak szabadalmat. Ehhez képest ez az arány az angol hivatalnál és az ESZH-nál csupán kétharmad. Mindazonáltal többen megjegyezték: a vizsgálat minősége – különösen a biotechnológia és más olyan új technológia esetében, amelyre vonatkozóan a technika állása egyelőre nem dokumentálható jól – javítható volna olyan mechanizmusok bevezetésével, amelyek a tudomány és az ipar érintett szakértői számára már a megadást megelőzően módot adnának egyes szabadalmak ellenzésére, elérve ezzel azt is, hogy a megadott szabadalmak oltalmi köre gyakorlatban ne bizonyuljon túlzottan szélesnek.²³

A minőség javítása ellen ható tendencia az ESZH-nál és amerikai „társhivatalánál”, a USPTO-nál felgyülemlett óriási ügyhátralék, ami illuzórikussá teszi azt az európai célkitűzést, hogy a szabadalmi bejelentések átfutási idejét három év alá csökkentsék. Az Egyesült Királyság szabadalmi hatósága ebből a szempontból kivételesen jól teljesít, hiszen e hivatalnál szinte egyetlen szabadalmi bejelentés sincs a „várólistán”. A szabadalom megadására irányuló eljárás rendjéből azonban ott is az adódik, hogy alig akad szabadalom, amelyet tizenhét hónapról rövidebb időn belül adnának meg. Ez számos iparágban nem okoz problémát, jogbizonytalansággal jár viszont a viszonylag rövid üzleti ciklusokkal működő szektorokban (pl. a *high-tech*, illetve az internet esetében).²⁴

A szabadalmak üzleti hasznosulásáról a jelentés – leginkább iparágak szerint – árnyalt képet ad. Az üzleti gyakorlatban a szabadalom többnyire már nem csupán arra szolgál, hogy másokat elzárjon az utánzástól, a jogilag védett technológia alkalmazásától, illetve az új termékkel való piacra lépéstől.²⁵ A kutatások szerint a szabadalom e „klasszikus” üzleti hasznosítási modellje leginkább ott maradt jellemző, ahol egy termékre viszonylag kevés szabadalom esik (pl. a gyógyszeriparban). Az összetettebb technológiai megoldásokra épülő iparágakban ezzel szemben a cégek 65 százaléka elsősorban kereskedelmi stratégiai eszközként használja fel a szabadalmakat, hogy minél jövedelmezőbb feltételekkel és minél több licenációt adhasson a licenciat forgalomban (és csupán 12 százalékuk él a szabadalmi oltalommal mint védekező eszközzel, „kerítéssel”, amellyel átmenetileg a maga számára kisa-játíthat egy körülhatárolt technológiai területet). Az egyszerűbbnek mondott technológiai ágazatokban ez az arány megfordul: 28 és 46 százalékra.²⁶

Mindez összefügg a nyitott, hálózatos innovációs modell térhódításával, és azt is eredményezi, hogy megjelennek olyan vállalkozások, amelyek semmiféle termelő-szolgáltató

²³ Gowers, i. m. (3), p. 37.; az ESZH „jövőkutató” interjúkötete idézi Jorge Alberto Costa e Silva professzort: „A szabadalom legyen jutalom, elismerés, de csak valami új számára, egy találmány számára, amely minőségi változást és előrelépést hoz az emberiségnek, és ne váljon a pénzügyi befektetés pusztá hozadékává”; EPO, i. m. (15), p. 43.

²⁴ Gowers, i. m. (3), p. 37.; EPO, i. m. (15), p. 42.; a szabadalmi bejelentések átlagos átfutási ideje a megadásig az angol hivatalnál 28 hónap, míg az ESZH-nál ez 46 hónapnál is több; Gowers, i. m. (3), p. 86.

²⁵ Gowers, i. m. (3), p. 38.; az ESZH említett interjúkötete igen plasztikusan fogalmaz e kérdésben: „a szabadalmakat ma már nem pajzsként, hanem inkább kardként használják a vállalati stratégia agresszív oldalán”; EPO, i. m. (15), p. 30.

²⁶ Gowers, i. m. (3), p. 38.

tevékenységet nem végeznek, hanem kizárólag licenciaforgalomból származó bevételeikből tartják el magukat. Másfelől a szabadalmakkal kapcsolatos licenciaforgalmi tevékenység bizonyultnak és költségesnek is bizonyulhat. A becslések szerint az Egyesült Királyságban érvényes szabadalmak 15 százaléka számít „alvó”, azaz olyan oltalomnak, amelynek jogosultja kész volna licenciát adni, de az ezzel járó jogi képviselési és egyéb kiadásokat nem tudja vállalni. A Gowers-jelentés alapjául szolgáló kérdőívre adott válaszában a Szabadalmasok és Feltalálók Intézete (*Institute of Patentees and Inventors*) arról a becsléséről tudósított, hogy az egyéni feltalálók és a KKV-k licenciadási kísérleteinek 95 százaléka kudarcba fullad. A nagyobb vállalatok ebben sikeresebbek, mivel támaszkodhatnak a „házon belül” meglévő szellemi tulajdoni ismeretekre és szakértelemre, valamint kihasználhatják a tárgyalások során szélesebb szellemi tulajdon-portfóliójuk alkupozíciót javító hatását. A szabadalmi licenciaforgalomban világszerte elért bevételek összege 1990-ben 15 milliárd USD-t tett ki, 2000-ben pedig már elérte a 110 milliárd USD-t.²⁷

2.4. A szellemi tulajdon többi formáját illetően is figyelemre méltó megállapítások közül csemegézhetünk a Gowers-jelentést föllapozva.

Még a magyar olvasó számára is meglehetősen erős szavakat használ a jelentés a szerzői jog társadalmi elfogadottságát illetően:

„Jelenleg az Egyesült Királyságban a szerzői jog a társadalmi legitimáció szembeeszköze hiányában szenved. Túlzott korlátozásnak tekintik, megsértéséhez csekély büntudat vagy elítélés fűződik. Ez nem elsősorban a koherencia hiányának tudható be – bár a szabályozás összetett –, hanem az ahhoz szükséges rugalmasság hiányának, hogy a rendszer megfelelően kezelje és fogadja be a védett teljesítmények egyes olyan felhasználási módjait, amelyeket a népesség jelentős része jogosnak, helyénvalónak tekint, és amelyek nem sértik a jogosultak érdekeit.”²⁸

Külön problémaként jelzi a jelentés, hogy a szerzői jogi védelem alatt álló „tartalom” jó része valójában nem használható fel, mivel a jogosult ismeretlen, vagy felkutatása, illetve megtalálása áthidalhatatlan nehézségekbe ütközik.

„Jelentős mennyiségű szellemi tőke megy veszendőbe amiatt, hogy régebbi művek nagy tömege (a becslések szerint a nyilvánosságra hozott és védelem alatt álló művek mintegy 98 százaléka) áll védelem alatt anélkül, hogy a felhasználásukra jogi lehetőség nyílna. Ezeket az elárvult műveket a vállalkozások és a magánszemélyek nem tudják felújítani, átdolgozni vagy feleleveníteni a célból, hogy új üzleti és kreatív tőkét hozzanak létre.”²⁹

A védjegyekkel kapcsolatban a jelentés elsősorban üzleti jelentőségüket hangsúlyozza, utalva azokra a felmérésekre, amelyek igazolták: a vállalkozások értékét növeli, ha intenzív védjegytevékenységet folytatnak. Az Egyesült Királyságban a vállalkozások anyagilag meg-

²⁷ Gowers, i. m. (3), p. 29–30.; EPO, i. m. (15), p. 30.

²⁸ Gowers, i. m. (3), p. 39.

²⁹ Gowers, i. m. (3), p. 40.

engedhetik maguknak a védjegyoltalom megszerzését, a költségek korántsem magasak. A jelentés mindazonáltal túl hosszúnak ítéli a védjegyek lajstromozásához szükséges hat-kilenc hónapos átfutási időt.³⁰

A formatervezési mintaoltalmat illetően a jelentés arról szól kritikai éllel, hogy ugyanaz a *design* akár hétféle címen is élvezhet jogi védelmet az Egyesült Királyságban (nemzeti és közösségi, lajstromozott és lajstromozás nélküli formatervezési mintaoltalom, nemzeti és közösségi védjegyoltalom alatt állhat, valamint szerzői jogi védelemben is részesülhet), amihez még társul a *common law* alapján az ún. *passing off*-al szemben való fellépés lehetősége. A sokszoros átfedések zavart okozhatnak az iparban, főként az egyes oltalmi formák között meglévő különbségek miatt. Másfelől hiába áll rendelkezésre ennyiféle oltalmi változat, a gyakorlatban továbbra is rendkívül nehéz megakadályozni a formatervezési minták utánzását. A lajstromozott közösségi formatervezési minta bevezetése az Egyesült Királyságban is visszaszorította a nemzeti hivatalnál lajstromozott minták számát (a 2002. évi 9000-ről a 2005. évi 4000-re).³¹

2.5. A Gowers-jelentés komor színekkel ecseteli a jogsértésekkel szembeni küzdelem helyzetét.

Az Európai Unió vámhatárain több mint százmillió darab hamisított, illetve kalózterméket (pl. CD-t, ruházati cikket, illatszert) foglaltak le 2004-ben, ami az 1998. évi mennyiséghez képest tízszeres növekedést jelentett. Az Egyesült Királyságban a 10 és 25 év közötti korosztály által leggyakrabban elkövetett törvénysértés a zene és film internetről való – jogosulatlan – letöltése. A letöltött zene 80 százalékaért nem fizetik meg a jogdíjat, noha a legtöbben tudják, hogy ez így nem jogszerű. A *fájlcserélés* következtében 414 millió angol fontot veszített a zeneipar 1,87 milliárd fontos kiskereskedelmi forgalom mellett.

Hiába súlyosak az Egyesült Királyságban is a szerzői jogi jogsértés polgári jogi és büntetőjogi következményei, a jogsértések mindennaposak. 2005-ben 35-40 millió hamis CD-t vásárolt mintegy 3,5 millió felnőtt korú az Egyesült Királyságban. A filmipar a mozi-forgalmazásban 719 millió font, a videoforgalmazásban pedig 3,5 milliárd font veszteséget könyvelhetett el a kalózkodás miatt.

A designutánnással szemben harcoló társadalmi szervezet szerint sok designer az eladásokban a jogsértések folytán bekövetkező visszaesés miatt szorul ki a piacról, és hagy fel

³⁰ Gowers, i. m. (3), p. 41–42.; v. ö.: Gonda Imre: Gyorsítási program megvalósítása a Nemzeti Védjegy Osztályon. Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület, Magyar Védjegy Egyesület, Budapest, 2006. október 18., p. 1–11.; a nemzeti védjegyeljáráshoz az MSZH-nál – a gyorsítási programnak köszönhetően – az átlagos átfutási idő a meghirdetésig 11,2 hónap volt 2006 szeptemberében, a lajstromozásig terjedő átlagos átfutási idő pedig várhatólag 2007 tavaszán csökken 12–13 hónapra.

³¹ Gowers, i. m. (3), p. 42–43.; ez a hatás hazánkban, az MSZH-nál leginkább a nemzetközi ipari mintaoltalmi bejelentések „elapadásában” volt tetten érhető (a 2001-ben fogadott 1206 nemzetközi bejelentéshez képest 2005-ben már csak 353 érkezett), miközben a nemzeti úton bejelentett minták száma enyhe emelkedést mutatott (2001: 465; 2005: 810), l. Magyar Szabadalmi Hivatal: éves jelentés – 2005, Budapest, 2006, p. 38.

üzletével. A felmérések szerint a szellemi tulajdonjogokat a fogyasztók kevésbé tisztelik, a jogsértést bocsánatos bűnnek tekintik, olyan cselekménynek, amelynek nincs sértettje. A videokalózkodást az angol közvélemény a bolti lopásnál és a hitelkártyával való visszaélésnél enyhébben ítéli meg, kevésbé súlyos bűncselekménynek tartja, sőt, esetenként a kalózok úgy tűnnek föl, mint akik a nagyvállalatok visszaéléseivel, monopolisztikus törekvéseivel folytatnak „nemes” és „hősies” küzdelmet „elismerésre méltóan furfangos” módszereikkel.³²

III. A Gowers-jelentés következtetései és ajánlásai a szellemi tulajdon-védelmi politika számára

3.1. A Gowers-jelentés számos (pontosan: 54) ambíciózus ajánlást fogalmaz meg az Egyesült Királyság szellemi tulajdon-védelmi politikájának alakításáért felelős kormányzati tényezők számára. Az egyesült királyságbeli innováció fellendítését célzó ajánlások három fő célkitűzés köré szerveződnek:

- javítani kell a szellemi tulajdonjogok érvényesítésének, kikényszerítésének helyzetét;
- a szellemi tulajdonjogok megszerzésének és peres úton való érvényesítésének költségeit csökkenteni kell kisebb és nagyobb vállalkozások számára egyaránt;
- még rugalmasabbá és kiegyensúlyozottabbá kell tenni a szellemi tulajdon-védelmi szabályozást, hogy a különféle szellemi teljesítményeket, „tartalmakat” a magánszemélyek, a vállalkozások és a (köz)intézmények a digitális korszak követelményeihez igazodó módon használhassák fel.

E korrekciós javaslatok mellett a Gowers-jelentés mindazonáltal amellet tesz hitet, hogy „*nincs szükség a rendszer radikális átalakítására*”.³³

3.2. A szabadalmi rendszer továbbfejlesztésére irányuló ajánlások közül magyar nézőpontból is érdekes lehet az oltalom alól a kísérleti célú cselekményekre engedett kivétel (*patent research exception*) szabályozásának finomítására, egyértelművé tételére tett javaslat. Bár e javaslat az idevágó svájci rendelkezéseket állítja mintaként, némi elégedettséggel meg-

³² Gowers, i. m. (3), p. 24., 27., 34., 42. és 96.; egy közelmúltban publikált hazai vitairat szerint a zene-, film- és szoftveripar esetében „az iparág becsült összesített vesztesége 2005-ben meghaladta a 65 milliárd forintot, az ebből eredő összesített nemzetgazdasági kár pedig közel 225 milliárd forint volt. Az ebből adódó 2005-ös állami adóbevétel-kiesés több mint 45 milliárd forintra tehető. ... A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése terén ismertté vált bűncselekmények száma 2005-ben meghaladta a 35 000-et.” A vitairat arra is figyelmeztet, hogy „a szerzői jogi szektor ... sajnálatos módon nem részesül gazdasági súlyához mérhető gazdaságpolitikai figyelemben. Ezen helyzetben a legrövidebb időn belül változtatni kell Magyarország gazdasági sikerességének és a hazai szellemi tőke versenyképességének megteremtése érdekében. A szerzői jogi szektor számottevő gazdasági súlya előtérbe helyezi a szerzői jogi tudatosság fejlesztését hazánkban. A szerzői jogok tiszteletben tartása területén Magyarország az európai uniós országok hátsó mezőnyében foglal helyet.” L. Zene-, Film- és Szoftveripar Kalózkodás Elleni Koalíciója: Helyzetértékelés és cselekvési javaslat. Budapest, 2006, p. 5–7.; l. még: Évi 75 millió hamis áru az EU-ban. *Szöcs László* tudósítása, Népszabadság, 2006. november 13.; Customs: Commission publishes 2006 customs seizures of counterfeit goods. IP/06/1541, Brussels, 10 November 2006, p. 1–2.

³³ Gowers, i. m. (3), p. 1.

állapíthatjuk, hogy e tárgyban a Gowers-jelentés olyasmit ajánl, ami a magyar szabadalmi jogból már jó ideje ismerős [lásd az Szt. 19. §-ának (6) bekezdését].³⁴

Az európai szabadalmi rendszer jövőjéről és a közösségi szabadalomról folyó viták és tárgyalások³⁵ tükrében kell értékelnünk a jelentésnek azokat a következtetéseit, amelyek értelmében az Egyesült Királyság kormányának

- támogatnia kell a munkamegosztást az ESZH és az Európai Szabadalmi Egyezményben (az ESZE-ben) részes tagállamok nemzeti hivatalai között, illetve az ún. trilaterális hivatalok (ESZH, USPTO, JPO) kapcsolatrendszerében is;
- továbbra is szorgalmaznia kell az egységes közösségi szabadalom bevezetését;
- fel kell lépnie az ESZE szerinti fordítási követelményeket enyhítő Londoni Megállapodás³⁶ mellett annak mielőbbi hatálybalépése érdekében, ami fontos közbülső lépést jelentene a közösségi szabadalom megvalósítása felé, de önmagában is komoly eredménynek, a rendszer számottevő továbbfejlesztésének számítana;
- támogatnia érdemes az Európai Szabadalmi Bíraskodási Megállapodást (az EPLA-t)³⁷ az egységes európai közösségi bíraskodás későbbi kiépítése érdekében is.³⁸

Ez utóbbi ajánlást illetően meg kell jegyezni, hogy indokoltságát épp a jelentés adatai igazolják meg. Az EPLA és a közösségi szabadalmi bíraskodás mellett gyakran felhozott egyik érv ugyanis épp az, hogy a több országban való párhuzamos pereskedés (*multiple litigation*) helyett módot adnának a szabadalmi jogviták egységes, központosított rendezésére. Csak-hogy a statisztikák más képet mutatnak: valójában a „*multiple litigation*” egészen kivételes jelenség. Maga a jelentés hívja fel a figyelmet erre:

„Meg kell jegyezni, hogy az ESZH mintegy 180 000 szabadalmi bejelentést dolgoz fel évente, és ennek mintegy felére ad oltalmat. Az EU egész területén ugyanakkor kevesebb mint 1500

³⁴ Gowers, i. m. (3), p. 45–46.; l. az Szt. említett szabályának közösségi jogi, illetve a TRIPS-megállapodás alapján történő megítéléséről: Mihály Zoltán Ficsor: Striking New Balances: The Protection of Pharmaceuticals and the Future of the Industrial Property System in Europe – a Central and Eastern European Perspective. Presentation at the WIPO International Conference on „Intellectual Property, the Internet, Electronic Commerce and Traditional Knowledge”, Sofia, Bulgaria, May 29 to 31, 2001, p. 1–12.; Mihály Ficsor: IP in an Enlarged EU. Industrial Property – Quo Vadis? The future role of IP in creating wealth and employment and stimulating innovation and competition. Ischia (Naples), Italy, 5–7 October 2003, European Commission–Internal Market DG, Presidenza Italiana del Consiglio dell’Unione Europea, p. 90–97.

³⁵ Ficsor Mihály: Nyilvános meghallgatás Európa jövőbeli szabadalmi politikájáról. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1. (111.) évf. 4. sz., 2006. augusztus, p. 249–257.

³⁶ Agreement on the application of Article 65 of the Convention on the Grant of European Patents (WPR/6/00 Rev. 3, Limassol, 09. 06. 2000); Agreement dated 17 October 2000 on the application of Article 65 EPC, OJ EPO 2001, 549; Ficsor Mihály: A Londoni Megállapodás: bárány farkasbőrben? Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 110. évf. 6. sz., 2005. december, p. 41–55.; A Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület elnökségének az állásfoglalása a Magyar Köztársaságnak a Londoni Megállapodáshoz történő csatlakozásáról (elfogadva a MIE elnökségének a 2006. november 28-i ülésén), <http://mie.org.hu>, p. 1–11.

³⁷ Draft Agreement on the establishment of a European patent litigation system. WPL/10/05, Munich, 07. 12. 2005; l. még az ESZH e témának szentelt oldalát: Litigation of European patents. <http://www.european-patent-office.org/epo/epla/index.htm>

³⁸ Gowers, i. m. (3), p. 77–82. és 108–109.

*szabadalombitorlási ügy van folyamatban a nemzeti bíróságok előtt, és ezek közül is csupán 75-150 érinti több állam joghatóságát is.*³⁹

Az Egyesült Királyság szabadalmi hivatala előtt folyó eljárások korszerűsítését is indítványozza a Gowers-jelentés. Előírja a gyorsított szabadalommegadási eljárás bevezetését. Ehhez azonban azt a figyelmeztetést fűzi, hogy egyes külső adatbázisokban csupán az elsőbbséget követő két évvel jelennek meg a technika állásához tartozó, releváns dokumentumok, tehát a gyorsítás árát adott esetben a minőség oldalán kell megfizetni.⁴⁰ Fontolóra veszi, de elveti a jelentés azt a javaslatot, hogy a KKV-k kapjanak kedvezményt a szabadalmi hivatal eljárásaiért fizetendő díjak alól. A jelentés szerint e díjak eleve nem túl magasak, és csupán csekély részét képezik a szabadalmazás összköltségének (amelynek jóval nagyobb hányadát teszik ki a jogi képviseletre fordított kiadások). Noha a Gowers-jelentés szemlét tart a szabadalmazást támogató nemzeti rendszerek felett (legérősebben a finn példát – a *Foundation for Finnish Inventions*-t – ismertetve), végkövetkeztetése csupán annyi, hogy a meglévő finanszírozási (támogatási, pályázati) lehetőségeket kellene hatékonyabban kihasználni, és ez jobb tájékoztatással, tanácsadással, illetve javuló kormányzati koordinációval is elérhető.⁴¹

A Gowers-jelentés természetesen nem tér ki napjaink egyik legtöbbet és leghevesebben vitatott szabadalompolitikai kérdése, azaz a szabadalmak „minőségének” kérdése elől sem. Mindenekelőtt – nagyon helyesen – meghatározza a szabadalmak „minőségének” fogalmát:

*„A szabadalom minősége azt fejezi ki, hogy az alapjául szolgáló bejelentést mennyire jól vizsgálták meg és a szabadalom megadását mennyire jól készítették elő, továbbá, hogy a szabadalom valóban elegendő teszt-e a szabadalmazhatósági feltételeknek. A szabadalom minősége különbözik a technikai kiválóságtól és a szabadalom értékétől.”*⁴²

A szabadalmak minőségének kulcskérdése, hogy a feltalálói tevékenység (*inventive step*) követelményét miként alkalmazzák a joggyakorlatban.⁴³ Az Egyesült Királyság szabadalmi hivatala külön nyilvános konzultációt kezdeményezett e témáról.⁴⁴ Az Európai Szabadalmi Szervezet Szabadalmi Jogi Bizottsága szintén részletesen megtárgyalta ezt a kérdéskört 2006. február 8-án tartott 28. ülésén.⁴⁵ Az Európai Bizottságnak a szabadalmi rendszer európai jövőjét vizsgáló kérdőíve is kitért a szabadalmak minőségének problémáira.⁴⁶ A spanyolviaszt ugyan kár volna még párszor föltenni ez ügyben, mindazonáltal nem tűnik fölöslegesnek, hogy a Gowers-jelentés idevágó fejtegetéseiből idézzünk:

³⁹ Gowers, i. m. (3), p. 108.

⁴⁰ Gowers, i. m. (3), p. 86.

⁴¹ Gowers, i. m. (3), p. 92–93.

⁴² Gowers, i. m. (3), p. 82.

⁴³ Gowers, i. m. (3), p. 82.

⁴⁴ The inventive step requirement in United Kingdom patent law and practice – A review by the UK Patent Office, February 2006, p. 1–23., l. még: www.patent.gov.uk/consult-inventive.pdf

⁴⁵ Minutes of the 28th meeting of the Committee on Patent Law (Munich, 8 February 2006), CA/PL PV 28, p. 1–6.; l. még: CA/92/05, CA/PL 5/06, CA/PL 8/06, valamint: CA/136/03 és Quality of Examination at the EPO, SUEPO Position Paper, 18. 05. 2004, p. 1–6.

⁴⁶ Ficsor, i. m. (35), p. 249–257.

„A feltalálói lépés szintjét megfelelően kell meghúzni. Ha túl magasra tesszük a mércét, valóban invenciózus termékektől is megtagadhatjuk a szabadalmi oltalmat. A mérce megfelelő megválasztása a nemzetközi koherencia miatt is fontos: ha az Egyesült Királyság szabadalmi hivatala túlságosan megnehezíti a feltalálói lépés követelményének teljesítését, de az ESZH alacsonyabb követelményt állít, a bejelentők egyszerűen átpártolnak majd az ESZH-hoz, és ott teszik meg bejelentéseiket, bízva kedvezőbb elbírálásukban. Ha a feltalálói lépés szintjét túl alacsonyan húzzuk meg, túl sok nem innovatív szabadalom születik, akadályozva a valódi fejlesztések kidolgozóit abban, hogy szellemi tulajdonjogokat szerezzenek.”⁴⁷

A szabadalmak minőségét javíthatná, ha nagyobb számban érkeznének észrevételek a közzétett bejelentésekre; mindazonáltal az Egyesült Királyság szabadalmi hivatalánál érdemi vizsgálat alá vett 200 bejelentésből átlagosan csupán egyetlenegyre tesznek észrevételt. A Gowers-jelentés ajánlja, hogy a szabadalmi hatóság ösztönözze és tegye könnyebbé az észrevételek megtételét, pl. az *online* aktabetekintés útján, illetve az észrevétel jogintézményének népszerűsítésével.⁴⁸ Fölkarolná továbbá azt a – Beth Noveck professzor nevéhez köthető – USA-beli kezdeményezést,⁴⁹ amely arra irányulna, hogy önszerveződő tudományos és szakmai közösségeknek az internet segítségével összeadott együttes és strukturált ismeretanyagával, tudásával segítse a szabadalmi hivatalok elbírálóinak munkáját. Ma még nem nagyon látszik azonban, hogy e meglehetősen kommunisztikus elképzelés valós gazdasági ösztönző nélkül a kezdeti ideologikus lelkesedés múltával is működőképes modellt eredményez-e, amely az infokommunikációs szektor szabadosságát hirdető mozgalmairain kívül másokat is cselekvésre indít.⁵⁰

A közelmúltban lefolytatott hazai vitákra⁵¹ tekintettel érdemel figyelmet, hogy a Gowers-jelentés nem ajánlja a felszólalás bevezetését a szabadalmi eljárásba (sem a megadást megelőzően, sem azt követően), mivel a felszólalás lehetősége indokolatlanul és jelentősen késleltetné a szabadalmak megadását, miközben a szabadalmak jó minősége számos más – a jelentés által is ajánlott – eszközzel is garantálható.⁵²

A Gowers-jelentés a fejlődő országok közegészségügyi problémáinak rendezését elősegítő nemzetközi szabadalmi jogi környezet kialakítását is szorgalmazza: felkéri a kormányt az ehhez szükséges lépéseknek a Kereskedelmi Világszervezetben (a WTO-ban) történő megtételére, így mindenekelőtt a TRIPS-megállapodás és a közegészségügy kapcsolatáról a WTO miniszteri konferenciáján elfogadott nyilatkozatot és a WTO Általános Tanácsában

⁴⁷ Gowers, i. m. (3), p. 82–83.

⁴⁸ Gowers, i. m. (3), p. 83–84.

⁴⁹ Beth S. Noveck: Peer to Patent: Collective Intelligence for our Intellectual Property System. New York, 2006.; <http://dotank.nyls.edu/communitypatent/>; I. még Peer To Patent Project ..., i. m. (4), p. 1–2.

⁵⁰ Gowers, i. m. (3), p. 84–85.

⁵¹ A felszólalás intézményének a magyar szabadalmi jogba történő bevezetéséről – A Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület Gyógyszeripari Munkabizottságának állásfoglalása. Összeállította: Tar Miklós. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1. (111.) évf. 1. sz., 2006. február, p. 148–152.; Ficsor Mihály: Mondjunk le a felszólalásról! Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1. (111.) évf. 2. sz., 2006. április, p. 105–112.

⁵² Gowers, i. m. (3), p. 84.

az annak végrehajtására megszületett 2003. augusztus 30-i határozatot a TRIPS-megállapodásba állandó jelleggel beépítő módosítás ratifikálására és más WTO-tagok erre való ösztönzésére.⁵³

3.3. A Gowers-jelentés nem szűkölködik megfontolandó ajánlásokban a szellemi tulajdon többi területén sem.

A jelentés a szerzői joggal kapcsolatban – egyebek mellett – a következőket javasolja:

- felül kell vizsgálni az angol jogban a szerzői jog alól oktatási célra engedett kivételeket, hogy kiterjedhessenek a távoktatásra is;
- az Európai Bizottság kezdeményezze a hangfelvétel-előállítói és az előadóművészi jogok jelenleg 50 éves védelmi idejének újabb felemelését (a 93/98/EGK irányelv módosítása útján);
- a politikai döntéshozókkal alapelveként kell elfogadtatni, hogy a szellemi tulajdonjogok védelmi idejét és körét visszaható hatállyal ne módosítsák (terjesszék ki);
- a karikatúra és paródia céljából történő felhasználás váljon szabaddá szerzői jogi szempontból;
- szorgalmazni kell a 2001/29/EK irányelvnek az elárvult művek helyzetét szabályozó rendelkezéssel való kiegészítését;
- az *Office of Fair Trading* vizsgálja meg a közös jogkezelő szervezet működését, ellenőrizze, hogy valamennyi érintett érdekeit, igényeit figyelembe veszik-e;
- az Egyesült Királyság szabadalmi hivatala 2008-ig létesítsen önkéntes szerzői jogi nyilvántartást.⁵⁴

Ez utóbbi ajánlás különösen figyelemre méltó magyar szempontból, hiszen az Szjt. 94/B. §-ának (2) bekezdése és a 18/2006. (IV. 12.) IM rendelet alapján az MSZH-nál 2006. április 15-ével kezdődött el az önkéntes műnyilvántartás.

Mivel a Gowers-jelentés egyik alaptétele, hogy „a piakra lépés sebessége a legeslegfontosabb kérdés a sikeres, innovatív cégek számára”, aligha csodálkozhatunk a védjegyek lajstromozására irányuló eljárás radikális felgyorsítására tett javaslaton. Noha az Egyesült Királyság szabadalmi hivatala – széles körű konzultáció alapján – arra az elhatározásra jutott, hogy felhagy a viszonylagos kizáró okok hivatalból történő vizsgálatával, és csupán kutatási jelentéseket készít a bejelentő és a potenciálisan érintettek tájékoztatására, a Gowers-jelentés nem elégszik meg az átfutási idő e változtatástól várható csökkenésével, hanem a „rendes” lajstromozási eljárás mellett javasolja egy gyorsított eljárás (*fast track system*) bevezetését, természetesen magasabb díj ellenében. Ebben a gyorsított eljárásban – az elvárás szerint – a bejelentés napjától számított 10 napon belül le kellene folytatni az összes, hivatalból

⁵³ Gowers, i. m. (3), p. 61.; l. még: *Baticz Csaba*: A közegészségügyi problémákkal küzdő országokban történő kivételre szánt gyógyszeripari termékek előállításával kapcsolatos szabadalmak kényszerengedélyezéséről szóló 816/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet. In: Fehér könyv, i. m. (17), p. 184–196.

⁵⁴ Gowers, i. m. (3), p. 47–57., 61–73. és 95.

elvégzendő vizsgálatot, és el kellene jutni a védjegybejelentés meghirdetéséig (az onnét kezdődő három hónapos felszólalási időközött még e gyorsított eljárási rendben sem lehetne „megtakarítani”).⁵⁵ A magyar olvasó hosszan eltűnődhet azon: milyen jogi, gyakorlati és infrastrukturális feltételeket kellene megteremteni ahhoz, hogy egy szép napon az MSZH is hasonló gyorsasággal tudja kiszolgálni az ezt igénylő védjegybejelentőket.

Említésre érdemes, hogy a Gowers-jelentés nemhogy nem ajánlja, hanem kifejezetten ellenzi a használati mintaoltalom bevezetését. A jelentés érvelése feltűnően határozott ez ügyben:

„Ügy tűnik, nincs semmiféle korreláció a használati mintaoltalom megléte és az innováció között. ... Míg a használati mintaoltalom egyesek számára valóban járhat költségcsökkentéssel, jogos az aggály, hogy mások számára viszont növeli a költségeket, és béníthatja a további innovációt.”⁵⁶

3.4. A jelentés bővelkedik a szellemi alkotó- és innovációs tevékenység fölkarolását, a szellemi tulajdonra vonatkozó ismeretek még szélesebb körű és hatékonyabb terjesztését, a vállalkozások számára nyújtott szellemi tulajdon-védelmi tájékoztató és egyéb szolgáltatások sok gazdagítását célzó ajánlásokban.

Jelenleg az Egyesült Királyságban a *Companies House*-nál újonnan bejegyzett cégek külön tájékoztatást kapnak arról, hogy cégnevük és más üzleti jelzéseik számára – ha igénylik – védjegyoltalmat szerezhetnek a szabadalmi hivatalnál. A Gowers-jelentés szerint ennél többre van szükség: valamennyi új céget el kellene látni a szellemi tulajdon alapvető ismereteit összegző útmutatóval. Szorgalmazza a jelentés azt is, hogy – a francia iparjogvédelmi hatóság ún. *IP Genesis* kezdeményezését követve – a szabadalmi hivatal szakértői a vállalkozásokhoz „kiszállva” nyújtsanak segítséget a szellemi tulajdoni védelemre érdemes szellemi javak felméréséhez (ún. *IP audit* formájában). Sikeres projektként írja le azoknak a szerződésmintáknak (*Lambert Model Agreements*) a kidolgozását, amelyek az egyetemek és az üzleti vállalkozások közötti technológiaátadás jogi kereteit teremtik meg, és javasolja hasonló szerződésminták kimunkálását és elterjesztését a „business-to-business” kapcsolatokban is. A jelentés a szellemi vagyon értékelésére szolgáló módszertan fejlesztését is ajánlja, fölkérve a kereskedelmi és ipari tárcát (a DTI-t), hogy e tárgyban adjon útmutatást a cégeknek.⁵⁷

3.5. A Gowers-jelentésnek a jogérvényesítésre vonatkozó ajánlásai viszonylag szorosan kötődnek az angol jogrendszer sajátosságaihoz, mindazonáltal e körben is találunk kellően általános, a magyar érdeklődő számára is tanulságos fölvetéseket.

Ezek közül is külön figyelmet érdemel az a következtetés, hogy a szellemi tulajdon eszméjének a fogyasztókkal való elismertetéséhez nem elegendő pusztán a jogsértések miatt a

⁵⁵ Gowers, i. m. (3), p. 87.

⁵⁶ Gowers, i. m. (3), p. 75.

⁵⁷ Gowers, i. m. (3), p. 38. és 87–91.

jogosultakat érő hátrányokról, károkról tájékoztatni, hanem be kell mutatni azokat az igen kedvezőtlen hatásokat is, amelyeket a hamisítás és a kalózkodás gyakorol a munkaerőpiacra, az állami adó- és járulékbévételekre, a közbiztonságra, a jogszerűen működő vállalkozások esélyeire vagy éppen a fogyasztók biztonságára.

Szól a jelentés a *National IP Crime Strategy* és *IP Crime Group* elnevezésű szerveződésről, amely lényegében az érintett kormányzati és jogalkalmazó szervek fellépését hangolja össze, viszonylag sikeresen, noha a jelentés hangsúlyosan szorgalmazza a piacfelügyeleti hatóság (*Trading Standards*) nagyobb mértékű bevonását e munkába, különösen a szerzői jogi kalózkodással szembeni fellépés frontján. Ez érdekesen cseng össze azokkal a magyarországi törekvésekkel, amelyek hasonló koordinatív fórum létrehozására irányulnak abban a reményben, hogy egy ilyen testület működtetése javítaná a jogérvényesítés hatékonyságát hazánkban is.⁵⁸

Megfontolandó továbbá az is, hogy a Gowers-jelentés kifejezetten ellenzi az olyan olthalmi formákból (pl. a formatervezési mintaoltalomból) eredő jogok megsértésének „kriminalizálását”, bűncselekménnyé nyilvánítását, amelyek megadását nem előzi meg érdemi vizsgálat.⁵⁹

3.6. A jelentés több ajánlást is tesz az Egyesült Királyság szabadalmi hivatalának (a UKPO-nak) a továbbfejlesztésére.

Magyar szemmel – a Magyar Szellemi Tulajdonvédelmi Tanács⁶⁰ immár jó fél évtizedes működésére figyelemmel – érdekes ajánlása a jelentésnek az, hogy új testület létrehozásával kívánja erősíteni a szellemi tulajdonnal kapcsolatos kormányzati stratégiát. A DTI már korábban – 2001-ben – létesített ugyan egy hasonló szerepkörű bizottságot (az *Intellectual Property Advisory Committee*-t), de ennek működését – a feladatkör tisztázatlansága, a nem kielégítő reprezentativitás és a forráshiány miatt – nem találták megfelelőnek. Az új testület [*Strategic Advisory Board for IP policy* (SABIP)] feladatköre valamennyi szellemi tulajdonjogra kiterjedne, tagjai részben külső szakemberek, részben magas rangú kormánytisztviselők lennének, titkárságát a UKPO adná, 150 000 angol fontos költségvetéssel. A SABIP várhatóan idén alakul meg, londoni székhellyel.⁶¹

A SABIP működését kiegészíti, illetve támogatja majd az a pénzügyi alap, amelyből évente félmillió fontot fordítanak majd arra, hogy a szellemitulajdon-védelmi politika stratégiai kérdéseiről független szakértőkkel végeztesse elemzéseket. Ugyanebbe az irányba

⁵⁸ Gowers, i. m. (3), p. 96–103.; a hazai kezdeményezéseket illetően l. az MSZH javaslatát a Hamisítás Elleni Nemzeti Testület létrehozására, in: Jegyzőkönyv a Magyar Szellemi Tulajdonvédelmi Tanács 3/2006. (X. 6.) számú testületi üléséről, p. 2–3.; l. továbbá a Zene-, Film- és Szoftveripar Kalózkodás Elleni Koalíciójának hasonló irányú kezdeményezését, i. m. (32), p. 3. és 8.

⁵⁹ Gowers, i. m. (3), p. 97.

⁶⁰ L. a Magyar Szabadalmi Hivatalról szóló 86/2000. (VI. 15.) Korm. rendelet (R.) 9. §-át, amelyet érdemben nem érintett az R.-nek a 300/2006. (XII. 23.) Korm. rendelettel történő módosítása sem.

⁶¹ Gowers, i. m. (3), p. 112.

mutat a jelentésnek az az ajánlása, hogy a szellemi tulajdon-védelmi politika alakításában a UKPO-nak nagyobb, még érdemibb feladatot kell betöltenie.⁶²

A UKPO gazdálkodását illetően a jelentés szorgalmazza, hogy a hivatal által szedett díjak igazodjanak a költségekhez, és nyújtsanak azokra kellő fedezetet, továbbá, hogy javítsák a pénzügyi beszámolás transzparenciáját.⁶³

Bár elhangzott ilyen javaslat is, a jelentés határozottan ellenzi a UKPO szerzői jogi feladatkörének visszaszorítását és egy újonnan létrejövő szerzői jogi hivatalra való telepítését. A jelentés leszögezi: sokkal több minden köti össze az iparjogvédelmet és a szerzői jogot, mint ami esetleg megkülönbözteti vagy éppen szétválasztaná. Mindazonáltal fölveti, hogy az UKPO nevét változtassák „szabadalmi hivatal”-ról „szellemi tulajdon-védelmi hivatal”-ra (*UK Intellectual Property Office*-ra).⁶⁴ A szellemi tulajdonért felelős központi államigazgatási szerv – vagyis a Magyar Szabadalmi Hivatal – névváltoztatásának kérdése hazánkban is előkerült a közelmúltban a kormányzati szervezetalakítással összefüggő jogszabály-változások kapcsán, hiszen a magyar hivatal elnevezése sem tükrözi a szellemi tulajdon egészéért viselt szélesebb felelősségét. Gyakorlati és pénzügyi megfontolások – és a hagyománytiszteltet – mindazonáltal az MSZH esetében végül az eddigi elnevezés megőrzése felé billentették el a mérleg nyelvét.⁶⁵

IV. A Gowers-jelentés fogadtatása

4.1. A kormányzati válasz nem sokat késett az Egyesült Királyságban: a kormány üdvözölte a Gowers-jelentést, és elkötelezte magát az abban foglalt ajánlások felkarolása, illetve a folyamat továbbvitele mellett. A jogérvényesítés elleni küzdelmet az angol kormányzat a nemzetgazdaság és az Egyesült Királyságban működő vállalkozások sikeressége, versenyképessége szempontjából kiemelkedően fontosnak tekinti, amit jelez az is, hogy a 2007. és a 2008. évben további 5 millió fontot fordítanak a piacfelügyeleti szervek ilyen célból történő megerősítésére. Kormányzati támogatást kapott a SABIP és a szellemi tulajdonnal kapcsolatos független kutatásokat finanszírozó alap létrehozása is (lásd a 3.6. pontot).⁶⁶ A Gowers-jelentés a parlamentben, az angol alsóházban is téma volt: Gordon Brown pénzügyminiszter ott is hitet tett a jelentés kormányzati felelősségi körbe tartozó ajánlásainak megvalósítása mellett, hangsúlyozva „a tudás, az ötletek és az innováció gazdasági hajtóerejét”.⁶⁷

⁶² Gowers, i. m. (3), p. 113.

⁶³ Gowers, i. m. (3), p. 114–115.

⁶⁴ Gowers, i. m. (3), p. 115.

⁶⁵ L. a 2006. évi CX. törvény 1. §-ának (5) bek.-ét és – az Szt. 44. §-ának (1) bek.-ét módosító – 3. §-ának (5) bek.-ét. Az MSZH kormányhivatalként is a régi elnevezésével működik tovább.

⁶⁶ Gowers review of intellectual property – Government response – The Intellectual Property Regime; <http://www.patent.gov.uk/press/press-briefings/press-briefings-gowers>

⁶⁷ James Nurton: 54 ways to improve the IP system. Managing Intellectual Property, December 2006/January 2007, p. 21.

Szintén méltatta a Gowers-jelentést Ron Marchant, a UKPO vezetője. Hangsúlyozta, hogy a jelentés ajánlásai egybevágóak a UKPO korábban kidolgozott középtávú stratégiájával, amelyet a „*Patent Office for the 21st Century*” névvel indítottak útjára. Marchant a hivatal elnevezésének megváltoztatását szintén támogatta. Az ajánlások végrehajtásáról külön tárcaközi bizottság, valamint a UKPO-n belül az erre a célra létrehozott munkacsoport fog felelni. Marchant kifejtette:

„Ez a jelentés világossá teszi: míg a múltban a nemzetközi szerződéseket és a jogszabályokat vizsgáltuk azzal a szemmel, hogy azokból milyen jogok biztosítása következik, addig az elmúlt öt évben az emberek figyelme azok felé a kérdések felé fordult, amelyek a szellemi tulajdonnak az üzleti életre, a népjólétre, az egészségügyre és magára az innovációs folyamatra gyakorolt hatását firtatják.”⁶⁸

4.2. A szakértők többsége szintén kedvezően fogadta a Gowers-jelentést. Különösen nagy figyelmet kapott a SABIP létrehozása és az, ami ettől a testülettől lesz várható.

Nem hiányoztak a kritikus hangok sem. Suw Charman, az *Open Rights Group* részéről azt az aggályát fejezte ki, hogy a megerősített jogérvényesítési mechanizmusok túlzásokhoz, visszaélésekhez vezethetnek a jogosultak oldaláról. Paul Leonard, az *IP Institute*-től nagyobb hangsúlyt helyezett volna az EPLA-ra és általában a szabadalmi bíraskodás európai helyzetének javítására. John Mitchell, a *Patent Reform Group* nevében kevesellte a jelentésben javasolt változtatásokat, és nem lát garanciát a szabadalmak minőségének javítására.⁶⁹

4.3. A Gowers-jelentés gondolatébresztő olvasmány – az Egyesült Királyság határain kívül is. Haszonnal forgatható a szellemi tulajdon-védelmi politika hazai kérdéseinek megválaszolásakor is. A jelentés ajánlásai mindenkinek ajánlhatók, aki Magyarországon a szellemi tulajdonnal foglalkozik. Batsányi János versének⁷⁰ szállóigévé vált csattanóját parafrázálva: ideje, hogy vigyázó szemeinket Londonra vessük.

⁶⁸ Nurton, i. m. (67), p. 19. és 21., valamint Gowers review ..., i. m. (66)

⁶⁹ Nurton, i. m. (67), p. 20–21.

⁷⁰ Batsányi János: A franciaországi változásokra

A TRIPS-MEGÁLLAPODÁS AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG DÖNTÉSEIBEN I. RÉSZ: A TRIPS-MEGÁLLAPODÁS KÖZVETLEN HATÁLYA A KÖZÖSSÉGI JOGBAN

BEVEZETŐ

Az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (továbbiakban: GATT) szerződő felei az uruguayi Punta del Estében 1986-ban határozták el egy új világgereskedelmi tárgyalás-sorozat indítását. A megbeszélések eredményesen zárultak le, az ezeket összegző (egységes csomagot képező) – a Kereskedelmi Világszervezet (továbbiakban: WTO) létesítő – egyezményt a tárgyalásokon részt vevő 117 ország képviselői 1994. április 15-én a GATT marrakeshi miniszteri értekezletén írták alá.¹

A WTO jogrendszere 1995. január 1-jei hatálybalépését követően fokozatosan összefonódott az Európai Közösség jogával. Nem meglepő az a körülmény, ahogyan a WTO joga hatást gyakorol az EK jogrendjére. A WTO, hasonlóképpen az EK jogrendszere kialakulásának oka és következménye a globalizáció. Napjainkban e két szervezet rendelkezik a világ legjelentősebb intézményi és normatív irányítási rendszerével, ezért fontos a közöttük meglévő kapcsolatrendszert, a két jogrendszer közötti hatásokat áttekinteni egy hosszabb terjedelmű írás keretében, különös tekintettel a Marrakesh-i Egyezmény szellemi tulajdonra vonatkozó szektorális megállapodására. A két részre tervezett anyag a közös kereskedelempolitika terén érvényesülő közösségi hatáskörök, valamint a közvetlen hatály kérdés-csoportjait teszi vizsgálatá tárgyává. Az első rész ez utóbbi témakörre helyezi a hangsúlyt, míg a második rész a hatásköri kérdések kapcsán lehetőséget ad a „Tokaji-ügyben” adott értelmezés bemutatására.²

Kiindulási pontként szükséges rögzíteni, hogy az Európai Közösség nem volt formálisan tagja a GATT-nak, hanem a tagállamai helyébe lépett a közös kereskedelempolitika alapján. A Marrakesh-i Egyezmény rendelkezései több helyen utalnak az Európai Közösségre. A döntéshozatal során megállapítja, hogy *ahol az Európai Közösségek gyakorolja szavazati jogát, annyi számú szavazati joga van, amennyi azon tagállamainak száma, amelyek a WTO tagjai.*³ Az eredeti tagságra vonatkozóan pedig a következőket rögzíti: *a WTO eredeti Tagjaivá válnak, akik a jelen Megállapodás hatálybalépése napján a GATT 1947 Szerződő Felei, valamint az Európai Közösségek, amennyiben elfogadják a jelen Megállapodást és a Multilate-*

¹ A Kereskedelmi Világszervezetnek 2005. december 11-i adatok szerint 149 tagországa van (ellenőrizve 2007. január 8-án: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm).

² C-347/03 sz. ügy, Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia és Agenzia regionale per lo sviluppo rurale (ERSA) EBHT 2005, I-3785. o., 71–83. pont

³ IX. cikk, 1. bekezdés

rális Kereskedelmi Megállapodásokat, valamint Engedményekről és Kötelezettségvállalásokról szóló Listáikat a GATT 1994-hez, és Specifikus Kötelezettségvállalási Listáikat a GATS-hoz csatolják.⁴

Az „egyezménycsomag” 1C mellékletét képezi az a megállapodás, amely a szellemi tulajdon kereskedelemmel összefüggő kérdéseit szabályozza (*Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*, a továbbiakban: *TRIPS*).⁵ A TRIPS-megállapodás összefoglalja a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó közös, általános alapelveket. Ezek közül újdonságnak számít, hogy a TRIPS-megállapodás a nemzeti elbánáson kívül a legnagyobb kedvezményes elbánás biztosítását is megköveteli a szellemi tulajdon területén. A nemzeti elbánás elve ugyanis csak azt írja elő, hogy a belföldieknek nyújtott előnyöket a külföldiek számára is biztosítani kell, de nem akadályozza meg, hogy a belföldieknek nem biztosított, de valamely külföldi ország állampolgárai számára megadott jogokat megtagadják más külföldi országok állampolgáraitól; a TRIPS-megállapodás 4. cikkében előírt legnagyobb kedvezményes elbánás ennek lehetőségét kizárja.

Szintén valamennyi oltalmi formára közösen állapítja meg a TRIPS-megállapodás a szellemi tulajdon-jogok megszerzésével, fenntartásával és érvényesítésével kapcsolatos eljárási követelményeket. E rendelkezések részletessége és nagy száma is tükrözi, hogy a hatékony, gyors eljárások, intézkedések szükségességére a TRIPS-megállapodás nagy súlyt helyez. A jogérvényesítéssel összefüggő eljárási követelmények közül különösen fontosak azok, amelyek a polgári eljárásban elrendelhető ideiglenes intézkedésekre, valamint a szellemi tulajdon-jogok megsértésével szemben a vámigazgatási eljárásban alkalmazható intézkedésekre és a büntetőjogi szankciókra vonatkoznak.⁶

A TRIPS-MEGÁLLAPODÁS KÖZVETLEN HATÁLYA A KÖZÖSSÉGI JOGBAN

A közösségi jog és a tagállami jogrendszerek viszonyában meghatározó jelentőséggel bír a közösségi jog tagállami bíróságokon történő alkalmazhatóságának alapelve, a közvetlen hatály. Az elv kimondására a *Van Gend en Loos*-ügy kapcsán került sor.⁷ Az Európai Bíróság megállapítása értelmében a közösségi jog nem korlátozódik a tagállamok, illetve a közösségi intézmények világára, hanem a magánszemélyek által is használható, közvetlenül kikényszeríthető „valódi” jog.⁸

⁴ XI. cikk, 1. bekezdés. Az egyezmény 1B mellékletét képezi a szolgáltatások kereskedelméről szóló általános egyezmény (General Agreement on Trade in Services – GATS).

⁵ A magyar Országgyűlés az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény keretében kialakított, 1994. április 15-én, Marrakesh-ben aláírt sokoldalú kereskedelmi megállapodások megerősítéséről szóló 72/1994. (XII. 27.) OGY határozatával ratifikálta az egyezményt. A TRIPS-megállapodást az 1998. évi IX. törvény hirdette ki.

⁶ Szerzői jogi törvény. A kommentárokat írta dr. Ficsor Mihály. VIVA Média Holding, Budapest, 1999, 17. o.

⁷ C-26/62 sz. ügy *N.V. Algemene Transporten Expenditie Onderming van Gend en Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen*, EBHT 1963, 1. o.

⁸ A jogeset részletes magyar nyelvű bemutatását lásd Várnay Ernő–Papp Mónika: Az Európai Unió joga. KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2001, 202–205. o.

A közösség által kötött nemzetközi szerződések közvetlen hatályára vonatkozóan az *International Fruit Company*-ügy adott zsinórmértéket.⁹ Az alapeljárás gyümölcskereskedő felperesei egy holland bíróság előtt azzal az érveléssel támadták meg a harmadik országra vonatkozó, almabehozatali engedélyt elutasító határozatot, hogy az elutasítás jogalapját képező közösségi rendelet ellentétes a GATT XI. cikkével. Mind a főtanácsnoki indítvány, mind a bírósági döntés elutasította a GATT hivatkozott cikke közvetlen hatályának elismerését.¹⁰

A Marrakesh-i Egyezmény létrejöttét követően az Európai Bíróság változtatott a közvetlen hatály értelmezésében, első alkalommal a *Portugal v. Council*-ügyben.¹¹ A jogvitát egy tanácsi határozat elfogadása képezte, amely az EK és India, valamint az EK és Pakisztán között megkötendő, a textilipari piac kölcsönös liberalizálását célzó nemzetközi megállapodást érintett. Portugália érdekeit sértette a piacnyitás az ázsiai országok felé, ezért arra hivatkozva támadta meg a Tanács határozatát, hogy a tervezett megállapodás ellentétes a WTO-egyezménycsomag vonatkozó kereskedelmi megállapodásával. A bíróság eltért az *International Fruit Company*-ügy során rögzített alapelvektől, és nem fejezte ki explicit módon a közvetlen hatály hiányát. Ehelyett érvelésében a reciprocitás hiányára hivatkozott, amely súlyos egyenlőtlenséget idézne elő az EK és kereskedelmi partnerei között. A Bíróság konklúziója szerint a WTO-egyezmények nem szerepelnek azon normák között, amelyekre tekintettel ellenőrzi a közösségi intézmények aktusainak jelentőségét. Ez alól kivételt kizárólag azok az esetek képeznek, amikor az inkriminált közösségi aktus kifejezetten hivatkozik a WTO precízen meghatározott rendelkezéseire.¹²

A szakirodalom súlyos kritikával illette a döntést, annak nem megnyugtató végkövetkeztetései, inkonzisztenciája és értelmezési hiányosságai miatt. Mindazonáltal a korábbi esetjoggal összevetve a WTO és az EU jogrendszerei között kialakított egy olyan viszonyrendszert, amely kevésbé „jogászós”, inkább politikai tartalmú, realisztikusabb, az aktuális nemzetközi környezetre reflektáló.¹³

⁹ C-21-24/72 sz. egyesített ügyek, *International Fruit Company v. Produktschap voor Groenten en Fruit*, [1972] ECR 1219.

¹⁰ A bíróság ugyanerre az álláspontra helyezkedett más, GATT-vonatkozású döntéseiben, így a C-70/87 sz. ügyben, *Fediol v. Commission*, EBHT 1989, 781. o., valamint a C-69/89 sz. ügyben, *Nakajima All Precision Co.Ltd. v. Council*, EBHT 1991, I-2069. o. A tárgyat érintő nagyszámú külföldi szakirodalomból kiemelendő: *Meinhard Hilf, Francis G. Jacobs, Ernst-Ulrich Petersmann* (eds.): *The European Community and GATT*. Kluwer-Deventer, 1986; *Kees Jan Kuilwijk*: *The European Court of Justice and the GATT Dilemma: Public Interest versus Individual Rights?* Nexed Editions, Beuningen, 1996; *Gráinne de Búrca, Joanne Scott* (eds.): *The EU and the WTO, Legal and the Constitutional Issues*. Hart Publishing, Oxford – Portland Oregon, 2002, reprinted; *Sara Dillon*: *International Trade and Economic Law and the European Union*. Hart Publishing, Oxford – Portland Oregon, 2002; *Judson Osterhoudt Berkey*: *The European Court of Justice and Direct Effect for the GATT: A Question Worth Revisiting*. *European Journal of International Law*, Volume 9, No. 4. (1998)

¹¹ C-149/96 sz. ügy, *Portugal v. Council*, EBHT 1999, I-8395. o.

¹² A jogeset részletes magyar nyelvű bemutatását lásd *Luszczy Viktor*: *A WTO és az EU jogának kapcsolatrendszere*. *Jogtudományi Közlöny*, 2003. március, 131–144. o.

¹³ Többek között *Dillon* i. m. (10), 378–385. o.

A TRIPS-megállapodás vonatkozásában az Európai Bíróság három holland esetben is döntést hozott, és kifejezetten elutasította annak közvetlen hatályát. Mindhárom eset közös jellemzője, hogy a megállapodás 50. cikkében foglalt ideiglenes intézkedések képezték a jogviták alapját.

50. CIKK

1. A bíróságoknak legyen felhatalmazása azonnali és hatékony intézkedések elrendelésére:

a) szellemi tulajdonjog megsértése bekövetkezte megelőzése érdekében, különösen pedig annak érdekében, hogy megelőzhető legyen, hogy az ilyen termékek a joghatóságuk területén kereskedelmi forgalomba kerüljenek, ideértve az importált árukat, közvetlenül a vámkezelést követően;

b) az állított jogsértésre vonatkozó bizonyítékok megóvása érdekében.

2. A bíróságnak álljon jogában ideiglenes intézkedések meghozatala *inaudita altera parte* (a másik fél meghallgatása nélkül) megfelelő esetben, nevezetesen akkor, ha a késelemel helyrehozhatatlan kárt okozna a jogtulajdonosnak, vagy ha bizonyíthatóan fennáll a bizonyíték megsemmisítésének kockázata.

3. A bíróság legyen felhatalmazva arra, hogy a kérelmezőtől (felperestől) megkövetelje az ésszerűen fellelhető bizonyítékok bemutatását, amelyek révén kellő bizonyosságot szerezhethet arról, hogy a kérelmező a jogtulajdonos, valamint hogy a jogát megsértik, illetőleg ilyen jogsértés bekövetkezhet; a bíróság továbbá biztosítékot vagy ezzel egyenértékű garanciát követelhet a felperestől, amely alkalmas az alperes védelmére és a visszaélés meggátolására.

4. Amennyiben a bíróság az ideiglenes intézkedést *inaudita altera parte* hozta meg, az érintett feleket késelemel nélkül értesíteni kell erről, legkésőbb közvetlenül az intézkedés végrehajtása után. Az alperes kérelmére lehetőséget kell adni a felülvizsgálatra, ideértve az alperes meghallgatását annak eldöntése érdekében, hogy az értesítés megtörténtétől számított ésszerű időn belül el lehessen dönten az intézkedés módosításának szükségességét, esetleg az intézkedés visszavonását vagy megerősítését.

5. A kérelmezőt (felperest) kötelezni lehet arra, hogy szolgáltatson további tájékoztatást az adott termék azonosítása érdekében az ideiglenes intézkedést végrehajtani hivatott szerv részére.

6. A 4. pont sérelme nélkül az 1. és 2. pont alapján hozott ideiglenes intézkedést az alperes kérelmére hatálytalanítani kell, vagy azok egyébként is hatályukat veszítik, ha az ügyben történő határozathozatalt eredményező eljárás nem indul meg egy bizonyos, ésszerű határidőn belül. Ezt a határidőt az intézkedést elrendelő bírói szerv határozza meg, amennyiben ezt a Tag joga megengedi; ennek hiányában nem lehet hosszabb 20 munkanapnál vagy 31 naptári napnál.

7. Amennyiben az ideiglenes intézkedés visszavonásra kerül vagy hatályát veszti a kérelmező (felperes) cselekménye vagy mulasztása folytán, vagy amennyiben utólag megállapítást nyert, hogy nem történt szellemi tulajdon elleni jogsértés, illetve annak veszélyeztetése, a bíróságnak jogában áll – az alperes kérelmére – a felperest arra kötelezni, hogy alperest kártalanítsa az intézkedés folytán elszenvedett sérelemért.

8. Amennyiben lehetőség van ideiglenes intézkedéseknek közigazgatási eljárás keretében történő elrendelésére, az ilyen eljárásnak a jelen fejezetben foglalt elveknek kell érdemben megfelelnie.

Hermès

Az Európai Bíróság előzetes döntéshozatal során a *Hermès*-ügyben, 1998-ban értelmezte első alkalommal a TRIPS-megállapodás hivatkozott rendelkezését.¹⁴ A *Hermès International* cég volt a jogosultja a HERMÈS nemzetközi szó-, valamint szó- és áruvédjegynek. A társaság a védjegyet többek között egy szelektív terjesztési rendszeren keresztül értékesített nyakkendőkön is használta. 1995 végén a társaság az *FHT* birtokában lévő vagy vele üzleti viszonyban lévő más cégtől nagyobb mennyiségű hamisított árukészletet foglalt le, és juttatott el a helyi bíróságra. 1996 januárjában a *Hermès* ideiglenes intézkedés iránti kérelemben kérelmezte szerzői és védjegyjogai ellenfél általi megsértésének abbahagyását. Ugyanazon eljárás keretében a *Hermès* kérelmezte, hogy a bíróság az ideiglenes intézkedést elrendelő határozat keltétől számított három hónapos határidőben korlátozza az *FHT* jogosultságát az ideiglenes intézkedés visszavonásának kérelmezésére a TRIPS 50. cikke (6) bekezdése alapján, továbbá azt, hogy az ellenfél visszavonási kérelmének benyújtásától számított 14 napon belül megindíthatja az érdemi eljárást az ügyben.

A holland bíróság, a nemzeti eljárásjogi rendelkezéseket alapul véve, az utóbbi kérelmeknek nem adott helyt, mivel a TRIPS 50. cikke (6) bekezdése nem állapít meg semmilyen időkorlátozást az alperesnek arra vonatkozóan, mikor kell benyújtania az ideiglenes intézkedés visszavonására irányuló kérelmet. Sőt, a bíróság bizonytalan volt a TRIPS-megállapodás 50. cikke szerinti ideiglenes intézkedés fogalmi elemeit illetően. Ezért az eljárást félbeszakítva, előzetes döntéshozatalra utalta az ügyet.

Az Európai Bíróság döntéséből ki kell emelni, hogy

[32.] „amikor egy rendelkezés egyaránt alkalmazható olyan esetekben, amelyek a nemzeti jog hatálya és a közösségi jog hatálya alá tartoznak, a közösség érdekében nyilvánvaló, hogy az értelmezés jövőbeni különbségeinek elkerülése miatt e rendelkezés egységesen értelmezendő, bármilyen körülmény között kerül sor alkalmazására.”

E megállapításból következik, hogy amennyiben a tagállam bíróságai nemzeti szabályaik alkalmazásával rendelnek ideiglenes intézkedést a közösségi védjeggyel összefüggő jogok védelmére, ezt a TRIPS-megállapodás 50. cikke szövegezésének és céljának fényében kell alkalmazni [28.].

A döntésben foglaltak igazolják a következtetést, hogy az Európai Bíróság hatáskörrel rendelkezik a TRIPS-megállapodás – ez logikusan következik az egységes értelmezés kö-

¹⁴ C-53/96 sz. ügy, *Hermès International v. FHT Market Choice BV*, EBHT 1998, I-3603. o. A szakirodalomban ismertetőt lásd, Axel G. Desmedt: European Court Rules on TRIPS Agreement. *Journal of International Economic Law*, 1998, 679–682. o.

vetelményéből – szűkebben a TRIPS-megállapodás 50. cikkének értelmezésére. A Bíróság ezzel megelőzte a nemzeti bírói fórumokat abban, hogy eltérő értelmezéseket adjanak az EK kizárólagos vagy osztott hatáskörébe tartozó WTO-joganyaghoz.¹⁵

Dior

Amíg a *Hermès*-ügy még csak érintőlegesen foglalkozott a közvetlen hatály kérdésével, addig a szakirodalomban *Dior* néven szereplő egyesített ügyekben hozott 2000 decemberi európai bírósági döntés középpontjában már e problémakör állt.¹⁶ Az egyesített ügyek alapját a *Dior Parfums*- és az *Assco*-jogviták képezték. Az első esetben a TRIPS-megállapodás 50. cikk értelmezése a *Parfums Christian Dior SA* és a *Tuk Consultancy BV* közötti jogvitában merült fel. A *Dior* cég volt a TENDRE POISON, az EAU SAUVAGE és a DOLCE VITA parfümökre vonatkozó védjegyek jogosultja, amelyeket az Európai Közösségen belül, szelektív terjesztési rendszeren keresztül forgalmazott. A holland bíróság előtti alapeljárásban a társaság állítása szerint a *Tuk* jogosulatlanul használta a szóban forgó védjegyeket oly módon, hogy a parfümöket a *Dior* cég hozzájárulása nélkül hozta forgalomba az Európai Gazdasági Övezetben. Az alapeljárás bírói fóruma az 50. cikk (6) bekezdésének közvetlen hatályosulásával kapcsolatos kérdéssel fordult az Európai Bírósághoz.

Az *Assco*-jogvitában a *Layher Germany* cég által formatervezett és legyártott, ALLROUNDSTEIGER elnevezésű állványzat képezte a per tárgyát. A felperesek az elsőfokú bíróságon ideiglenes intézkedés keretében kérelmezték a szintén Németországban, az *Assco Gerüste GmbH* által gyártott, Hollandiában a *Rob van Dijk* által forgalmazott másik állványrendszer országba történő behozatalának, forgalomba hozatalának, eladásra való felkínálásának vagy más módon történő kereskedésének megtiltását. A felperesi kérelem alapja az általuk készített állványrendszer nyílt lemásolása az *Assco RONDOSTEIGER* márkanévvel viselő terméke által. Az *Assco* fellebbezése az 50. cikk (6) bekezdése szerint rendelkezésre álló eljárásjogi határidő rögzítésére irányult, amelyet végül a holland Legfelsőbb Bíróság (*Hoge Raad de Nederlanden*) előzetes döntéshozatalra utalt.

A közvetlen hatály tekintetében az Európai Bíróság egyértelmű értelmezést állapított meg a nemzeti bírói fórumok számára, határvonalat húzva azon területek között, amelyeket az EK szabályozott, és amelyeket nem. Eszerint

[49.] „... olyan területen, amelyen a TRIPS-megállapodást alkalmazni kell, és amelyet a közösség már szabályozott, a tagállamok igazságügyi szervei ideiglenes intézkedésre irányuló kérelem esetén a közösségi jog értelmében kötelesek nemzeti jogukat, lehetőség szerint, a TRIPS-megállapodás 50. cikke szövegezésének és céljának fényében alkalmazni.

¹⁵ Francis Snyder: The gatekeepers: the European courts and WTO law. *Common Market Law Review*, 40, 2003, 313–367. o. (a továbbiakban: Snyder), 354. o.

¹⁶ C-300/98 és 392/98 sz. egyesített ügy, *Parfums Christian Dior SA v. Tuk Consultancy BV; Assco Gerüste GmbH and Rob van Dijk v. Wilhelm Layher GmbH & Co KG and Layher BV*, EBHT 2000, I-11307. o.

Olyan területeken, amelyeket a közösség még nem szabályozott, és amelyek következtetésükpen a továbbiakban is tagállami hatáskörbe tartoznak, a szellemi tulajdon-jogok védelme és az igazságügyi szervek által ennek érdekében tett intézkedések nem tartoznak a közösségi jog alá. Ennek megfelelően a közösségi jog nem követeli meg, és nem tiltja meg, hogy egy tagállam jogrendje biztosítsa az egyéneknek azt a jogot, amely közvetlenül a TRIPS-megállapodás 50. cikke (6) bekezdésében rögzített szabályára épül, vagy kötelezze a bíróságokat e szabálynak hivatalból történő alkalmazására.”

A Bíróság a WTO joganyagának közvetett hatályát fogalmazta meg első alkalommal, amely jogértelmezési konstrukciót a közösségi jog, pontosabban az irányelvek kikényszerítésének további segédeszközeként konstruált a nyolcvanas években a *Van Colson és Kamann*-, valamint a *Marleasing*-ügyben.¹⁷

Schievig-Nijstad

A harmadik holland jogesetben az Európai Bíróság további pontosításokat tett a WTO jogrendszere közvetett hatályának értelmezése tekintetében.¹⁸ Az eset háttérében ismét egy védjegyügyben indított eljárás állt. A *Groeneveld* 1979 és 1985 között több ROUTE 66 ábrás védjegyet lajstromoztatott különböző áru- és szolgáltatási osztályokra. A bejegyzések különösen a 32., 33., és a 42. áruosztályokat érintették, alkoholtartalmú italokra, üdítőkre, éttermi szolgáltatásokra és szállodai/vendéglátási szolgáltatásokra. A védjegy jogosultja számos használati engedélyt biztosított más vállalkozók részére, különösen posztereken, matricákon, neontáblákon. Az ábrás védjegyek a legendás amerikai országútnak abból a korszakából származó útjelző tábláin alapultak, amikor az a teljes hosszúságában bejárható volt.

Schievig-Nijstad és társai egy kisvárosi diszkót üzemeltettek, amelyet 1995-ben kibővítettek a ROUTE 66 elnevezésű kávézóval. A helyiségeket az 1950-es évek Amerikáját idéző kultikus tárgyakkal, így számos ROUTE 66 képpel, poszterrel, neonreklámmal dekorálták. A védjegyjogosult a vendéglátó-helyiségeket üzemeltetők részére nem adott védjegyhasználati engedélyt; a védjegyhasználat abbahagyására irányuló felszólítását követően ideiglenes intézkedést kezdeményezett. Az ügy a fellebbezéseket követően eljutott a holland Legfelsőbb Bíróság (*Hoge Raad de Nederlanden*) elé, amely fórum előtt *Schievig-Nijstad* és társai a TRIPS-megállapodás 50. cikke (6) bekezdése közvetlen alkalmazására hivatkoztak. Az ügyet a nemzeti bíróság hat kérdéssel utalta előzetes döntéshozatalra.

Jacobs főtanácsnok véleményében kitért arra, hogy

[42.] „... bár a TRIPS-megállapodás 50. cikkének nincs közvetlen hatálya, a közvetlen hatály hiánya kevésbé jelentős, mint amilyen lehetett volna, adva azt – a védjegyjog terén –, hogy a

¹⁷ C-14/83 sz. ügy, *Van Colson and Kamann v. Land Nordrhein-Westfalen*, EBHT 1984, 1891. o.; C-106/89 sz. ügy, *Marleasing SA v. La Comercial Internacional de Alimentación SA*, EBHT 1990, I-1435. o.

¹⁸ C-89/99 sz. ügy, *Schievig-Nijstad vof and Others v. Robert Groeneveld*, [2001] EBHT 2001, I-5851. o.

bíróságok, amennyire csak lehetséges, nemzeti jogait az 50. cikkel összhangban értelmezzék. Ez az elv visszatükrözi a Bíróság korai értelmezését a GATT hatályáról, ahol például megállapította, fontos, hogy a GATT rendelkezései, más egyezmények rendelkezéseihez hasonlóan, amelyek kötelezik a közösséget, egységes értelmezést nyerjenek a közösségi szinten.”

Az Európai Bíróság döntésében megerősítette,

[55.] „... hogy az igazságszolgáltatási szervek a TRIPS-megállapodás alá eső, a közösség által már szabályozott szellemi tulajdon-jogok védelme érdekében ideiglenes intézkedés elrendelése érdekében kötelesek nemzeti jogukat, lehetőség szerint, a TRIPS-megállapodás 50. cikkének (6) bekezdése szövegezésének és céljának fényében alkalmazni, figyelembe véve különösen az előttük lévő ügy összes körülményét, így az egyensúly biztosítását a jogosult és az alperes versengő jogai és kötelezettségei között.”

Folyamatban lévő ügy: Merck Genéricos-Productos Farmacêuticos

Egy portugál bíróság a szabadalmak oltalmi ideje (TRIPS-megállapodás 33. cikk) vonatkozásában is irányadónak látta alkalmazni a közvetlen hatályt, elismerve egyúttal, hogy ez az álláspont még nem teljesen egyértelmű, ezért előzetes döntéshozatali kérdéseket intézett 2005 novemberében az Európai Bírósághoz.¹⁹

Az alapügy egyik felperese (*Merck & Co. INC*) feltalálta és kifejlesztette az *Enalapril* nevű vegyi anyagot, amelyet azután feldolgozott a *Maleato de Enalapril* nevű aktív hatóanyag előállításához. A *Merck & Co. INC* a 70 542 számú szabadalom jogosultja, amelyet 1981. április 8-án jegyeztek be, és 1978. december 11-től biztosít számára elsőbbséget.

Ugyanez a felperes a jogosultja a 76 790 számú szabadalomnak is, amelynek bejegyzésére 1986. április 9. napján került sor, az elsőbbség kezdete pedig 1982. június 7. napja. A második szabadalom képezi azt a gyógyászati összetételt, amelyet 1985. január 1. napja óta a *RENITEC* védjegy alatt forgalmaznak.

Az első felperes engedélyt adott a másik felperesnek (*Merck Sharp & Dohme Lda*) arra, hogy felhasználja az időrendben első szabadalmat annak érdekében, hogy Portugáliában használja és értékesítse a *RENITEC*-et, továbbá egyéb módon rendelkezzen azzal.

Az alperes (*Merck Genéricos-Productos Farmacêuticos*) a *RENITEC* áránál lényegesen alacsonyabb áron kezdte forgalmazni az *ENALAPRIL MERCK* nevű terméket. Ez utóbbi terméknek az orvosok részére történő bemutatása során az alperes azt a tájékoztatást adta, hogy a *RENITEC*-kel azonos termékről van szó, ezáltal pedig jelentős pénzügyi veszteséget okozott a felpereseknek. A felperesek azt állítják, hogy nem vagyoni károkat is szenvedtek, mivel az alperes magatartása hátrányosan befolyásolta jó hírnevüket orvosi körökben. Ezért bírósághoz fordultak, amelynek során kérték, hogy a bíróság tiltsa el az alperest az *ENALAPRIL MERCK* forgalmazásától, továbbá kötelezze kártérítés megfizetésére.

¹⁹ C-431/05 sz. ügy, *Merck Genéricos-Productos Farmacêuticos*, HL C 36., 2006.2.11., 22. o.

Az első fokon eljáró portugál bíróság elutasította a felperesek keresetét, a másodfokú bíróság azonban a felperesek fellebbezése folytán kártérítés megfizetésére kötelezte az alperest. Az alperes ezzel az ítélettel szemben jogorvoslattal élt, amelynek elbírálása során a portugáliai *Supremo Tribunal de Justiça* előzetes döntéshozatali kérdéseket intézett az Európai Bírósághoz.

Az előzetes döntéshozatali kérdéseket tartalmazó végzésben a tagállami bíróság azt az álláspontot képviseli, hogy – tekintettel a nemzetközi szerződések értelmezésével kapcsolatos portugál jogelvekre – a TRIPS-megállapodás 33. cikke közvetlen hatállyal bír, vagyis a magánszemélyek hivatkozhatnak arra egy másik magánszemély ellen indított eljárás során.

ÖSSZEFOGLALÁS

A logikai előrelépésen túl a három befejezett holland ügy szemléletesen illusztrálja a WTO jogrendszerének az EK-jogra gyakorolt hatását. Jól összegzi az elmondottakat a szakirodalomban *Snyder* hármas tételezése annak alapul vételével, hogy az EK- és a tagállamok egyaránt WTO-tagok. Az (a) esetben kockázatos az ugyanazon EK normának a különböző nemzeti bíróságok által történő különböző értelmezése. A (b) esetben kockázatot jelent az ugyanazon WTO-normának a különböző nemzeti bíróságok által történő különböző értelmezése. A (c) esetben a kockázati tényezőnek az ugyanazon WTO-normának az Európai Bíróság és a nemzeti bíróságok által történő különböző értelmezése tekinthető.

A fent bemutatott jogesetek kiterjesztik az Európai Bíróság korai esetjogát az (a) esetről a (b) és a (c) esetekre. De a (b) és a (c) eset két fontos vonatkozásban különbözik az (a) esettől. Egyfelől, a norma az EK intézményeinek eredménye, a (b) és a (c) esetben viszont a WTO intézményeihez kapcsolható, abban az esetben is, ha azokat az Európai Bíróság az EK-jogrendszer részeként értelmezte újra. Másfelől az (a) esetben a norma olyan közegben nyer alkalmazást, amelyben más normák olyan azonos helyről származnak, ahol az Európai Bíróság elismeri közvetlen hatályukat. Konzisztens értelmezést követve a közvetett hatály a közvetlen hatály kiegészítésének tekinthető, nem pedig annak helyettesítőjeként. Ellenkező esetben, a (b) és (c) esetben a normák olyan közegben nyernek alkalmazást, amelyben más normák olyan azonos helyről származnak, ahol az Európai Bíróság nem ismeri el közvetlen hatályuk meglétét. A WTO jogrendszerének közvetett hatálya a közvetlen hatály helyettesítője, nem csupán annak kiegészítője.²⁰

²⁰ *Snyder*, i. m. (15), 356. o.

EGY ÉRDEKES EURÓPAI DÖNTÉS A DIAGNOSZTIKAI MÓDSZEREK SZABADALMAZHATÓSÁGÁRÓL

2005. december 16-án az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) Kibővített Fellebbezési Tanácsa a G 1/04 sz. ügyben a diagnosztikai módszerek szabadalmazhatóságával kapcsolatban egy régóta várt döntést hozott, amely az ESZH elnöke által feltett jogkérdésre vonatkozott. Az ESZE 112. szakasza (1) cikkének *b*) pontja szerint ugyanis az ESZH elnöke az egységes jogalkalmazás biztosítása érdekében vagy elvi jellegű jogkérdés felmerülése esetén a tanács elé terjeszthet egy jogkérdést akkor, ha két fellebbezési tanács egy adott kérdésben egymástól eltérő határozatot hozott. Ilyen ok, nevezetesen a T 385/86 sz. és a T 964/99 sz. fellebbezési tanácsi döntések ellentmondó volta miatt terjesztett az ESZH elnöke 2003. december 29-én egy alább részletezett, a diagnosztikai módszerek szabadalmazhatóságával kapcsolatos jogkérdést a tanács elé.

Az Európai Szabadalmi Egyezmény 52. szakaszának (4) bekezdése szerint nem minősülnek iparilag alkalmazható találmánynak az emberi vagy állati testen alkalmazott diagnosztikai eljárások. A múltban ezt a szakaszt az ESZH eltérő értelmezésekkel vette figyelembe.

A legutóbbi értelmezés szerint ez a szakasz kizárta a szabadalmi oltalomból már az olyan eljárásokat is, amelyek az emberi vagy állati testen diagnózis céljából elvégzett csupán egyetlen lényeges lépést foglaltak magukban. A gyakorlatban ez lehetetlenné tette az olyan találmányok szabadalmazását, ahol a diagnosztikai eljárás alatt az emberi vagy állati testen való alkalmazás volt szükséges az ismert megoldásoktól való elhatároláshoz.

Másrészről az 52(4) szakaszt a legszűkebben úgy értelmezték, hogy csupán az olyan eljárások nem szabadalmazhatók, amelyekben a diagnózis céljára szolgáló összes lényeges lépést az emberi vagy állati testen kell alkalmazni.

A tanács, amely a végső fórum az Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE) értelmezésében, most rendezte ezt a kérdést.

Alább az I. részben az elnök által a tanács elé terjesztett kérdéseket, majd a II. részben magát a döntést ismertetjük. A III. részben megjegyzéseket fűzünk a döntéshez.

I.

Az ESZH elnöke először azt a kérdést teszi fel, hogy az emberi vagy állati testen alkalmazott diagnosztikai módszerek körébe az ESZE 52(4) szakaszának értelmében csupán azok a módszerek tartoznak-e, amelyek az orvosi diagnózis alkalmával elvégzendő összes eljárási lépést, vagyis a vonatkozó adatok gyűjtéséből álló vizsgálati fázist, az így kapott vizsgálati adatoknak a standard értékekkel való összehasonlítását, az összehasonlítás alatt észlelt je-

lentős eltérés (szimptóma) megállapítását és végül az eltérésnek egy sajátos klinikai képhez való rendelését tartalmazzák, vagy pedig egy igényelt eljárás „diagnosztikai módszer” akkor is, ha csupán *egyetlen* olyan eljárási lépést tartalmaz, amelyet fel lehet használni diagnosztikai célokra, vagy amely diagnózisra vonatkozik.

Ha az utóbbi kérdésre pozitív a válasz, az igényelt módszernek kizárólag diagnosztikai célokra kell szolgálnia?

Egy igényelt módszer diagnosztikai módszer-e, (i) ha legalább egy olyan eljárási lépést tartalmaz, amely lényeges a diagnosztikai módszer szempontjából, és orvos jelenlétét kívánja, vagy (ii) nem kívánja orvos jelenlétét, de feltételezi, hogy orvoson van a felelősség?

Az „emberi vagy állati testen alkalmazott” követelmény azt jelenti-e, hogy az összes eljárási lépést a testtel közvetlen érintkezésben végzik, és hogy csupán a testen közvetlenül végzett ilyen lépések szolgáltatnak diagnosztikai módszer jellegű eljárást, vagy pedig elegendő, ha az eljárási lépések közül legalább egyet végeznek közvetlenül a testen?

Ezután az elnök a fellebbezési tanácsok ütköző döntései kapcsán elsősorban a T 385/86 sz. döntésre utal, amely megállapítja, hogy azok a diagnosztikai módszerek tekintendők a szabadalmi oltalomból kizárandónak, amelyek eredménye közvetlenül lehetővé teszi a döntést egy sajátos orvosi kezeléssel kapcsolatban. Ilyen esetről viszont csak akkor van szó, ha az igényelt módszer az orvosi diagnózis vagy vizsgálat valamennyi lépését, vagyis a vizsgálatot, a rendes értéktől való jelentős eltérés feljegyzését, és az eltérésnek egy sajátos klinikai képpel való összefüggésbe hozását jelenti. Ennek megfelelően a csupán közbenső eredményeket szolgáltató módszerek nem minősülnek diagnosztikai jellegűnek még akkor sem, ha az eredményeket fel lehet használni diagnózis készítéséhez.

Ezt követően az elnök a T 964/99 sz. döntésre hivatkozik, amely szerint az „emberi vagy állati testen alkalmazott diagnosztikai módszerek” kifejezést nem kell úgy tekinteni, hogy az csupán olyan módszerekre vonatkozik, amelyek egy orvosi diagnózis eléréséhez szükséges valamennyi lépést tartalmazzák. Az ESZE 52(4) szakasza kizár a szabadalmi oltalomból az emberi vagy állati testen végzett minden olyan módszert, amely diagnózisra vonatkozik, vagy amelynek értéke van a diagnózis szempontjából. E szakasz úgy értelmezhető, hogy a kizárás indokolt minden olyan esetben, amikor az igényelt módszer élő emberi vagy állati testen alkalmazott legalább egy olyan lépést tartalmaz, amely diagnosztikai célra szolgál, vagy diagnózis céljára értékesíthető.

Az elnök megállapítja, hogy míg a T 385/86 sz. döntés további vizsgálatot kíván annak kiderítéséhez, hogy legalább egy olyan lépés van-e a módszerben, amelyet magának az orvosnak kell elvégeznie, a T 964/99 sz. döntés a tevékenység jellegét említi döntő tényezőként, míg az orvos személyes jelenlétét a módszer végrehajtásakor nem minősíti lényeges előfeltételnek, sőt ez a döntés úgy is értelmezhető, hogy az ESZE 52(4) szakasza szerinti „diagnosztikai módszer” esetén nem szükségszerű, hogy bármelyik lépésért orvos viselje a felelősséget.

Ilyen tág értelmezés esetén döntő követelménynek látszik az, hogy a módszer foglal-e magában diagnosztikai jellegű sajátos lépést. Alapjában egy lépés akkor tűnik diagnosztikai

jellegűnek, ha személyesen egy orvosnak kell elvégeznie, vagy ha orvos viseli érte a felelősséget. Eldöntendő kérdés tehát, hogy az orvos jelenléte vagy felelősségvállalása szükséges-e a diagnosztikai jelleg megállapításához.

A T 385/86 sz. döntés szerint az „emberi vagy állati testen alkalmazott” követelmény azt jelenti, hogy egy diagnosztikai módszerre jellemző összes lépést az emberi vagy állati testen magán kell elvégezni.

A T 964/99 sz. döntésből viszont az a következtetés vonható le, hogy a „testen alkalmazott” kritérium már azzal kielégíthető, ha az eljárás során a testtel közvetlen érintkezés következik be. Feltehető azonban az a kérdés is, hogy e kritérium kielégítéséhez elegendő-e az, ha az élő testtel valamilyen egyéb jellegű kölcsönhatás lép fel.

A T 964/99 sz. döntés szerint úgy tűnik, hogy nem minden lépést kell a testen elvégezni ahhoz, hogy a módszer az ESZE 52(4) szakasza szerinti kivétel alá essen, vagyis az is elegendőnek tűnik, ha csupán egy lépést alkalmaznak az emberi vagy az állati testen. Ez az értelmezés egyébként összhangban levőnek tűnik a sebészeti és gyógyászati módszerekre vonatkozóan kialakult eseti joggal.

Az ESZH elnöke által a Kibővített Fellebbezési Tanács elé terjesztett jogkérdés utolsó pontja a 2002. április 25-i T 807/98 sz. döntésre utal, amely szerint a „diagnosztikai jellegű” lépést a testen kívül is el lehet végezni.

Az ügyre vonatkozó véleményt tartalmazó beadványt (*amicus curiae brief*) nyújtott be számos harmadik fél, így többek között a Szabadalmi Ügyvivők Nemzetközi Szervezete (FICPI), az Európai Humánogenetikai Társaság (ESHG), az Európai Szabadalmi Hivatal előtti képviselőre jogosultak intézete (epi), valamint számos szabadalmi ügyvivői iroda. Az általuk előadott érvek közül – amelyek legtöbbször az ESZE 52(4) szakasza szerinti kivétel szűk értelmezése mellett foglalt állást – a legfontosabbakat az alábbiakban foglaljuk össze.

Az ESZE 52(4) szakasza szerinti diagnosztikai kivételt az ESZE 4(3) szakaszával összefüggésben kell szemlélni, amely kimondja, hogy az Európai Szabadalmi Szervezet feladata az európai szabadalmak megadása, és ezt a feladatot az ESZH látja el. Ezért minden kivételt szűken kell értelmezni. Az ESZE 52(4) szakaszának szövege csupán az emberi vagy állati testen alkalmazott diagnosztikai módszereket zárja ki. Ezt a szövegezést szándékosan választották annak érdekében, hogy az ne vonatkozzék minden diagnosztikai módszerre.

Az ESZE 52(4) szakaszának nem volt alapvető célja annak biztosítása, hogy az orvosok szabadalmak által nem befolyásolva tudjanak végrehajtani diagnózisokat. Ez a szakasz kimondottan megengedi, hogy szabadalmakkal lehessen védeni új és hatékony diagnosztikai reagenseket és berendezéseket. Az ilyen termékeket védő szabadalmak védik a használatukra vonatkozó módszereket is.

Egy diagnosztikai módszert majdnem elkerülhetetlenül megelőzik adatgyűjtési és elemzési lépések. Az olyan igénypontokat, amelyek ezek közül néhányat említenek, de nem az összeset, az ESZE 52(4) szakasza alapján nem kell elutasítani. A T 964/99 sz. döntés felvetette azt a szempontot, hogy az 52(4) szakasz szerinti kizárás megkerülhető lenne e

lépések egyikének az elhagyásával, de ez inkább akadémikus és nem valódi kifogásnak tekinthető, mert az ESZH gyakorlata az ESZE 84. és 56. szakasza alapján megkívánja, hogy egy igénypont felsorolja az adott műszaki probléma megoldásához szükséges összes lényeges jellemzőt.

II.

A Kibővített Fellebbezési Tanács által adott vélemény indokolása először is arra utal, hogy mind a T 385/86 sz., mind a T 964/99 sz. döntés a 3.4.1. műszaki fellebbezési tanácstól származik, de e két döntést ez a tanács teljesen eltérő összetételben hozta. Figyelembe kell azt is venni, hogy a T 775/92 sz., a T 530/93 sz., a T 1165/97 sz. és a T 807/98 sz. döntések, amelyeket más fellebbezési tanácsok hoztak, a T 385/86 sz. döntésen alapszanak. Ennek következtében a T 964/99 sz. döntés további fellebbezési tanácsok döntéseitől is különbözik.

Ezután a tanács arra utal, hogy a feltett kérdések megválaszolásához szükség van a „diagnosztikai módszerek” és az „emberi vagy állati testen alkalmazott” kifejezések meghatározására. Ehhez figyelembe kell venni a rendelkezés tárgyát és célját, a diagnosztikai módszerekhez kapcsolódó különböző érdekeket, valamint a jogbiztonságot.

Az ESZE szabadalmazható találmányokat általában meghatározó 52. szakaszának felépítéséből következik, hogy az e szakasz (4) bekezdésében említett, az emberi vagy állati testen alkalmazott diagnosztikai módszerek az ESZE 52. szakaszának (1) bekezdése értelmében találmányok, és így az 57. szakasz szerint is találmánynak tekintendők, de egy jogi fikció révén ipari alkalmazásra alkalmatlannak minősülnek. Ezt megerősítik az ESZE előkészítő dokumentumai is. Így az ESZE 52(4) szakasza az ipari alkalmazás fogalmát korlátozza az orvosi és állatorvosi kezelések területén, és ezt *lex specialis*-nak tekinti, amelyet az 57. szakasszal szemben előnyben kell részesíteni. Az 52(4) szakasz szerinti kizárás azonban – bár a jogalkotó az ipari alkalmazhatóság hiányának jogi fikcióját választotta – valójában szocio-etikai és közegészségügyi megfontolásokra vezethető vissza. Az orvosi és az állatorvosi gyakorlatot végző személyeknek szabadon kell tudniuk végezni olyan tevékenységet, amelyet alkalmasnak tekintenek betegségek diagnosztizálására kutató módszerek segítségével. Ennek következtében a fentebb említett jogi fikció feltehetőleg azt célozta, hogy az emberi vagy állati gyógyító tevékenységet végző személyek ne legyenek gátolva szabadalmaztatás által.

Az ESZE előkészítő dokumentumai nem fejtik ki, hogy mi értendő „diagnosztikai módszerek” alatt. Az ESZH kialakult joggyakorlata szerint azonban elfogadott tény, hogy az orvosi kezelés részeként alkalmazott diagnosztizálás elvégzéséhez mindig szükség van a következő lépésekre:

- (i) az adagyűjtést magában foglaló vizsgálati fázis;
- (ii) az így kapott adatok összehasonlítása standard értékekkel;
- (iii) bármilyen jelentős eltérés, például egy szimptóma megállapítása az összehasonlítás közben; és

(iv) az eltérésnek egy sajátos klinikai képhez való rendelése, vagyis a deduktív orvosi vagy állatorvosi döntési fázis.

A tanács véleménye szerint nincs ok arra, hogy eltérjenek ettől a joggyakorlattól. A megválaszolandó kérdés azonban ilyen összefüggésben az, hogy az ESZE 52(4) szakaszában említett diagnosztikai módszerek csupán a deduktív orvosi vagy állatorvosi döntési fázist foglalják-e magukban, amely abban áll, hogy a kimutatott eltérést egy sajátos klinikai képhez kapcsolják, vagyis ez a szakasz a szó szoros értelmében gyógyászati célra szolgáló diagnózisra vonatkozik, vagy pedig itt figyelembe kell-e venni a vizsgálatra, adatgyűjtésre és összehasonlításra vonatkozó egy vagy több megelőző lépést is.

Ezután a végzés alapos jogi elemzést ad a diagnosztikai tárgyú találmányokról. Eltekintve attól a következtetéstől, hogy az ilyen módszereket az Európai Szabadalmi Egyezmény 52(1) szakasza alapján műszaki jellegűnek tekintik, a tanács részletes útmutatást ad azzal kapcsolatban, hogy milyen követelményeket kell kielégíteniük a diagnosztikai találmányoknak ahhoz, hogy szabadalmazhatók legyenek.

Az első kérdés az volt, hogy az ESZE 52(4) szakaszában említett diagnosztikai módszerek csupán a deduktív orvosi vagy állatorvosi döntési fázist, vagyis a gyógyító célokat szolgáló diagnózist foglalják-e magukban, amely abban áll, hogy a megállapított eltérést egy sajátos klinikai képnek tulajdonítják, vagy pedig az ilyen kizárt módszerek magukban foglalnak-e a vizsgálatra, adatgyűjtésre és összehasonlításra vonatkozó egy vagy több megelőző lépést is. A tanács megállapítja, hogy önmagában a deduktív orvosi vagy állatorvosi döntési fázis szellemi gyakorlat, és ezért az ESZE 52(1) szakasza értelmében nem tekinthető találmánynak, hacsak a diagnosztikai technológia területén bekövetkező fejlődés eredményeként olyan készüléket nem lehet alkalmazni, amely alkalmas diagnosztikai következtetések levonására.

Ha tehát a deduktív orvosi vagy állatorvosi döntési fázist csupán szellemi gyakorlatnak, vagyis nem műszaki jellegű lépésnek tekintjük, az ilyen módszernek szükségszerűen magában kell foglalnia műszaki jellegű megelőző lépéseket is ahhoz, hogy az ESZE 52(1) szakasza értelmében szabadalmazhatónak lehessen tekinteni. A tanács szerint mellékes körülmény az, hogy a módszer mint egész nem műszaki vonásokat is magában foglal, ha műszaki hatást eredményez. Ezért, ha egy ilyen, nem műszaki vonás lényeges, be kell iktatni egy független igénypontba ahhoz, hogy kielégítsék az ESZE 84. szakaszában foglalt előírást az igénypontok egyértelmű és tömör megfogalmazásával és alátámasztottságával kapcsolatban. Emellett ahhoz, hogy a szabadalmazhatóság alóli kivétel alá essen, egy ilyen módszer műszaki jellegű valamennyi lépésének ki kell elégítenie azt a követelményt, hogy az emberi vagy állati testtel való kölcsönhatással járjon.

A döntés a továbbiakban megállapítja, hogy az ESZE 4(3) szakasza szerint az ESZH általános feladata európai szabadalmak engedélyezése. Emellett az ESZE 52(1) szakasza lefekteti a szabadalmi oltalomra való általános jogosultság alapelvét, kimondva, hogy európai szabadalmat kell engedélyezni egy olyan találmányra, amely kielégíti az ESZE szerinti rendelkezéseket. Igaz, hogy az ESZE tartalmaz a szabadalmazhatóság alóli kizáró feltételeket,

és az a gyakran idézett elv is igaz, hogy a szabadalmazhatóság alóli kizáró szakaszokat korlátozó módon kell értelmezni, de ez az elv nem alkalmazható kivétel nélkül.

A döntés szerint az ilyen kizáró szakaszok szűk értelmezésének elvét kell alkalmazni az ESZE 52(4) szakasza szerinti diagnosztikai módszerekre. Ennek a szakasznak a szövegezése nem vonatkozik az ilyen módszerek sajátos lépéseire. Így maga a szöveg már utal a szűk értelmezésre, vagyis arra, hogy a módszernek a rá vonatkozó összes lépést magában kell foglalnia ahhoz, hogy ki legyen zárva a szabadalmazásból.

Az a követelmény, hogy a diagnosztikai módszer lépéseit az emberi vagy állati testen kell alkalmazni, azt jelenti, hogy ezen lépések mindegyikének az emberi vagy állati testtel való kölcsönhatással kell együttjárnia, ami az emberi vagy állati test jelenlétét teszi szükségessé. A döntés azonban rámutat, hogy a kivétel alá esés nem függhet attól, hogy ki vesz részt az ilyen testen alkalmazott lépések végrehajtásában, vagyis orvos jelenléte nem szükséges ahhoz, hogy a lépés „a testen” végrehajtottnak minősüljön. Ezért az ESZE 52(4) szakasza szerinti diagnosztikai módszer elbírálásában nem játszik szerepet az, hogy a módszerben részt vesz-e orvos vagy állatorvos.

Minthogy az orvosok és állatorvosok széles körű védelme egyéb eszközökkel valósítható meg, a döntés kimondja, hogy a szabadalmi oltalomból való kizárás körének szűk értelmezése a méltányos megoldás. A készülékkel végzett műszaki jellegű lépéseket magában foglaló diagnosztikai módszerek elvileg szabadalmazhatók, ha a műszaki lépéseket nem a testen hajtják végre. A döntés azonban megjegyzi, hogy a gyógyászati célú diagnosztika területén bekövetkezett újabb fejlődés ezeket a módszereket egyre bonyolultabbá teszi, és ezért egyre nehezebb egy orvos vagy egy állatorvos számára megszerezni ezeket az eszközöket. Ilyen vonatkozásban munkájukat kevésbé gátolhatja az ilyen módszerekre vonatkozó szabadalmak létezése.

A döntés megállapítja, hogy a diagnosztikai módszerek oltalomból való kizárásának szűk értelmezése nem jelenti azt, hogy a diagnosztikai módszerekkel kapcsolatban eltérő mércét alkalmaznának, mint a sebészeti vagy gyógyászati módszerek vonatkozásában.

Egy sebészeti vagy gyógyászati eljárást ugyanis egyetlen lépésben lehet elvégezni; ezzel szemben a diagnosztikai módszerek alkalmazásához több lépés szükséges. Ennek következtében a T 385/86 sz. döntés a diagnosztikai módszerek kizárásáról nem jelenti azt, hogy az ilyen módszerek megítélése eltérő irányelvek szerint történne, mint a sebészeti és gyógyászati eljárásoké.

A tanács azt is vizsgálta, hogy véleménye összhangban van-e a 2007-ben hatályba lépő EPC 2000-rel, ahol az 52(4) szakaszból új 53(c) szakasz lett, és a kizárás indokolása is eltérő. A döntés megállapítja, hogy az EPC 2000 hatálybalépése nem teszi szükségessé a döntésben kifejezésre juttatott vélemény megváltoztatását.

A tanács döntésének *végkövetkeztetése* szerint ahhoz, hogy egy, az emberi vagy állati testen végrehajtott diagnosztikai módszer az ESZE 52(4) szakasza szerinti tiltás alá essen, az igénypontnak az alábbiakra vonatkozó jellemzőket kell tartalmaznia:

- i) gyógyító célokra szolgáló diagnózis, amely tisztán szellemi gyakorlatként képviseli a deduktív orvosi vagy állatorvosi döntési fázist,
- ii) megelőző lépések, amelyek lényegesek ennek a diagnózisnak az elkészítéséhez, és
- iii) emberi vagy állati testtel való sajátos kölcsönhatások, amelyek akkor jönnek létre, amikor a műszaki jellegű előző lépéseket elvégzik.

Azt a kérdést, hogy egy módszer diagnosztikai jellegű-e az ESZE 52(4) szakasza értelmében, nem annak alapján kell eldönteni, hogy annak végrehajtásában részt vesz-e orvos vagy állatorvos, vagy hogy ilyen személy jelen van-e, vagy hogy ilyen személyen van-e a felelősség, sem pedig annak függvényében, hogy az összes lépést orvosi vagy műszaki segítségnyújtással, vagy pedig maga a páciens vagy egy önműködő rendszer végzi. Emellett ilyen vonatkozásban nem szabad különbséget tenni diagnosztikai jellegű lényeges lépések és ilyen jelleggel nem rendelkező, nem lényeges lépések között.

Az ESZE 52(4) szakasza szerinti diagnosztikai módszerben a megelőző lépésekhez tartozó műszaki lépéseknek, amelyek szükségesek a gyógyító célú diagnózis elvégzéséhez, ki kell elégeíteniük az „emberi vagy állati testen alkalmazott” követelményt.

Az ESZE 52(4) szakasza nem kíván sajátos típusú és intenzitású kölcsönhatást az emberi vagy állati testtel. Így egy műszaki jellegű előzetes lépés kielégíti az előbbi követelményt, ha végrehajtása az emberi vagy állati testtel való kölcsönhatást eredményez, ami egyébként ilyen test jelenlétét teszi szükségessé.

III.

Miként a fentiekből kitűnik, az eldöntendő fő kérdés az volt, hogy az emberi vagy állati testen alkalmazott diagnosztikai módszerek kizárását tágan vagy szűken kell-e értelmezni, vagyis ahhoz, hogy egy módszer a szabadalmazhatóságból való kizárás alá essen, elég-e, ha csupán egyetlen lényeges lépését hajtják végre a testen (például a páciensből vérmintát vesznek); ez összhangban lenne az EPO fellebbezési tanácsának T 964/99 sz. döntésével; vagy a módszer összes lépését a testen kell végrehajtani ahhoz, hogy az eljárás a kivétel alá essen. Az utóbbi értelmezés esetén az olyan módszerek, amelyek egy páciens mintájának *in vitro* elemzéséből állnak, szabadalmazhatók lennének; ez a megoldás egyezne az EPO fellebbezési tanácsainak általános joggyakorlatával.

A vizsgált ügyben a tanács a szabadalmazhatóság alóli kivétel szűk értelmezése mellett foglalt állást. Ennek megfelelően az olyan diagnosztikai módszerek, ahol nem minden lényeges műszaki lépést hajtanak végre az emberi vagy állati testen, szabadalmazhatók. Így a tanács megerősítette az EPO kialakult joggyakorlatát, ami igen fontos az ilyen találmányok jövőbeli szabadalmazhatósága szempontjából.

A tanács döntése emlékeztet arra, hogy a diagnosztikai módszereknek az ESZE 52(4) szakasza szerinti kizárása a szabadalmazásból etikai és közegészségügyi megfontolásokon alapszik. A gyakorló orvosoknak és állatorvosoknak szabadon kell tudniuk végezni olyan

műveleteket, amelyeket szükségesnek tartanak ahhoz, hogy betegségeket vizsgálati módszerekkel diagnosztizálni tudjanak.

A tanács döntésének végkövetkeztetése olyan formai próbát részesít előnyben, amely lehetővé teszi, hogy a szabadalmazásból az 52(4) szakasz alapján történő kizárás kérdésében azáltal dönthessünk, hogy megvizsgáljuk az igénypontban levő lépések típusát. Harmadik felek által küldött számos beadvány fejezte ki azt az aggályt, hogy az ilyen formai megközelítés olyan gyakorlathoz vezetne, amely szerint az ESZE 52(4) szakasza figyelmen kívül hagyható lehetne kifogásolható típusú lépéseknek az igénypontból való egyszerű törlése útján. A tanács azonban alaptalannak ítélte ezeket az aggályokat, mert úgy gondolta, hogy az ESZH kényszeríteni fogja a bejelentőket arra, hogy beiktassanak ilyen lépéseket az eljárási igénypontokba, ha azok a találmány szempontjából lényegesek.

A döntés nem teszi teljesen világossá, hogy pontosan mi értendő az „emberi vagy állati test jelenlétét teszi szükségessé” kifejezés alatt. Egyértelműnek tűnik azonban, hogy ha a műszaki jellegű összes lépést vagy azok közül egyeseket készülékkel hajtanak végre anélkül, hogy ez az emberi vagy állati testtel való kölcsönhatással járna – például egy sajátos szoftver használata esetén –, ezeket a lépéseket nem lehet úgy tekinteni, hogy kielégítik az „emberi vagy állati testen alkalmazott” követelményt, mert a végrehajtás nem teszi szükségessé ilyen test jelenlétét. Ezért a laboratóriumban *in vitro* végzett lépések sem tekinthetők az ESZE 52(4) szakasza által kizártaknak.

A döntés azt is egyértelműen megállapítja, hogy a tevékenység diagnosztikai jellegűnek minősítése nem függhet attól, hogy ki végzi. Az ESZE 52(4) szakaszának szóhasználata egyértelmű olyan szempontból, hogy a kizárás csupán a módszerre, és nem a módszert végrehajtó személyre vonatkozik. Így a kizárás szempontjából mellékes, hogy a diagnosztikai módszer elvégzéséért felelős személy orvos vagy állatorvos-e, és a kizárás attól sem függ, hogy orvosi személyzet vagy akár maga a páciens vagy egy önműködő rendszer hajtja-e végre az összes lépést, vagy azok közül csupán egyeseket.

Arra lehet számítani, hogy az elővizsgálók nagyon alaposan fogják vizsgálni, hogy a bejelentők kényszeríthetők-e diagnosztikai lépések és az emberi vagy állati testtel kölcsönhatást létesítő lépések beiktatására azon az alapon, hogy azok lényegesek a találmány szempontjából. A bejelentőknek megfelelő érvekkel kell bizonyítaniuk, hogy ezek a lépések miért nem lényegesek találmányuk szempontjából. A bejelentő részéről a követendő eljárás egyik módja ilyen esetben az lehet, hogy a találmány célját fizikai vagy kémiai tulajdonság mérésére szolgáló módszerre utalva adja meg diagnosztikai célok helyett.

Nyilvánvaló, hogy az európai szabadalmi bejelentésekben, ahol lehetséges, kerülni kell az olyan állításokat, hogy egy diagnosztikai lépés vagy egy, az emberi testtel kölcsönható lépés lényeges. Már a bejelentés benyújtásakor olyan igénypontokat kell szövegezni, amelyek nem tartalmaznak ilyen lépéseket. Emellett előnyös lehet beiktatni olyan lépéseket, amelyek önműködő diagnózist lehetővé tevő készülékre vonatkoznak, mert ilyen igénypontokat az ESZE 52(4) szakasza alapján nem utasítanak el.

A fentiek figyelembevétele esetén csak olyan találmányokkal adódhatnak gondok, ahol a diagnosztikai lépés elválaszthatatlan része a találmánynak. Itt utalunk arra, hogy az ESZE 52(4) szakasza kizárja a szabadalmazható találmányok köréből a sebészeti és gyógyászati módszereket is, és bár a vizsgált döntésnek nem tárgya, érdemes megjegyezni, hogy a sebészeti vagy gyógyászati módszerek vonatkozásában az ESZH az „egylépéses” megközelítést fogadta el, aminek következtében egy eljárási igénypont az ESZE 52(4) szakasza szerinti tiltás alá esik, ha legalább egy olyan jellemzőt tartalmaz, amely az emberi vagy állati testen sebészeti vagy gyógyászati célú kezelési lépést foglal magában.

MÉG EGYSZER A JÓ HÍRŰ VÉDJEGY OLTALMÁRÓL. AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG DAVIDOFF C/A GOFKID-ÍTÉLETE

A jó hírű védjegy kiemelt oltalma kérdését a hazai irodalomban e sorok szerzője és mások is ismételten tárgyalták.¹

Ez a kérdés többször foglalkoztatta már a Magyar Szabadalmi Hivatalt, valamint a Fővárosi Bíróságot is.

A Vt. 4. § (1) bek. c) pontja, valamint 12. § (2) bek. c) pontja szó szerint átvette az EK védjegyjogi irányelvnek² erre vonatkozó opcionális szabályát, vagyis a 4(4)(a), valamint az 5(2) cikk rendelkezéseit. Ugyanígy járt el az Európai Unió többi 24 tagállama is.³

Ezért – annak ellenére, hogy ezt a jogi normát a többi tagállamhoz hasonlóan – Magyarország is önként vette át, a magyar joggyakorlatban felmerülő problémák megoldásánál célszerű a közösségi védjegyjogból kiindulni.

A közösségi védjegyjog feltételrendszere

A jó hírű védjegy számára – mind az oltalom megszerzése, mind a jogérvényesítés vonatkozásában – a közösségi jog privilegizált helyzetet biztosít. Az irányelvnek a védjegy által biztosított jogról rendelkező 5. § (2) cikke szerint [ez a szabály megegyezik az irányelvnek az elutasítási és érvénytelenítési okokról rendelkező 4(3) cikkének előírásaival]:

„A tagállamok továbbá rendelkezhetnek úgy is, hogy a jogosult megtilthatja harmadik személynek, hogy hozzájárulása nélkül a kereskedelmi forgalomban a védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló megoldást használjon olyan áruk vagy szolgáltatások esetében, amelyek olyan árukhoz és szolgáltatásokhoz, amelyekre a védjegyet bejegyezték, nem hasonlítanak, ha ez az érintett tagállamban hírnévvel rendelkezik, és a megjelölés jogos alap nélküli használata a védjegy megkülönböztető képességét vagy hírnevét tisztességtelen módon kihasználja vagy csorbítja.”

A jogérvényesítés feltételeit az Európai Bíróság e rendelkezés alapján első ízben a CHEVY-ügyben⁴ hozott *előzetes döntésében* elemezte. Az elemzés a következő kérdésekre terjedt ki:

* jogtanácsos, Danubia Szabadalmi és Védjegy Iroda

¹ Dr. Vida Sándor: Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata. Miskolc, 2006, p. 169–180, 254–260, 266–268; Dr. Árva Katalin: Szemelvények az Európai Bíróságnak a Tanács első Védjegyjogi Irányelvéhez kapcsolódó gyakorlatából. Védjegyvilág, 2002. 2. sz., p. 37–39

² 89/104 EK sz. irányelv, magyarul: CompLex CD Jogtár

³ Az EK Bizottságának észrevételei a C-292/00 sz. ügyben. Ism. Jacobs főtanácsnok (perösszefoglaló, 7. pont)

⁴ Vida i.m. (1), p. 169–174; Árva i. m. (1), p. 37–38

- a jóhírűség feltételezi, hogy a közönségnek bizonyos, mennyiségileg is számottevő hányada ismerje a védjegyet (ítélet, 21. pont);⁵
- a közönség csak kellő mértékű hírnév esetén tud a két védjegy közötti kapcsolatra következtetni (ítélet, 23. pont);
- a jó hírű védjegy ismertségének az érintett közönség jelentős (szignifikáns) része vonatkozásában kell fennállnia (ítélet, 26. pont);
- a jóhírűség vizsgálata alkalmával minden releváns körülményre figyelemmel kell lenni, ilyenek különösen a védjegy piaci részesedése, a használat intenzitása, annak földrajzi kiterjedtsége, időtartama, valamint az áru kelendőségének biztosítása érdekében megvalósított beruházások (ítélet, 27. pont);⁶
- minél nagyobb a védjegy megkülönböztető ereje és annak hírneve, annál nagyobb a sérelem veszélye (ítélet, 30. pont).⁷

A tényállás⁸

Az itt tárgyalt Davidoff c/a Gofkid-ügyben az alapper felperese, a Davidoff cég – Németországban is oltalom alatt álló – a különleges írásmódú, DAVIDOFF nemzetközi védjeggyel rendelkezett. E védjeggyel ellátva drága férfikozmetikumot, konyakot, nyakkendőt, szemüvegtokot, szivart, cigarettát, pipát, valamint ezek tartozékait és bőrárut forgalmazott. Az alapper alperese, a Gofkid cég, az azonos betűtípussal, különleges írásmóddal bejegyzett DURFFEE védjegy jogosultja Németországban, amely védjegy elsőbbségi napja későbbi, mint a DAVIDOFF védjegyé. Az alapper alperese nemesfémeket, ezek ötvözeit, valamint ezekből előállított iparművészeti tárgyakat, dísztárgyakat, ékszert, órát forgalmazott.

A felperes keresetet nyújtott be a német bíróságnál, és kérte, hogy az tiltsa el az alperest az övével azonos írásmódú, hasonló DURFFEE védjegy használatától, amely összetéveszthető az ő védjegyének sajátos írásmódjával, annak jellegzetes betűivel: különösen a D és az ff betűk írásmódja azonos a DAVIDOFF védjegy írásmódjával. Előadása szerint az alperes eljárását az motiválja, hogy kihasználja a felperesi védjegy presztízsét és az annak védjegyével kifejtett reklámozást. Az alperesi védjegyhasználat továbbá azért is veszélyezteti a DAVIDOFF védjegy értékét, mert az alperes termékei a kínai térségből származnak, ahonnan a közönség nem számít exkluzív termékekre.

⁵ A német, a holland és a svéd nyelvű változatban használt kifejezések azt jelzik, hogy a védjegynek ismertnek kell lennie anélkül, hogy a megkívánt ismertség mértékére utalnának, míg az egyéb nyelvi változatokban használt *jóhírűség* (reputation) vagy egyéb kifejezések, amelyek ez utóbbi kifejezéshez hasonlítanak, a közönség körében bizonyos kvantitatív mértékre utalnak (ítélet, 21. pont).

⁶ A CHEVY-ítélet 23–27. pontjait közli: *Vida i. m.* (1), p. 171–172

⁷ Ha a vizsgálat eredményeképpen a nemzeti bíróság úgy dönt, hogy a jóhírűség követelménye teljesült, mégpedig mind az érintett közönség, mind a szóban forgó területre vonatkozásában, akkor az irányelv 5(2) cikkében felállított második követelményt kell vizsgálnia. Nevezetesen, hogy a korábbi védjegyet különös ok nélkül tisztességtelenül sértik-e. E vonatkozásban megjegyzendő, hogy minél erősebb a korábbi védjegy megkülönböztetőképesége és jó hírneve, annál könnyebb lesz az okozott sérelem megállapítása (ítélet, 30. pont).

⁸ A C-292/00 ügyszámú ítélet 6–13. pontja alapján

Az alperes a kereset elutasítását kérte, tagadta az összetéveszthetőséget, valamint azt, hogy a felperes hírnevét használná ki. Azt állította, hogy a DAVIDOFF védjegy írásmódja gyakori a dohányosok számára gyártott áruk megjelölésénél, de ékszereknél is gyakran használnak ilyen írásmódot.

Az elsőfokú bíróság elutasította a keresetet, a felperes fellebbezését a másodfokon eljáró bíróság ugyancsak elutasította. A felperes által kezdeményezett felülvizsgálati eljárásban a Német Legfelsőbb Bíróság előzetes döntést kért az Európai Bíróságtól. Úgy tűnik, hogy a Legfelsőbb Bíróság az összetéveszthetőség kérdésében inkább a felperes nézete felé hajlott.

Az előzetes döntést kezdeményező végzés a következőképpen fogalmazta meg kérdéseit.

Az alapperben a felperes egy jó hírű védjegy oltalmát igényelte egy másik védjeggyel szemben részben azonos, részben hasonló termékek vonatkozásában. Az első- és másodfokú bíróság a felperes keresetét azzal utasította el, hogy nem áll fenn az összetévesztés veszélye. Az, hogy az összetévesztés veszélye fennáll-e, a tényállás tisztázásának eredményeképpen állapítható csak meg. Tisztázandó ezért,

1. hogy az irányelv 4(4)(a) cikke és 5(2) cikke akkor is alkalmazható-e, ha a védjegyet azonos vagy hasonló árukon használják. Az irányelv szövege szerint ezek a rendelkezések akkor alkalmazhatók, ha az érintett áruk nem hasonlóak. Mindazonáltal e rendelkezés kiterjesztő értelmezése, miszerint ezek akkor is irányadóak, ha egy védjegyet azonos vagy hasonló árukra használnak, azzal is indokolható lenne, hogy a jó hírű védjegy oltalma még inkább indokolt volna, mint a nem hasonló áruk esetén;

2. ha azonban az említett rendelkezéseket szó szerint kell alkalmazni, akkor felvetődik a kérdés, hogy a jó hírű védjegy oltalma, amelyet a nemzeti jog biztosíthat, kimerítő (exhaustive) szabályozás-e, vagy a (közösségi) jog lehetővé tesz-e olyan kiegészítő rendelkezéseket, amelyek különösen arra irányulhatnak, hogy az ilyen védjegyeknek a tisztességtelen verseny elleni oltalmát azonos vagy hasonló árukon való használatával szemben is biztosítsák?

A főtanácsnok perösszefoglalója

F. G. Jacobs főtanácsnok perösszefoglalójában⁹ abból indul ki, hogy az irányelv preambuluma szerint a cél a tagállamok védjegyjogának közelítése annyiban, de csakis annyiban (only in so far), amennyiben a tagállamok védjegyjogában az eltérések gátolják az áruknak és szol-

⁹ C-292/00 ügyszám. European Court Reports 2003, p. I-00389

gáltatásoknak a Közösségen belüli szabad mozgását, valamint, hogy a tagállamok úgy is rendelkezhetnek, hogy a jó hírű védjegyek számára szélesebb körű oltalmat biztosítsanak (perösszefoglaló, 4. pont).

Az irányelv céljával nem volna összeegyeztethető, ha egy védjegyjogosult, bármilyen hírneve is van a védjegynek, harmadik személyeket megakadályozhatna védjegyük használatában vagy annak bejegyzésében, ha a két védjegy nem hasonló, s csak az áruk hasonlóak. Ezért nézete szerint a védjegyek közötti kellő mértékű (sufficient degree) hasonlóságnak fenn kell állnia (perösszefoglaló, 25. pont).

Ha egy jogszabályi rendelkezés világos, akkor alapvetően felesleges és nem is kívánatos a használt kifejezéseket elemezni (to look behind the terms). Egyébként az irányelv létrejöttének története a szöveg nyelvtani értelmezése mellett látszik szólni (tends to support – perösszefoglaló, 34. pont).

A kiterjesztő értelmezésnek csak akkor volna helye, ha a jó hírű védjegyre vonatkozó rendelkezésekben kézenfekvő joghézag (gap) volna, mint ahogy az EK Bizottsága úgy véli, hogy ilyen fennáll (perösszefoglaló, 38. pont).

Nagy-Britannia kormánya és az alperes ezzel szemben vitatják, hogy az irányelvben ilyen joghézag lenne, és nézetük szerint az irányelv által biztosított oltalom kielégítő (perösszefoglaló, 39. pont).

Magam egyetértek azzal, hogy az oltalom tekintetében nincs joghézag (perösszefoglaló, 42. pont).

Azok, akik a „joghézag”-elméletet vallják, feltehetőleg olyasféle tényállást tartanak szem előtt, mintha például a COCA-COLA védjegyet vagy ehhez hasonlót harmadik személy ipari kenőolajok megjelölésére használna anélkül, hogy annak okát igazolni tudná. Holott ezzel tisztességtelen előnyre tenne szert, vagy sértené a COCA-COLA védjegy hírnevét, ami az irányelv 5(2) cikkére tekintettel valószínű. Ezzel szemben ha a COCA-COLA védjegyet ezen cég termékeihez hasonló termékeken használnák, akkor az a fonák (perverse) helyzet állna elő, hogy a Coca-Cola cég a termékek hasonlósága miatt nem tudná jogait érvényesíteni (perösszefoglaló, 49. pont).

A válasz azonban a SABEL-¹⁰, a CANON-¹¹ és a MARCA MODE-¹² ítéletekből levezethető (lies). Míg a két termék önmagában nem téveszthető össze könnyen, a COCA-COLA védjegy hírneve palackozott italok vonatkozásában olyan, hogy a közönség arra gondolhatna, hogy a két termék ugyanattól a vállalatától vagy egymással gazdasági kapcsolatban álló vállalatoktól származik, ami persze bizonyítás kérdése. Ez a fajta (különös) oltalom csak olyan védjegyeket illet meg, amelyeknek megkülönböztető jellege különösen erős, amikor is a megkülönböztető erő a védjegy hírnevéből fakad. Ez pedig átmenetet jelent az irányelv 4(4)(a) és 5(2) cikke által biztosított, némileg eltérő oltalom irányába (perösszefoglaló, 50. pont).

¹⁰ C-251/95 ügyszám. Az ítélet teljes terjedelmében: IM Adatbázis

¹¹ C-39/97 ügyszám

¹² C-425/98 ügyszám. Az ítélet teljes terjedelmében: IM Adatbázis; *Vida* i. m. (1), p. 146

Az első kérdéssel kapcsolatban adódik a következtetés, hogy az irányelv 4(4)(a) és 5(2) cikke által a tagállamok számára biztosított opció csak olyan tényállásokra vonatkozik, amelyekben az áruk vagy szolgáltatások nem azonosak vagy hasonlóak azokhoz, amelyek tekintetében a korábbi védjegy érvényes. Ha azonban az áruk vagy szolgáltatások azonosak vagy hasonlóak, akkor a tagállamok bíróságainak azt kell vizsgálniuk, hogy az Európai Bíróságnak a *kiemelkedő megkülönböztetőképességgel* (highly distinctive) *rendelkező védjegyek* tárgyában kialakított gyakorlatát is figyelembe véve, fennáll-e az összetéveszthetőség (perösszefoglaló, 58. pont).

A második kérdés vonatkozásában az a véleményem, hogy ha valamennyi tagállamnak lehetősége volna (free), hogy kiegészítő oltalmat biztosítson, akkor igen nagy volna a veszélye annak, hogy a közösségi védjegy egész építménye romba dőlne,¹³ valamint hogy az irányelv harmonizációs törekvése megghiúsulna, amely pedig az egységes belső piac érdekében a kereskedelmi korlátokat és a verseny torzulásait célozza kiküszöbölni (perösszefoglaló, 63. pont).

Ezért a második kérdésre válaszom negatív (perösszefoglaló, 67. pont).

Az Európai Bíróság ítélete

Az Európai Bíróság előzetes döntésében¹⁴ elöljáróban megállapítja, hogy az irányelv – elentétben annak 4(1) cikkével – nem kötelezi a tagállamokat, hogy az irányelv 5(2) cikkét nemzeti jogukba átültessék (ítélet, 18. pont).

Az alapperben a Német Legfelsőbb Bíróság nem zárja ki, hogy az összetéveszthetőség bizonyítása nehéz lenne, miért is a jó hírű védjegy jogosultjának érdekében állhat, hogy védjegyének értékét az irányelv 5(2) cikk alapján oltalmazza (ítélet, 22. pont).

Kérdéses ezért, hogy az irányelv 5(2) cikke, amely kifejezetten utal a nem azonos vagy nem hasonló árukra vagy szolgáltatásokra, kizárja-e, hogy ezt a rendelkezést azonos vagy hasonló áruk esetén alkalmazzák (ítélet, 23. pont).

Az irányelv 5(2) cikke azonban nem értelmezhető kizárólag szó szerint, hanem az a szabályozás általános rendszere és célja (scheme and objectives of the system) fényében értelmezendő (ítélet, 24. pont).

Ez utóbbi szempontokra tekintettel ez a cikk *nem értelmezhető úgy, hogy annak következtében a jó hírű védjegy azonos vagy hasonló árukon való használatával szemben kevésbé volna oltalmazható*, mint nem azonos vagy hasonló áruk vagy szolgáltatások esetén (ítélet, 25. pont).

Amíg az irányelv preambulának 10. bekezdése értelmében, az 5(1)(a) cikk alapján biztosított jog abszolút, ha a használat sérti vagy sértheti a védjegy funkcióját (ARSENAL),

¹³ A perösszefoglaló részletesen foglalkozik a közösségi védjegyről szóló rendelet analóg előírása alapján felvetődő némileg eltérő (súlyosabb) problémával. Ezek ismertetését ehelyütt a szerző mellőzte.

¹⁴ C-292/00 ügyszám, 2003. január 9-i előzetes döntés

az 5(1)(b) cikk alkalmazása az összetéveszthetőségtől függ (MARCA MODA). Alá kell húzni, hogy az Európai Bíróság a SABEL-ügyben kizárta az irányelv 4(1)(b) cikkének tág értelmezését, amely cikk megfelel az irányelv 5(1)(b) cikkének. Ezt a megszorító értelmezést többek között azzal javasolták az Európai Bíróságnak, hogy az ilyen tág értelmezés csak az irányelv 5(2) cikk esetén alkalmazandó (ítélet, 28. pont).

Ha nincs összetéveszthetőség, az irányelv 5(1)(b) cikke alapján a jó hírű védjegy jogosultja nem léphet fel a védjegy megkülönböztetőképességének vagy jó hírnevének sérelme miatt (ítélet, 29. pont).

A válasz tehát:

Az irányelv 4(4)(a) cikkét és 5(2) cikkét úgy kell értelmezni, hogy az felhatalmazza a tagállamokat, hogy a jó hírű védjegyek oltalmának biztosítása érdekében különös védelmet biztosítsanak olyan esetekben, amikor egy későbbi védjegyet vagy megjelölést, amely azonos vagy hasonló a bejegyzett védjegyhez, olyan árukra vagy szolgáltatásokra kívánják használni vagy használni, amelyek azonosak vagy hasonlóak azokhoz, amelyeket a bejegyzett védjegy fed (ítélet, 30. pont).

Tekintettel arra, hogy a második kérdést¹⁵ csak arra az esetre tették fel az Európai Bíróságnak, ha az első kérdésre a válasz nemleges, a második kérdés vizsgálata nem szükséges (ítélet, 31. pont).

A Német Legfelsőbb Bíróság „jogkövető” ítélete

Az Európai Bíróság előzetes döntésének beérkezése után a Német Legfelsőbb Bíróság 2003. október 30-án hozott ítéletet.¹⁶ Ebben hatályon kívül helyezte a Brémai Fellebbviteli Bíróság elutasító ítéletét, és új eljárás lefolytatását rendelte el.

Az ítélet indokolása szerint tisztázni kell, hogy

- milyen mértékben voltak jó hírűek, adott esetben híresek a felperes védjegyei abban az időpontban, amikor a támadott védjegyet bejelentették, mégpedig a luxuscikkek vonatkozásában;
- a két szembenálló védjegy között milyen mérvű egyezések állnak fenn, nevezetesen azok egyedi jegyei vonatkozásában;
- az alperes használati cselekményei mennyiben vonhatók a felperes abbahagyási kérelmében foglaltak alá.

Az adott esetben a Német Legfelsőbb Bíróság kizárta a tisztességtelen verseny elleni törvény 1. §-ának (generálklauzula) szubszidiárius alkalmazását, szemben az 1995. január 1-je

¹⁵ A második kérdés arra irányult, hogy az irányelv 4(4)(a) és 5(2) cikkében felsorolt feltételek kimerítőek-e (exhaustive), vagy a tagállamoknak jogában áll-e a jó hírű védjegyek oltalmát további előírásokban (supplemented by national rules) szabályozni, nevezetesen az oltalmat az azonos vagy hasonló védjegyekre is biztosítani (idézve az ítélet 13. pontjában).

¹⁶ NJW (Neue Juristische Wochenschrift) 2004, p. 600 = WRP (Wettbewerb in Recht und Praxis) 2004, p. 360

előtt követett védjegyjogi gyakorlattal. A (europaizált) védjegytvény szankciórendszere ugyanis zárt, s az ítélet szerint a versenyjog szubszidiárius alkalmazására csak akkor kerülhet sor, ha tisztességtelen magatartás is fennforog.

A német irodalomban „Davidoff II” megjelöléssel tárgyalt ítéletet *Reuther*¹⁷ azzal kommentálja, hogy az a német jogfejlődés vonatkozásában három kérdéscsoportot vet fel.

1. Ma már vitathatatlan, hogy a jó hírű védjegy az azonos vagy hasonló árukon való jog sértő használattal szemben is az oltalom igényével léphet fel. – A közösségi védjegynél ez azonban már nem ennyire egyértelmű – az Európai Bíróság a kérdésnek ezzel az aspektusával nem is foglalkozott.

2. Az összetéveszthetőség feltételrendszerének szélesebb körben történő megvonása – amint azt *Jacobs* főtanácsnok az eljárás során felvetette – nem vezetett sikerre.

3. Kérdés, szükséges-e a német védjegytvény módosítása a jó hírű védjegy oltalma kérdésében? A büntetőjogi szankciókra tekintettel ez előnyös lehetne, de nem feltétlenül szükséges – mondja *Reuther*.

Kommentárok az ítélethez

Aligha meglepő, hogy az ítélet komoly visszhangot keltett, a szerző maga 17 kommentárról tud angol, francia, német, holland és olasz nyelven. Nyelvi és technikai okokból csak hatot idézünk itt fel.

Még meg sem hozta az Európai Bíróság előzetes döntését, már megjelent az ügyet alaposan elemző tanulmány a közösségi és a német védjegy jog egyik legautentikusabb személyiségétől, *von Mühlendahl*-tól.¹⁸ Ez az írás elvontan és módszeresen tárgyalja az ügyben felvetődő különféle jogi kérdéseket, majd végkövetkeztetéseiben lényegileg háromféle védjegy és háromféle terjedelmű oltalom között tesz különbséget: a) „gyenge” védjegy, amelyet csak korlátozott oltalom illet meg az utánzással szemben, b) „erős” védjegy, amely eredendően (von Haus aus) megkülönböztető erővel rendelkezik vagy ilyenre a használat eredményeképpen tett szert, ezt „normális” oltalom illeti meg, c) az olyan védjegy, amely a használat következtében a piacon kivételes pozícióra tett szert, azaz jó hírű védjegy,¹⁹ ezt széles körű (breit) oltalom illeti meg.

Alapos kritikai feldolgozásában az angol *Norman*,²⁰ az egyik tekintélyes német szerzőre²¹ hivatkozva abból indul ki, hogy az irányelv 5. cikke az oltalom három esetét (oltalmi triász)

¹⁷ *J. Reuther: Europarecht case by case* (szerk. H. W. Micklitz). Stuttgart, 2004, p. 225

¹⁸ *A. von Mühlendahl: Zum Schutz bekannter Marken im europäischen Markenrecht*. In: Festschrift für *Erdmann*. Köln, 2002, p. 425

¹⁹ A jó hírű (bekannt) kifejezést nem használja, de az oltalom feltételeinek felsorolásával egyértelművé teszi, hogy erre gondol.

²⁰ *H. Norman: Davidoff v. Gofkid: Dealing with the Logical Lapse or Creating European Disharmony?* I. P. Q. (Intellectual Property Quarterly), 2003. 3. sz., p. 342

²¹ *Bornkamm*, a Német Legfelsőbb Bíróság bírása, kiemelkedő szakirodalmi tevékenységgel

hozta létre, nevezetesen a jogosult azonos – hasonló – nem hasonló árukon való jogosulatlan használattal szemben léphet fel. Ez a triász tükröződik az irányelvnek az érvénytelenítési okokról rendelkező 4. cikkében is.

Majd rátér arra, hogy az irányelv 5(2) cikkének állítólagos hiányossága („joghézag”), amelyet a brit irodalomban már korábban feltártak, abban áll, hogy a jó hírű védjegy jogosultjának nincs lehetősége, hogy jogait érvényesítse olyan alperessel szemben, aki a jó hírű védjegyet azonos vagy hasonló árukon használja.

Szerinte ma már általánosan ismert, hogy az irányelv 5(2) cikke a védjegy „felvizesítésének” (dilution) európai doktrínáját²² alapozta meg. Ennek célkitűzése, hogy megvédje a védjegyjogosultat attól, hogy a védjegy értékesítési funkciójának elvesztése következtében kár érje. Ugyanakkor, míg az USA-ban a felvizesítés elleni védelem csak a közismert (well-known) védjegyeket illeti meg, addig az irányelv a mércét alacsonyabbra tette, amikor a jó hírnév védelmét biztosította. Ez azt jelenti, hogy a védjegynek nem kell közismertnek lennie, mint ahogy azt az Unió Egyezmény megkívánja,²³ elég, ha csupán jó hírű.

A GOFKID-ügy szerinte azért is szokatlan (unusual) volt, mert a védjegy oltalmi körének kérdésében két főtanácsnoki vélemény is rendelkezésére állt az Európai Bíróságnak: az előzőekben ismertetett *Jacobs*-féle, valamint az ezzel szinte egyidőben folyó *ARSENAL*-ügyben a *Colomer* főtanácsnok által írott perösszefoglaló.²⁴ A kettő egybeveti, illetve *Colomer* főtanácsnoknak a *Jacobs*-féle perösszefoglaló egyes megállapításai tekintetében tett kritikai megjegyzéseit részletesen ismerteti, majd először csak annyit mond, hogy az irányelv kulcsfontosságú kérdéseinek értelmezése tekintetében nyilvánosságra került véleménykülönbség nem örvendetes (can hardly be welcome). – Ezzel jelen sorok szerzője nem ért egyet, mert a perösszefoglalóban kifejtett jogértelmezés, de még csak az Európai Bíróság jogértelmező előzetes döntése sem léphet fel a pápai enciklikáknak tulajdonított cáfolhatatlanság igényével.

Ugyanakkor helytálló *Normann*nak az a megállapítása, hogy az Európai Bíróság az irányelv tág (liberal) értelmezése mellett foglalt állást, miközben arra is törekedett, hogy ítéletébe saját korábbi joggyakorlatát is beépítse (integrate), amikor is az *ARSENAL*-, *MARCA MODE*- és *SABEL*-ítéletre hivatkozással azt mondta, hogy az Irányelv 5(2) cikkét úgy kell értelmezni, hogy az feljogosítja a tagállamokat, hogy a jó hírű védjegyek számára különös oltalmat biztosítsanak, nevezetesen, hogy az oltalom akkor is biztosítható legyen, ha azonos vagy hasonló jó hírű védjegyet azonos vagy hasonló árukon használnak.

A két főtanácsnok eltérő nézete közül – szerinte – az Európai Bíróság a középutat választotta. Egyrészt nem fogadta el *Jacobs* javaslatát, amely a nyelvtani értelmezést kezdeményezte, másrészt nem ment olyan messzire, ahogy azt *Colomer* az egyidejűleg folyó *ARSENAL*-ügyben javasolta.

²² A dilution-elméletet az irányelv az amerikai védjegyjogból recipálta.

²³ Az angol szerző figyelmen kívül hagyja, hogy a közismert védjegy lajstromozás nélkül is oltalmat élvez.

²⁴ C-206/01 ügyszám

Ugyanakkor *Norman* szerint az irányelv 5(2) cikkének opcionális jellege jelenti a fő problémát. Azokban a tagállamokban ugyanis, amelyekben a tisztességtelen verseny tilalmát törvény szabályozza (pl. Németország), vagy ahol a védjegyből folyó jogosultság tartalmát már hosszú ideje szélesen vonják meg (pl. Benelux Államok), aligha fog problémát okozni az irányelv 5(2) cikkének tágabb értelmezése. Ugyanakkor Nagy-Britanniában, ahol a tisztességtelen verseny tilalmát törvény soha nem mondta ki,²⁵ a nemzeti bíróságoknak aligha nem problémáik lesznek. Fennáll ezért annak veszélye, hogy az Európai Bíróság jogértelmezése ellenére a joggyakorlat az EU-tagállamokban eltéréseket fog mutatni.

Az ítéletet kommentálva az ismert francia jogtudós, *Bonet*²⁶ érezhető sajnálkozással azt mondja, hogy a jó hírű védjegy folyamatosan kiszabadul a védjegy jog hagyományos normái alól. Egyébként – szerinte – senki sem tiltja meg a bírónak, hogy amint azt mindig is tette, s amint arra az irányelv preambuluma 10. bekezdése is felhatalmazza (invite), figyelembe vegye többek között a korábbi védjegy erős megkülönböztetőképességét vagy annak jó hírét, amikor azt mérlegeli, hogy az összetéveszthető-e egy későbbi védjeggyel, amelyet azonos vagy hasonló árukon használnak. Ugyanakkor egyáltalán nem célszerű a tagállamoknak megengedni, hogy a már amúgy is kivételes oltalom körét tovább bővítsék. Ez ugyanis a tagállamok nemzeti jogainak különbözőségét fokozná, szemben a már elért jogharmonizációs eredményekkel, ami ezenfelül nyilvánvalóan ellentétes is lenne az irányelv célkitűzéseivel.

Egy további angol szerző, *Carboni* kommentárjában²⁷ már az ezt követően – ugyancsak az irányelv 5(2) cikkét értelmező – *Adidas c/a Fitnessworld*-ügyben hozott ítéletre²⁸ is kiterjeszti rövid elemzését, s azt ugyancsak azzal zárja, hogy az igazi probléma e rendelkezés opcionális jellegében rejlik. Szerinte éppen ez késztette az ADIDAS védjegy jogosultját, hogy az Európai Bíróság újabb előzetes döntését kezdeményezze.

A német *Ingerl* és *Rohnke* védjegy jogi kommentárjukban²⁹ részletesen foglalkoznak a jó hírű védjegy oltalmával mind a közösségi, mind a német védjegy jogban, aminek befejezéseként a *Davidoff c/a Gofkid*-ítéltről is megemlékeznek. Szerintük csakis az Európai Bíróság ezen ítéletében kifejtett jogértelmezés alkalmas a közösségi védjegy jog ellentmondásos rendelkezésének feloldására, a megoldás ugyanis az analógia gondolatát tükrözi. A verseny jog, illetve a kötelmi jog deliktualis felelősségről szóló rendelkezéseinek bevonása a védjegy jogba ugyanis az utóbbi rendszerét borítaná fel, valamint a tagállamok nemzeti jogának (kiterjedt) alkalmazását eredményezné a közösségi joggal szemben.

²⁵ Ez az állapot 2007-ben feltehetőleg megszűnik, amikor az EU tagállamai kötelesek a tisztességtelen kereskedelmi praktikákról szóló 2005/29/EK sz. irányelvnek a nemzeti jogba való átültetésére.

²⁶ G. Bonet: Chronique. RTD eur. (Revue trimestrielle de droit européen), 2004. 1. sz., p. 110

²⁷ A. Carboni: Two Stripes and You are Out! Added Protection for Trademarks with a Reputation. EIPR (European Intellectual Property Review), 2004. 5. sz., p. 229

²⁸ *Vida* i. m. (1), p. 174

²⁹ R. Ingerl és Ch. Rohnke: Markengesetz. 2. kiadás, München, 2003, 14 § 831. széljegy

Zárszó

Nemcsak a főtanácsnok és az Európai Bíróság által kifejtett gondolatok érdekesek, de az itt tömörítve bemutatott néhány kommentár is.

A szerző ezekhez még a következőket kívánja megjegyezni.

1. Ha még kétségek maradtak volna az irányelv 5(2) cikkének értelmezése vonatkozásában, akkor azokat az Európai Bíróságnak ezt követően az Adidas c/a Fitnessworld-ügyben hozott ítélete végérvényesen eloszlatta. Ennek rendelkező része szerint

„... az irányelv 5(2) cikkében foglaltakat alkalmazó tagállam a jó hírnévvel rendelkező védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló megjelölés harmadik személy által történő használata esetén a védjegytulajdonos védelmét köteles biztosítani ... akkor is, ha azonos vagy hasonló termékekre, illetve szolgáltatásokra használják a megjelölést.”

2. Akár elismerjük, akár tagadjuk, hogy az irányelv 5(2) cikkében joghézag van, azt az Európai Bíróság a Davidoff c/a Gofkid-, valamint az Adidas c/a Fitnessworld-ítéletével kitöltötte.

3. Nyitott a kérdés, hogy az irányelv 5(2) cikkének alkalmazása során lehet-e a versenyjogot vagy a kötelmi jogot szubszidiáriusan alkalmazni. Erre a kérdésre a válasz egyáltalán nem könnyű, még a német, osztrák, magyar stb. joggyakorlat számára sem, ahogy azt Londonban egyesek látják (ahol persze még nagyobb problémák lehetnek a jogalkalmazásnál).³⁰

A szerző kételkedő megjegyzését alátámasztani látszik a jogalkalmazás eltérése két vezető kontinentális országban, nevezetesen a Német és a Francia Legfelsőbb Bíróság e kérdésben más-más utat követ.³¹

4. Az itt felvázolt jogkérdés jelentős, hiszen nemcsak védjegybitorlási ügyekben merülhet fel, de bejegyzési, felszólalási, törlési ügyekben egyaránt, amint arra az Európai Bíróság is utal.

5. Végül és utolsónak: alig esett szó arról a tényállásbeli kérdésről, hogy mikor állapítja meg a bíróság a védjegy jóhírűségét. Holott ez a kérdés legalábbis egyenértékű a jogkérdésekkel.

E bizonyítási kérdés gyakorlati jelentőségére világít rá, hogy a Magyar Szabadalmi Hivatal, valamint a Fővárosi Bíróság egybehangzóan elzárkózott például az ÉDEN (joghurt) védjegy jóhírűségének elismerése elől, amikor ezt a védjegyet más áruosztályba tartozó termékekre (üdítőital) jelentették be [3. Pk. 21172/2006].

³⁰ Carboni i. m. (27)

³¹ A Német Legfelsőbb Bíróság ilyen esetekre kizárja a tisztességtelen verseny elleni törvény (UWG) alkalmazását, a Francia Legfelsőbb Bíróság viszont a polgári törvénykönyvet (Code Civil) alkalmazza (igaz Franciaországban nincs – még – a tisztességtelen versenyt tiltó speciális jogszabály). – Vö. Védjegyvilág, 2004. 3. sz., p. 32

Az ilyen és korábbi hasonló hazai jogesetekre tekintettel az igényérvényesítés vonatkozásában különösen gondolatébresztő az, a *Jacobs* főtanácsnok perösszefoglalójában (58. pont) kifejtett nézet, amely az erős megkülönböztetőképességgel rendelkező védjegyek számára biztosított oltalomtól „némileg eltérő”, a jó hírű védjegy számára biztosított különös oltalomról azzal emlékezik meg, hogy a kettő közötti „átmenet”-re utal.

Ennek a gondolatnak az „aprópénzre váltása” azt jelenti, hogy érdemes lehet a jó hírű védjegyre alapított igényt két jogcímre alapítani:

- az erős megkülönböztetőképességre, valamint
- a jóhírűségre.

A gyakorló jogász számára mindezekből alighanem ez az egyik legértékesebb tanulság.

Tidrenczel Béla

AZ MSZH NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSI TEVÉKENYSÉGÉNEK FŐBB JELLEMZŐI 2006 MÁSODIK FELÉBEN

1. MAGYARORSZÁG KÉPVISELETE A SZELLEMI TULAJDON VILÁGSZERVEZETE (WIPO) KERETÉBEN FOLYÓ NEMZETKÖZI SZAKMAI EGYÜTTMŰKÖDÉSBN

Hivatalunk a lehetőségekhez képest az év második felében is biztosította nemzeti képviselőtünket a WIPO legfontosabb rendezvényein és munkaszerveinek ülésein. Képviselőtünket szakembereink személyes részvételével vagy a Genfi Magyar Misszió képviselőjével való kapcsolattartás révén oldottuk meg. A korábbi évekhez hasonlóan az esztendő második felének legfontosabb eseménye a tagállamok közgyűléseinek 42. ülássorozata volt Genfben. Illetékes szakembereink jelen voltak a Védjegy és Földrajzi Árujelzők Állandó Bizottsága, az UPOV Adminisztratív és Jogi Bizottsága, Konzultációs Bizottsága és Tanácsa, a Szerzői Jogi és Szomszédos Jogi Állandó Bizottság rendkívüli ülésein, a misszió képviselője pedig az IGC ülésén és a Program- és Költségvetési Bizottság informális ülésén. Szakembereink képviselték hivatalunkat a hamisítással és a kalózkodással foglalkozó bukaresti regionális WIPO-konferencián és az iparjogvédelem stratégiai hasznosításával foglalkozó pozsonyi nemzetközi szemináriumon is.

Októberben a WIPO Szerzői Jogi és Szomszédos Jogi Bizottságának elnöke részvételével ankétot szerveztünk hivatalunkban „A szerzői jog időszerű kérdései az Európai Unióban és nemzetközi szinten” címmel, a Szerzői Jogi Szakértői Testület, a Magyar Szerzői Jogi Fórum és a Magyar Iparjogvédelmi Egyesület közreműködésével.

A továbbiakban általános tájékoztatást adunk néhány kiemelkedő WIPO-esemény számos eredményéről és főbb jellemzőiről.

A WIPO-tagállamok közgyűléseinek negyvenkettedik ülássorozata, Genf, szeptember 25–október 3.

Az ülássorozaton hivatalunk képviselőjében az elnök, a jogi elnökhelyettes és az elnöki személyi titkár felváltva vett részt.

Megnyitó beszédében a WIPO főigazgatója a párbeszéd és átláthatóság megerősítésének fontosságára hívta fel a figyelmet, és rávilágított arra, hogy a világszervezetben az elmúlt időszakban számos olyan jelentős változás történt, amelynek révén lehetőség nyílt a tagállamoknak a szervezetet érintő kérdésekbe való erőteljesebb bevonására.

Az egyes napirendi pontokkal kapcsolatban lezajlott viták főbb sajátosságai, a lényegesebb adatok és határozatok a következők.

Jelentés a 2004–2005. évi program teljesítéséről, a 2006. január 1. és június 30. közötti program áttekintése

A 105 tagállam, az EK, a 6 különböző kormányközi és 15 nem kormányközi szervezet képviselőinek általános felszólalásai között számos küldöttség méltatta a leköszönő főigazgató-helyettesek, Rita Hayes asszony és Geoffrey Yu úr munkásságát, és köszöntötte a tisztségüket átvevő Narendra Sabharwal és Michael Keplinger urat.

Az egyes csoportok képviselőinek általános hozzászólásai után, többek között, Magyarország képviselője nyilatkozatában áttekintette a nemzetközi egyezményekkel kapcsolatos legújabb fejleményeket, tájékoztatást adott a WIPO-val folytatott együttműködéséről. Üdvözölte, egyebek mellett, a Szingapúri Védjegyjogi Szerződés elfogadását és a Szerzői és Szomszédos Jogi Állandó Bizottság ajánlását egy diplomáciai értekezlet összehívásáról a műsorsugárzó szervezetek jogainak védelme tárgyában. Külön kiemelte a WIPO és az MSZH között az iparjogvédelmi oktatás területével kapcsolatos kezdeményezéseket.

Jelentés a felülvizsgált Védjegyjogi Szerződés elfogadására irányuló diplomáciai értekezlet eredményeiről

Az értekezlet záróokmányát a WIPO 120 tagállama, közöttük Magyarország, a Szingapúri Védjegyjogi Szerződést pedig a konferencia helyszínén 42 delegáció látta el kézjegyével. A szerződés három hónappal azt követően lép hatályba, hogy 10 állam vagy kormányközi szervezet megerősítési vagy csatlakozási iratát letétbe helyezi.

A Titkárság beszámolója szerint a szerződést 2006. szeptember végéig 45 tagállam írta alá, és a tagállamoknak 2007. március 27-ig áll módjukban aláírni azt. Több tagállam, köztük hazánk is gratulált a diplomáciai értekezlet sikeréhez, és köszönetet mondott Szingapúrnak a konferencia megrendezéséért.

A Program- és Költségvetési Bizottságot (PBC) érintő kérdések

Jóváhagyásra kerültek a PBC 9. és 10. ülésén elfogadott ajánlások azzal, hogy a PBC jelentést készít az új mechanizmus kialakításának fejleményeiről, amelynek keretében erőteljesebben bevonják a tagállamokat a munkaprogrammal és költségvetéssel kapcsolatos kérdésekbe. Tudomásul vették a két ülésről szóló jelentést és a WIPO belső ellenőrének összefoglalóját a szervezet belső ellenőrzésére irányuló tevékenységek helyzetéről. Döntés született arról is, hogy a tagállamok közgyűlései felkérik a WIPO Titkárságát, hívjon össze a PBC keretében egy nyílt munkacsoportot a bizottság hatáskörének átvizsgálására, amely áttekinti a belső ellenőrzésre vonatkozó alapszabályt (*Internal Audit Charter*), továbbá a hatékony belső ellenőrzéshez szükséges feltételeket, és ezt a PBC a 2007-ben tartandó első formális ülésén értékeli.

A szervezeti reformmal kapcsolatos tájékoztatás

Az elmúlt években a WIPO-ban több olyan döntés született, amely a WIPO-egyezmény, illetve egyéb szerződések módosítását igényelte.

1. A Koordinációs Bizottság ajánlása a főigazgató mandátumának két hatéves ciklusra való korlátozásáról: a módosítások 129 WIPO-tag írásbeli jóváhagyása után lépnek életbe, eddig 46 jóváhagyó értesítés érkezett a WIPO-hoz.
2. A szervezeti reformmal foglalkozó munkabizottság 2002. évi intézkedései a WIPO-konferencia megszüntetéséről, az egységes hozzájárulási rendszer és a hozzájárulási osztályok változásának formalizálásáról és a rendes közgyűlések évenkénti megtartásának bevezetéséről: a módosítások 135 WIPO-tag írásbeli jóváhagyása után lépnek életbe, eddig 8 jóváhagyó értesítés érkezett a WIPO-hoz.

A WIPO PCDA (Fejlesztési Programmal Foglalkozó Ideiglenes Bizottság) jelentése

A WIPO 2005. évi közgyűléseinek mandátuma szerint a témával foglalkozó korábbi kormányközi értekezlet (IIM) munkáját folytató bizottság feladata a WIPO fejlesztési programjára vonatkozó javaslatokkal összefüggő viták felgyorsítása és befejezése. Ennek folytán 2006 februárjában és júniusában egy-egy ülésre került sor. A második ülés alkalmával hat témakört jelöltek meg, megnevezve, hogy mely javaslatok esetében látnak esélyt konszenzus kialakítására, melyek tisztázandók és melyeket tartanak elfogadhatatlannak.

A vita során a „fejlődés barátai” nevében nyilatkozó Argentína ismét felhívta a figyelmet a fejlesztési kérdés jelentőségére, megismételve javasataikat. A csoportok hozzászólásai között a közép-európai és balti államok csoportja nevében Horvátország a téma fontosságával egyetértett, de kiemelte, hogy a WIPO-nak világosan meghatározott mandátuma van, tevékenysége csak részben szolgálhatja a fejlesztést, és korábbi intézkedéseinek egy jelentős része már az eddigiekben is figyelembe vette a fejlődő országok érdekeit. Hangsúlyozta, hogy a tagállamok részéről több kompromisszumkészségre van szükség.

Az újból kialakult hosszas vitát informális konzultációkkal igyekeztek feloldani. A közgyűlés döntése szerint a PCDA mandátumát további egy évvel meghosszabbították, 2007-ben további két ülésre kerül sor az új javaslatok alapos, strukturált megvitatása érdekében. A PCDA-nak törekednie kell a javaslatok leszűkítésére, az átfedések megszüntetésére, az intézkedést igénylő és az általános célok szétválasztására. Ehhez a közgyűlés elnöke, konzultálva a tagállamokkal, kiinduló munkaanyagot állít majd össze.

Az audiovizuális előadóművészi teljesítmények védelme

A közgyűlés tudomásul vette, hogy a témát 2007-ben továbbra is napirenden tartják.

A műsorsugárzó szervezetek jogainak védelme

A vita során a felszólaló delegációk egy része támogatta a Szerzői és Szomszédos Jogi Állandó Bizottság (SCCR) 15. ülésén hozott döntést és a diplomáciai értekezlet 2007-ben való összehívását, mások még túl korainak ítélték azt, és javasolták, hogy előtte több szakértői ülést tartsanak.

A vita után a közgyűlés döntése szerint a diplomáciai értekezletre 2007. november 19. és december 7. között, Genfben kerül sor. Ennek célja egy WIPO-szerződés létrehozása a műsorsugárzó szervezetek védelme tárgyában, beleértve a vezeték útján történő közvetítést. A szerződés hatálya kizárólag a hagyományos értelemben vett műsorsugárzásra és a vezeték útján történő közvetítésre terjed ki. Az ezt előkészítő bizottsági ülésre 2007 júniusában kerül sor, mellyel párhuzamosan két különleges ülést is tartanak a védelem céljainak, hatályának és tárgyának tisztázása érdekében. A tagállamok kérésére a diplomáciai értekezlet előtt a WIPO Titkársága konzultációs és informális üléseket szervez az érintett tagállamok közreműködésével, amelyeket a meghívó tagállam rendez.

A Szabadalmi Jogi Állandó Bizottság (SCP) jelentése az Érdemi Szabadalmi Jogi Szerződés tervezetével kapcsolatos munkákról és az erre vonatkozó 2007. évi munkaterv

Az SCP informális ülésén, 2006 áprilisában nem sikerült az SCP munkaprogramját illetően egyetértésre jutni, az egyes tagállamok, illetve országok csoportjai továbbra is ragaszkodtak a már jól ismert álláspontjaikhoz.

A jelen vita során, egyebek mellett, a B csoport szóvivője csalódottságát fejezte ki a sikertelen informális ülés miatt. A B csoport szerint az előrelépést továbbra is egy szűkített munkaprogram kidolgozása jelentené. A szabadalmak kérdését a WIPO-ban továbbra is elsőbbségi témaként kell kezelni, cél a minőség javítása, a hivatalok közötti átfedések csökkentése, az egységes elbírálói követelmények kidolgozása. A felszólalást az USA, Svájc és Japán is támogatta. A vitában felszólaló afrikai, ázsiai és dél-amerikai delegációk szerint a munkatervet nem lehet a javasolt témakörökre leszűkíteni, a tárgyalások során valamennyi fejlődő ország érdekét figyelembe kell venni. Minthogy semmi remény nem volt az álláspontok közelítésére, a közgyűlés elnöke a vitát berekesztette, és informális konzultációkba kezdett a munkák folytatásáról.

Az ezután hozott döntés értelmében a küldöttségek 2006 végéig az SCP munkatervével kapcsolatban javaslatokat tehetnek, ennek egységesített változatát minden tagállam megkapja. 2007 első felében informális konzultációk lesznek a beérkezett javaslatokról, amelyeket a 2007. évi közgyűlés elé terjesztenek. Itt születik majd döntés a munkák további folytatásáról.

A Szellemi Tulajdon és a Genetikai Készletek, a Hagyományos Ismeretek és a Folklor kérdéseivel foglalkozó Kormányközi Bizottság (IGC) munkájával kapcsolatos kérdések

Az IGC 2006. áprilisi ülésén megállapodás született a WIPO-közgyűlés döntésével létrehozott, a bennszülött és helyi közösségek képviselőinek részvételét támogató önkéntes alap tanácsadó testületének kinevezéséről, de a további munka tárgyában semmiféle döntés nem született. Többen üdvözlözték az alap létrehozását, mások kritikával illették az IGC-ben folyó munkák lassú menetét. A kialakult vélemény szerint a közgyűlésnek iránymutatást kellene adnia a bizottság számára.

Az internetes doménneveket illető kérdések

A WIPO második, az internetes doménnevekre vonatkozó eljárása eredményei alapján a 2002. évi közgyűlés javaslatait továbbították az ICANN (*Internet Cooperation for Assigned Names and Number*) igazgatóságának, a tagoknak viszont nem sikerült megállapodniuk az országnevek kérdésében. Következésképpen a WIPO vonatkozó ajánlásainak bevezetése nem várható. Az ICANN egyik munkacsoportja foglalkozott a kormányközi szervezetek neveinek és rövidítéseinek kérdésével, remélhetőleg ezt újból az ICANN napirendjére veszik. A tagállamok közgyűlése a tájékoztatót tudomásul vette.

Elektronikus információcseré a szabadalmak területén

A PLT elfogadására összehívott diplomáciai értekezleten megfogalmazott nyilatkozat fel-szólította a WIPO-t az elsőbbségi dokumentumok digitális könyvtárának minél gyorsabb megvalósítására. Ezt a szolgáltatást a bejelentők és a szabadalmi hivatalok önkéntes alapon vehetik majd igénybe. A felszólaló küldöttségek támogatták az ilyen szolgáltatás létrehozását és munkacsoport felállítását. A témával foglalkozó *ad hoc* munkacsoport várhatóan 2007 elején ül össze, a Titkárság pedig e munkacsoport ajánlásai alapján fogja kidolgozni a szolgáltatás nyújtásához szükséges kereteket és eljárásokat.

A Madridi Uniót érintő kérdések

– *A Madridi Rendszer jogi tökéletesítése*

A Madridi Unió közgyűlése tudomásul vette a 2006 júniusában tartott *ad hoc* munkacsoport ajánlásait, és támogatta megállapításait. Döntött a munkacsoport mandátumának meghosszabbításáról. A témáról való beszámolásra a 2007. évi közgyűlésen kerül sor.

– *A Madridi Megállapodáshoz és a Madridi Jegyzőkönyvhöz tartozó Közös Végrehajtási Szabályzat tervezett módosítása*

A Madridi Unió közgyűlése 2007. április 1-jei hatállyal jóváhagyta a Közös Végrehajtási Szabályzat 3., 19., 20., 20bis, 21., 28. és 32. szabályainak módosításait és azonnali hatállyal az 1(xxvibis) és 39. szabály módosításait.

Az IPC Uniót érintő kérdések

A WIPO Titkársága röviden összefoglalta az IPC-reform kérdéskörében 1999 és 2005 között elért eredményeket, és felhívta a figyelmet arra, hogy az IPC felülvizsgált (nyolcadik) kiadása 2006. január 1-jén hatályba lépett. Az IPC Unió közgyűlése tudomásul vette a helyzetjelentést.

A PCT Uniót érintő kérdések

– *A PCT–CTC (Műszaki Együtműködési Bizottságának) ülése*

A bizottság javaslatot tett a PCT közgyűlése felé az NPI (*Nordic Patent Institute*) nemzetközi kutatóhatóságnak, valamint nemzetközi elővizsgálati hatóságnak való nyilvánítására.

A Dánia, Izland és Norvégia által 2006 júliusában létrehozott kormányközi szervezet, amely az említett országok közötti szabadalmi együttműködés hivatalos fóruma, és székhelye a dániai Taastrupban van, előreláthatólag 2008 januárjától kezdi meg működését. Az NPI számára kedvező közgyűlési döntést a magyar delegáció is külön felszólalásában támogatta.

– *A PCT Unió közgyűlése*

– *PCT-reform*

A PCT Unió közgyűlése egyhangúlag tudomásul vette a PCT-reformmal foglalkozó munkacsoport jelentését, melynek legutóbbi ülése 2006 májusában volt, és jóváhagyta a munkacsoport további munkájára vonatkozó javaslatokat.

– *A PCT Végrehajtási Szabályzatának javasolt módosításai*

A PCT Unió közgyűlése jóváhagyta a PCT Végrehajtási Szabályzata és a díjtáblázat javasolt módosításait, a hatálybalépítésre és az átmeneti rendelkezésekre vonatkozó javaslatokat, továbbá az egyes módosításokhoz fűzött értelmezéseket. Tudomásul vette, hogy a főigazgató az igazgatási előírásokat illetően bizonyos kapcsolódó módosításokat léptet életbe 2006. október 12-ei hatállyal.

– *Minőségirányítási rendszer a PCT Nemzetközi Hatóságok számára*

A közgyűlés tudomásul vette a Nemzetközi Iroda beszámolóját az egységes minőségirányítási rendszer követelményeiről, megteremtéséről, működtetésének eddigi eredményeiről és feladatairól.

– *Jelentés a PCT-információs rendszerekről*

A WIPO PCT-információs Rendszerek Osztálya dokumentumban adott tájékoztatást tevékenységéről. Ezt Japán üdvözölte, ugyanakkor aggodalmát fejezte ki a karakterenként kódolt formátumú bejelentéseket lehetővé tevő rendszerek fejlesztésében bekövetkezett késedelmek miatt. A Titkárság jelezte, hogy a kérdéses munkákat költségvetési okokból volt kénytelen elhalasztani, de a 2008–2009. évi költségvetés ezt tartalmazni fogja.

A Szabadalmi Jogi Szerződés közgyűlését érintő kérdések

A WIPO-tagállamok közgyűlése a 2005-ben életbe lépett Szabadalmi Jogi Szerződés (PLT) kapcsán úgy határozott, hogy az egyes üléseken figyelemmel követi és értékeli a szerződéssel kapcsolatos tevékenységeket. A közgyűlés elé ez alkalommal terjesztett dokumentum a nemzetközi űrlapminták és nemzetközi bejelentési űrlapminták átdolgozott tervezetét tartalmazza, és javasolja azok 2007. április 1-jével való bevezetését.

Az UPOV Adminisztratív és Jogi Bizottságának (CAJ) 54., Konzultációs Bizottságának (CC) 72. és Tanácsának 40. ülése, Genf, október 16–19.

Az üléseken az MSZH részéről osztályvezető és jogi ügyintéző, az OMMI részéről pedig a főigazgató vett részt.

Az UPOV CAJ ülésének néhány fontosabb eredménye:

- Az elnök megnyitó beszédében üdvözölte azt a tényt, hogy Marokkó 2006. október 8-án történt csatlakozásával az UPOV-tagállamok száma hatvankettőre emelkedett.
- Az UPOV főtitkár-helyettese javasolta, hogy a növényfajták elnevezésével kapcsolatos értelmező rendelkezések tervezetét, amelyet a bizottság áprilisi ülésén vitattak meg, terjesszék az UPOV Tanácsa elé.
- Élénk vita bontakozott ki a *BMT Review Group* javaslatairól a molekuláris technológiák DUS-vizsgálatok során történő alkalmazásának lehetséges módszereit illetően, a hatáskör és a jelentéstételi kötelezettség kérdéseiről. Az elnökség utalt arra, hogy a nevezett csoport a TC (Műszaki Bizottság) és a CAJ közös almunkacsoportjának tekinthető. A vita eredményeként a főtitkár javaslatára az iroda új dokumentumot készít, figyelembe véve a Konzultációs Bizottság álláspontját is, és ezt a CAJ 2007 áprilisában tárgyalja meg.
- A CAJ tanácsadó testületet (*Advisory Group*) hozott létre olyan információs anyag elkészítésére, amelyet az UPOV-egyezmény újdonságra, a nemesítői jog megszűnésére és az oltalom megsemmisítésére vonatkozó rendelkezései tekintetében dolgoznak ki.
- Az UPOV-adatbázisok kapcsán *Peter Button* kiemelte a CPVO-val való együttműködés jelentőségét.

A CC 72. ülésén egyebek mellett

- ismertették a Dominikai Köztársaság növényfajta-oltalomra vonatkozó törvénytervezetét és a Guatemala kormánya által megküldött törvénytervezetet;
- a Konzultációs Bizottság engedélyezte, hogy a továbbiakban az SAA (*Seed Association of the Americas*) a CAJ, a TC, a tanács és a műszaki munkacsoportok ülésein megfigyelőként részt vegyen;
- a főtitkár-helyettes ismertette a növényfajták elnevezésével kapcsolatos értelmező rendelkezések tervezetét (*Explanatory Notes on Variety Denominations under the UPOV Convention*) és az ezzel kapcsolatban a CIOFORA és az ESA részéről küldött leveleket. A CC döntése szerint a szöveget elfogadásra ajánlják a tanácsnak;
- a nemesítői jogok érvényesítését elősegítő jelenlegi és tervezett UPOV-tevékenységeket összefoglaló dokumentumot a CC egyhangúlag jóváhagyta;
- az UPOV főtitkára, *Kamil Idris* terjesztette elő a főtitkár-helyettes, *Rolf Jördens* kinevezésének 2010. november 30-ig történő meghosszabbítására irányuló javaslatot. A javaslatot a hozzászólók többsége, közöttük Magyarország is, támogatta, az USA és Kanada kivételével, amelyek csupán a 3 éves meghosszabbítást tartották elfogadhatónak. Kompromisszumos megoldásként elfogadták, hogy a további egy évvel történő meghosszabbításról a tanács 2008 áprilisában összehívandó rendkívüli ülése dönt majd.

Az UPOV Tanácsa 40. ülésén többek között

- megállapították, hogy a Dominikai Köztársaság és Guatemala növényfajta-oltalomra vonatkozó törvénytervezete összhangban van az UPOV-egyezmény 1991. évi szövegével, és az elfogadásról szóló döntésről értesítik ezen országok kormányait;

- jóváhagyták az UPOV főtitkárának jelentését az Unió 2005-ben folytatott tevékenységéről, és tudomásul vették a 2006. év első 9 hónapjában elvégzett feladatokról szóló beszámolót;
- a Tanács jóváhagyta a 2004–2005. évi költségvetési időszakról szóló jelentést, és elfogadta a CAJ munkájáról, a Technikai Bizottság és az egyes munkacsoportok tevékenységeiről készült szóló jelentéseket;
- a Tanács a 2009-ben tartandó 43. rendes ülésének végéig terjedő időszakra megválasztotta új elnökét az ausztrál *Doug Waterhouse* és új alelnökét a koreai *Keun-Jin Choi* személyében;
- az UPOV főtitkára *Enriqueta Molina Macias* asszonyt a tanács elnökeként végzett kiváló munkájáért UPOV Aranyéremmel tüntette ki.

A WIPO Védjegy és Földrajzi Árujelzők Állandó Bizottságának 17. ülése, Genf, november 12–17.

Az ülésen hivatalunkat osztályvezető képviselte. A WIPO főigazgató-helyettese, *Ernesto Rubio* bevezetesként rövid tájékoztatást adott a bizottság tevékenységéről, kitért az elért eredmények ismertetésére, külön kiemelve, hogy a bizottság fontos munkát végzett a szingapúri diplomáciai értekezlet előkészítése kapcsán. Rövid tájékoztató az ülésen megtárgyalt fontosabb témákról:

Kérdőív a védjegyekkel kapcsolatos anyagi jogi és eljárási gyakorlatról

A felmérés céljából a korábbi ülésen összeállított válaszokat a Titkárság összesítette, ezt a küldöttségek elfogadták. A dokumentumot a jogszabályok változásai folytán ajánlatos időnként frissíteni.

Új védjegyfajták

Ismertetésre kerültek a Titkárság részéről e témában készült tanulmány lényeges elemei. Svájci, szlovén, brazil, norvég, USA-beli és számos más hozzászólás után az elnöki összefoglalóban felmerült az a javaslat, hogy a bizottságnak felmérést kellene készítenie alapvetően két kérdésben: a jelenlegi gyakorlat és az alkalmazott alapelvek (grafikai ábrázolhatóság, megkülönböztetőképesség, közérdek) felmérését illetően, amelyben összegeznék a részes államok jogi szabályozásait és a szellemi tulajdon-védelmi hivatalok gyakorlatát.

INN

A Titkárság által összeállított előkészítő anyag ismerteti a gyógyszer szabadnevek regisztrációjának rendszerét, külön kitérve a már nyilvántartásba vett szabadnevek mint lajstromozást gátló okok érvényesítése kapcsán a szerződő államok iparjogvédelmi hivatalainak fontos szerepére. Az előadó az INN érvényesülését összességében véve jól működő rendszerként jellemezte. Létező problémaként vetette fel, hogy a gyakorlat nem egységes abban

a kérdésben, hogy az INN-hez nagymértékben hasonló, későbbi védjegybejelentések esetében fennáll-e a lajstromozást gátló ok vagy sem. Amennyiben ilyen védjegyek oltalmat nyernek, ez káros lehet a gyógyszer szabadnevek rendszerére.

Felszólalási eljárás

A Titkárság beszámolt a részes államok hivatali gyakorlatának összegyűjtéséről a felszólalás intézményével kapcsolatban. Számos ország küldötte ismertette saját szabályozási hátterét. Többségben voltak azok az országok, ahol a felszólalásra a védjegy lajstromozását követően (*post registration*) van lehetőség. A levezető elnök javaslata szerint olyan tanulmányt kellene készíteni, amely tipizálná a különböző felszólalási eljárásokat, kitérve az egyes típusok előnyeire és hátrányaira.

A védjegy és a szerzői jogi művek kapcsolata

A témával kapcsolatos vita után a levezető elnök javasolta, hogy az új védjegyfajták tárgyában készítendő tanulmány egészüljön ki a szerzői jogi összefüggésekkel is.

A PUE 6ter cikke

A Titkárság beszámolt arról, hogy a részes államok egyre gyakrabban élnek a PUE 6ter cikkének alkalmazásával, és számos felségelet jelentenek be a WIPO-nál, ezért erre az eljárásra vonatkozóan külön módszertani útmutató készült. Több küldöttség kifogásolta a szabályozás hiányosságát néhány tekintetben. A WIPO válaszában, egyebek mellett, kitért arra, hogy a gyakorlatban leginkább a nem kormányzati szervek (NGO) 6ter szerinti jogosultságainak megítélése jelent problémát. Az EU Bizottsága hétpontos javaslatot tett arra, milyen kérdésekre keressen az ÁB a következő ülésen választ. Az elnök javaslata alapján a Titkárságnak a következő ülésre olyan anyagot kell összeállítania, amelynek értelmében pontosabban meg lehet határozni a felmerült problémákat és a megválaszolandó kérdéseket.

Brazília állandó képviseletének előadása

Az előterjesztés szerint Brazília összegyűjtötte az országukban használt mindazon hagyományos kifejezések összességét, amelyekkel egyes növényeket, továbbá mezőgazdasági termékeket jelölnek fajtanévként. A képviselő kérte, hogy a jelen lévő államok a védjegy lajstromozására irányuló eljárás során vegyék figyelembe ezeket a kifejezéseket mint a lajstromozást gátló okokat. Számos ország kifejezte szándékát, hogy a hatósági eljárások során alkalmazni fogja ezt a listát, más országok szerint viszont a nemes szándékon túlmenően vizsgálni kell, hogy a releváns fogyasztói körben az érintett országok piacán mennyire ismertek ezek a kifejezések.

A formatervezési minta kapcsolata az iparművészettel és a térbeli védjegyekkel

A Titkárság előkészítő iratának ismertetése után Norvégia küldötte kitért arra, hogy nem csupán a térbeli védjegyek kapcsán adódhatnak problémák, hanem különösen az ábrás ki-

alakítású védjegyek és a formatervezési minta között is kialakulhat ütközés. Több ország csatlakozott a felvetéshez. Az elnök felkérte a Titkárságot egy kérdőív kidolgozására, amelyben összesítenék a legutóbbi kérdőív óta bekövetkezett jogszabályi változásokat e téren.

A SZABADALMI ANYAGI JOGI HARMONIZÁCIÓ JÖVŐJÉVEL KAPCSOLATOS NEMZETKÖZI TÁRGYALÁSOK

A B+ csoport plenáris ülése, Genf, szeptember 24.

A WIPO-közgyűlések 2006. évi 42. ülésorozata kapcsán Genfben tartott egyeztető értekezleten az MSZH-t az elnöki személyi titkár képviselte. Az ülés előtt az EU egyeztető értekezletet tartott, amelyen megvitatták a B+ csoport I. munkacsoportja által kidolgozott javaslatcsomagra vonatkozó közös felszólalás tervezetét. Magyar részről a dán küldöttség által kidolgozott kompromisszumos javaslattal kapcsolatban elmondtuk, hogy a türelmi időszak időtartamát véleményünk szerint korai lenne meghatározni, a kérdést egyelőre nyitva kellene hagyni egy későbbi diplomáciai konferenciáig. Javasoltuk még a további vitát igénylő témákra utaló bekezdés kiegészítését a harmadik felek jogainak kérdésével. A többi küldöttség kiegészítéseivel együtt elkészült a hozzászólás-tervezet átdolgozott változata.

A plenáris ülésen történtek lényege az 1. munkacsoport (WG1) munkájával kapcsolatban

Az ülés elnöke emlékeztetett arra, hogy a WIPO-ban mind a szabadalmi jogi (SCP), mind a fejlesztési témával (PCDA) kapcsolatos tárgyalások elakadtak, a WG1 elnöke pedig beszámolt a különféle delegációkkal kapcsolatos informális konzultációkról, amelyek alapján kidolgozta kompromisszumos javaslatát. Több felszólalás hangzott el. Ausztrália üdvözölte a javaslatot, de bizonyos fenntartásokkal élt, az USA kész volt a javaslatot a további munkák alapjának tekinteni, egyetértve a javasolt menetrenddel. Az EU szerint a javaslat jó alapot képez a további tárgyalásokhoz, de az álláspontja kialakításához több időre van szükség. Japán is támogatta a javaslatot, bár megjegyezte, hogy az nincs összhangban a japán gyakorlattal, és kiemelte a harmonizáció fontosságát.

A dán delegáció összefoglalásként megállapította, hogy javaslatuk széles körű támogatottságra talált, a következő találkozóra novemberben kerül sor, a szerkesztőbizottság pedig 2006. november 3-ig készíti el javaslatát.

A WG2 munkáját érintő kérdések

Hollandia beszámolt az IGC témájában folytatott vitákról. A munkacsoportban megállapodás született arról, hogy az IGC mandátumát nem szabad megváltoztatni. Az Egyesült Királyság a PCDA-folyamatról adott tájékoztatást. Véleménye szerint nem lenne célszerű javasolni a folyamat berekesztését, és mindenképpen fontosak lehetnek a kétoldalú megbeszélések.

A B+ WG1 ülése a szabadalmi anyagi jogi harmonizáció kérdéseiről, Tokió, november 20–21.

Az ülésen hivatalunkat a jogi elnökhelyettes képviselte. A tokiói ülés fő témáját a genfi szakértői csoport ülésén a dán elnök által kidolgozott kompromisszumos „csomag” keretében kidolgozott normaszöveg képezte, amelyet a szerkesztőbizottság (*Drafting Group*) állított össze.

Az időszerű fejleményekről szóló tájékoztatás

Az USA képviselője beszámolója szerint a választásokat követően kialakult új politikai helyzetben a kongresszus számára a szabadalmi reform kérdése nem számít prioritásnak. Az EU elnöksége nevében a finn küldöttség jelezte, hogy valamennyi tagállam elkötelezett a harmonizációs tárgyalások folytatása mellett, az ideális menetrendet és az EU részéről rugalmasságot kívánó kérdéseket illetően viszont a tagállamok álláspontjai megoszlanak.

Eszmecsere a harmonizáció fő céljairól és a munka fő irányairól

A WG1 elnöke a genfi „történelmi” kompromisszum jelentőségét méltatta. A japán hozzászólás szerint a harmonizáció a szabadalmi hivatalok munkaterhét enyhítheti. Az USA szerint a harmonizáció sürgető szükség, ambíciózusan kell azt megközelíteni. A WG1 elnökének szövegjavaslatát jó kiindulási alapnak ítélik, bár fenntartásai is vannak. Svájc szerint a harmonizáció nem kötheti meg a nemzeti szabadalmi politika kezét. A franciák ragaszkodnak a nemzetközileg számon tartott ún. legjobb gyakorlathoz. Németország tárgyalási alapként elfogadja ugyan a szövegjavaslatot, de továbbra is vannak súlyos, érdemi kifogásai.

A magyar álláspont lényege: az elnöki szövegjavaslat több ponton is fejlődött. A genfi „kompromisszum” csupán azt jelenti, hogy az elfogadott „csomag” a további munka alapját képezi, de az összes elem tekintetében még nem alakult ki egyetértés. Érdemi fenntartásaink: a türelmi idő 12 hónap helyett inkább 6 hónap legyen, a harmadik személyek jogait illetően teljes harmonizációra van szükség, ne mondjunk le teljesen az ún. nyilatkozáti követelményről sem. Ellenezzük az ún. *anti-self-collision* rendelkezések beiktatását. A kiegyensúlyozott csomagnak tartalmaznia kell a nemzetközi „legjobb gyakorlatokat”. Konzisztens szabályokra van szükség a globális szabadalmi rendszer hatékony működéséhez és jó minőségéhez. A „*first-to-file*” elvet egyértelműen érvényre kell juttatni, az USA Hilmerdoktrínáját törölni kell, a türelmi időt az ún. biztonsági háló (*safety net*) szemléletével kell bevezetni. Véleményünk szerint az érdemi, le nem zárt kérdések nem oldhatók meg szerkesztőbizottsági szinten.

A szövegjavaslat cikkeinek vitája

A 4. cikk tekintetében szinte minden európai hozzászóló szorgalmazta, hogy a 4. cikk (3) bekezdése egyértelműen fejezze ki a *first-to-file* elvet. Az USA számára a „*first-inventor-to-file*” megfogalmazás a „*public relations*” miatt szükséges, de az egyenértékű a „*first-to-file*” elvvel.

A 9. cikk (türelmi idő) vonatkozásában a finn küldöttség ismertette az EU 2003 óta változatlan közös álláspontját, amelyet a német és a francia küldöttség külön is támogatott. Magyar részről a 6 hónapos időtartam legalább alternatívaként való megjelenítését javasoltuk. A spanyol küldöttség a 12 hónapos türelmi időt is elfogadhatónak minősítette, Japán szerint a türelmi idő csupán 12 hónap lehet. A türelmi idő alatt szerzett jogok (*third party rights*) védelméről folytatott vitában több európai küldöttség a kötelező és teljes harmonizáció mellett érvelt. Magyar részről jeleztük, hogy az ún. „*grandfather clause*” (8. bekezdés) elegendő rugalmasságot biztosít, ezért az (5) bekezdés még akkor is feleslegesnek tűnik, ha lemondanánk e témában a teljes és kötelező harmonizációról. Az USA nincs meggyőződve a harmadik személyek jogait védő rendelkezések szükségességéről, de a szövegjavaslatot végső soron el tudja fogadni.

Az ún. „*secret prior art*” joggyakorlatát szóbeli prezentáció útján mutatta be Japán, az USPTO és az EU képviselője. A svéd küldöttség rávilágított e rendszer esetleges negatív gazdasági következményeire, ami szerintük végső soron korlátozhatná a versenyt és fékezhetné az innovációt. Ezt a nézetet a német küldöttség is támogatta. Az USA küldöttsége viszont nem számít ilyen kedvezőtlen hatásokra.

A további munkával kapcsolatos álláspont

Az ülés végén kiosztott tervezet a tokiói találkozó összegezéséről helytelenül úgy idézte vissza a „genfi megállapodást”, mintha a dán elnök „csomagja” elfogadásra került volna. Az összegezés meglehetősen tendenciózusan fogalmazott, lezárva Európa útját a további érdemi tárgyalások előtt. Az EU tagállamainak határozott kérése volt, hogy az összefoglaló tervezetének egyeztetésére az ülés után írásban, e-mail útján kerüljön sor.

2. EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ EURÓPAI UNIÓ BELSŐ PIACI HARMONIZÁCIÓS HIVATALÁVAL (BPHH)

A második félévben az alicantei székhelyű EU-hivatallal folytatott együttműködés keretében három jelentősebb rendezvényre került sor. Szeptemberben a közösségi védjegy és a lajstromozott közösségi minták decentralizált információhálózati rendszereiről folyt munkacsoportszintű tanácskozás, októberben került sor a formatervezésiminta-oltalom tárgyában tartott 5. kapcsolattartó ülésre, novemberben pedig a BPHH IT tartotta saját és a KB-vel közös, szokásos őszi ülését.

A BPHH-munkacsoport ülése, Alicante, szeptember 21–22.

Az ülésen a tagállamok, a tagjelölt államok és a BPHH képviselői voltak jelen. Hivatalunkat főosztályvezető-helyettes és osztályvezető képviselte.

Az ülés célja a közösségi védjeggyel és a közösségi formatervezési mintával kapcsolatos decentralizált információs hálózat létrehozása és e tárgyban a tagállami hivatalok ügyfélszolgálati munkájának fejlesztése volt.

A megtárgyalt kérdések a következők voltak.

A BPHH információs központja

Az előadásban részletes ismertetésre került a BPHH tájékoztatási politikája és annak megvalósítása. A legfontosabb csatorna a BPHH internetes honlapja, amely gazdag adattartalma ellenére kezelhető struktúrája következtében jól átlátható. Az ügyfelek tájékoztatása három szinten zajlik: telefonközpont, információs központ, elbírálói szint. Az ügyfélszolgálat hat főből és egy vezetőből áll. 2005-ben 90 000 hívást regisztráltak, 2006-ban már 115 000 hívásra számítanak. Kb. 40 ezer célzott kérés érkezett az ügyfélszolgálathoz, e-mailen 8500, faxon 950. A legtöbb megkeresés Spanyolországból és Németországból érkezett.

Az ülésen jelen lévő hivatalok közül csupán Franciaország jelezte, hogy az ügyfélszolgálati munkában CRM-rendszert (*Customer Relationship Management*) vezettek be. Az MSZH stratégiai tervei között is szerepel egy ilyen rendszer bevezetése.

A közösségi védjegyrendszer áttekintése

A BPHH szellemi tulajdon-politikai osztályának vezetője a közösségi védjegyrendszerrel kapcsolatos alapvető információk mellett néhány gyakorlati kérdés ismertetésére is sort kerített. Kiemelte a Közösség és a tagállamok oltalmi rendszerei koegzisztenciájának jelentőségét, továbbá az eltérő gyakorlatokból eredő nehézségeket. Kitért arra, hogy a módosításból eredő feladatok ellátásáról az IT novemberi ülésén lesz majd szó.

A közösségi védjegyről szóló rendeletet és a végrehajtási rendeletét érintő módosítások elemzése

Vincent O'Reilly előadásából kiemelésre méltó két motívum: 2008. március 10-ig a nemzeti kutatási jelentések elkészítésének rendje nem változik, ezt követően azonban a közösségi védjegy bejelentője a bejelentéskor dönthet arról, külön kéri-e a nemzeti kutatási jelentések elkészítését vagy sem.

A végrehajtási rendelet fontos újdonságaként az előadó a hangvédjegyek kapcsán kiemelte, hogy elektronikus úton tett bejelentés esetén a megjelölést hangfájlként is lehet majd csatolni, de ekkor sem lehet eltekinteni a megjelölés grafikus ábrázolásától.

CTM-online

A BPHH képviselője részletesen ismertette a *CTM-online* működését, kitérve annak hasznos, kiegészítő opcióira is. Havonta 180 000 látogató keresi fel a BPHH honlapját, akik közül sokan veszik igénybe ezt a szolgáltatást. Az adatbázist naponta frissítik. A rendszer nem tekinthető elektronikus lajstromnak, csupán tájékoztató eszköz. Hiteles adatokat az ügyfelek aktábetekintés útján szerezhetnek. A magyar felszólalás eredményeként a BPHH azt a

tájékoztatást adta, hogy az aktabetekintést írásos megkeresés esetén biztosítják úgy, hogy a kérdéses akta tartalmát kinyomtatják és azt a kérelmezőnek papíron küldik meg.

A közösségi formatervezésiminta-oltalmi rendszer áttekintése

A BPHH illetékes osztályvezetője általános információkkal szolgált a résztvevőknek ezen oltalmi formáról, ismertetve a jogszabályi hátteret és az eljárás menetét.

A közösségi védjegy és a formatervezésiminta-oltalom átfedése kérdéskörben egy kérdésre válaszolva rámutatott arra, hogy a BPHH nem kifogásolja azt a lehetőséget, hogy a bejelentők egyes formatervezési mintákra védjegyként, egyes különleges írásmódú megjelölésekre pedig formatervezésiminta-oltalomként szerezzenek oltalmat.

A díjbevételek százalékos ismertetésénél elhangzott, hogy a mintaoltalmi bejelentésekből a díjbevételek 8%-a származik.

RCD-on-line

Részletes ismertetésre került e rendszer működése és az általa elérhető információk.

Magyar kérdésre a BPHH előadta, hogy nem tervezik a bécsi osztályozásnak a mintaoltalmi területen való kötelező használatát.

A BPHH 2007-re ígéri olyan RCD-on-line adatbázis létrehozását, amellyel az adatszolgáltatás RCD XML formátumban lesz megoldható. A szolgáltatás bevezetésének egyik előfeltétele a kapcsolódó XML szabvány elkészülte.

A BPHH elektronikus szolgáltatásainak áttekintése

Ezek a szolgáltatások a következők: CTM-online, RCD-online, My Page (elektronikus aktabetekintés), E-filing, E-renewal, E-opposition.

A tagállami hivatalok nehézségei a szóban forgó rendszerekkel kapcsolatos ügyfélszolgálati tevékenység során

A kérdésben minden küldöttség nyilatkozott. Azok a hivatalok, amelyeknek munkanyelve nem tartozik a BPHH hivatalos munkanyelvei közé, jelezték, hogy a legnagyobb probléma az információs anyagok nemzeti nyelven való elérhetősége. Magyar részről javaslat hangzott el a CTM és RCD-online adatbázisok magyar nemzeti nyelvű felületének elkészítésére. A BPHH ettől nem zárkózott el, de közölte, hogy a fordítási feladatokat kötelezően a luxemburgi közösségi fordítóirodában kell elvégeztetni, és a kérdésben kétoldali megállapodást javasolt.

A BPHH 5. kapcsolattartó ülése (liaison meeting) a formatervezésiminta-oltalom tárgyában, Alicante, október 5–6.

Hivatalunk küldöttségét osztályvezető és jogi ügyintéző alkotta. A megjelent képviselőket Paul Rodinger, a formatervezésiminta-oltalmi főosztály vezetője üdvözölte, aki tájékoztatást adott a 2006 első felében lezajlott kapcsolattartó ülésekről.

A napirendi pontok vitája során elhangzott lényeges információk és adatok közül néhány az alábbiakban olvasható.

Statisztikai adatok

Az RCD népszerűsége még mindig töretlen, a bejelentési szám növekvő tendenciát mutat, 2006 szeptemberéig több mint 10 000 bejelentés érkezett. A BPHH elbírálási teljesítménye folyamatosan javul. A legtöbb mintát bejelentő országok sorrendje nem változott, de az USA-beli bejelentők aránya nem olyan magas, mint a közösségi védjegybejelentések esetében. A bejelentők többségét az európai vállalkozások adják (a 25 tagállam adja a bejelentők 78%-át). A bejelentések többsége postai úton érkezik, de az elektronikus bejelentések száma is nő. A leggyakoribb első nyelv az angol, a német, a spanyol és a francia, a bejelentések 90%-át hivatásos képviselő igénybevételével nyújtják be. A legnépszerűbb locarnói osztályok a 2., a 6. és a 9. A megsemmisítési eljárások száma ugyan nőtt, de a bejelentések számához viszonyított arányában nincs változás.

A minták egységességének kérdése

Szakmai polémikák folytak a mintaoltalmi bejelentésekbe foglalható ún. *disclaimerekkel* kapcsolatban, majd a termékek megnevezésével, a több mintát tartalmazó bejelentések kérdéskörén belül a bejelentések megosztásának a bejelentési napra gyakorolt hatásával, a lajstromozást kizáró okok anyagi és eljárásjogi szempontjaival, a közzététel elhalasztásával, a bejelentés változásaival kapcsolatban.

Osztályozási kérdések

Beszámoló hangzott el a WIPO Locarnói Unióval foglalkozó szakértői bizottsága 9. üléséről, majd szó volt a többfunkciós termékek osztályozási gyakorlatáról, illetve a minták osztályozásához használt eszközökről és adatbázisokról.

A megsemmisítés kérdései

Megbeszélés folyt a korábbi jogokkal való ütközésre alapított megsemmisítésről, továbbá néhány gyakorlati kérdésről.

A BPHH és a nemzeti hivatalok közötti együttműködés

E kérdéskörön belül *Javier Ruhas Mora-Rey* ismertette a képzés, az informatika, a promóció és a tájékoztatás területén létező programokat. Említést tett a 19 nemzeti szakértőről, akik 2-3 évet töltenek el a BPHH-nál, a 6 hónapra kiküldött gyakornokokról, a kapcsolattartó ülésekről, a műhelymunkákról, a bírák számára szervezett képzésekről, továbbá arról, hogy *online e-learning* képzés lesz elérhető a közösségi mintákról.

Az informatika terén elhangzott, hogy a BPHH honlapján kívül már a svéd és az angol hivatal honlapján is elérhető az *EuroClass*.

A promóciós és tájékoztató szolgáltatások területén a tagállamok közül eddig 16 érdeklődött a BPHH-val kötendő együttműködési megállapodás iránt, 13 állammal már meg is kötötték a szerződést. 5 tagállam jelezte, hogy nem kíván a programban részt venni, 2 pedig nem jelzett vissza. A 2007. évre vonatkozóan már elküldték az új tagállamok számára ajánlati felhívásait.

A BPHH előválogató bizottságának ülései, Alicante, július 20. és szeptember 11.

Az IT legutóbbi ülésén ún. előválogató bizottságot (*Pre-Selection Committee*-t) hozott létre abból a célból, hogy a beérkezett pályázatok alapján javaslatot tegyen a BPHH fellebbezési tanácsaiban 2007-ben megüresedő posztok betöltésére. A bizottság hivatalból részt vevő tagjai mellett az üléseken részt vett az IT e célból külön megválasztott tagjai között az MSZH jogi elnökhelyettese is. A bizottság első ülésén meghozta a szükséges döntéseket a pályázatok elfogadásáról, a pályázók kiválasztásáról és meghallgatásának feltételeiről, a második ülésen pedig elkészítette javaslatát a jelöltek listájára vonatkozóan (ún. *shortlist*).

Az IT novemberi üléséig a bizottság működése bizalmas természetű volt.

A BPHH IT 32. ülése és a Költségvetési Bizottság (KB) 30. ülése, Alicante, november 6–8.

Az ülésen az MSZH-t a jogi elnökhelyettes, főosztályvezető, jogi ügyintéző és informatikai tanácsadó képviselte.

Az IT 32. ülésén megtárgyalt kérdések és néhány fontosabb esemény:

- Az IT elnökhelyettese, *Adamantia Nikolapoulou* asszony bejelentette, hogy két cikluson át betöltött megbízatását nem kívánja tovább folytatni, ezért az IT-nek új elnökhelyettest kell választania. A brit küldöttség a Szlovák Iparjogvédelmi Hivatal elnökét, *Darina Kylianová* asszonyt javasolta, akit többek között a magyar delegáció is támogatott. A megválasztással kapcsolatban hosszas vita alakult ki arról, hogy a titkos szavazások során is alkalmazható-e az elektronikus szavazási rendszer. (A magyar delegáció ez utóbbit kivitelezhetőnek látta.) A rendszer rövid tesztelését követően az IT 24 igen szavazattal, 1 tartózkodás mellett megválasztotta elnökhelyetteséül a szlovák hivatal elnökasszonyát.
- A fellebbezési tanácsok megválasztása kapcsán *Paul Maier* beszámolt az előválogató bizottság munkájáról, és ismertette a lefolytatott kiválasztási eljárás menetét. Az IT egyhangú szavazással jóváhagyta a jelentést, és szavazásra bocsátotta a listát. A szavazás végén az IT 24 igen szavazattal 4 főből álló listát hagyott jóvá, melyről *Fernando Lopez de Regot* 2007. március 1-jei hatállyal megválasztotta a fellebbezési tanácsok tagjává. A listán szerepel a magyar *Felklné Szanyi Ágnes* is, aki nem csupán a magyarok, hanem a tíz új európai tagállam polgárai közül is elsőként lett a fellebbezési tanácsok tagja, ez pedig komoly szakmai és diplomáciai sikerként könyvelhető el.

- Tájékoztatás hangzott el a BPHH főépületének átalakítását és bővítését célzó intézkedésekről, melynek eredményeként akár 900 főállású alkalmazott részére is kényelmesebb és egészségesebb elhelyezési feltételeket tudnak majd biztosítani. Az átalakítás várható költsége 10,5 millió euró, ezt 4 év alatt költik el. Nem tervezik az alkalmazottak létszámának jelentős mértékű növelését, inkább az ügyintézés elektronizálására törekednek.
- A BPHH képviselője rövid tájékoztatást adott az *Euroregister* projekt megvalósításának ütemezéséről. Egy XML alapú, egységes, nyelvektől független rendszert szeretnének létrehozni, amely harmonizálná az adatokhoz való hozzáférés módját, és a felhasználók részére differenciált keresőfelületet biztosítana. A „pilot projekt” kész, megvalósításában a Benelux, a dán és a portugál hivatal vesz részt. A technikai kérdésekkel a továbbiakban egy speciális munkacsoport foglalkozik majd, az IT-t pedig tájékoztatják az elért eredményekről.

Az IT és a KB együttes ülésén megvizsgált főbb kérdések:

- A BPHH elnöke beszámolt a hivatal tevékenységéről a közösségi védjegybejelentésekkel kapcsolatban, kitérve a személyi és szervezeti változásokra is. Az új tisztségeket részben a meglévő munkatársak köréből, részben új kollégákkal töltötték be, a dolgozók 30%-a az új tagállamok állampolgáraiból kerül ki. A távmunkát végzők (*teleworkers*) száma jelenleg 90 fő, többségük Alicante környékéről való. A kezdeti tapasztalatok kedvezőek, a cél az, hogy a hivatalban dolgozók és a távmunkát vállalók aránya 50-50% legyen. Főbb statisztikai adatok: 2006. végéig 75 000 közösségi védjegybejelentést prognosztizálnak. A hivatalnak kb. másfél évnyi ügyhátraléka van, a cél ennek ledolgozása. Az átlagos átfutási idő 14 hónap. Egyre több bejelentés érkezik a madridi rendszeren keresztül. Egyre népszerűbb az elektronikus bejelentés, a védjegyek esetében ez 70%-ot, a formatervezési mintáknál 30%-ot tesz ki. Tesztelik a felszólalások elektronikus úton történő benyújtását lehetővé tevő rendszert, befejezése 2007 elejére várható. *EUROMARC* néven új rendszert alakítanak ki, a réginél rugalmasabb lesz, és a madridi úton lajstromozott védjegyeket is tartalmazza majd.
- *Paul Maier* beszámolt a fellebbezési tanácsok munkájáról. 2006 szeptembere óta a BPHH honlapján megtalálható a fellebbezési tanácsok statisztikája, az adatokat havonta frissítik. 2006 végéig a döntések száma elérte a 600-at, a döntéseket átlagban 4 és fél hónap alatt hozzák meg, mintegy tíz százalékukkal szemben nyújtanak be fellebbezést.
- Az oktatási tevékenységről *Miranda de Sousa* számolt be. Tájékoztatója szerint a tagállami bírák képzésére szolgáló szemináriumokat 2006-ban és 2007-ben tartják meg. Az első szeminárium 2006 első felében már megvolt, további kettőt (Párizs, Athén) terveznek a közeljövőben. Utalt arra, hogy a BPHH honlapján kialakítottak egy fórumoldalt, ahol a bírák közvetlenül is kicserélhetik ítélezési tapasztalataikat. 2007 első negyedében a „virtuális” gyakoronokképzést is megindítják a formatervezésimintatartalom területén.

- A WIPO képviselője tájékoztatást adott a Madridi Jegyzőkönyv alapján benyújtott bejelentésekről. A jegyzőkönyv tagjainak száma nőtt, a bejelentői aktivitás fokozódik. A Nemzetközi Irodánál az átfutás csökkent, jóllehet a bejelentések száma növekedett. A főbb bejelentők közül az Európai Közösség a 6. helyen áll. Folyamatban van az Európai Közösségnek a Hágai Megállapodáshoz való csatlakozása.
- *Peter Lawrence* ismertette a BPHH 2007–2009. évre szóló üzleti tervét: a következő három évben évente 75 000 közösségi védjegybejelentésre és 70-74 000 közötti közösségi mintaoltalmi bejelentésre számítanak. Ez a tartósan magas szám a következő három évben állandó hatékony és nagy intenzitású munkavégzést kíván a hivatal alkalmazottaitól.
- A tagállami hivatalok és a BPHH közötti együttműködés jelenlegi állásról szóló beszámolóban elhangzott, hogy eddig 13 megállapodást kötöttek meg. A megállapodások megkötésére 2005-ben megadott határidő meglehetősen szoros volt. A tagállamok képviselői beszámoltak ezzel kapcsolatos tapasztalataikról. A magyar küldöttség hozzászólásában kifejezte elégedettségét, hogy a megjelölt négy területen a megállapodást sikerült teljesíteni, de felhívta a figyelmet arra, hogy a jelenlegi rendszer „logikája” bünteti azokat a nemzeti hivatalokat, amelyek alacsonyabb költséggel dolgoznak.
- Hosszas, ún. „stratégiai” vita folyt a közösségi védjegy- és mintaoltalmi rendszer továbbfejlesztésének lehetőségéről. A portugál, a dán és a spanyol előterjesztést követően majdnem mindegyik küldöttség kifejtette álláspontját. Felszólalásában, többek között, a magyar küldöttség kitért arra, hogy jelentős előrelépésnek tekinthetők a nemzeti hivatalokkal 2005-ben kötött megállapodások, de további lépésekre is szükség van. Osztottuk a portugál küldöttségnek a közösségi és a nemzeti oltalmi rendszerek egymást kiegészítő szerepére vonatkozó álláspontját, kifejtve, hogy minél több jogot engedélyeznek közösségi szinten, annál nagyobb teher nehezedik a nemzeti rendszerekre e jogok nyilvántartása, védelme és érvényesítése terén. A BPHH-nak és a közösségi rendszer valamennyi szereplőjének érdeke, hogy megfelelő módot találjanak a nemzeti hatósági munka elismerésére és jutalmazására. Amennyiben ez a jelenlegi jogszabályi keretek között nem kivitelezhető, meg kell vizsgálni a szükséges módosítások kezdeményezésének lehetőségét. A küldöttségek egyetértettek a téma részletes megvitatását kitűző rendkívüli IT-ülés összehívásával, illetve azzal, hogy ezután az IT kezdeményezze az Európai Bizottságnál a jogszabályok megfelelő módosítását. Az IT elnöke rámutatott arra, hogy egy ilyen ülés összehívásának időbeli korlátai vannak, legkorábban 2007 februárjában hívható össze. Az a döntés született, hogy az IT és KB az Európai Bizottságnak megküldi jelentését, a jelentés tartalmát írásbeli egyeztetést követően határozzák meg, az IT rendkívüli ülését pedig 2007 elejére hívják össze. Az első tervezetre tett magyar észrevételek nagy részét, melyekkel több küldöttség is egyetértett, elfogadták.

A KB 30. ülésén megtárgyalt kérdések közül néhány:

- Ismertetésre került a 2006. évi költségvetés végrehajtása, aktuális helyzete. Említésre méltó adat, hogy a 2006. évre kalkulált 25,4 millió euró helyett az év végéig 49,64 millió euró többletbevételt várnak.
- Előterjesztésre került a 2007. évi költségvetés tervezete. Ez a 2007–2009. évek pénzügyi és üzleti tervén alapul, az ebben felvázolt bevételi és kiadási irányzatokat veszi figyelembe (lásd a korábbiakban ismertetett adatokat). A személyi kiadások köre 7,9%-kal emelkedik, 44%-kal növekszik a „különleges feladatok” ellátására fordítható kiadások köre, 50%-kal a nemzeti kutatásra fordított kiadás, a fordítási költség viszont 15,65%-kal csökken. Az összes kiadás nagysága a 2006. évihez viszonyítva 12,1%-kal nő.
- A KB a pénzügyi tartalékalapot egyhangú szavazással a 2004. évi többletbevétellel feltöltötte, így a tartalékalap több mint 90 millió euróra nőtt.

3. AZ EURÓPAI SZABADALMI EGYZEMÉNYBŐL (ESZE) FAKADÓ TAGÁLLAMI JOGOK GYAKORLÁSA

Az év második felében is elláttuk az Európai Szabadalmi Egyezmény keretében a kormányzati képviselőket. Hivatalunk vezetői és egyéb illetékes szakemberei Münchenben részt vettek az igazgatótanács szokásos két őszi ülésén, jogi elnökhelyettesünk az IT elnökségének (*Board*) négy őszi ülésén. Szakembereink jelen voltak a Szabadalmi Jogi Bizottság két és a Program- és Költségvetési Bizottság egy őszi ülésén. 2006 második felében az Európai Szabadalmi Hivatal szervezésében tartott számos, szakmailag fontos rendezvényen képviseltük magunkat különböző helyszíneken. Hivatalunk több szakembere vette igénybe az ESZH által finanszírozott, multilaterális szemináriumi továbbképzési program kínálta lehetőségeket.

Az ESZSZ Igazgatótanácsának (IT) 107. ülése, München, október 24–26.

Az IT ülésén hivatalunkat a jogi elnökhelyettes és szakmai tanácsadó képviselte.

Az ülésen megvizsgált főbb kérdések és fontosabb döntések:

- Az IT kisebb változtatásokkal elfogadta a 105. és 106. ülés jegyzőkönyveit.
- Az IT elnöke a szokásosnál részletesebben számolt be az IT elnöksége 14., 15. és 16. ülésének tevékenységéről. A gyakoribb ülésezés a jövőbeli munkateherre vonatkozó tanulmány elkészítésével indokolható. Ismertetésre kerültek az eddigi munka során feltárt főbb tények, a nagyobb hivatalok helyzete, a trilaterális együttműködés vonatkozásában napirenden lévő javaslatokkal kapcsolatos előzetes vélemények, továbbá a soron következő lépések: az érintett szakmai körök bevonása a tények feltérképezésének folyamatába, műhelytalálkozók szervezése, az IT folyamatos tájékoztatása.
- Az EPA Felügyelőbizottságának (*Supervisory Board*) elnöke, *Benoit Batistelli* megtartotta beszámolóját a bizottság 4. üléséről, melyen a WIPO és az EU képviselője is részt

vett. A tájékoztatás szerint lépések történtek az európai iparjogvédelmi piac felmérése érdekében azért, hogy az akadémia elkerülje a nemzeti oktatással való párhuzamosságokat, megvitatásra került az akadémia költségvetése (javaslat született arra vonatkozóan, hogy az akadémia miként fedezhetné költségvetésének 20%-át saját bevételeiből), a felügyelőbizottság támogatta a kezdeményezést az akadémia által elért bevételek megtartására, illetőleg megállapította, hogy az akadémia számos feladatot vállalhatna az európai szabadalmi hálózat létrehozása kapcsán.

- Az IT tudomásul vette a KPB elnökének a 89. ülésre vonatkozó beszámolóját és a hozzá fűzött megjegyzéseket.
- Az IT elnöke emlékeztette a delegációkat, hogy a decemberi ülés feladata lesz az új alelnök megválasztása. Tekintettel *Alison Brimelow* 2007 nyaratól betöltött új pozíciójára, kérte, hogy meghívottként továbbra is részt vehessen az IT elnökségének ülésein.
- Kiírásra került a 2. Főigazgatóság (DG2) vezetői állására vonatkozó pályázat, a jelentkezés határideje 2006. november 30 volt.
- A munkatársi észrevételek összegezésével foglalkozó felmérés kapcsán az ESZH képviselője jelezte, hogy az ESZH munkavállalóinak fő problémája, hogy érdekellentét éreznek az IT munkájában részt vevő delegációk és az ESZH között. Az ESZH munkavállalói érdekképviselője szerint a munkatársak úgy érzik, hogy az IT ülésein a tagországok képviselőitében megjelenő nemzeti hivatalok az ESZH munkáját akarják elvenni. Az EPI felajánlotta, hogy hivatalos lapjuk hasábjain is jelenjenek meg magyarázó, értelmező cikkek az IT működéséről. Javaslatként többek között felmerült, hogy az ilyen típusú kommunikációs feladatot felvállalhatná az IT új alelnöke.
- Az IT munkamódszereit és a tanács eljárási szabályainak felülvizsgálatát érintő témakörben számos rendelkezés megvitatásra került. Az IT elnöke a vitát „termékenynek nem minősíthető” jelzővel illette.
- Az IT meghallgatta a közösségi szabadság helyzetével kapcsolatban készült beszámolót.
- Az Európai Minőségbiztosítási Rendszer Munkacsoport elnöke, *Alison Brimelow* elmondta, hogy megállapításuk szerint munkájuk számos ponton átfedésben van a „Felhasználás kísérleti projekttel” (*Utilization Pilot Project*). A munkacsoport utolsó ülése 2006 novemberében lesz, majd ezt követően a munkacsoportnak új vezetőre lesz szüksége.
- *Curt Edfjäll* tájékoztatása szerint az újraosztályozási munka megvitatása témakörében tartja első ülését az a munkacsoport, amely a Felhasználókat Támogató Szolgáltatási Tevékenységek (*User Support Activities*) kiszervezésével foglalkozik.
- A trilaterális együttműködés mandátumának témakörében az ESZH elnöke tájékoztatta a küldöttségeket, hogy az ESZH nem támogatja a Japán Szabadalmi Hivatal javaslatát, hogy állítsanak fel közös munkacsoportot a trilaterális hivatalok által végzett munka kölcsönös elismerésére. Több módosító javaslat után az IT a módosított mandátumot elfogadta.

- Az IT elfogadta az EPTOS, a Soprano, a Register Plus és az easp@cenet® kérdéseit tárgyaló három dokumentumot.
- Az EPN (Európai Szabadalmi Hálózat) keretében a partnerségi koncepción alapuló együttműködési politika kérdéskörét illetően az ESZH elnöke és a kooperációs politikával foglalkozó főigazgató, *Gérard Giroud* egyaránt az ESZH rugalmasságát, jóindulatú megközelítését, tehát az új politika bevezetésének várható hatásait mérséklő intézkedések meghozatalát helyezte kilátásba. Több hozzászólás is elhangzott az ezt tárgyaló dokumentummal kapcsolatban. Számos kritikai megjegyzés, majd módosítás után a dokumentumot 25 igen és 4 tartózkodás mellett elfogadták.
- Az elnökhelyettesekre vonatkozó mintaszerződés tekintetében az átdolgozott dokumentumot a küldöttségek többsége támogatásáról biztosította, majd az IT a dokumentumot 25 igen, 3 tartózkodás és 1 nem szavazattal elfogadta.
- A szabadalmi információs politika átfogalmazása kérdésében előterjesztett anyagot többen kritizálták. Az IT felkérte az ESZH-t, hogy a végleges dokumentumot az IT 2007. júniusi ülése elé terjesztés céljából dolgozza át.
- Külön koordinációs ülést hívott össze az ülés ideje alatt az EU soros elnökségét betöltő finn küldöttség, melynek keretében ismertették a lahti csúcstalálkozón az európai szabadalmi politika jövőjével kapcsolatban elhangzottakat. Kiosztásra került az európai szabadalmakra alkalmazandó egységes bírósági rendszer tervéről készült francia dokumentum. Az Európai Bizottság jelezte, hogy 2006 végéig közleményt készít az európai szabadalmi politika jövőjéről.

Az IT elnökségének (Board) 14. ülése (München, augusztus 29.), 15. ülése (Genf, szeptember 27.), 16. ülése (Brüsszel, október 16.) és 17. ülése (München, november 24.)

A 2006 második felében tartott négy ülésen az MSZH jogi elnökhelyettese állandó meghívottként – mint a Szabadalmi Jogi Bizottság elnöke – vett részt.

Az elnökség 14. ülésén megtárgyalt főbb kérdések

Az ülésen elsősorban a munkateher (*workload study*), a kutatás-vizsgálat megkettőzésének, megismétlésének kérdéskörével foglalkoztak, továbbá elemezték a JPO, az USPTO és az EPO közötti trilaterális kapcsolatokat.

Az elnökség 15. ülésén megvizsgált főbb kérdések

A kivételesen a WIPO közgyűléssorozatához kapcsolódóan, Genfben tartott ülésen főként az ESZH elnökének kezdeményezésére a 2006 novemberében tartandó trilaterális csúcstalálkozóra készített mandátumtervezet, a Költségvetési és Pénzügyi Bizottság (BFC) elnökének kérésére az ESZH költségvetésének elfogadására irányuló eljárás reformja és *dr. Ficsor Mihály* javaslatára a stratégiai vitában az igazgatótanács júniusi ülésén hozott hatá-

rozat többi – a munkaterhen kívüli részének áttekintése (*utilization, user support, quality, co-operation policy*) – került napirendre.

Az elnökség 16. ülésén megvizsgált főbb kérdések

Folytatódtak a munkateherrel kapcsolatos vizsgálgatások, melynek keretében Gerard Giroud főigazgató tartott előadást. Az előadás azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy más (nagyobb) külföldi hivatalok milyen munkateherrel és ügyműhellyel szembeesülnek, és ennek kezelésére milyen intézkedéseket tettek, illetve terveznek. A prezentációt írásos előterjesztések egészítették ki, melyek Japán, az USA, India, Kína, Dél-Korea és Tajvan helyzetét tekintették át. Az ülésen rögzítették az elnökség 2007. évi üléseinek naptárát. Az IT októberi ülésére való felkészülés jegyében megállapodás született arról, hogy az IT tagjai is megkapják tájékoztatásul a munkateher kérdésében készült statisztikai elemzéseket és kimutatásokat.

Az elnökség 17. ülésén megtárgyalt főbb kérdések

A munkateher vizsgálgatásával kapcsolatos kérdésben az elnökség megjelölte a 2007-ben sorra kerülő három műhelytalálkozó időpontját és helyét. E műhelytalálkozókra 12 szakértő meghívásában egyeztek meg. A szakértőket a 2007 márciusában tartandó műhelytalálkozóra hívják meg.

Az IT megítélésével (*public perception*) kapcsolatos kérdést illetően vita folyt arról, hogy el kellene különíteni egymástól az IT politikai és felügyeleti funkcióit. Ezzel kapcsolatban dán és magyar ellenvélemény hangzott el. Az IT elnöke felvetette, hogy az ülések után a közvéleményt sajtóközlemény útján lehetne tájékoztatni.

Az elnökség javasolta, hogy az ESZH új elnökhelyettesének kiválasztását végző testületbe (*Selection Committee*) az IT két főt válasszon be.

Az ESZSZ Szabadalmi Jogi Bizottságának 30. ülése, München, szeptember 19–21.

Hivatalunk képviselőjében főosztályvezető és szakmai tanácsadó vett részt. A Szabadalmi Jogi Bizottság elnöke dr. Ficsor Mihály, az MSZH jogi elnökhelyettese volt. A vita lényegében az alábbi három súlyponti kérdés körül folyt.

Beszámoló az érdemi szabadalmi jogi harmonizáció előrehaladásáról

A B+ csoport WG1 elnöke ismertette a legutóbbi konzultációk eredményeit, és úgy vélekedett, hogy Európa számára a kialakult kedvező helyzetben politikailag hibás lépés lenne nemet mondani a harmonizációra. Kérte a küldöttségeket, hogy tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy az érdemi megállapodáshoz szükséges felhatalmazásokat megszerezzék hazájuk erre illetékes szerveitől. A delegációk előbb általánosságban szóltak hozzá a teljes dokumentumhoz, majd a részletes vita során számos kritikával illették a javaslatcsomagot (WIPO, UNICE, EPI). A részletes vita az alábbiakról zajlott: „*first inventor to file*”,

„*grace period*”, „*treatment of conflicting applications*”, „*experimental use*”, „*secret commercial use*”, „*secret prior art*”.

Az USPTO „Triway” elnevezésű javaslata

Az ESZH tájékoztatása szerint a „Triway” tulajdonképpen az USPTO válasza a Japán Szabadalmi Hivatal által előterjesztett PPH-javaslatra (*Patent Prosecution Highway*). Az ESZH véleménye szerint a párhuzamosan végzett kutatások hozzájárulhatnak a minőség javulásához, de a tervezetben szereplő határidők eléggé szorosak. Kétségesnek látszik a megvalósíthatóságot illetően egyebek mellett az is, hogy a részt vevő hivatalok mindegyike csak saját dokumentumaira koncentrál. A bizottsági elnöki összefoglaló hangsúlyozza, hogy a küldöttségek szerint további kérdéseket is tisztázni kell, és úgy látják, hogy a „Triway” negatív hatással lehet a PCT-rendszerre.

Az ESZE 2000. évi szövege Végrehajtási Szabályzata és a díjszabályok módosításai

A küldöttségek egyetértettek azzal, hogy a bizottság kizárólag azokkal a szabályokkal foglalkozzon részletesen, amelyekben érdemi módosítás történt, vagy amelyeknek tárgyalása az előző ülésen nem zárult le véglegesen. A bizottságban lefolytatott vita alapján az ESZH az ülés alatt számos szabályt ismételtén átdolgozott, illetőleg módosított.

A díjszabályok módosításait tartalmazó dokumentumhoz a delegációk nem fűztek külön megjegyzéseket.

Az ESZSZ Szabadalmi Jogi Bizottságának 31. ülése, München, november 2.

Hivatalunkat főosztályvezető és szakmai tanácsadó képviselte. A bizottság ülését *dr. Ficsor Mihály*, az MSZH jogi elnökhelyettese vezette. A megvitatott kérdések az alábbi témák köré csoportosultak.

Az ESZE 2000. évi szövege Végrehajtási Szabályzatához és a díjszabályokhoz kapcsolódó módosítások

Az elnök emlékeztette a küldöttségeket, hogy a bizottság tevékenysége a szöveg finomítására és a nyitott kérdésekkel kapcsolatban még érdeminek számító megjegyzésekre korlátozódik, tehát csak ellenőrzi, hogy a jelenlegi szöveg rendben van-e. A kizárólag az elírásokra, illetve szövegezési problémákra vonatkozó észrevételeket a küldöttségek közvetlenül küldhetik meg az ESZH-nak. Az ülésen megtárgyalt szabályok: 56., 56. szabály (4) bekezdésének b. pontja, 30. szabály (3) bekezdése, 68. szabály, 109. szabály (3) bekezdés, 146. szabály, 123. szabály (1) bekezdése, az EPI javaslata új, 156a. szabály beiktatásáról.

A díjszabályok módosításai kapcsán az EPI ismét kifogásolta a 2.12 pontban előírt díjakat, jelezve, hogy eszerint bizonyos esetekben (kérelem késedelmes benyújtása díjfizetés elmaradásával egyidejűleg) az ESZH két jogcímen is díjat szedhet. Az ESZH ezt inkább a

probléma elméleti felvetésének minősítette, a küldöttségek pedig osztották ezt a véleményt. A bizottság a betérjesztett dokumentumot egyhangúlag támogatja.

Az érdemi szabadalmi jog harmonizációval kapcsolatos kérdések

A küldöttségek meghallgatták a WG1 munkacsoportot vezető dán elnök beszámolóját a legújabb fejleményekről. Több küldöttség jelezte, hogy a jelenlegi „elnöki javaslat” számos kérdésben nem találkozik az igényeikkel. A brit indítvány szerint a tervezett tokiói ülés előtt célszerű lenne az egyeztetés EU-szinten. Az elnök szerint tisztázni kell, mely kérdésekkel kapcsolatban szükségesek az Európán kívüli partnerekkel megbeszélések.

Egyéb

Az ESZH részéről közölték, hogy 2007 márciusára közléseztik a módszertani útmutató új, az ESZH elnöke által előzetesen jóváhagyott változatát, és az útmutató a három hivatalos nyelven előreláthatólag 2007 nyarára készül el.

Az ESZSZ Igazgatótanácsának (IT) 108. ülése, München, december 5–8.

Hivatalunk képviselőjében az elnök, a jogi elnökhelyettes és szakmai tanácsadó vett részt.

Az ülésen megvizsgált fontosabb kérdések és meghozott fontosabb döntések:

- Az IT elfogadta új ügyrendjét, a következő ülés már ennek alapján zajlik.
- Az IT egyhangúlag megválasztotta új elnökhelyettesét, német javaslatra a francia küldöttség vezetője, *Benoit Batistelli* személyében.
- Az IT egyhangúlag elfogadta a Kibővített Fellebbezési Tanácsok új eljárási szabályzatát.
- Az IT tudomásul vette, hogy 2006. december 1-jén Málta letétbe helyezte ratifikációs okmányát, és 2007. március 1-jétől az ESZE 32. szerződő államává válik.
- Az Európai Szabadalmi Hálózattal kapcsolatos projektekkel összefüggésben a küldöttségek meghallgatták a témák fő felelőseinek beszámolóit, és értesülhettek a projektek előrehaladásának menetéről az alábbiak szerint.
 - A nemzeti hivatalok által végzett kutatások felhasználásával elérhető előnyöket tartalmazó „pilot projekt” eddigi tapasztalatai kedvezőek: a felhasználók a projekteket támogatják, bár még nincs szó a korábbi kutatások elfogadása alapján járó pénzügyi visszatérítés fizetéséről (amelyről az IT-nek a projekt sikere esetén kell határoznia); a nemzeti kutatások első elfogadását a projektfelelősök 2007 júniusára várják.
 - Több ülést tartott a minőségbiztosítás kérdésével foglalkozó munkacsoport, és benyújtotta első javaslatát, amely azonban csupán szervezeti minőségbiztosítási kérdésekkel foglalkozik; ezt majd ki kell egészíteni a magára a termékekre vonatkozó minőségi paraméterekkel.

- A felhasználóknak nyújtandó szolgáltatások koordinálására létrehozott és valamennyi szerződő állam számára nyitott konzorcium tekintetében a munka lassabban haladt, ezen a területen még viták várhatók, bár az előosztályozási munka már elindult (e projektben hivatalunk is jelezte részvételét).
- A „Big Picture” projekt keretében a munkát a B28 végzi, az IT elnöke részletes beszámolót tartott eddigi eredményeiről.
- A nemzeti hivatalokkal folytatott együttműködés tekintetében az átmeneti megállapodások megkötése és végrehajtása az előző ülésen elfogadottak szerint zajlik (az MSZH is kötött ilyen megállapodást, amelynek befejezési dátuma 2006 vége).
- Az IT tudomásul vette, hogy az ESZH elnöke előzetes tájékozódást végzett egyes nemzeti hivatalok azon kérelmei kapcsán, hogy az ESZH készítse el számukra a nemzeti kutatási jelentéseket, de kérte, hogy az ESZH elnöke e tárgyalások folytatásához kérjen felhatalmazást.
- Az IT a pénzügyi szabályzat 81. cikkében kisebb módosítást fogadott el az IFRS (*International Financial Reporting Standards*) zavartalan működtetése érdekében.
- Az IT elfogadta az ESZH 2007. évi költségvetését (osztrák ellenszavazat és 6 – köztük magyar – tartózkodás mellett).
- Az ESZH nyugdíjaskapcsán az IT részletesebb dokumentumot kért az ESZH-tól a szerződő államok számára előírt adóvisszatérítés kérdését illetően annak érdekében, hogy a 2007 márciusában tartandó ülésen erről dönteni tudjon.

AZ ESZH SZERVEZÉSÉBEN SORRA KERÜLT EGYÉB FONTOSABB RENDEZVÉNYEK

Konferencia és műhelymunka „Minőség és az Európai Szabadalmi Hálózat” címmel, München, július 25–26.

Az ESZH már 2005-ben is rendezett konferenciát a minőségnek az európai szabadalmi rendszerben betöltött szerepéről, jelenéről és jövőjéről. A mostani konferencián hivatalunkat az illetékes szakmai főosztály vezetője és szabadalmi ügyintéző képviselte.

2006 első felében az Európai Szabadalmi Hálózat kialakítására vonatkozó és egyre konkretábbá váló elképzelések előtérbe helyezték a minőségi kérdés fontosságát az európai szabadalmi rendszerben. Az ESZE tagállamai egy európai minőségi rendszer felállítását tűzték ki célul, részben saját szolgáltatásaik és termékeik minőségének folyamatos javítása érdekében, részben azért, hogy alapot teremtsenek kutatási eredményeiknek az ESZH által valamilyen formában való felhasználására.

Az IT egy minőségügyi munkacsoport felállításáról döntött, és az ESZH ennek a műhelymunkának a keretében szervezte meg a nemzeti hivatalok jelenlegi tapasztalatainak összegyűjtését, elemzését.

A kétnapos műhelymunkában három témakört vizsgáltak: az európai minőségi rendszer (EQS) szükségességét és a vele kapcsolatos elvárásokat, e rendszer minimálisan szükséges elemeit és a kutatási eredmények felhasználására vonatkozó objektív kritériumokat.

A munka során lehetőség nyílt arra, hogy a tagországok kifejtsek elképzeléseiket a közös európai minőségirányítási rendszer kialakítására vonatkozóan.

Az ESZSZ tagállamainak nemzetközi együttműködéssel foglalkozó 10. ülése, Athén, október 4–7.

Az évente egy alkalommal, ezúttal Görögországban tartott ülésen hivatalunkat a nemzetközi ügyekkel foglalkozó elnöki szakmai tanácsadó képviselte.

Az ülésen az ESZH és a tagállamok által folytatott együttműködés különböző területeinek vizsgálata átfogó blokkokra való tagolásban történt. „Az ESZH-tagállamok 10. éves nemzetközi együttműködés értekezlete” című, 75 oldalas anyag országonkénti bontásban ismertette a tagállamoktól előzetesen bekért és egybeszerkesztett együttműködési beszámolókat, melyek a vita alapját képezték. Így külön elemzésre kerültek az egyes országok által kötött és érvényes együttműködési megállapodások, a szabadalmak engedélyezése és ügyintézése területén folyó együttműködés, a szabadalomkutatási együttműködések, az automatizálási terület, az IP-jogszabályalkotás, a jogérvényesítés és szabadalomtudatosság.

Vizsgálat tárgyát képezte Kína, az Ázsiával folytatott kétoldalú együttműködési programok, az EU ECAP II programja, a Latin-Amerika-, Afrika- és Közel-Kelet-projekt, a FÁK-országok és Mongólia (ICON projekt), illetőleg a jövőbeni ESZH-tagállamokkal folytatandó együttműködés.

A harmadik országokkal folytatott nemzetközi együttműködési tevékenység keretében vizsgált országok közül kiemelten foglalkozott az értekezlet Brazília, Kína, Vietnam, néhány egyéb afrikai és közép-amerikai ország és az ESZH, illetőleg az ESZE egyes tagállamai közötti kapcsolatokkal. Magyar részről ismertettük az MSZH ezen országok vonatkozásában az utóbbi két évben kialakított kapcsolatainak főbb jellemzőit.

Az értekezlet záródokumentumot fogadott el „főbb következtetések” formájában, melyek mentén az ESZH és tagállamai nemzetközi együttműködési kapcsolatai bonyolódhatnak majd.

Konzorciumi ülés az Európai Szabadalmi Hálózat támogatásáról, Bécs, november 30.

Hivatalunk képviseletében az ülésen főosztályvezető vett részt. Az IT 2006 júniusában tartott ülése jóváhagyta az Európai Szabadalmi Hálózat öt elemét, az ESZH feladatává tette, hogy az ún. felhasználói támogatási tevékenységeknek (*user support*) nevezett projekteket megvitassa az egyes tagországokkal. E munka keretében összeállítás készült azokról a feladatokról, amelyeket az ESZH a tagországokból megalakuló konzorciumnak felajánl.

Az ülés célja a következő kérdésekkel kapcsolatos véleménycseré volt:

- Hogyan képzelik el a tagországok az ESZH ún. közvetítő-elosztóhivatali funkcióját (*clearing house*)?

- Mi a véleményük az országoknak az ESZH ún. adminisztratív-támogató (*backoffice*) funkciójáról?
- Szükség van-e közös marketingtevékenységre a köz számára kínált szolgáltatások esetében?

A kérdésekre a jelenlévők meglehetősen szórást mutató válaszokat adtak a kérdésfeltevés előkészítetlensége miatt. A konzorciumban való részvétel szempontjából nem mindegy ugyanis, hogy a résztvevők a köz vagy az ESZH számára kívánnak munkát végezni.

Az ESZH szakértői bemutatták a lehetőségként felmerülő kutatási (*Special Search Programme*), fordítási (*Terminology Validation for the Machine Translation Programme*), újraosztályozási (*Reclassification*) projekteket.

Az MSZH a fordítási és az újraosztályozási projektek vonatkozásában jelezte érdeklését. Az utóbbi esetében a területet egy listából lehet majd kiválasztani, 2006 decemberében készül el egy új projektlista, 2006 végéig kívánják elindítani a *pilot* projekteket, és az országoktól 2007. január 19-ig kérnek visszajelzést a konkrét érdeklődésről.

Az ülésen az EPA igazgatója, *Jean-Michel Zilliox* röviden vázolta az akadémia 2007. évi terveit.

Az ülés eredményeinek végső összegezéséként *Wolfgang Pilch* ismertette a tagországok számára szétküldésre kerülő és 2007 januárjában megválaszolandó kérdőív tartalmát.

Az ülés meglehetősen feszült légkörben zajlott, az ESZH képviselőit bizonyos „munkaadói” attitűd jellemezte.

Egyéb jelentősebb ESZH-rendezvények

A fentiekén túlmenően hivatalunk szakemberei az ESZH által szervezett alábbi jelentősebb rendezvényeken vettek részt 2006 második felében, melyeknek részletesebb ismertetésétől helyszűke miatt eltekintünk:

- EPTOS Focus Group Meeting, Hága, szeptember 5–6. Hivatalunk képviseletében információtechnológiai főosztályvezető vett részt. A rendezvény célja az EPTOS projekt helyzetének áttekintése, a változáskezelési lista egyeztetése és döntésre való előkészítése volt.
- ESZH műszaki információs munkacsoportülés, München, szeptember 26–28. Az MSZH részéről jelen volt: informatikai főosztályvezető és elnöki főtanácsadó.
- ESZH rendkívüli ülés a Nemzetközi Szabadalmi Osztályozás kérdéseiben, Hága, november 17. Hivatalunkat osztályvezető képviselte.

Az ESZH multilaterális keretéből finanszírozott szemináriumok és egyéb rendezvények

2006 második felében nyolc különböző szemináriumon, konferencián, kerekasztal-rendezvényen és műhelymunkában vett részt hivatalunk 13 szakembere, külső szakemberként pedig a Külügyminisztériumból egy fő. Az ún. IST (*Innovation Support Training*) program

keretében további 4 szakemberünk kapott lehetőséget két rendezvényen való részvétel formájában finanszírozott továbbképzésre.

ESZH-szeminárium az MSZH konferenciatermében, október 9–10.

Az Európai Szabadalmi Akadémia programja keretében, az MSZH szervezési és logisztikai közreműködésével „Sajtókapcsolati kerekasztal az iparjogvédelem területén” címmel került sor hivatalunkban erre a nemzetközi rendezvényre, melynek nyelve az angol és a francia volt. A rendezvény középpontjában az iparjogvédelmi tudatosság fokozása, a médiával és a sajtó szakembereivel történő kapcsolattartás és az iparjogvédelmi oktatás szervezési kérdései álltak. Az előadókat az ESZH biztosította, az egyes blokkokban elhangzott előadásokat témánként viták követték. A résztvevők létszáma mintegy 40 fő volt, a különböző európai tagországok iparjogvédelmi hivatalaitól és hatóságaitól országonként 1-1 fő. Hivatalunktól két fő regisztrált résztvevő és hat megfigyelő vett részt.

4. AZ EURÓPAI UNIÓ TAGÁLLAMAKÉNT VALÓ MŰKÖDÉSBŐL ADÓDÓ KÖTELEZETTSÉGEK

Az Európai Unió Tanácsa munkacsoportjainak, valamint az Európai Bizottság szakértői bizottságainak munkájában való részvétel

A második félévben 10 alkalommal vettünk részt a címben megjelölt csoportba sorolható, az Európai Unió megfelelő keretéből finanszírozott üléseken Brüsszelben. Ezeken az üléseken hivatalunkat alkalmanként jogász, esetenként magasabb beosztású jogász szakértőink képviselték, többnyire egy-egy napos intenzív tárgyalás keretében. Időrendi sorrendet követve és a tematikát is megjelölve ezek az ülések a következők voltak:

- EU tanácsi munkacsoportülések a szerzői és szomszédos jogok témakörében, július 4., szeptember 18., november 16 és december 8.;
- EU szakértői munkacsoport a bor és az alkohol (szeszes italok) témakörében, július 11–12., szeptember 8., szeptember 20–21.;
- EU iparjogvédelmi attasék ülése a dizájn témakörében, július 19.;
- EU tanácsi munkacsoportülés a 2006. évi WIPO-közgyűlések előkészítése tárgyában, szeptember 12.;
- EU tanácsi munkacsoportülés szabadalmi témában, október 27.

Hivatalunk jogász szakértője szeptember 13–15. között Thessalonikiben részt vett a szabadalmi bírák konferenciáján, melyet az Európai Unió szervezésében és finanszírozásával tartottak.

Közreműködés az EU TAIX programjában

A második félévben szerényebb mértékben, de folytatódott az ún. *monitoringtevékenységekhez* sorolható felmérésorozat a balkáni országok különböző helyszínein (*Peer Review*). Ennek keretében hivatalunk szerzői jogász szakembere júliusban, Albániában teljesített kiküldetést.

*Egyéb fontosabb, EU-vonatkozású rendezvényeken való hivatali részvétel**Nyilvános meghallgatás az európai szabadalmi rendszer jövőjéről, Brüsszel, július 12.*

A meghallgatáson magyar részről az MSZH jogi elnökhelyettese, az IRM és a Genfi Állandó Képviselőlet szakemberei vett részt.

Az Európai Bizottság által 2006. január 9-én kezdeményezett konzultáció előtt kiküldött bizottsági kérdőívekre 2515 válasz érkezett, amelyből 1493 egyéni jellegű, 1022 pedig azonos szövegű, „standard” válasz volt, főként a szabad szoftver híveitől. Az egyedi válaszok többsége az iparból (vállalkozóktól), hivatásos képviselőktől érkezett, a legtöbb választ a KKV-k számára szervezett külön közvélemény-kutatás eredményezte. Az információtechnológiai szektor oldaláról átlagon felüli érdeklődés mutatkozott, az európai székhelyű válaszadók a konzultáció résztvevőinek 92%-át tették ki. Magyarországról 11 beadvány érkezett, közöttük az MSZH válasza is a Bizottság kérdőívére.

Hozzászólások hangzottak el a szabadalmi rendszer alapelveiről, a harmonizációról és a kölcsönös elismerésről, a közösségi szabadalomról, a szabadalmi bíraskodásról. A rendezvény végén zárónyilatkozatok következtek, amelyeket helyenként kaotikus vita követett.

Zárónyilatkozatában *Alain Pompidou*, az ESZH elnöke méltatta az EU Bizottsága jelenlegi kezdeményezését, és kifejtette, hogy az innováció ösztönzéséhez a lehető legerősebb jogbiztonságot nyújtó európai szabadalmi rendszerre van szükség. Külön elemezte az ESZH hatósági működésének statisztikai adatait, kiemelten a KKV-k részesedése szempontjából, rámutatva, hogy az európai szabadalmi rendszer az utóbbiak érdekeit is szolgálja. Bemutatta az ESZH minőségirányítási rendszerét mint a szabadalmak minőségi garanciáját, és sikraszállt a fordítási követelmények enyhítése – a Londoni Megállapodás mielőbbi hatályba léptetése – mellett. Felszólított a közösségi szabadalom létrehozására való „utolsó esély” megragadására, és kifejezte készségét az EU intézményeivel való együttműködésre.

II. európai bizottsági és nemzeti szakértői megbeszélés a kiegészítő oltalmi tanúsítványok (SPC) tárgyában, Brüsszel, október 9.

Az eseményen az összes EU-tagállam, továbbá Románia és Bulgária küldöttei vettek részt, hivatalunk részéről a jogi elnökhelyettes és a kérdésben illetékes szakmai osztályvezető-helyettes.

A több mint 10 éve, 1995-ben tartott első szakértői megbeszélés után a jelenlegi, második megbeszélés aktualitását az adta, hogy az EU 2004-ben új tagállamokkal bővült, és a közeljövőben hatályba lép a gyógyszerek gyermekgyógyászati felhasználásáról és az 1768/9-2/EGK rendelet módosításáról rendelkező újabb közösségi jogszabály. A tanácskozás napirendjén a téma szempontjából az új tagországok csatlakozásával és a Közösség további bővítésével kapcsolatos kérdések, az SPC megszerzésének érdemi feltételei, a termék fogalma, a forgalombahozatali engedélyek és eljárásjogi kérdések álltak, illetőleg az a módosító rendelet, amelyet az Európai Parlament és Tanács hoz a gyógyszerkészítmények gyermekgyógyászati felhasználásáról.

Az EU Nemzeti Hivatalok Hálózata (National Patent Offices Network – NPO) 4. plenáris ülése, Ciprus, november 9.

A ciprusi EPIC-konferencia utáni napon került sor az Európai Unió által létrehozott és működtetett nemzeti hivatali hálózat második plenáris ülésére 2006-ban, a 2006 májusában, Budapesten tartott ülést követően. Hivatalunkat az ülésen főosztályvezető képviselte.

A korábbi ülésen meghatározták az együttműködés jövőképét és stratégiáját, mely szerint a hálózaton keresztül a tagok biztosítják, hogy Európában az innovatív vállalkozásokat kulcstényezőként ismerjék el, és alkalmazzák az iparjogvédelmi rendszert.

Bemutatásra került a hálózat tagjainak közreműködésével létrehozott és 2006. november 9-től élesben működő www.INNOVACCESS.eu honlap, melynek célja az EU 25 tagországának, illetőleg 3 nemzetközi szervezetnek – az EPO, az OHIM és a WIPO – iparjogvédelmi eljárásokkal és szolgáltatásokkal kapcsolatos információihoz egyetlen, közös felületen való hozzáférés biztosítása minden felhasználó, kitüntetett módon a kis- és közepes vállalkozások számára. A honlap naprakészen tartása angol nyelven minden szervezet saját hatáskörébe tartozik, az ehhez szükséges szoftver a tagok rendelkezésére áll saját munkaállomásukon keresztül, felhasználói azonosító és jelszó segítségével. Ezzel a 2005-ben kezdődött közös munka első szakasza lezárult.

A megbeszélés másik fő témája az együttműködés folytatására vonatkozó tervek megbeszélése volt, az EU szellemi tulajdonra vonatkozó, a 2007–2013. közötti időszakot érintő politikája tükrében.

5. REGIONÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉSI TEVÉKENYSÉG

A visegrádi országok iparjogvédelmi hivatalai vezetőinek éves találkozója, Prága, október 9–10.

A négy visegrádi országban évente váltakozó helyszínnel megtartott találkozóknak 2006-ban Prága adott helyszínt. Az ülésen hivatalunkat az elnök és főosztályvezető-helyettes képviselte, a második napon küldöttségünk kibővült a jogi elnökhelyetttel.

Napirenden szerepeltek a WIPO-val, az EU-val, a BPHH-val kapcsolatos együttműködéssel összefüggő véleménycserék, illetőleg az ESZH-val folytatott együttműködés stratégiai kérdései, az ESZH új együttműködési politikája és az európai minőségi rendszer követelményei.

A második napon az együttműködés történetében először a négyoldalú hivatali megbeszélések hatoldalúvá szélesedtek, a szlovén hivatal elnökének és az osztrák hivatal elnökhelyettesének bekapcsolódásával.

6. KÉTOLDALÚ HIVATALKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSI TEVÉKENYSÉG

2006 második félévében ezen a területen kiemelkedik az Osztrák Szabadalmi Hivatal és a Spanyol Szabadalmi és Védjegyhivatal elnöke által vezetett küldöttségekkel való tárgyalás Budapesten.

Az Osztrák Szabadalmi Hivatal (ÖPA) küldöttségének az MSZH-ban tett látogatása, október 12–13.

Az osztrák részről *Friedrich Rödler* elnököt és a jogi elnökhelyettest, magyar részről pedig *dr. Bendzsel Miklós* elnököt és több szakembert felvonultató tárgyaláson a küldöttségek eszmecserét folytattak az Európai Szabadalmi Hivatallal és a Belső Piaci Harmonizációs Hivatallal folytatott együttműködésről.

A megbeszélések fő témája a két hivatal közötti együttműködési megállapodás és a hozzá tartozó végrehajtási szabályzat aláírása volt, amelyet a hivatalok szakértői előzetesen írásban egyeztettek. A megállapodás lényege, hogy figyelemmel a két hivatal közötti hagyományosan jó kapcsolatokra, a hivatalok hasonló paramétereire, a hivatalok központi iparjogvédelmi hatóságként való működésére, a két hivatal megállapodik a szabadalomtudatossági tevékenységek kölcsönös támogatásában, a szabadalmi kutatás és szabadalomvizsgálat terén folytatandó kölcsönös együttműködésben, továbbá a kétoldalú és nemzetközi területen folytatandó tevékenységeik összehangolásában. A megállapodás szerves részét képező végrehajtási szabályzatban arról rendelkeznek, hogy együttműködésük részleteit egyedi projektmegállapodásokban rögzítik. A hivatali elnökök a budapesti látogatás során aláírták a megállapodást.

Az elnöki látogatást követően a felek egyeztették és kialakították a két hivatal közötti szakértői megállapodás szövegét, amelyet a hivatali elnökök az ESZH Igazgatótanácsának októberi ülésén, Münchenben aláírtak.

A Spanyol Szabadalmi és Védjegyhivatal főigazgatójának látogatása az MSZH-ban, november 13–15.

Teresa Mogin Barquin elnöksasszony és küldöttsége az MSZH elnökhelyetteseivel és szakembereivel folytatott tárgyalása során a felek négy kérdéscsoportban folytattak vélemény-

cserét. Az ipari tulajdon oltalma nemzeti és európai témáinak megvitatása során a WIPO-együttműködés kérdései közül foglalkoztak az érdemi szabadalmi jogi harmonizáció, a tokiói ülésre való előkészületek, a B+ csoportban történt fejlemények kérdéseivel. Az ESZH vonatkozásában szó volt a stratégiai vitáról, az Európai Szabadalmi Hálózat felhasználói támogatási tevékenységeiről, a BPHH-val folytatott technikai együttműködés területén pedig az együttműködés technikai kérdéseiről, a 2007-re javasolt akciókról.

Az ipari tulajdon oltalmának jövőjét érintő kérdések között tárgyalták a közösségi szabadalom jövőjét, az *EPLA*-egyezmény, a Londoni Megállapodás helyzetét és a nemzeti szabadalmi hivatalok szerepét a jogérvényesítésben. Az iparjogvédelmi tudatosságot elősegítő tevékenységek között eszmét cseréltek a szabadalmi tudatosság fokozásáról, az iparjogvédelmi oktatásról és a felhasználókkal való kapcsolattartás javításáról. Szó volt a hivatalok közötti szakértői cserélatogatások területeinek behatárolásáról. A spanyol küldöttség vizsgálati bemutatót tekintett meg a Szabadalmi Osztályon.

7. A SZELLEMI TULAJDON OLTALMÁVAL KAPCSOLATOS EGYÉB NEMZETKÖZI RENDEZVÉNYEKEN (KONFERENCIÁKBAN, MŰHELYMUNKÁKBAN, TOVÁBBKÉPZÉSEKEN, KÜLFÖLDI HIVATALI MEGEMLÉKEZŐ ÜNNEPSÉGEKEN STB.) VALÓ HIVATALI RÉSZVÉTEL

2006 második felében hivatalunk szakemberei, a szükséges és lehetséges mértékben, ellátták hivatalunk szakmai képviselőtét a szakmai partnerszervezetek által a világ számos pontján rendezett ilyen típusú eseményeken.

2006 szeptemberében hivatalunk elnöke részt vett Helsinkiben az „Iparjogvédelmi jogok válaszüton” címmel megrendezett nagyszabású konferencián, jogi elnökhelyettesünk a szellemi tulajdon-védelmi politika időszerű kérdéseiről tartott krakkói konferencián, illetőleg képviseltettük magunkat az Eurázsiai Szabadalmi Szervezet megalakulásának 10. évfordulóján, Moszkvában megrendezett ünnepségen. Októberben az USA Magyarországi Nagykövetségének közvetítése révén szakemberünk finanszírozott továbbképzésben vett részt a washingtoni USPTO-nál. Novemberben az MSZH illetékes szakemberei Cipruson jártak az *EPIC* szabadalmi információs konferencián és a szabadalmak megvalósulásával foglalkozó londoni konferencián, amelyet a Brit Szabadalmi Hivatal szervezett. Decemberben egy szakemberünk előadást tartott a sanghaji Nemzetközi Iparjogvédelmi Fórumon, és képviseltettük magunkat a brüsszeli Páneurópai Iparjogvédelmi Csúcsrendezvényen. A Magyar Formatervezési Tanács titkára, mint az ICSID megválasztott tagja, képviselte a szervezetet az ICSID ülésein.

FÓRUM

A MAGYAR IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI EGYESÜLET ELNÖKSÉGÉNEK ÁLLÁSFOGLALÁSA A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGNAK A LONDONI MEGÁLLAPODÁSHOZ¹ TÖRTÉNŐ CSATLAKOZÁSÁRÓL (elfogadva a MIE elnökségének a 2006. november 28-i ülésén)

I. ELŐZMÉNYEK

A MIE Gyógyszeripari Bizottsága 2005. szeptemberében ajánlást fogalmazott meg az Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE) 65. cikkében szabályozott fordítási követelmények enyhítésére irányuló Londoni Megállapodásról. Az ajánlást a MIE társadalmi vitára bocsátotta, a hozzászólásoknak honlapján adott helyt, majd a kérdést a MIE 2005. november 15–16 között tartott konferenciáján kerekasztal-beszélgetés keretében több meghívott hozzászóló részvételével vitatták meg. A vitáról dr. Ficsor Mihály, a Magyar Szabadalmi Hivatal elnökhelyettese az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2005. évi decemberi számában „A Londoni Megállapodás: bárány farkasbőrben?” címmel összefoglaló tájékoztatót adott, és ahhoz alátámasztott jogi, szakmai álláspontot kapcsolt.

A Londoni Megállapodás kiemelt jelentőségére való tekintettel a MIE elnöksége a vitát nem zárta le, és határozatban rögzítette, hogy a kialakult álláspontok alapján egységes egyezségi állásfoglalás kidolgozását tervezi.

II. ÁLLÁSFOGLALÁS

A Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület elnöksége Magyarországnak a Londoni Megállapodáshoz való csatlakozását oly módon támogatja, hogy a csatlakozás legkorábban 2013. január 1-jén következze be, a csatlakozási okmány írja elő a szabadalmi igénypontok fordításának szükségességét, továbbá pontosan és egyértelműen határozza meg, hogy a megállapodás 2. cikkében foglalt „jogvitás esetek” kifejezés alatt mely eljárások értendők, (például a szabadalomtörölés és megsemmisítésen kívül a nemleges megállapítási eljárás, a kényszerengedély iránti eljárás, az előhasználati joggal kapcsolatos eljárások, a jogosultsággal kapcsolatos eljárások stb.).

A hivatkozott legkorábbi időpont – az előző bekezdésben meghatározott időpont alternatívájaként – meghatározható az euró hazai bevezetésének időpontjával megegyezően is.

¹ London Agreement on the application of Article 65 EPC, dated 17 October, 2000

Az állásfoglalás összefoglalt indoka:

Ez a javasolt legkorábbi csatlakozási dátum olyan időpontra esik, amikor egy 2007. január 1-jén bejelentett magyar szabadalmi bejelentésből származó euro-PCT bejelentés ügyében a szabadalom megadását az Európai Szabadalmi Hivatal várhatóan meghirdeti.

III. RÉSZLETES INDOKOLÁS

1. Az előzmények figyelembevétele

A MIE keretében a múlt év végéig lefolytatott vita összefoglalása feltárja a Londoni Megállapodás létrehozásának fő okait, amelyekből érthetővé válik, hogy az egyezmény az ESZE tagállamai által tartott 1999. évi párizsi kormányközi konferencián megfogalmazott sokrétű mandátum közül csak az egyiket képviseli, és világossá teszi, hogy a Londoni Megállapodás az egyes tagországok számára opcionális csatlakozási lehetőségeket teremt. A vita alapján szükségessé vált a Londoni Megállapodás magyar gazdaságra gyakorolt hatásainak részletes elemzésével is foglalkozni.

2005 végére világossá vált, hogy a Londoni Megállapodás hazai bevezetésének nincsenek elháríthatatlan alkotmány- vagy egyéb jogi akadályai, és a csatlakozás tényének, feltételeinek és időpontjának eldöntése a magyar fél szabad elhatározásán múlik. A MIE elnöksége az elemzőmunkát ezeknek az eddig nem kellően vizsgált hatásoknak a feltárására koncentrált, és a II. részben megfogalmazott állásfoglalását is az itt kapott eredmények tükrében alakította ki.

2. Mit mutatnak a statisztikák?

A mellékletet képező három táblázat (1. a 108. oldalon) az Európai Szabadalmi Hivatal, illetve az MSZH adatbázisaiból származó adatokat tartalmazza. Az 1. táblázatból kitűnik, hogy a 2002–2005 közötti időszakban évente hány európai szabadalmi bejelentést nyújtottak be, illetve adtak meg. A 2. táblázat mutatja, hogy az összes bejelentésből és megadásból mennyi származott Magyarországról, illetve Ausztriából. A 3. táblázat mutatja, hogy az Európai Szabadalmi Egyezményhez történt 2003. január 1-jei csatlakozásunk után éves bontásban mennyi volt az európai szabadalmak magyar nemzeti érvényesítéseinek² a száma. Az összehasonlítás kedvéért a 3. táblázatban megadtuk az elmúlt négy teljes évben Ausztriában, valamint Svájcban (Svájc+Lichtenstein) érvényesített európai szabadalmak számát (forrás: az Osztrák és a Svájci Szabadalmi Hivatal).

² Érvényesítésen az Szt. 84/H.§ értelmében vett hatályossá válást értjük.

A táblázatok alapján az alábbi következtetések vonhatók le.

Az európai bejelentések száma 2002-től folyamatosan emelkedik, a 2002. évi 106 ezerről 2005-re 139,5 ezerre nőtt.

Az engedélyezett szabadalmak száma ezt a növekedést nem tükrözi, a 2003. évi maximum után határozott csökkenés tapasztalható. A bejelentések és megadott szabadalmak között fennálló jelentős különbség sokkal nagyobb, mint az elutasított és érdekmúlás miatt ejtett ügyek száma, és ez a többlet az Európai Szabadalmi Hivatalnál érdemi vizsgálatra váró ügyek számát – és ezzel az átfutási időt – növeli. Az átfutási idő 2005-ben közel öt év volt, ami mára kb. hat évre nőtt. Ez az átfutási idő ellentétben áll a bevezetőben hivatkozott 1999. évi párizsi kormányközi konferencián megfogalmazott mandátumok közül talán a legfontosabbal, amely szerint az Európai Szabadalmi Hivatalnál az átlagos átfutási időt három év alá kell csökkenteni.

Megjegyezzük, hogy a PCT útján tett európai szabadalmi bejelentések (euro-PCT bejelentések) átfutási ideje az átlagosnál is hosszabb. Ennek oka, hogy az Európai Szabadalmi Hivatal az érdemi eljárást csak az európai regionális fázis indításakor kezdi meg, és erre általában a bejelentés elsőbbségi napját követő 30-31. hónapban kerül sor. Ennek figyelembevételével egy, a mai napon benyújtott magyar szabadalmi bejelentés elsőbbségét igénylő euro-PCT bejelentés várható megadási napja: 1 év (elsőbbségi év) + 6 év (átlagos vizsgálati idő), azaz összesen 7 év. A II. részben javasolt csatlakozási időpont ennél fél évvel korábbi időpontra esik.

A 2. táblázatból látható, hogy Magyarországról évente 100-nál is kevesebb európai bejelentést tesznek, ezek száma ingadozik, a megadott szabadalmak száma átlagosan a bejelentések számának 40%-a körül van. A bejelentések száma az összes európai bejelentés 0,5-0,6 ezreléke, és ilyen arányt képviselnek a megadott szabadalmak is a megadott összes európai szabadalomhoz viszonyítva.

Összehasonlításképpen a 2. táblázatban megadtuk az osztrák eredetű európai szabadalmak statisztikáját, amely átlagosan évi 1000 bejelentést és 600 engedélyezést tartalmaz. Az Ausztriából származó európai bejelentések száma 12-14-szer nagyobb a magyar eredetű európai bejelentések számánál.

A teljesség kedvéért a 3. táblázatban adtuk meg a Magyarországon az ESZE-hez való csatlakozásunk alapján és után érvényesített európai szabadalmak számát, melyben a 2006. október 9-ig terjedő tört év adatait is figyelembe vettük. Az érvényesített szabadalmak egyesített száma 574, ami a 2003. január 1. óta bejelentett közel 480 ezer függő szabadalmi bejelentés 0,001 részét, azaz 1 ezrelékét teszi ki. A magyar adatokat kiegészítettük a 2002 és 2005 évre vonatkozó hasonló osztrák és svájci adatokkal.

3. A Londoni Megállapodáshoz való esetleges azonnali csatlakozás hatásai

A Londoni Megállapodás a tagállam csatlakozása után megadott és meghirdetett európai szabadalmak vonatkozásában hatályos.

Ha a Londoni Megállapodáshoz a mai napon csatlakoznánk, akkor 1 ezrelék hibával kijelenthető, hogy a 2003. január 1-jei csatlakozásunk után bejelentett összes európai szabadalmi bejelentés a leírás magyar fordítása nélkül hatályossá válhat Magyarországon. Ez olyan hatású, mintha már 2003. január 1-jén olyan kötelezettségvállalással csatlakoztunk volna az Európai Szabadalmi Egyezményhez, mely szerint Magyarország a megadott (megadandó) európai szabadalmak fordítását nem igényli.

Ha a Londoni Megállapodáshoz az állásfoglalásban megjelölt időpontban csatlakozunk, azaz 2013. január 1-jén, akkor ennek – az európai szabadalomengedélyezési eljárás átlagos időszükségletére figyelemmel – az a gyakorlati hatása, hogy lényegében csak a csatlakozást megelőző időszakban, tehát a 2003 és 2006 vége között tett európai szabadalmi bejelentésekre megadott szabadalmak leírásait kell magyar nyelvre lefordítani.³

4. A Londoni Megállapodásnak a kutatás-fejlesztési tevékenységre, a kis- és közepes vállalatokra (a továbbiakban KKV) és az innovációs folyamatra gyakorolt hatásai

A szabadalmi rendszer napjainkban is klasszikus társadalmi szerződésnek fogható fel, melynek alapján a feltaláló (jogosult) a köz számára feltárja egyébként titkos műszaki megoldását, és (adott feltételek kielégítése esetén) a köz a jogosultnak meghatározott időre és törvényben szabályozott feltételekkel a megoldás hasznosítására kizárólagosságot biztosít.

a) A műszaki értelmiség nyelvismeretének tökéletlensége

A Londoni Megállapodáshoz történő magyar csatlakozás időpontjától kezdődően az itt vázolt társadalmi szerződésben rögzített egyensúly egyoldalúan, a magyar műszaki értelmiség hátrányára felborul. A meghirdetett és Magyarországon hatályossá váló szabadalmak leírásait az érintett magyar közönség ugyanis csak a csatlakozás során rögzítendő hivatalos ESZE-nyelven (feltételezhetően angolul) ismerheti meg.⁴ Bár a műszaki értelmiségtől az angol nyelv ismerete idővel elvárható (az egyetemeken a középfokú nyelvismeret követelményét a rendszerváltás után vezették be), a műszaki értelmiségnek feltételezhetően legfeljebb mintegy 30-40%-a rendelkezik középfokú angol nyelvismerettel, és a középfokú nyelvismeret a szabadalmi leírásokban foglalt műszaki információ alapos megértéséhez sok esetben nem elegendő. Ez a probléma nagyobb vállalkozások esetében nem olyan súlyos, mert a fejlesztők között általában található valaki, aki megfelelő szintű nyelvismerettel rendelkezik, ugyanakkor a KKV-k esetében más a helyzet, az ott rendelkezésre álló műszaki szak-

³ Miután átlagosan csak ezeknek a bejelentéseknek az engedélyezése várható az állásfoglalásban megjelölt időpont előtt. A 2013-as javaslat csak optikailag tűnik távolinak, a valóságban csak az első négy év alatt tett európai szabadalmi bejelentésekre áll fenn a fordítási kötelezettség. Más alapító ESZE-tagállamok az esetleges csatlakozást megelőzően a nemzeti nyelvre való fordítást közel 30 éven át megkövetelték. Ehhez viszonyítva a magyar négy év jelentéktelen.

⁴ A három nyelven hozzáférhető igénypontokban foglalt információ a célközönség számára nem elegendő vagy nem érthető az érintett műszaki megoldások megértéséhez.

emberek a szükséges mélységű tudással aligha rendelkeznek. Megjegyezzük, hogy azokban az országokban, amelyek a Londoni Megállapodáshoz történő csatlakozást elfogadták (pl. a skandináv államokban), a műszaki értelmiség körében az angol nyelvismeret mértéke a 90%-ot meghaladja, tehát gyakorlatilag teljes körű.

A nyelvismeret tökéletlenségéből fakadó hátrányt még az állásfoglalásban javasolt csatlakozási időpontra sem tudja a magyar műszaki értelmiség teljesen behozni, ehhez legalább egy további évtizedre és a generációváltás befejezésére van szükség. Javaslatunk azonban lényegesen hosszabb időt engedélyez az átálláshoz, és esélyt nyújt az erre történő felkészülésre ahhoz viszonyítva, mintha a csatlakozás most következne be.

b) Szükségtelemné teszi-e a szabadalom megadásának az első tájékoztatáshoz viszonyított jelentős késedelmé a fordítást, azaz aktualitását veszti-e a megadás időpontjára a szabadalom leírásában foglalt információ?

A szakmai vita során kifejtett egyik álláspont az európai szabadalmak magyar nyelven történő rendelkezésre állásának felesleges voltát a szabadalmi törvényben a fordítás benyújtására meghatározott határidő eltérére (a megadást követően három hónap) alapozta, miután erre az időre a magyarul megjelenő és a szabadalmi leírásokban megtestesülő információ már elévül, tanulmányozása szükségtelen.

Ezzel az állásponttal nem lehetett egyetérteni, mert a köz számára egy megoldás akkor válik érdekessé és lényegessé, amikor annak ipari alkalmazása már a piacon is megjelent, illetve amikor arra mások a szabad hasznosítást korlátozó jogokat alapíthatnak.

Ismert tény, hogy a szabadalmi bejelentéseket a fejlesztés kezdeti időszakában teszik meg. A legtöbb műszaki területen az innovációs folyamat időigényes, és a megoldások piaci alkalmazása, elterjedése hosszú évekkel a megoldás első létrehozása után következik be. Egyes területeken (gyógyszeripar, élelmiszeripar, növényvédő szerek előállítása, meghatározott mezőgazdasági termékek) a piaci alkalmazás hatósági engedélyezéstől is függ, ami közismerten időigényes. A kiegészítő oltalmi tanúsítvány (SPC) intézményét éppen erre a késedelemre való tekintettel vezették be. A piacon általában olyan termékek jelennek meg, amelyek feltalálása 5-7 évvel korábban történt. A valóság ezért nem támasztja alá azt a nézetet, hogy az európai szabadalmak nemzeti hatályossá válása időpontjában a fordítás és maga a megoldás már túlhaladott, megismerése szükségtelen, hiszen körülbelül erre az időpontra válnak a megoldások értékes gazdasági tényezőkké.

Összefoglalva tehát, a szabadalomban foglalt információ a köz számára nagyjából a szabadalom megadásának időszakában válik érdekessé és értékesé, és ekkor már nagy jelentősége van az oltalom pontos terjedelmé megismerhetőségének is.

c) A fordítás jelentősége a KKV-k szabad mozgásterületének megismerése szempontjából

Az európai szabadalmak által lefedett műszaki terület csak a szabadalmi igénypontok pontos ismerete után és alapján ismerhető meg. Ezekre az ismeretekre az innovatív KKV-k alapvetően rászorulnak, mert tudniuk kell, hogy egy külföldön érvényes jog fennáll-e Magyarországon, adott termékük, eljárásuk ütközik-e mások jogaiba, illetve melyek azok a műszaki területek, amelyeken szabadon fejleszthetnek.

Az itt vázolt problémát a Londoni Megállapodáshoz való csatlakozás több szempontból érinti. Ebben a pontban csak az adott jogok megismerését, illetve megismerhetőségét vizsgáljuk. Az iparjogvédelmi ismeretek hazánkban a műszaki értelmiség körében sajnos még a nyelvismereti elmaradásokhoz képest is nagyon hiányosak. A fejlesztőmérnökök (még kellő nyelvismeret esetében is) alig képesek a szabadalmi igénypontok által meghatározott oltalmi kör megértésére, alkalmasak azonban egy részletes példával alátámasztott szabadalmi leírásban foglalt találmány megismerésére és annak eldöntésére, hogy ez a találmány saját fejlesztési terveiket, netán kutatásaikat érinti-e vagy nem. Itt tehát egy viszonylagos durva „szűrősről” van szó, amelynek alapján a fejlesztő el tudja dönteni, hogy kell-e szabadalmi ügyvivőhöz fordulnia az oltalmi kör pontos megértése érdekében, vagy sem. Miután a külső szakértő igénybevétele pénzbe kerül, egyáltalán nem mindegy, hogy rendelkezésre áll-e az a magyar szöveg, amelynek alapján el lehet dönteni, hogy egy szabadalmi jog átfedésben van-e a fejlesztéssel vagy sem.

Ebből a szempontból a Londoni Megállapodáshoz való csatlakozás mindaddig komoly hátrányt jelent a magyar műszaki értelmiség számára, ameddig a megfelelő szintű nyelv- és iparjogvédelmi ismeret mindenhol rendelkezésre nem áll.

A Londoni Megállapodás a hivatkozott „szabadalmi” társadalmi szerződés egyensúlyának megbomlását eredményezi. A megállapodáshoz való csatlakozásig ugyanis a Magyarországon hatályossá váló európai szabadalmakból fakadó kizárólagos jogokat megalapozó műszaki ismeretek a műszaki értelmiség számára anyanyelvükön eleve rendelkezésre állnak. Ez oly módon is megfogalmazható, hogy a kizárólagos jog megadásának egyik ellenszolgáltatása a „köz” fordítással való kiszolgálása. A megállapodáshoz való csatlakozást követően ha valaki részletesen meg szeretne ismerni egy hazánkban hatályos oltalommal rendelkező, európai szabadalommal védett műszaki megoldást, és a szükséges nyelvismerettel nem rendelkezik, akkor a kívánt információt csak a saját költségén elkészített fordítással szerezheti meg. A Londoni Megállapodás tehát úgy veszi el az érintettektől, köztük a magyar műszaki értelmiségtől a hazánkban hatályossá váló jogok könnyű megismerhetőségét, hogy ennek fejében semmit sem nyújt. Ez a veszteség talán jelentőségében még nagyobb, mint ami a magyar gazdaságot a fordításokból származó bevételek elmaradásából éri [lásd az f) pontban].

Az egyensúly akkor állna helyre, ha a többletköltségeket a megtakarítások az érintett szektorban kiegyenlítenék. Mindaddig, ameddig a magyar származású európai bejelenté-

sek száma az összes bejelentés számához képest elhanyagolhatóan kis mértékű, ez az előny gyakorlatilag nem jelentkezik.

d) A KKV-k fejlettsége és a fejlődés tendenciái

A mellékelt táblázatok számadatai, különösen a magyar származású európai bejelentések kis száma a kiegyensúlyozott gazdasággal rendelkező Ausztriából származókhoz képest (80:1000) igazolják azt az állítást, hogy a magyar gazdaság ma még egészségtelen szerkezettel rendelkezik, a gazdaságban az innováció, a K+F tevékenység súlya és az erre fordított eszközök mértéke lényegesen alacsonyabb a nyugat-európai országok hasonló mutatóinál. A szerkezetváltásra, az uniós fejlesztési támogatások értelmes felhasználására és az innovációnak a társadalomban betöltött fokozottabb súlyának elérésére szükség van ahhoz, hogy vállalataink a szabad verseny hatásait védelem nélkül kibírják, és ezen a terepen versenyképesen helytálljanak.

A Londoni Megállapodáshoz való azonnali csatlakozás a már függő, közel félmillió európai szabadalmi bejelentésből származó európai szabadalmak nagyobb arányú beáramlását eredményezné, aminek következtében az előző pontokban említett nehézségek lényegében azonnal és igen nagy számban jelentkeznének.

A jelenlegi viszonyok mellett, tehát amikor a nemzeti hatályossá válásnál a szabadalmi leírás magyar fordítása előfeltétel, a fordítási kötelezettség a jogosultak döntésére bizonyos mértékű fékező hatást fejt ki, ugyanakkor a köz a magyar szöveg rendelkezésre állása miatt az említett hátrányokat nem szenved el. A teljes képhez az is hozzátartozik, hogy a fordítási kötelezettség előírása vagy elengedése és ennek költségnövelő vagy -csökkentő hatása a jogosultaknak a magyarországi hatályosításra irányuló döntését befolyásoló tényezők közül csak az egyik. A döntést – többek között – az ország gazdasági fejlettsége és a fenntartási díjak költségei is befolyásolják. A 3. táblázat alapján látható, hogy Ausztriában és Svájcban az engedélyezett európai szabadalmak mintegy 45-50%-át hatályosítják. Ezekben az országokban a német (Svájcban a németen kívül francia vagy olasz) fordítás elkészítésére szükség van. Feltételezhetően Magyarországon a nemzeti hatályosítások mértéke a Londoni Megállapodáshoz való csatlakozást követően a megadott szabadalmak 25-30%-os mértékét is elérheti. Várhatóan az éves szabadalomengedélyezések száma el fogja érni a 100 000 db-ot is, a nemzeti hatályosítások száma pedig Magyarország vonatkozásában 25 000-30 000 körül fog stabilizálódni.

e) A csatlakozás hatása az iparjogvédelmi szakma művelőire

A fejlett államok adataiból levonható, általánosítható megállapítás, hogy adott fejlettségi szinthez a gazdaságban meghatározott számú iparjogvédelmi szakemberre van szükség. A mellékelt statisztikából láthatóan például Ausztriában évi 1000 körüli európai szabadalmi

bejelentés keletkezik, és ennél lényegesen nagyobb az osztrák nemzeti bejelentések száma. Ez a bejelentési szám és az ország ipara mintegy 200 szabadalmi ügyvivő tevékenységét igényli.

Várhatóan az ország szerkezetváltását követő időszakban hazánkban is közel ilyen számú szabadalmi ügyvivőre lesz szükség. A magyar szabadalmi ügyvivők munkája ma elsősorban az európai szabadalmak nemzeti hatályosítására (a fordítások elkészítésére) korlátozódik, miután a nagyon alacsony számú hazai új találmány nem biztosít elegendő fizetőképes keresletet a meglévő szabadalmi ügyvivői kar eltartására. A létszám szűkülése már évek óta káros folyamat, a szakma öregszik, a fiatal szabadalmi ügyvivők száma aránytalanul kevés.

Itt nem az a döntő, hogy társadalmi méretekben egy kb. 100 fős kar helyzete rossz, hanem az, hogy egy szabadalmi ügyvivő kiképzése a mérnöki diploma megszerzése után legkevesebb 5-6 évig tart, és a munkára az ország innovációs potenciáljának fenntartása miatt alapvetően szükség van. A számok azt tükrözik, hogy a gazdaság szerkezetváltozásának befejeződésekor már ez a szükség égető módon felmerül. A szabadalmi bejelentések számának nemzetközi szintű növekedése Európa-szerte hiányszakmává tette a szabadalmi ügyvivőit, és egy külföldi szabadalmi iroda szabadalmi ügyvivői munkát alig tud 300 EUR/óra alatt elvállalni. Ilyen árakat pedig a magyar KKV-k még 7-8 év távlatában sem fognak tudni kifizetni.

Az azonnali csatlakozás lényegében kivenné a szakma átmeneti túlélését biztosító forrást, és az egyébként is alacsony számú szabadalmi ügyvivői kar 4-5 év alatt olyan mértékű létszámcsökkenést szenvedne, aminek pótlása a szükség felmerülésének időpontjára megoldhatatlannak tűnik. A külföldi ügyvivői segítség a külföldi ügyvivők nem létező magyar nyelvtudására való tekintettel többszörösen drága lenne. Ez egyrészt jelentősen csökkentené a szakma elismerten magas hazai színvonalát, másrészt indokolatlan versenyelőnyt jelentene a külföldi képviselők számára a belföldi ügyvivőkkel szemben. Az állásfoglalás szerinti késleltetett csatlakozás ezt a problémát teljes körűen megoldaná.

f) A Londoni Megállapodás bevezetése jelentős bevételkiesést eredményez

A 3. táblázatból látható, hogy Ausztriában és Svájcban a megadott európai szabadalmak mintegy felét *hatályosítják*. Miután Magyarország gazdasági potenciálja ezeknél az országokénál kisebb, feltételezhetően az itt *hatályosított* szabadalmak száma ehhez képest harmad- vagy feleakkora lesz. Az évi kb. 60 000 *szabadalomengedélyezéshez* viszonyítva ez évi 10 000-15 000 *hatályosítást* vetít előre. Miután az *Európai Szabadalmi Hivatal* várhatóan törekedni fog az elmaradás növekedésének megállítására, várható, hogy hamarosan az évi engedélyezési szám 100 000-re növekszik, amiből – hasonló arányokkal – Magyarországra 15 000-23 000 közé eső évi nemzeti *hatályosítással* kell számolni, mintegy 2-3 éves átmeneti időszakot követően.

Ha az átlagos szabadalom leírásának hosszát 20 oldalnak, és egy oldal fordítási árbevételét 8000 Ft-nak tekintjük, akkor egy szabadalomról 160 000 Ft árbevétel származik, és

az éves árbevétel ennek kb. 20 000-szerese, azaz kb. évi 3,2 milliárd Ft. Ez a bevétel a rövid távú költségvetési egyensúly javításához is hozzájárulna, miután az átmeneti időszakban a szakma által realizált bevételek (és természetesen az ehhez társuló adók) magasabb szintet érnének el, mint ami az azonnali csatlakozás esetén fellépne. Bár az itt becsült összeg nagysága nemzetgazdasági szinten nem jelentős, de hatása a kis- és középvállalatoknál hiányként jelenik meg. A műszaki fejlesztéssel, innovációval foglalkozó szűk, forrásigényes rétegre ró ilyen súlyos terhet, miután az eddig ingyenesen megszerezhető információhoz csak saját költségen tudnak hozzájutni. Előfordulhatnak párhuzamos fordítások is amiatt, hogy egy-egy értékesebb dokumentumot többen is lefordítatnak (ugyanis megszűnt a kereskedelmi fordítások egységes nyilvántartása). A gazdaság egyensúlyhiánya elsősorban az innovációs források szűkös voltában nyilvánul meg, és a Londoni Megállapodás azonnali vagy nem eléggé késleltetett bevezetése a jövő fejlődésének zálogát jelentő szektort sújtaná, amelyben pedig elsősorban forrásnövelésre lenne szükség.

g) A magyar műszaki nyelv sérülése

A műszaki nyelv a magyar kultúra fontos és szerves része. Nemzeti büszkeségünk egyik összetevője, nyelvünk a műszaki élet területén is feltűnően gazdag és kifejező. A technika fejlődésével egyre újabb fogalmak születnek, melyek nyelvileg elsősorban és először a szabadalmi dokumentumokban jelennek meg. A fordítások elmaradása nagymértékű érvágást jelentene ebben a folyamatban, és műszaki nyelvünk folyamatos haladásának és választékoságának egyik oszlopa veszne így el. Megfelelő átmeneti idő után az általános nyelvi kultúra fejlődésével talán ez a hatás kevésbé jelentkezne, de az angol nyelv dominanciája műszaki nyelvünk teljes elsekélyedését is eredményezheti. Ugyanakkor egyre erőteljesebben érvényesül az a tendencia, hogy az eredeti nyelv kifejezései honosodnak meg a magyarban is (pl. fájl, szoftver stb.), így a késleltetett megoldás egyszerre lenne alkalmas a még megtehető nyelvújításra és a szükségszerűen bekövetkező adaptációra. A szabadalmi fordítások elmaradása a műszaki nyelv gazdagságát mindenképpen csökkenti.

Ha figyelembe vesszük, hogy a fentiekben vázolt tényezők külön-külön és együttesen is a társadalom számára veszteséggént jelentkeznek, előnyei vagy nem érvényesülnek, vagy pedig csak jelentős késedelemmel és nagyon szűk körben, akkor elmondható, hogy a Londoni Megállapodáshoz való azonnali csatlakozás aggályos.

Az állásfoglalásban vázolt időpontban vagy annak közelében ugyanakkor javasolható egy ismételt hatástanulmány elkészítése, mely az akkori döntéshez már kellő alapot adhat. A döntésnél figyelembe kell venni, hogy a Londoni Megállapodás a hivatkozott párizsi kormányközi értekezlet által megfogalmazott intézkedéscsomagnak csak egyik összetevője. Egy másik fontos összetevő, nevezetesen az európai szabadalmak vizsgálata átfutási idejének három év alá csökkentése 6-8 év távlatában sem látszik teljesíthetőnek, és ugyanilyen időhorizontban válik elképzelhetővé az egységes európai szabadalmi jogérvényesítési rend-

szer megteremtése. Ezeket a körülményeket csak azért említjük, hogy látható legyen, hogy az Európai Uniónak a célkitűzései csak hosszú távon látszanak megvalósíthatónak, és hatásuk nagyon eltérő az Unió régi, illetve újonnan csatlakozott tagországai vonatkozásában. Nem tűnhet ezért az Unió céljaival ellentétes magatartásnak, ha egy újonnan csatlakozott tagország a Londoni Megállapodáshoz csak a gazdaság szerkezetének kívánt átalakulását követően, már stabilizálódott gazdasági háttérrel csatlakozik. Miután az euró bevezetésének hasonló feltételrendszere van, ezért az állásfoglalásban a csatlakozás időszakát tudatosan az euró hazai bevezetésének időszakával azonosra vagy közel azonosra becsültük. Várható, hogy erre az időre az Európai Szabadalmi Hivatal átlagos vizsgálati ideje is le fog csökkenni.

5. Mi készíti az országot a Londoni Megállapodáshoz való csatlakozásra?

A 4. pontban foglaltak egyértelműen a Londoni Megállapodáshoz való csatlakozás ellen hatnak. Ugyanakkor az iparjogvédelem fejlődésének a III. 1. pontban hivatkozott párizsi elvei az Európai Unió általános fejlődésének és az ún. lisszaboni folyamatnak fontos részét képezik, ezért várható, hogy az Európai Közösség részéről komoly nyomást fognak kifejteni hazánk csatlakozásának előmozdítására.

A Londoni Megállapodáshoz való csatlakozásnak ugyanis vannak a gazdaságban jelentkező előnyös hatásai is. Ezek elsősorban az Európai Unió elvárásainak teljesítéséből és a befektetői bizalom növekedéséből származnak. A megállapodással kapcsolatban a döntéshozóknak azt kell világosan látniuk, hogy a Londoni Megállapodás egy hosszú, jelenleg 5-7 éves szabadalomengedélyezési folyamat végére fejt ki „jogközelítő”, eljárásegyszerűsítő hatást, a szabadalmi bejelentés megtételével nincs kapcsolatban. Ennek megfelelően az állásfoglalásban javasolt időpont a fordításokat szükségtelenné teszi minden olyan új műszaki megoldás európai szabadalmaztatására nézve, amelyet most vagy a közeljövőben jelentenek be. Az állásfoglalásban javasolt időpont tehát vállalható, hiszen előnyei már a jelenlegi fejlesztések kapcsán jelentkeznek.

Az indokolásban foglaltak nemcsak Magyarországra, hanem számos hasonló méretű és fejlettségű tagországra is igazak, és ezekre való tekintettel a megállapodáshoz való csatlakozás támogatottsága nem egységes. A fokozott nyomás elleni védekezés egyik lényeges taktikai lépése lehet a csatlakozás időpontjának időben történő bejelentése, amit az állásfoglalás is tartalmaz. Hasonló politikát folytatott például Finnország 1988–1990 között, amikor előre rögzítette, hogy a gyógyszertermékekre a termékoltalmat 1995-től fogja bevezetni. Ennek eredményeként az országot nem kényszerítették átmeneti szabadalmak bevezetésére. Ezzel szemben Magyarország 1992–1993-ig hallgatott a termékoltalom bevezetéséről, de 1992 végén kényszerhelyzet állt elő, melynek következtében átmeneti szabadalmi rendszert, 1994 közepétől pedig a termékoltalmat kellett bevezetnie. A javaslat az önkéntes, de késleltetett csatlakozással a hasonló kellemetlen intézkedések alkalmazását szükségtelenné teheti, illetve az ország számára kedvezőbb alkupozíciót teremt.

**MELLÉKLET A MAGYAR IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI EGYESÜLET
ELNÖKSÉGÉNEK MAGYARORSZÁGNAK A LONDONI MEGÁLLAPODÁSHOZ
TÖRTÉNŐ CSATLAKOZÁSÁRÓL SZÓLÓ ÁLLÁSFOGLALÁSÁHOZ**

1. Az összes európai bejelentés száma 2002–2005 között (forrás: EPO Annual Report)

Év	Bejelentés (db)	Megadott (db)
2002	106 243	47 384
2003	124 574	62 527
2004	123 706	58 730
2005	139 509	55 931
Összesen:	494 032	224 572

2. Az 1. táblázatból a Magyarországról, illetve Ausztriából származó bejelentések adatai
(forrás: EPO Annual Report)

MAGYARORSZÁG			AUSZTRIA		
Év	Bejelentés (db)	Megadott (db)	Év	Bejelentés (db)	Megadott (db)
2002	64	46	2002	929	480
2003	58	62	2003	863	622
2004	94	38	2004	1000	637
2005	81	32	2005	1053	533
Összesen:	297	178	Összesen:	3845	2272

3. Az EP-szabadalmak érvényesítése Magyarországon, Ausztriában és Svájcban 2003 óta
(forrás: PIPACS, Osztály és Svájci Szabadalmi Hivatal)

Megadott szabadalom összesen

Év	Ausztria	Magyarország	Svájc/Lichtenstein
2003	26 646	0	29 035
2004	28 223	6	31 015
2005	26 640	120	29 576
2006. október 9-ig	nincs adat	448	nincs adat
Összesen::	81 509	126, illetve 574	89 626

A TERMÉSZET TALÁL MÁNYAI – A CÁPA ÉS AZ ÉLŐ SZENNYEZŐDÉS

A cápa az állatvilág egyik legsikerültebb tagja, olyannyira, hogy az elmúlt 350 millió év alatt alig változott. A nagy fehér cápa (*Carcharodon carcharias*) a sós vízi tápláléklánc egyik csúcsragadozója. Rossz híre indokolatlan: több ember hal meg méhszúrástól, mint cápatámadás miatt. Bár a cápák kevesebb mint 20 embert ölnek meg évente, 20 és 100 millió közé tehető azon cápák száma, amelyek halászat következtében pusztulnak el.

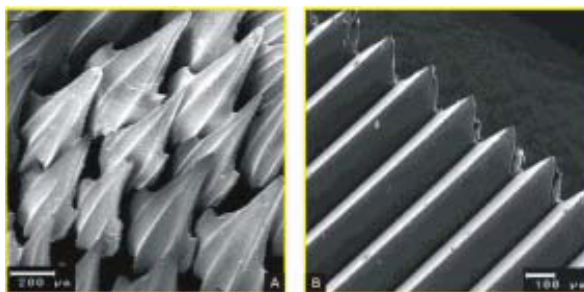
A cápa a táplálékszerzésben elért sikereit többek között annak köszönheti, hogy a vadászat során számítógépeket meghazudtoló pontossággal hangolja össze érzékszervei működését. Az orrával kezd a zsákmány után kutatni. Szaglása kiváló, nagyon kis koncentrációban (1:10⁹) is megérzi a vért. A sérült állat helyét hallás alapján határolja be. Már egy kilométernyi távolságból is meghallja a vergődés által keltett – elsősorban alacsony frekvenciájú – hangokat, majd mintegy kétszáz métertől kezdődően az oldalonálán lévő sejtek segítségével érzékeli a mozgó test által keltett rezgéseket. A zsákmányhoz közeledve színeket is látó szemével keres tovább, majd amikor a száját kitátja, a szemei becsukódnak, és az orrában lévő ún. Lorenzini-ampullák lépnek működésbe, amelyek az áldozat által kibocsátott elektromos jeleket fogják fel, s amelyekkel egymilliomod volt elektromos feszültséget is képes érzékelni. „Végül a cápa az orrán található receptorok segítségével letapogatja áldozatát ... Ezzel a lépéssel fejeződik be a cápa érzékeinek gyönyörűen koreografált tánca” – írja dr. Shuker *Az állatvilág csodái* című könyvében.

A cápa számára nem okoz gondot, ha a táplálékszerzés során meglazulnak a fogai, ugyanis – irigylésre méltó módon – folyamatosan cseréli azokat. Egyes fajok évente akár több ezer fogat is képesek növesztetni. Az elhasznált fogak kihullanak, és mögöttük előbukkan az új fogsor.

Mindezekon felül a cápának még a bőrét is milliónyi mikroszkopikus méretű, kemény, fogszerű pikkely, úgynevezett bőrfogacska borítja, melynek csúcsa a farok felé néz. A fogacszkák anyaga – a szájában lévő fogakkal ellentétben – dentin, azaz azonos az emberi fog anyagával. Ezek a fogak teszik a cápabőrt a farok felől a fej felé végigsimítva dörzspapírhoz hasonlatossá, míg ellenkező irányban szinte selymes tapintású. A fogacszkák mindegyike folyamatosan, a többitől függetlenül is képes mozogni, folyamatosan változtatva a cápa testének felületét. Ennek köszönhető, hogy nem tud megtapadni rajta sem alga, sem kagylók, semmiféle „élő szennyeződés”, ami a nagyobb súrlódás révén az úszás sebességét csökkentené. A halak sokféle technikát alkalmaznak a testükön megtapadó parazitáktól való megszabadulásra. Egyes fajok nyálkát vagy mérgező anyagokat választanak ki, mások rendszeresen hámlanak. A cápának erre nincs szüksége. A fogacszkák által keltett apró örvények is csökkentik a súrlódást, tovább növelve ezzel az állat sebességét, egyúttal csökkentve a mozgása következtében keltett zajt.

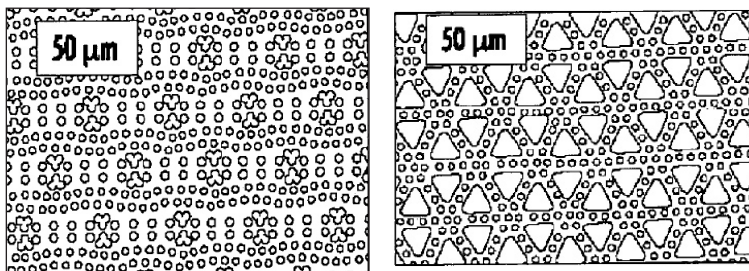
Az élő szennyeződés gondot jelent a hajózásban is: növeli a korróziót, a sűrűlódást, az üzemanyagfogyasztást; csökkenti a hajók sebességét és kormányozhatóságát, s így költség-többletet okoz. A hajótestek víz alatti részének megtisztítása és korrózióvédelme is jelentős összegeket emészt fel. A hajóépítők évszázadok óta keresik a problémára a megfelelő megoldást. Fából készült hajótestek esetében ólom- vagy rézlemez borítással, fém hajótestek esetében többnyire toxikus festékekkel történő felületkezelés révén szokás megakadályozni az algák és kagylók megtelepedését. Ezek az eljárások 2-5 éves időtartamra biztosítanak a korrózió ellen védelemet. Egyes kutatók nem mérgező, környezetbarát, például szilikonalapú felületkezelő anyagok kifejlesztésén fáradoznak. Más tudósok – a természet találmányából kiindulva – létrehozták a mesterséges cápabőrt.

A brémai egyetem kutatói, Antonia Kesel és Ralph Liedert a kacsakagylókra összpontosítva, rugalmas szilikonból készítettek barázdált felületű mesterséges cápabőrt. A kacsakagylók cementszerű fehérjét választanak ki, és azzal ragasztják magukat a tengerben található tárgyakhoz és élőlényekhez. Az Északi tengerben folytatott kísérletek tanúbizonysága szerint az új anyag, egymástól 0,002–2,0 mm távolságra lévő rugalmas bordáival, képes 67%-kal csökkenteni a kacsakagylók megtelepedését. Ezenkívül öt csomó körüli óránkénti sebességnél más, kevésbé adhézív élőlények megtapadását is akadályozza, azaz csaknem öntisztítóvá teszi a hajótestet. Anyagköltsége közel azonos a gyakorlatban használt festékekével, de a hajótestre történő felvitele egyelőre komoly technikai nehézségekkel jár, bonyolultabb, mint a hagyományos felületkezelő eljárások. A kutatók azonban dolgoznak a probléma megoldásán.

A valódi cápabőr és a brémai egyetemen kifejlesztett mesterséges anyag nagyított képe

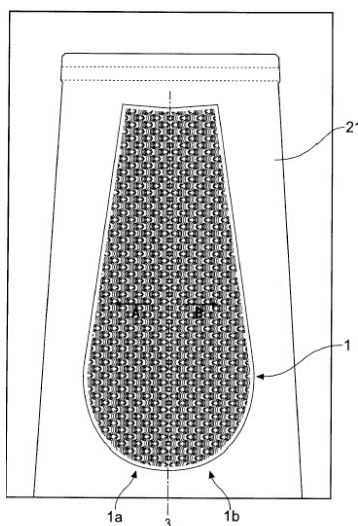
Az USA haditengerészetének birtokában van a világ legnagyobb tengeri flottája. Minden egyes üzemanyagra költött dollárból mintegy 30-40 cent az élő szennyeződés okozta költség-többlet. Brennan professzor és munkatársai a floridai egyetemen folytatott kutatásaihoz a haditengerészet adta az anyagi támogatást. Az első változat egy alaprétgre felhordott, szabályosan változó felületi mintázatú polimer burkolóanyag volt. A mintázat szomszédos elemeinek alakja és mérete eltérő. Laboratóriumi kísérletek szerint az új anyag 85%-kal csökkenti az algák megtelepedését egy adott felületen.

A floridai egyetemen kifejlesztett anyag két különböző mintázata

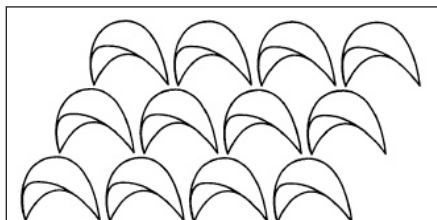
A további kísérletek során bebizonyosodott, hogy egy szigetelő alaprétegre felhordott, szabályosan változó felületi mintázatú polimerkompozit réteg kis feszültségű váltóáram hatására oxidálódik, illetve redukálódik, azaz kitágul és összehúzódik, ezáltal a felület a valódi cápabőrhez hasonlóan mintegy hullámszóvá válik. Ezen a dinamikusan változó felületen még az élő szennyeződések előfutárai, az iszap és törmelék sem képesek megtapadni. Az új anyag utóbbi változata a gyógyászatban is alkalmazható. Kísérletek bizonyítják, hogy képes megakadályozni a különféle implantátumokon, katétereken, mesterséges szívbillentyűkön a nem kívánatos sejt- és szövetnövekedést.

Nemcsak a hajózásban, a vízi síportokban is szerepet kapott a mesterséges cápabőr. A sportruházati termékeket gyártó japán Descente cég STRUSH SR márkanévű dresszeit az USA kerékpárcsapata és a japán férfi úszóválogatott tagjai viselték a barcelonai olimpián. A speciális anyag mintegy 15%-kal csökkenti a közegellenállást.

A Speedo panelje

A Speedo cég speciális, az úszódresszekben a ruhaujj al-kari belső oldalán alkalmazott, speciális felületi kiképzésű paneljével a sydney-i olimpián az olasz Massimiliano Rosolino 200 méteres vegyesúszásban aranyérmet, 400 méteres gyorsúszásban ezüstérmet, 200 méteres gyorsúszásban pedig bronzérmet szerzett. A lépcsőzetesen elhelyezett, sarló alakú mintázat alkalmas arra, hogy a kar húzóerejét növelje az úszás során.

A sarló alakú mintázat nagyított képe

Felhasznált irodalom

Dr. Karl P. N. Shuker: Rejtett képességek. Az állatvilág csodái. Medicina Könyvkiadó Rt., Budapest, 2003

B. Brennan, R. H. Baney, M. L. Carman, T. G. Estes, A. W. Feinberg, L. H. Wilson, J. F. Schumacher: Surface topography for non-toxic bioadhesion control (US 7143709 B1)

C. C. Bohn, Jr., A. B. Brennan, R. H. Baney: Dynamically modifiable polymer coatings and devices (US 7117807 B1)

L. Bouckaert, F. Fairhurst: Surface flow modifiers and swimsuits (GB 2411816 A)

<http://www.enchantedlearning.com>

<http://www.livescience.com>

<http://www.speedo.com>

<http://www.descente.com>

KÜLFÖLDI HÍREK AZ IPARJOGVÉDELEM TERÜLETÉRŐL

Amerikai Egyesült Államok

A) Az Amerikai Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatala (United States Patent and Trademark Office, USPTO) mint átvevőhivatal 2006. október 14-től kezdve elektronikus úton is fogadja a nemzetközi bejelentéseket.

Az USPTO mint nemzetközi kutatási hatóság (ISA) és mint nemzetközi elővizsgáló hatóság (IPEA) is elfogad elektronikus úton benyújtott dokumentumokat.

B) Az USPTO megszigorította a 2006. augusztus 25-e után benyújtott szabadalmi bejelentések gyorsított vizsgálatának követelményeit a közérdekből fontosnak ítélt, például a rák vagy az AIDS kezelésére szolgáló találmányokra vonatkozó bejelentések esetén. Az ilyen bejelentésekben a független igénypontok számát háromra, az összes igénypont számát pedig húszra kell korlátozni. Esetükben a hivatal arra törekszik, hogy a végső döntést, vagyis az engedélyező (Notice of Allowance) vagy elutasító végzést 12 hónapon belül kiadja; a szabadalom megadása (grant) azonban késhet a kinyomtatási eljárás elhúzódása miatt.

C) 2006 januárjában az USPTO számos változást javasolt bevezetni a szabadalomengedélyezési eljárásban. Ezek közül a fontosabbakat az alábbiakban ismertetjük.

A folytatólagos és a részben folytatólagos bejelentések (continuation and CIP applications) benyújtására csupán egyetlen lehetőséget kívánnak biztosítani, nagyon szűk kör kivételével. Így megszűnne az a lehetőség, hogy a szabadalom megadását CIP-bejelentések sorozatával akár egy évtizednél is hosszabb ideig el lehessen halasztani.

A megosztott bejelentést (divisional application) csupán egyetlen alapbejelentésre lehet alapozni, nagyon szűk kör kivételével. Ez annyit jelent, hogy a megosztott bejelentéseket annak az alapbejelentésnek a függősége alatt kell benyújtani, amelyben a hivatal korlátozási felhívást adott ki, vagy kifogásolta a találmány egységességének hiányát. Ha tehát a hivatal javaslatát elfogadják, egy olyan megosztott bejelentés esetén, amelynek az alapbejelentése már nem függ, nem lesz lehetőség további megosztott bejelentés benyújtására.

Egy szabadalmi bejelentésnek legalább a kezdeti vizsgálatát csupán a független igénypontokra kívánják korlátozni, vagy olyan megjelölt igénypontokra, amelyek száma nem lehet több tíznél.

D) 2006. október 6-án Bush elnök aláírta a 2006. évi módosított védjegyhígítási törvényt (Trademark Dilution Revision Act), amely azonnal hatályba is lépett.

* Danubia Szabadalmi és Védjegy Iroda Kft.

A módosított törvény hatályon kívül helyezi a Legfelsőbb Bíróság egyik döntését, amely a tényleges hígítás bizonyítását írta elő; ehelyett a hígítás valószínűségét is elegendő bizonyítani a hígítás tényének megállapításához.

Az új törvény egyúttal a második körzet (Second Circuit) bíróságainak olyan döntéseit is hatályon kívül helyezi, amelyek szerint a szerzett megkülönböztetőképességgel rendelkező védjegyek – ellentétben az inherens megkülönböztetőképességű védjegyekkel – nem tartozhatnak igényt hígítással szembeni szövetségi védelemre.

Összegzőként megállapítható, hogy az új törvény a jó hírű védjegyeket védi olyan felhasználások ellen, amelyek elhomályosítják a védjegy megkülönböztetőképességét vagy halványítják annak hírnevét.

E) Az egész világon a legnagyobb keresletnek örvendő gyógyszer áll a Szövetségi Fellebbezési Bíróság (CAFC) 2006. augusztus 2-án a *Pfizer Inc. (Pfizer) v. Ranbaxy Laboratories Limited* (Ranbaxy)-ügyben hozott döntése hátterében. Az ügy azt bizonyítja, hogy a generikusgyógyszer-gyártók egyre agresszívebb magatartást tanúsítanak a szabadalmi védettségük végéhez közeledő kelendő gyógyszerek innovatív gyártóival szemben.

A Pfizer cég Lipitor készítményének hatóanyagát képező atorvasztatin egy koleszterinszintet csökkentő gyógyszer. A Ranbaxy új gyógyszerre vonatkozó rövidített kérelmet (Abbreviated New Drug Application, ANDA) nyújtott be. A Pfizer 4 681 893 ('893-as szabadalom) és 5 273 995 számú szabadalmának ('995-ös szabadalom) bitorlása miatt pert indított a Ranbaxy ellen. A '893-as szabadalom oltalmi ideje 2006. május 30-án járt volna le, azonban a Pfizer kérelme alapján az oltalmi időt 2009. szeptember 24-ig meghosszabbították. A '893-as szabadalom igénypontjai (I) általános képletű, sajátos sztereoizomer vegyületekre vonatkoznak. A '995-ös szabadalom oltalmi ideje 2010 végén jár le.

A CAFC elutasította a Ranbaxy-nak azt az érvelését, hogy a kerületi bíróság tévedett, amikor az (I) általános képletet úgy értelmezte, hogy az „valamennyi transzizomert felöleli” a racémátok helyett. Bár a '893-as szabadalom csupán az R-transz enantiomert írja le, a leírás kinyilvánítja, hogy az (I) általános képletű vegyületeknek négy lehetséges izomerje van, és a találmányt a transzalakra korlátozza.

A CAFC a Ranbaxynak azzal az érvelésével sem értett egyet, hogy – mivel a leírás csupán racémátokhoz vezető reakciókra adott példát – az igénypontokat racémátokra kellene korlátozni. Idézte a CAFC teljes tanácsának egy 2005-ben, a Phillips-ügyben *en banc* hozott döntését, és megállapította, hogy az 1. igénypontnak ilyen alapon való korlátozása az igénypontokba helytelenül vinne be korlátozásokat a leírásból.

A CAFC abban is osztotta a körzeti bíróság véleményét, hogy a párhuzamos külföldi ügyek elővizsgálata során a külföldi törvényeknek megfelelően adott nyilatkozatok nem veendő figyelembe az igénypontok megszövegezésénél. A Pfizer Ranbaxy által kifogásolt méltánytalan viselkedésével (inequitable conduct) kapcsolatban a bíróság azon a véleményen volt, hogy a rokon szabadalmi bejelentések elővizsgálata során tett kijelentések lényegtelenek, és az, hogy Pfizer a '893-as szabadalom elővizsgálati eljárása során ezekre nem hivatkozott, nem minősül lényeges mulasztásnak.

A '995-ös szabadalommal kapcsolatban azonban a CAFC megváltoztatta a körzeti bíróságnak azt a döntését, amely elutasította a 6. igénypontnak a szabadalmi törvény 112(4) szakasza alapján történő érvénytelenítésére vonatkozó kérelmet. Döntése ugyanis kimondja, hogy az atorvasztatinra vonatkozó '995-ös szabadalom 6. igénypontja érvénytelen, mert nem felel meg a szabadalmi törvény 112. szakasza 4. bekezdésében foglalt alábbi rendelkezésnek: „Egy függő igénypontnak tartalmaznia kell hivatkozást egy korábbi igénypontra, és az igényelt tárgyra vonatkozó további korlátozást is kell tartalmaznia. Egy függő igénypontot úgy kell megszövegezni, hogy hivatkozás útján foglalja magába annak az igénypontnak az összes korlátozását, amelyre hivatkozik”. A bíróság egyetértett a Ranbaxyval abban, hogy a 6. igénypont nem határozta meg a 2. igénypont tárgyának egy további korlátozását, és így teljesen kívül esett ennek az igénypontnak az oltalmi körén.

A CAFC döntése fenntartotta az atorvasztatinra vonatkozó '893-as szabadalmat, viszont érvénytelennek nyilvánította az atorvasztatin kalciumsójára vonatkozó '995-ös szabadalmat.

Ez a döntés a legújabb fejleményt jelenti a Pfizer és az indiai generikumgyártó Ranbaxy cég között a Lipitorral, a világ legjobban fogyó gyógyszerével kapcsolatos szabadalmi oltalom feletti elkeseredett küzdelemben. 2006-ban a Lipitor eladásai világszerte várhatóan 13 milliárd dollárra rúgnak, amiből összesen 8,5 milliárd jut az USA-ra. Így a CAFC döntése a Pfizernek 10 milliárd dollárnál többre kerülhet, mert a Ranbaxy a generikus változatot az USA-ban a vártnál 15 hónappal korábban hozhatja forgalomba. Emellett az amerikai törvény szerint a Ranbaxy a többi generikus gyártónál 180 nappal korábban kezdhethet meg a forgalmazást.

F) A kanadai Apotex generikumgyártó cég 2006-ban elkezdte forgalmazni a Sanofi vér-alvadásgátló gyógyszerének, a kasszasikert hozó Plavixnak a generikus változatát, arra számítva, hogy a bíróságok egy jövőbeli perben érvénytelennek fogják minősíteni a Sanofinak az erre a gyógyszerre vonatkozó, klopidozrel hatóanyagot tartalmazó szabadalmát, amely 2011-ben jár le. A Sanofi Plavixa a világ második legjobban kelendő gyógyszere [a legkelendőbb gyógyszerről az E) pont alatt írtunk], amely 2005-ben 5,9 milliárd dollár forgalmat hozott, az USA-ban a Bristol-Myers Squibb-bel (BMS) közösen forgalmazza.

Az Apotexnek az a döntése, hogy a Plavix generikus változatát az USA-ban a szabadalmi oltalom lejártá előtt öt évvel kezdi forgalmazni, hat hónappal azt követően született, hogy megegyezett a Sanofival és a BMS-sel a felek között New York-i bíróságok előtt folytatott szabadalomérvényesítési és -érvényességi perek megszüntetésében.

Ezt a megállapodást érvénytelenítette az Amerikai Egyesült Államok főállamügyésze egy 2006 júniusában letárgyalt módosított egyezséggel együtt, amely az Apotex számára engedélyt adott volna arra, hogy a klopidozrel saját változatát a Sanofi Plavixra vonatkozó szabadalmának 2011. évi lejártá előtt néhány hónappal hozza forgalomba.

A Sanofi és a BMS New Yorkban már kért engedélyt ahhoz, hogy megakadályozhassák a klopidozrel Apotex-féle változatának behajózását. Az ezzel kapcsolatos meghallgatások 2006. augusztus 18-án kezdődtek. A Sanofi és a BMS úgy nyilatkozott, hogy az Apotex ge-

nerikus terméke bitorolja szellemi tulajdon-jogaikat, amelyek jelenleg szabadalmi per tárgyát képezik. Mindkét cég kinyilvánította, hogy határozottan meg kívánják védeni szabadalmi jogaikat bitorlás ellen. Szabadalmi ügyvivőjük kijelentette: „Ez egy óriási hazardjáték az Apotex részéről. A társaságok azonban nem pókerjátékosok, és ezért nem vállalnak ilyen kockázatot.” Szerinte az Apotex piacralépési döntése „merész és öntelt volt, és valószínűleg nagyon költséges lesz.”

G) Az Amerikai Szabadalmi- és Védjegyhivatal (USPTO) Fellebbezési Tanácsa az *In re NV Organon* (Organon)-ügyben megerősítette a vizsgálati osztálynak azt a határozatát, hogy a „narancsíz” nem lajstromozható védjegyként.

Az Organon kérelmet nyújtott be egy antidepresszáns gyógyszerrel kapcsolatban a narancsíz lajstromozására, ahol a termék olyan formában van kiszerelve, hogy a páciens nyelvén feloldódik. Az elővizsgálati osztály azon az alapon kifogásolta a bejelentést, hogy az érzékszervi hatás észlelésén alapszik, és nem rendelkezik megkülönböztető jelleggel. Az Organon a Fellebbezési Tanácshoz fordult jogorvoslatért.

Minthogy a bejelentés használati szándékon alapult, az Organon azzal érvelt, hogy a narancsíz lényegénél fogva megkülönböztető képességű. Az érvelésnek az a része, hogy az íznek is helye van az érzékszerveken alapuló védjegyek, így a hang és a illat mellett, arra hangolta a tanácsot, hogy elfogadja ezt az érvelést, különös tekintettel a Legfelsőbb Bíróság 1995-ben a *Qualitex Co. v. Jacobson*-ügyben hozott döntésére, amely leszögezte, hogy „majdnem minden lehet védjegy, ami képes jelentést hordozni”. Az USPTO korábban megállapította, hogy mind a hang, mind az illat inherensen megkülönböztető képességű és lajstromozható.

Az elővizsgáló azzal érvelt, hogy a narancsíz széles körben alkalmazott gyógyszerek esetén, és ezért a bejelentés tárgyát képező íz nem alkalmas áruk megkülönböztetésére.

Az Organon azt válaszolta, hogy nem kívánta az általános „narancsíz” minden gyógyszerre védjegyként lajstromoztatni, hanem csupán egy megkülönböztetett és kiválasztott narancsíz, amelyet antidepresszánsok esetén sajátos alkotórészek pontos mennyiségének a kombinációjával alakított ki. További érve volt, hogy az antidepresszánsok fogyasztói nem természetesen társítanak lajstromoztatni kívánt sajátos narancsízét antidepresszánsokkal. Emellett nem minden narancsíz azonos, és az édestől savanyúig terjedő különböző változatok világosan felismerhetők.

Az elővizsgáló funkcionalitásra vonatkozó kifogása azon alapult, hogy a narancsíz előnyösen alkalmazzák szájon át adagolt gyógyszerek esetén, és minthogy ízletesebbé teszi a gyógyszert, növeli a gyógyszer páciensek általi elfogadottságát. Ezzel szemben az Organon azzal érvelt, hogy a narancsíz nem lényeges eleme a termék felhasználásának, mert a gyógyszert a depressziós tünetek könnyítésére szánták, és ilyen téren a narancsíz nem befolyásolja a hatékonyságot, mert azt alapvetően a hatóanyag határozza meg. Emellett az Organon azzal is érvelt, hogy a lajstromozás nem gátolná a versenyt, mert versenytársai szabadon használhatnák gyógyszereikben a narancsíz számtalan egyéb változatát.

A tanács megerősítette az elővizsgáló általi elutasítást, amit arra a megállapításra alapozott, hogy a narancsíz funkcionális, és nem alkalmas a célzott áruk vonatkozásában arra, hogy betöltse egy védjegy funkcióját. A döntés összegező megállapítása szerint „a bizonyíték világosan mutatja, hogy gyógyszerekben a gyógyászati hatóanyagok általában kellemetlen ízűek, amelyeket el lehet fedni, aminek következtében a páciensek szívesebben szedik a gyógyszert. Ezért az íz hasznos funkciót tölt be, amelyet a gyógyszerkereskedelemben nem lehet kisajátítani a verseny akadályozása nélkül”.

A döntés azt is leszögezte, hogy a narancsíz nem működik védjegyként, és bár gyakran használják gyógyszerekben, „a fogyasztók a narancsíz nem tekintenék védjegynek, hanem inkább ... az orvoslás egy másik eszközének, amellyel a gyógyszert ízletessé teszik”.

A tanács egyúttal utalt arra is, hogy íz is lajstromozható védjegyként, mert megállapította, hogy „egy íz lajstromozása a szerzett megkülönböztetőképesség alapvető bizonyítását kívánja meg”. Előfordulhat tehát, hogy egy sajátosan megkülönböztethető íz lajstromozható, különösen, amikor ilyen ízzel hagyományosan nem társított termékekkel kapcsolatban használják.

Ausztrália

A) Az ausztrál parlament 2006. október 12-én jóváhagyta a módosított védjegy törvényt, amely lehetővé teszi védjegyre vonatkozó egyszerű műveletek távbeszélő útján történő intézését, és új rendelkezéseket tartalmaz a felszólalási eljárásra.

B) 2001. decemberi tájékoztatónkban hírt adtunk arról, hogy az Ausztrál Védjegy hivatal egy felszólalási eljárásban hozott határozata szerint a zöld szín nem alkalmas a BP üzemanyagtöltő állomásainak megkülönböztetésére, ezért nem lajstromozható.

A BP 2004 októberében a Szövetségi Bírósághoz (Federal Court) nyújtott be fellebbezést, amely úgy döntött, hogy a BP-nek az üzemanyagtöltő állomásokhoz kapcsolódó zöld színre vonatkozó védjegy kérelme lajstromozható.

A Woolworth ebben az időben üzemanyagtöltő állomások hálózatát kezdte kiépíteni, és a Szövetségi Bíróság Teljes Tanácsához (Full Court of the Federal Court) nyújtott be fellebbezést arra hivatkozva, hogy a lajstromozás a védjegy törvény 65. szakaszába ütközik, és emellett a védjegy nem különbözteti meg a BP áruit vagy szolgáltatásait; így a BP védjegybejelentése a törvény 41(6) szakasza alapján nem lajstromozható.

A bíróság Teljes Tanácsának 2006. szeptember 4-én hozott döntése szerint a zöld szín védjegykénti lajstromozása törvényellenes, így a védjegyet törölni kell.

Ausztria

A használati mintákra vonatkozó 1994. évi törvény hatálybalépése óta a bíróságok nem szolgáltatnak sok iránymutatást arra vonatkozólag, hogyan kell értelmezni a használati mintákkal kapcsolatos feltalálói tevékenység követelményét.

A jogalkotó és a szakmai körök egyaránt arra utaltak, hogy a szabadalmak esetén alkalmazott viszonyítva alacsonyabb színvonalú feltalálói tevékenység is elegendő a használati minták lajstromozásához.

2006. július 12-én az Osztrák Legfelsőbb Bíróság (OLB) egy ítéletében pontosabban meghatározta az osztrák használati minták lajstromozásához szükséges feltalálói tevékenység szintjét. Konkrétan utalva az analóg német törvényre az OLB úgy döntött, hogy a feltalálói tevékenység követelményének kielégítéséhez nincs szükség arra, hogy a feltalálói erőfeszítés ne legyen kézenfekvő egy szakember számára, mert a nem kézenfekvőség csupán a szabadalmi törvény követelménye. Ezzel szemben egy osztrák használati minta esetén elegendő, ha a megoldás nem csupán rutintevékenység eredménye.

Így az osztrák használatiminta-törvény szerinti feltalálói tevékenység egyértelműen alacsonyabb szintű a szabadalmak esetén megkövetelnél. Különösen érdekesnek nevezhető ez a döntés a Németországnál a B) pont alatt tárgyalt, elviekben ellentétes döntés fényében.

Bahrein

2006 júliusában módosították a bahreini védjegy törvényt annak következtében, hogy az ország 2005. április 28-án csatlakozott a Szabadalmi Együttműködési Szerződéshez.

A módosított törvény szerint a szabadalmak oltalmi ideje 20 év. Évdíjat a bejelentést követő második évtől kezdve kell fizetni.

Egy szabadalom oltalmi ideje meghosszabbítható, ha az engedélyezési eljárás indokolatlanul hosszú ideig elhúzódik. Indokolatlan késedelemnek minősül, ha a szabadalmat a bejelentés napjától számított négy évnél hosszabb idő után engedélyezik.

Az új törvény szerint az 1986-tól engedélyezett szabadalmak oltalmi ideje húsz évre hosszabbodik meg.

Bosznia-Hercegovina

Bosznia-Hercegovina 2006. szeptember 22-én a Szellemi Tulajdon Világszervezeténél letétbe helyezte a Védjegyjogi Szerződéshez (Trademark Law Treaty) való csatlakozás okmányait. Ennek megfelelően a nemzetközi egyezmény Bosznia-Hercegovinában 2006. december 22-én lépett hatályba.

Brazília

A) 2006. november 1-jétől kezdve minden szabadalmi bejelentést elektronikus úton kell benyújtani az Országos Iparjogvédelmi Intézetnél (Instituto Nacional da Propriedade Industrial, INPI).

Az INPI közlése szerint erre a rendszabályra azért van szükség, mert a hivatalnál mintegy 600 000 szabadalmi bejelentés vár vizsgálatra.

B) A függő védjegybejelentések rendkívül nagy számának csökkentése érdekében a Brazil Védjegyhivatal 2006. november 1-jén felhívást publikált a 2004. december 31-ig benyújtott védjegybejelentések bejelentői számára, amelyben felkérte őket, hogy a hivatal honlapján közöljék, hogy még mindig érdekeltek-e bejelentésük vizsgálatában. (Ez az online nyilatkozat az ügyfelek számára nem jár költséggel.)

Azokkal a védjegybejelentésekkel kapcsolatban, amelyekről nem közöltek ilyen nyilatkozatot, 2006. december 8. után felhívást adtak ki, és az erre adandó válasszal együtt a bejelentőnek írték is le kell rónia. A felhívásban foglaltak nem teljesítése a védjegybejelentés megszűnését eredményezi.

Bulgária

Bulgáriában módosították a szabadalmi törvény 77. szakaszát, aminek alapján az Európai Unióhoz való csatlakozás időpontjában, vagyis 2007. január 1-jével az 1768/92/EEC és az 1610/96/EEC rendelettel összhangban gyógyászati és növényvédelmi termékekre vonatkozó szabadalmak esetén bevezetik a kiegészítő oltalmi tanúsítványt (Supplementary Protection Certificate, SPC).

A módosított törvény szerint egy engedélyezett bolgár szabadalom tulajdonosa Bulgáriának az Európai Unióhoz való csatlakozási napjától számított hat hónapon belül kérheti SPC megadását. Az SPC oltalmi idejét az 1768/92/EEC rendelet 22. szakaszával összhangban kell megállapítani.

SPC csak érvényes szabadalom alapján engedélyezhető. Általános szabály, hogy az SPC megadására vonatkozó kérelmet a termék első forgalombahozatali engedélyének keltétől számított hat hónapon belül kell benyújtani. Speciális szabály, hogy Bulgáriának az Európai Unióhoz való csatlakozásától számított hat hónapon belül ilyen kérelem olyan szabadalmak esetén is benyújtható, amelyek termékére az első forgalombahozatali engedélyt 2000. január 1-jét követően adták ki. Ez a szabályozás kompenzációt jelent olyan bolgár szabadalmasok számára, akik Bulgária csatlakozása előtt nem részesülhettek ilyen kiegészítő oltalomban.

Cseh Köztársaság

A Cseh Köztársaság Legfelsőbb Bírósága mint harmadfokú fórum megerősítette az Osztravai Körzeti Bíróság és az Olmützi Felsőfokú Fellebbezési Bíróság döntését, amely szerint tisztességtelen versenyt tiltó jogszabályba ütközik, ha egy versenytárs (az adott esetben az alperes) fegyverek megjelölésére a CZ betűket használja egy olyan másik megjelölés számával együtt, amelyet a felperes üzleti tevékenysége során korábban szintén fegyvereken alkalmazott.

Az alperes elsősorban azzal védekezett, hogy a CZ betűk a Cseh Köztársaság megjelölésére általánosan használt rövidítések, és ezért nélkülözik a megkülönböztetőképeséget, aminek következtében viszont nem részesülhetnek oltalomban.

Ezt az érvelést a fellebbezési eljárásban elutasították arra hivatkozva, hogy a felperes nem csupán a CZ betűkből álló megjelölést kívánta oltalmazni, hanem egy olyat, amely ezekből a betűkből és egy számból állt. Ez a kiegészített megjelölés a felperes termékeire jellemzővé vált a piacon. Ha az alperes ezt a megjelölést azonos termékeken – az adott esetben fegyvereken – használta, ez tisztességtelen versenyt jelent, mert a megtévesztés veszélyével járt, és egyúttal rontotta a versenytárs jó hírét.

A felperes ellenvetéseivel kapcsolatban a Legfelsőbb Bíróság hangsúlyozta, hogy osztja a két alsófokú bíróság álláspontját, amely szerint a felperes hosszú idő óta (és az alperesnél jóval korábban) használta (fegyver-) termékeinek megjelölésére a CZ betűket egy számmal (a modell sorozatszámával) együtt, adott esetben más betű- vagy szókiegészítéssel, vagyis olyan kombinációban, ahol a CZ betűk állandó helyen fordultak elő.

Az alsófokú bírósági döntések már megerősítették, hogy az ilyen kombinált megjelölés használata jellemzővé vált a felperes termékeire. Az alpereseknek korlátlan lehetőségük van arra, hogy termékeiken más megjelöléseket használjanak. Ha később ugyanezeket a CZ betűket a termék nevében azonos helyen használták termékeik megjelölésére, helyes volt a felperes számára oltalmat biztosítani annak érdekében, hogy megakadályozzák a közönség megtévesztését.

A fenti okok alapján a Legfelsőbb Bíróság helybenhagyta az alsófokú bíróságok döntését.

Dánia

A) 2006. október 5-én a dán Legfelsőbb Bíróság két döntésében is megerősítette, hogy az „Aalborg” név használható védjegyekben.

Aalborg a negyedik legnagyobb dán város és ipari központ Jütland északi részén.

a) Az *Aalborg Industries A/S* (AI) sok év óta gyárt kazánokat, és számos lajstromozott védjegye van, így többek között az AALBORG INDUSTRIES szóvédjegy és az emelkedő buborékokból kialakított háromszög mint ábrás védjegy.

2000-ben az AI több alkalmazottja *Aalborg Engineering A/S* (AE) néven ipari kazánok tervezésével foglalkozó, új céget alapított. Az AE ábrás védjegyként egy meghajlított csövet tartalmazó háromszöget lajstromoztatott.

Az AI beperelte az AE-t – amely jelenleg *Intrade Finance A/S* (Intrade) néven működik –, azt állítva, hogy az „Aalborg Engineering” kifejezés sérti az AI közismert és lajstromozott AALBORG INDUSTRIES védjegyét, és az AE ábrás védjegye is sérti az AI ábrás védjegyét.

A Legfelsőbb Bíróság döntése szerint az AI nem rendelkezik az „Aalborg” szó kizárólagos használati jogával kazánokkal kapcsolatban. Emellett az „engineering” szó vizuálisan, hangzásilag és jelentésében is annyira különbözik az „industries” szótól, hogy ki lehet zárni a hasonlóságot. Ennek következtében az „Aalborg Engineering” megjelölés a védjegy törvény szerint nem sérti az AI jogait. Az ábrás védjegy kapcsán azonban a bíróság azon a nézetén volt, hogy annak tipográfiája és formája olyan mértékben hasonlít az AI ábrás védjegyéhez,

hogy ezzel az AE sérti az AI jogait. Ezért a bíróság az „Aalborg Engineering” megjelölés kapcsán az Intrade javára, az ábrás védjegy vonatkozásában viszont az AI javára döntött.

Az ügyben első fokon a Tengerészeti és Kereskedelmi Bíróság mindkét kérdésben az AI javára döntött.

b) Az *Aalborg Industries* (AI) 1974-ben lajstromoztatta Dániában az AALBORG BOILERS védjegyet, továbbá 1998-ban a Belső Piaci Harmonizációs Hivatalnál (Office for Harmonization for the Internal Market, OHIM) közösségi védjegyként lajstromoztatta az AALBORG INDUSTRIES és az AALBORG HEATERS védjegyet kazánokra, és később ugyancsak kazánokra közösségi védjegyként lajstromoztatta az AALBORG védjegyet is. Ezután 2001-ben kérelmet nyújtott be a dán hivatalnál az „Aalborg” név lajstromozására. Ezt a kérelmet azonban a hivatal elutasította, mert úgy találta, hogy a lajstromoztatni kívánt név nem rendelkezik megkülönböztetőképeséssel.

A Dán Védjegyhivatal Fellebbezési Tanácsa ugyanezt állapította meg, mert az „Aalborg” megjelölés csupán a negyedik legnagyobb dán város nevének ismétlése. A tanács megállapította továbbá, hogy a fogyasztók Dániában azt hihetnék, hogy a név a kazánok földrajzi eredetére vonatkozik; emellett általában szükség van a földrajzi megjelöléseknek a védjegy-lajstromozásból való kizárására.

Az AI azt állította, hogy az AALBORG nevet lajstromozni kell, mert nincs sem földrajzi, sem egyéb kapcsolat a kazánok és Aalborg város között.

A Legfelsőbb Bíróság megerősítette a tanács határozatát. Megállapította, hogy mind jelenleg, mind a jövőben a fogyasztók a védjegyet a kazánok földrajzi származási helyének gondolhatnák; ezért a védjegyet nem lehet lajstromozni.

A Tengerészeti és Kereskedelmi Bíróság a védjegyet első fokon lajstromozhatónak találta.

B) A dán Novo Nordisk AS cég pert indított az Amerikai Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatalának elnöke, John Dudas ellen, mert a hivatal elutasította inzulinadagoló rendszerre vonatkozó számos szabadalmi bejelentését.

Dél-Korea

Az amerikai Starbucks cég felszólalt a dél-koreai Elpreya cég STARPREYA védjegyének lajstromozása ellen arra hivatkozva, hogy a védjegy összetéveszthető a Starbucks névvel. A felszólalást a védjegyhivatal elutasította.

Ezután a Starbucks törlési eljárást indított a Dél-koreai Szellemtulajdon-védelmi Bíróságnál, amely azonban szintén elutasította a keresetet, mert megállapította, hogy a két szóban közös „star” szó gyenge megkülönböztetőképeséssel bír, és ezért a két szó nem tekinthető megtévesztően hasonlóknak.

Az amerikai cég a Szabadalmi Bírósághoz fellebbezett, amely szintén azt állapította meg, hogy a két szó védjegyjogi szempontból eltérő.

Európai Szabadalmi Egyezmény

A 2000. évi müncheni diplomáciai konferencián módosított Európai Szabadalmi Egyezmény (European Patent Convention, EPC) (az ún. EPC 2000) 2007. december 13-án lép hatályba.

Az EPC felülvizsgálatának az volt a célja, hogy az egyezményt hozzáigazítsák a nemzetközi jogban főleg a TRIPS-megállapodás és a 2000. évi Szabadalomjogi Szerződés miatt bekövetkezett változásokhoz, továbbá hogy kiküszöböljék az EPC szükségtelen követelményeit. Ezért az EPC szakaszait egyszerűsítették, és az eljárási, valamint adminisztratív szabályok sok részletét a végrehajtási utasításba vitték át.

Az alábbiakban röviden összefoglaljuk a legfontosabb változásokat.

Egy központi korlátozási eljárást hoztak létre, amely lehetővé teszi, hogy a szabadalmas közvetlenül az Európai Szabadalmi Hivatalnál (ESZH) kérje megadott európai szabadalmának korlátozását vagy megvonását. Ez akkor lehet a szabadalmas segítségére, amikor későbbi kutatás újdonságrontó anyagot tár fel, amelynek alapján az igénypontok korlátozása válik szükségessé.

Mostanáig az európai szabadalmi bejelentéseket a hivatalos nyelvek egyikén kellett benyújtani. Az EPC 2000 lehetővé teszi a bejelentés bármilyen nyelven való benyújtását; a hivatalos nyelvek egyikére való fordítást a végrehajtási utasítás szerint az ESZH által kiadott megfelelő felhívást követő két hónapon belül lehet benyújtani.

Mostanáig az ESZH kutatásait a hágai hivatalban végezték. Ezt a munkát most már Münchenben is el lehet végezni, mert az ottani hivatal is rendelkezik a kutatáshoz szükséges elektronikus eszközökkel. Így a kutatást és az elővizsgálatot Münchenben (és Berlinben is) ugyanaz az elővizsgáló végezheti.

Az egyezménynek a bejelentési eljárás folytatására vonatkozó 121. szakaszát olyan módon bővítették, hogy annak alapján az elővizsgálati eljárás gyorsítása is lehetséges. Ennek megfelelően korlátozták az igazolásra vonatkozó 122. szakaszt. Az EPC 2000 szerint a bejelentőt akkor is vissza lehet helyezni eredeti jogaiba, ha a bejelentést nem az elsőbbségi éven belül nyújtották be, feltéve, hogy a bejelentő az elsőbbségi év lejártát követő két hónapon belül igazolási kérelmet nyújt be.

Az EPC 2000 szerint a technológia minden területén kell engedélyezni szabadalmat. A számítógépprogramok továbbra sem szabadalmazhatók, de a fellebbezési tanácsok joggyakorlata szerint kivételt képeznek a műszaki hatást biztosító programok.

A módosított 54. szakasz szerint az ismert anyagok második és további gyógyászati felhasználására vonatkozó találmányok esetén célhoz kötött termékoltalom is kapható.

Miként fentebb már említettük, az EPC 2000 a végrehajtási utasításba vitte át az eljárási és az adminisztratív rendelkezéseket, így az ilyen vonatkozású változások bevezetéséhez a jövőben nem lesz szükség diplomáciai konferencia összehívására.

Európai Szabadalmi Hivatal

Alain Pompidou, a Európai Szabadalmi Hivatal (EPO) elnöke a Lisszabonban 2006. október 4-től 5-ig az Európai Bizottság által az EPO online szolgáltatásaival kapcsolatban tartott konferenciát megnyitó beszédében annak a nézetének adott kifejezést, hogy az Európai Szabadalmi Bíraskodási Megállapodást (European Patent Litigation Agreement, EPLA) az Európai Unió 2007. január 1-jén kezdődő német elnökségének idején tető alá lehet hozni, majd hozzátette: „Kevésbé optimista vélemény szerint az EPLA a 2007. július 1-jével kezdődő portugál elnökség alatt fog hatályba lépni. ... Úgy gondolom, hogy ezt követően öt év szükséges ahhoz, hogy megszervezzék a nemzeti bíróságokat.”

Pompidou ezt az alkalmat arra is felhasználta, hogy válaszoljon azoknak, akik szerint az EPLA a szoftverszabadalmak bevezetésére nyújt majd lehetőséget. Ezt a véleményt elfogultnak ítélte, és kijelentette, hogy az EPO-nak saját munkatere van a szoftverszabadalmakkal kapcsolatban; eszerint továbbra sem szándékszik számítógépprogramokra szabadalmat adni, de engedélyez ilyen oltalmat az új, feltalálói tevékenységen alapuló és műszaki jellegű találmányokra.

Európai Unió

2006. október 12-én az Európai Parlament hozzájárult, hogy az Európai Bizottság tegyen további lépéseket az Európai Szabadalmi Bíraskodási Megállapodás (European Patent Litigation Agreement, EPLA) elfogadása érdekében.

A képviselők többsége elvileg támogatta az EPLA-t, de ugyanakkor a tervezet szövegével kapcsolatban több kifogást támasztottak. Elsősorban a demokratikus ellenőrzés, a bírói függetlenség és a bírósági költségek vonatkozásában találták a tervezetet javítandónak.

A határozathozatal megelőző parlamenti vitában számos képviselő annak a nézetének adott hangot, hogy az európai szabadalmi jogok oltalmát a legcélszerűbben a közösségi szabadalom létrehozásával lehetne biztosítani. A vita során azt is megállapították, hogy az ezzel kapcsolatos problémákat a közeljövőben nem fogják tudni megoldani. Charlie McCreevy európai biztos hangsúlyozta, hogy az EPLA létrehozása hatékonyabbá fogja tenni az európai szabadalmi rendszert.

Északi Szabadalmi Intézet

A „Szabadalmi Együttműködési Szerződés” címszó alatt említjük, hogy a PCT közgyűlése az Északi Szabadalmi Intézetet (NPI) nemzetközi kutatási és elővizsgálati hatósággá jelölte ki. Ez a kijelölés az NPI és a Nemzetközi Iroda között szükséges megegyezéssel egy időben lép majd hatályba (előreláthatólag 2008 januárjában).

Az NPI egy kormányközi szervezet, amelyet Dánia, Izland és Norvégia hozott létre 2006 júliusában abból a célból, hogy ezzel elősegítsék az említett államok közötti együttműködést a szabadalmak területén.

Franciaország

Franciaország 2006. szeptember 15-én a Szellemi Tulajdon Világszervezeténél letétbe helyezte a Védjegyjogi Szerződéshez (Trademark Law Treaty) való csatlakozás okmányait. Ennek megfelelően ez a nemzetközi egyezmény Franciaországban 2006. december 15-én lépett hatályba.

India

Egy indiai cég kérelmet nyújtott be a RARE BLEND védjegy lajstromozására. Ez ellen felszólalt az angol Scotch Whisky Association cég arra hivatkozva, hogy a lajstromoztatni kívánt kifejezés nem rendelkezik megkülönböztetőképeséssel. A felszólalás eredményre vezetett: az Indiai Védjegyhivatal elutasította a lajstromozási kérelmet.

Indonézia

Az Indonéz Szellemitulajdon-védelmi Hivatal vezérigazgatója 2006. szeptember 1-jén közzétett hirdetménye szerint a nemzetközi bejelentések nemzeti szakaszának megindítására engedélyezett 31 hónapos határidő egy hónappal meghosszabbítható, ha a bejelentő 5 000 000 IDR (kb. 600 USD) díjat ró le.

A 31 hónapos határidő 12 hónappal is meghosszabbítható, ha a bejelentő az 5 000 000 IDR díj befizetése mellett egy olyan nyilatkozatot is benyújt, amelyben kifejti a késedelem okát.

Irak

Az Iraki Védjegyhivatal 2006. október 5-én megváltoztatta korábbi gyakorlatát, és elrendelte, hogy a védjegybejelentések mellékleteként be kell nyújtani a védjegy arab fordítását.

Irán

A Rothmans of Pall Mall (Ausztrália) Ltd. (Rothmans), a Winfield szivarkákat gyártó egyik legnagyobb ausztrál cigarettagyártó cég felszólalt az iráni Independent Tobacco FZCo (Independent) BUSINESS ROYAL védjegybejelentése ellen arra hivatkozva, hogy a lajstromoztatni kívánt védjegy szándékosan hasonlít saját ROTHMANS ROYAL és ROTHMANS ROYALS védjegyeihez.

Az Independent arra hivatkozott, hogy bár a „royal” szó közös a védjegyekben, az azok közötti különbségek elegendők ahhoz, hogy azokat meg lehessen különböztetni.

A felszólalási tanács elfogadta azt az érvelést, hogy a „royal” szó nem idézi elő a fogyasztók megtévesztését, és a felszólalást elutasította.

A Rothmans a döntés ellen a bíróságnál fellebbezést nyújtott be, és azzal érvelt, hogy csupán a „Rothmans” és a „Business” szavak rendelkeznek megkülönböztetőképességgel. Emellett arra is hivatkozott, hogy az Iránban kilenc évvel korábban lajstromozott védjegyei nem csupán a „Rothmans Royals” szavakat tartalmazzák, hanem olyan betűmintázatot is, amelyet az Independent változatlan formában alkalmazott, és csupán a „Rothmans” szót cserélte fel a „Business” szóra. A betűkialakítás, valamint az áruk hasonlósága ezért a fogyasztókat megtévesztené az áruk eredetével kapcsolatban.

A bíróság 2006. augusztus 29-én hozott döntése a Rothmans-re nézve volt kedvező, mert elrendelte az Independent védjegybejelentésének törlését.

Japán

A japán Szellemijelajdon-védelmi Felsőbíróság 2006. március 31-én érdekes döntést hozott egy szabad szemmel nem látható mintára vonatkozó bejelentés ügyében. A bíróság megerősítette a Japán Szabadalmi Hivatal Fellebbezési Tanácsának döntését, amely szerint egy szabad szemmel felismerhetetlen, nagyon kis méretű minta nem lajstromozható.

A bejelentő 2003. január 30-án lajstromozási kérelmet nyújtott be egy csatlakozódugó összekötő elemeként alkalmazott mintára. A hivatal elővizsgálója 2003. október 7-én ideiglenes elutasító végzést adott ki, amelyben az alábbi tényekre hivatkozott:

- a lajstromoztatni kívánt mintát csekély szélességű és két mm teljes hosszúságú fémlemezen alkalmazzák, amely közepén 90° szögben meg van hajlítva;
- az összekötő részként használt fémlemez alakja a bejelentés napja előtt már ismert volt; és
- egy szakember könnyen létrehozhatta a kérdéses cikket annak korábban ismert alakja alapján; így a minta a törvény 3. szakaszának második bekezdése alapján nem képezheti lajstromozás tárgyát.

Bár a bejelentő 2003. november 25-én nyilatkozatot nyújtott be, az elővizsgáló a bejelentést azonos okokra hivatkozva 2004. február 25-én végleg elutasította.

A bejelentő 2004. április 1-jén a hivatalnál meghallgatást kért. A tárgyalás bírója 2004. november 5-én ismét ideiglenes elutasító határozatot adott ki. Ebben az alábbi tényekre hivatkozott:

- a kérdéses mintát a cikk legalsó részén alkalmazzák, amely a bejelentéshez csatolt magyarázat szerint 0,15 mm széles;
- így a minta nagyon kis méretű, és rendes használati körülmények között szabad szemmel nehezen felismerhető;

– a minta alakja nem kelt „esztétikai benyomást szemmel való érzékelés esetén”, és így nem elégíti ki a törvény 2. szakasza szerinti követelményt; és

– a minta a törvény 3. szakaszának 1. bekezdése alapján „iparilag nem alkalmazható”.

A bejelentő 2004 decemberében válasznyilatkozatot nyújtott be.

A Japán Szabadalmi Hivatal 2005. július 25-én elutasította a bejelentést, mert a törvény 3. szakaszának 1. bekezdése szerint egy mintának iparilag alkalmazhatónak, vagyis

a) szerkezettel rendelkezőnek,

b) konkrétan és

c) iparilag használhatónak

kell lennie. Az a) pont alatti követelmény 4 alkövetelményre osztható:

– a mintának árucikkre kell vonatkoznia;

– magának az árunak a megjelenéséből kell állnia;

– láthatónak kell lennie; és

– látás útján esztétikai benyomást kell keltenie.

A 3. követelmény szerint a mintát szabad szemmel fel kell tudni ismerni, és a törvény 2. szakasza alapján a mintának esztétikai benyomást kell keltenie. Ezért egy minta, amely olyan módon képezi egy cikk részét, hogy szemmel nem látható, nem tekinthető mintának.

A fenti okok miatt a mintát a Japán Szabadalmi Hivatal lajstromozásra alkalmatlannak minősítette.

A bejelentő a Szellemtulajdon-védelmi Felsőbíróshoz nyújtott be fellebbezést, amely azonban a fellebbezést lényegileg a hivatal által előadott okokra hivatkozva szintén elutasította, azonban azt is megállapította, hogy elméletileg egy ilyen minta is lajstromozható lehet, ha azt a terméket, amelyben alkalmazzák, szokás nagyítani.

Jemen

Jemen kormánya 2006. november 15-én letétbe helyezte a Párizsi Unió Egyezményhez való csatlakozás okmányát. Ennek megfelelően a nemzetközi egyezmény Jemenre nézve 2007. február 15-én lép hatályba.

Kanada

A kanadai Legfelsőbb Bíróság a *Monsanto v. Schmeiser*-ügyben a közelmúltban hozott döntése a szaksajtóban azért keltett rendkívüli érdeklődést, mert megerősítette a génekre és sejtekre vonatkozó, tág oltalmi körű igénypontok szabadalmazhatóságát.

A bíróság 5:4 arányú többsége megállapította, hogy a Monsanto Roundup Ready® repcére vonatkozó szabadalma érvényes, és azt bitorolta egy Schmeiser nevű saskatchewan farmer, illetve annak társasága. A szabadalom kiméra (a természetben nem létező) génre, valamint a gént tartalmazó sejtekre vonatkozó igénypontokat tartalmazott, de nem voltak magára a növényre vonatkozó igénypontjai.

A bírósági döntés kimondja, hogy géneket és sejteket lehet szabadalmaztatni, és a szabadalmazott génekre és sejtekre vonatkozó jogok az ilyen géneket vagy sejteket tartalmazó növényekre is kiterjednek. A döntés meghatározza azokat a körülményeket is, amelyek figyelembevétele mellett egy olyan fél, aki egy szabadalmazott találmányt birtokol anélkül, hogy használná azt, felléphet a szabadalom bitorlója ellen.

A többségi véleményen, illetve a kisebbségi véleményen levő bírók közötti fő nézetkülönbség arra vonatkozott, hogy egy génre vagy e gént tartalmazó sejtre vonatkozó szabadalom kizárólagos jogot adhat-e a szabadalmasnak olyan növényekre, amelyek a szabadalmazott géneket tartalmazó szabadalmazott sejtekből épülnek fel.

Mind a többségi, mind a kisebbségi véleményt hangoztató bírók a *Harvard College v. Canada (Commissioner of Patents)*-ügyben 18 hónappal korábban hozott legfelsőbb bírósági döntésre utaltak. Ebben a döntésben a bíróság szintén 5:4-es többséggel azt állapította meg, hogy a magasabb életformák (ideértve a növényeket is) nem szabadalmazhatók. Nem volt azonban vita afölött, hogy a Monsanto-ügyben többségi véleményt hangoztató bírók szerint a Monsanto-ügy génjeivel és sejteivel analóg plazmidra és egy szomatikus sejtenyésztésre vonatkozó igénypontok érvényesek.

A bírósági döntés szerint tehát Schmeiser és társasága bitorolta a szabadalmat, de a bíróság egy csavarral végül úgy döntött, hogy a Monsanto nem jogosult pénzbeli kártérítésre. A Monsanto ugyanis vagy kártérítést kért, vagy pedig a bitorlásból származó haszonból kért részesedést. A szóbeli tárgyaláson az utóbbi mellett döntött. A bíróság azonban megállapította, hogy Schmeiser a találmány használatának eredményeként a szóban forgó repcenövény termesztéséből nem nyert semmiféle pénzügyi hasznot. A termés ugyanis nem volt értékeesebb, mint ha nem szabadalmazott repcét termesztett volna.

Litvánia

A Litván Szabadalmi és Védjegyhivatal a 29. és 30. áruosztályban lajstromozta a VITANET és a 9., 38. és 42. áruosztályban az ARCOTEL védjegyet. Az első védjegy ellen a VITANA védjegy tulajdonosa, a második védjegy ellen az ALCATEL védjegy tulajdonosa szólalt fel. Mindkettő arra hivatkozott, hogy azonos és hasonló árukra lajstromozott korábbi saját védjegyük miatt a lajstromoztatni kívánt védjegy a közönség megtévesztését okozhatja. A hivatal fellebbezési osztálya mindkét felszólalásnak helyt adott, és elutasította mind a VITANET, mind az ARCOTEL védjegyet.

Malajzia

A Malajziai Szellemijogtulajdon-védelmi Hivatal értesítette a Szellemi Tulajdon Világszervezetét (WIPO-t), hogy 2006. november 17-től kezdve elektronikus úton is fogad nemzetközi bejelentéseket.

Marokkó

Marokkó kormánya 2006. szeptember 8-án letétbe helyezte az új növényfajták oltalmára vonatkozó nemzetközi egyezményhez való csatlakozás okmányát. Ennek megfelelően az egyezmény Marokkóra nézve 2006. október 8-án lépett hatályba.

Málta

Málta kormánya 2006. december 1-jén letétbe helyezte a Szabadalmi Együttműködési Szerződéshez való csatlakozás okmányát. Ennek megfelelően a PCT Máltára nézve 2007. március 1-jén lép hatályba.

Nagy-Britannia

A) Az Angol Felsőbíróság (Court of Appeal) az *Aerotel v. Telco and Macrossan's Application*-ügyben nemrég hozott döntése egyértelmű útmutatást ad arra nézve, hogy az angol bíróságok és az Egyesült Királyság Szabadalmi Hivatala hogyan ítélik meg a szoftveralapú találmányok szabadalmazhatóságát.

A bíróság döntése szerint az ilyen tárgyú találmányok szabadalmazhatóságának alapvető feltétele, hogy műszaki hatáson alapuljanak. A szabadalmazhatóságnak a műszaki hatás alapján történő megközelítésénél az alábbi négy lépést kell követni:

- a) helyesen kell meghatározni az igénypontot;
- b) azonosítani kell a (technika állásához való) tényleges hozzájárulást;
- c) vizsgálni kell, hogy a találmány csupán a kizárt tárgykörbe esik-e; és
- d) ellenőrizni kell, hogy a tényleges vagy állított hozzájárulás valóban műszaki jellegű-e.

Ezt a négylépéses megközelítést kell követni minden további nagy-britanniai döntésben mindaddig, amíg azt a Lordok Háza meg nem változtatja.

B) Nagy-Britanniában 2006. október 1-jén módosított mintaoltalmi törvény lépett hatályba. A főbb változásokat az alábbiakban foglaljuk össze.

Lehetővé vált egyetlen bejelentés útján több minta lajstromozása (hasonlóan a közösségi mintaoltalmi rendszerhez). Az egy bejelentéssel lajstromozott minták száma nincs korlátozva.

Ellentétben a korábbi törvénnyel, nem vizsgálják az új mintabejelentések újdonságát és egyéni jellegét, amivel szintén a közösségi rendszer előírásait követik. Az újdonság és az egyéni jelleg hiánya azonban továbbra is okot adhat a mintalajstromozás érvénytelenítésére.

Enyhítették a megújítási díj befizetésének elmulasztása miatt megszűnt lajstromozott minták újbóli érvénybe helyezésének követelményeit, mert az új törvény ilyen esetben nem kívánja meg annak bizonyítását, hogy a minta tulajdonosa kellő gondossággal járt el a megújítási díj befizetésével kapcsolatban. A módosított törvény szerint csak azt kell igazolni, hogy a díj befizetésének elmulasztása nem volt szándékos.

A lajstromozott minta publikálását kis összegű díj befizetése ellenében 12 hónappal meg lehet hosszabbítani.

A fenti változtatások összhangba hozzák az angol mintaoltalmi rendszert a közösségi mintaoltalom szabályaival. A közösségi mintaoltalmat 2003 áprilisában vezették be, és rendkívül népszerűnek bizonyult: másfél év alatt, vagyis 2004. szeptember végéig 70 000-nél több közösségi mintabejelentést nyújtottak be. Ezzel szemben az angol mintabejelentések száma 2005-ben 60%-kal csökkent. Az angol hivatal azt reméli, hogy a módosított mintatörvény növelni fogja az angol mintabejelentések számát.

Németország

A) A Szövetségi Szabadalmi Bíróság (Bundespatentgericht) „toraszemid-kristálmódosulat” vezérszavú, 3 Ni 7/06 sz. döntése kimondja, hogy egy megadott európai szabadalom német része ellen nem nyújtható be megsemmisítési kereset mindaddig, amíg az európai szabadalom ellen benyújtott felszólalási eljárások függőben vannak.

B) A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (Bundesgerichtshof, BGH) az X ZB 27/05 számú „Be-mutatószelekrény” (Demonstrationsschrank) tárgyú ügyben nemrég hozott döntése alapvetően megváltoztatta a használati minták esetében megkövetelt feltalálói tevékenységre vonatkozó követelmény szintjét.

A BGH határozottan elutasította azt a mind az irodalomban, mind a joggyakorlatban eddig kialakult egyhangú álláspontot, hogy a használati minta egy „kis szabadalom”. A bírósági döntés szerint a használati minta „nem biztosít kevesebb jogot, mint a szabadalom, eltekintve rövidebb maximális oltalmi idejétől”. Ennek következtében nem fogadható el, hogy a használati mintától törvényesen megkívánt feltalálói minőség szintje alacsonyabb, mint a szabadalomé.

Így a bírósági döntés a használati minta feltalálói minőségét a szabadalmaktól megkövetelt szintre növelte. Míg korábban a használatiminta-oltalom elnyeréséhez elegendő volt, ha egy szakember nem jutott el a találmányhoz általános szaktudása és a technika állásának mérlegelése alapján még ha a találmány kézenfekvő volt is, most a szabadalmi törvény által megkövetelt magasabb szintet kell alkalmazni, amely szerint a találmány nem lehet kézenfekvő egy szakember számára.

A döntés következtében a használati mintákkal kapcsolatos függő és jövőbeli vitákat át kell értékelni. A feltalálói minőség megnövelt szintjét kell figyelembe venni az új használati minta-bejelentések szövegezésekor is.

A használati minta a szabadalom ideális kiegészítője és esetenként annak helyettesítője lehet, mert korai oltalmat biztosít, és emellett a bejelentések újdonságának vizsgálatakor nem veszik figyelembe a szóbeli közléseket, valamint a Németországon kívüli nyilvános gyakorlatbavételt.

C) A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (BGH) egy nemrég hozott döntésében megállapítja, hogy fennáll a megtévesztés valószínűsége az optikai eszközök kapcsán lajstromozott RODEO védjegy és a CHRISTIAN DIOR védjeggyel ellátott napszemüvegekkel kapcsolatban használt RODEO DRIVE megjelölés között.

A döntés legérdekesebb része eljárásjogi vonatkozású volt, mert azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy a BGH jogosult-e ítélezni egy olyan ügyben, amelyben egy francia bíróság korábban már úgy döntött, hogy a két védjegy között nem áll fenn az összetévesztés valószínűsége.

A bitorlás kérdésében a bíróság megállapította, hogy a RODEO szó a RODEO DRIVE védjegy domináns részét képezi, mert a számításba vehető német fogyasztói körök nem ismerik a Los Angeles-i exkluzív bevásárlóutcat, a Rodeo Drive-ot. Emellett az érdekelt közönség a RODEO DRIVE-ot egy különálló második védjegyként tekintené a CHRISTIAN DIOR védjegy mellett, és nem tekintené azt egy CHRISTIAN DIOR RODEO DRIVE összetett védjegy elemének.

Utalva az Európai Bíróság (European Court of Justice) 2005. október 6-án a *Thompson Life*-ügyben hozott döntésére, a BGH megállapította, hogy nem zárható ki az összetévesztés valószínűsége olyan esetben, amikor a korábbi védjegyet egy gyártó cég védjegyével kapcsolatban „második jelzőként” használják, még ha a korábbi védjegy nem tekinthető is domináns résznek. Ennek következtében – és ellentétben az alsófokú bíróság döntésével – a BGH helyt adott a végzés kiadására irányuló kérelemnek.

Az eljárásjogi kérdésben a Párizsi Törvényszék (Tribunal de Grande Instance) által elbírált ügyben a felperes magának a RODEO védjegynek a tulajdonosa volt, akinek a keresetét a francia bíróság azon az alapon utasította el, hogy a francia fogyasztók és a francia védjegy-törvény figyelembevételével nem állt fenn a megtévesztés veszélye.

A BGH által eldöntendő kérdés az volt, hogy vajon a francia bíróság döntését általános közösségi védjegybíróvághoz hozta-e (minthogy az alperes lakhelyének megfelelő bíróság volt). Igenlő esetben döntése az Európai Közösség teljes területén kötelező lenne, míg a bitorlás helyén levő közösségi védjegybíróvághoz csupán az adott tagországban rendelkeznek joghatósággal. A BGH azt állapította meg, hogy a kérelmező csupán a francia terület vonatkozásában kért döntést a francia bíróságtól. Ezért az utóbbi nem általános közösségi védjegybíróvághoz hozta meg döntését. Ennek következtében a párizsi bíróság döntése csupán francia területen volt kötelező.

A BGH döntése alapján a kérelmezőnek meg kell határoznia kérelmének területi érvényességét, amikor egy általános közösségi védjegybíróvágnál indít pert. Fennáll az érdemben eltérő döntések lehetősége, jóllehet a közösségi védjegyszabályozás szerint egy védjegynek egységes jelleggel kell rendelkeznie az egész Közösségben. Az Európai Közösségen belül az eseti jog mutat különbségeket, különösen az összetévesztés valószínűsége terén.

D) A Szövetségi Szabadalmi Bíróság nemrég nyilvánosságra hozott döntésében a DER KLEINE EISBEER (A kis jegesmedve) védjegyet lajstromozhatónak találta adathordozók, nyomtatványok és fényképészeti filmek esetében. A kis jegesmedve egy rajzfilmfigura, amely Németországban rendkívül népszerű, különösen a gyermekek körében.

A Német Szabadalmi és Védjegyhivatal megkülönböztetőképesség hiányára hivatkozva elutasította a védjegybejelentést, mert azon a véleményen volt, hogy a vonatkozó vásárlóközönség a megjelölést csupán a tartalom leírásaként, nem pedig a származás megjelöléseként értelmezné.

A bejelentő a Szövetségi Szabadalmi Bírósághoz fellebbezett a hivatal határozata ellen. A bíróság megállapította, hogy a „kis jegesmedve” megjelölés nem csupán a tartalom leírásának, hanem olyan fantáziacímnek is tekinthető, amely a német szabadalmi törvény 8. szakaszának 2.1. bekezdése alapján megkülönböztetőképességgel rendelkezik. A döntés azt is leszögezte, hogy a megjelölés nem csupán olyan árukra (például filmekre vagy nyomtatott termékekre) vonatkozott, amelyek fiatal vagy kis jegesmedvékkel foglalkoztak, hanem egy konkrét figurára, nevezetesen a rajzfilmek kis jegesmedvéjére is. Ezért a bíróság szerint a vásárlóközönség megérti, hogy a kis jegesmedve arra a társaságra való utalást is megtestesít, amely az állatfigurával kapcsolatos árukat és szolgáltatásokat nyújtja.

A fentiek alapján a bíróság megállapította, hogy a védjegy nem leíró jellegű, és nem nélkülözi azt a képességet, hogy megkülönböztesse az egyik cég áruit és szolgáltatásait egy másiktól. A bíróság szerint nem volt lényeges, hogy a védjegyet a vonatkozó kereskedelmi körök elfogadták-e.

Olaszország

A) Olaszországban 2006. április 22-én hatályba lépett a 140/2006 sz. törvényerejű rendelet, amely az olasz jogszabályokat összhangba hozza a jogérvényesítésre vonatkozó 2004/48/EC sz. európai irányelvvel.

B) 2006. februári tájékoztatónkban hírt adtunk arról, hogy Olaszországban 2006. január 1-jei hatállyal eltörölték a szabadalmak, használati minták és minták bejelentési és fenntartási illetékét, valamint a megadott európai szabadalmak alapján megerősített olasz szabadalmak fenntartási illetékét. Az egyik olasz ügyvivői iroda most arról tájékoztatott bennünket, hogy a 2007. évi költségvetési törvényben, amelyet még a parlamentnek kell jóváhagynia, ezt a rendelkezést visszavonják, vagyis 2007. január 1-jével nagy valószínűséggel újra bevezetik Olaszországban a törölt illetékek fizetési kötelezettségét.

Oroszország

Az Orosz Szövetségi Felső Döntőbíróság (SZFD) 2006. július 18-án megváltoztatta az Orosz Szabadalmi Hivatal (Rospatent) Fellebbezési Tanácsának (FT) azt a döntését, hogy nem törölte a szózott és száraz halak, diók és magvak vonatkozásában lajstromozott AMRO NEVSKOYE védjegyet.

Az FT határozata szerint a védjegy megtevesztően hasonlított a sörök, élelmiszerek és italok vonatkozásában lajstromozott NEVSKOYE védjegyhez. Ezt a határozatot a Moszkvai Döntőbíróság hatályon kívül helyezte, de később az utóbbi döntést változtatta meg az SZFD.

Az FT a Rospatent szabályai és joggyakorlata szerint azzal érvelt, hogy a sör és a hal nem minősíthető hasonló árunak. Az SZFD viszont döntésében a nemzetközi gyakorlatra hivatkozott, amely előírja, hogy a fogyasztói célcsoportokat figyelembe kell venni annak meghatározásakor, hogy a hasonló védjegyekkel jelölt áruk egymást kiegészítőnek tekinthetők-e.

Öböl-menti Arab Országok

Az Arab-öböl menti Együtműködési Tanács (Gulf Cooperation Council, GCC) Titkársága nyilvánosságra hozta azt a tervet, amely szerint egy egyesített regionális hivatalt fognak nyitni a tagországok (Arab Emírségek, Bahrein, Katar, Kuvait, Omán és Szaúd-Arábia) védjegybejelentéseinek lajstromozására. Ehhez a titkárság elkezdte megfelelő törvény kidolgozását.

A titkárság azt is bejelentette, hogy 2008-ig közös piacot hoznak létre.

Pakisztán

A) 2006. augusztus 3-i hatállyal módosították a pakisztáni szabadalmi törvényt. A módosított törvényből törölték azt a rendelkezést, hogy a szabadalmi bejelentések vizsgálatáról szóló jelentést a bejelentés napjától számított 18 hónapon belül közzélni kell a hivatal elnökével. Ennek megfelelően az elővizsgálati eljárás lefolytatása nincs időhatárhoz kötve.

B) Pakisztánban a TRIPS-megállapodás 70. szakaszával összhangban az 1995. január 1-jét követően benyújtott, kémiai termékekre vonatkozó szabadalmi bejelentések vizsgálatát 2005. január 1-jétől kezdve meg kell kezdeni, ami rendkívüli terheket rótt és ró jelenleg is az elővizsgálókra. Ezért az ilyen vizsgálatok megkezdésének időpontját hivatalosan 2006. október 1-jéig meghosszabbították.

Az eddig kiadott elővizsgálati végzések mindegyike tartalmazza az alábbi két kifogás legalább egyikét:

- a bejelentőnek közölnie kell a hivatallal a Kereskedelmi Világszervezet egy tagországában benyújtott párhuzamos külföldi bejelentésre vonatkozó olyan dokumentumot, amely jelzi az illető bejelentés státuszát;
- a bejelentés tárgya nem elégti ki a szabadalmazható találmányokkal kapcsolatos követelmények (újonság, feltalálói tevékenység és ipari alkalmazhatóság) legalább egyikét.

Szabadalmi Együtműködési Szerződés

2006. szeptember 25-től október 3-ig tartották a Szabadalmi Együtműködési Szerződés (PCT) 35. közgyűlését.

A közgyűlésen az Északi Szabadalmi Intézetet (Nordic Patent Institute, NPI) nemzetközi kutatási és elővizsgálati hatósággá jelölték ki (lásd „Északi Szabadalmi Intézet” címszó alatt).

A közgyűlés 2006. október 12-i hatállyal módosította a végrehajtási utasításnak a díjakra vonatkozó részét, mert csökkentette az elektronikus formában benyújtott bejelentések nemzetközi bejelentési illetékét. A nemzeti bejelentési díj, amely jelenleg 1400 CHF, 100 CHF-fel csökken, ha a kérelem nem karakterkódolt, hanem például képalapú formátumban, így PDF-ben van, 200 CHF-fel csökken, ha a kérelem karakterkódolt formátumú, és 300 CHF-fel csökken, ha a kérelem, a leírás, az igénypontok és a kivonat is karakterkódolt formátumban van.

A közgyűlés tisztázta a nemzetközi bejelentések nyelvi vonatkozását és a fordítások hibáinak helyesbítésével kapcsolatos követelményeket.

A közgyűlésen megállapodtak abban, hogy a PCT reformbizottsága a 2007. évi közgyűlés előtt további ülést fog tartani, amelyen megtárgyalják a beérkezett reformjavaslatokat, többek között azt, hogy a bejelentők több nyelven kívánhatják a nemzetközi publikálást.

Szaúd-Arábia

A Limabond Ltd. 2004. április 30-án kérelmet nyújtott be a MARIO ZIGNOTI védjegy lajstromozása iránt, amit 2004 augusztusában meghirdettek a hivatalos közlönyben.

A Consitex S.A. és a Lanificio Ermenegildo Zegna S.P.A. cég a törvényes határidőn, vagyis 90 napon belül felszólalást nyújtott be a védjegy lajstromozása ellen arra hivatkozva, hogy a lajstromoztatni kívánt védjegy megtevesztően hasonlít a Szaúd-Arábiában korábban lajstromozott saját ZEGA, ZENASPORT és ERMENEGILDO ZEGNA védjegyeikre.

A hivatal több szóbeli tárgyalás után megállapította, hogy nem áll fenn a megtevesztés valószínűsége, és a felszólalást elutasította.

A Consitex a Felsőbíróshoz fellebbezett, amely ugyancsak elutasította a fellebbezést.

Végül a Consitex a Legfelsőbb Bírószágtól kérte a határozat megváltoztatását, amely azonban 2006. szeptember 5-i döntésében megerősítette az alsófokú döntéseket.

A Szellemi Tulajdon Világszervezete

A) A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) által a szabadalmi ügyekről 2006-ban kiadott jelentés szerint 2004-ben a világon 5,4 millió szabadalom volt hatályban. Ezek 81%-át engedélyezték amerikai egyesült államokbeli, angol, dél-koreai, francia és német bejelentők számára.

A megadott szabadalmak száma 1995-től 2004-ig évenként átlagosan 4%-kal nőtt.

B) A Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO) 2006 őszén tartott közgyűlésén egyetértettek abban, hogy 2007-ben két összefüggő foglalkozást tartani a tagállamok által benyújtott, száznál több javaslat megtárgyalására, amivel a WIPO elsősorban a fejlődő országok igényeit igyekszik figyelembe venni.

Szerbia

Szerbia kormánya 2006. szeptember 19-én a Szellemi Tulajdon Világszervezetének vezérigazgatójánál nyilatkozatot helyezett letétbe, amelyben bejelentette, hogy 2006. június 3-án megszűnt Szerbia és Montenegró korábbi államközössége, és egyúttal közölte, hogy Szerbia továbbra is alkalmazza a PCT-t.

A Nemzetközi Szabványosítási Szervezettől (International Organization for Standardization) Szerbia az „LS” kódot kapta.

Szingapúr

A 2006. június 2-i vagy annál későbbi elsőbbségű szingapúri szabadalmi bejelentések bejelentői támaszkodhatnak a Koreai Szellemitulajdon-védelmi Hivatal kutatási és vizsgálati jelentéseire. Ez annyit jelent, hogy a Koreai Szellemitulajdon-védelmi Hivatallal bővült azoknak a hivataloknak a köre, amelyeknek a kutatási és vizsgálati eredményeit a Szingapúri Szellemitulajdon-védelmi Hivatal (Intellectual Property Office of Singapore, IPOS) elfogadja. Ezek a következők: az USA, Ausztrália, Japán, Kanada, az Egyesült Királyság és Új-Zéland illetékes hivatala, valamint az Európai Szabadalmi Hivatal.

A jelzett időponttól kezdve a koreai hivatal az IPOS-nál benyújtott nemzetközi bejelentések számára nemzetközi kutatási hatóságként is működik.

Szudán

A Szudáni Védjegyhivatal közleményt adott ki arról, hogy a védjegyekben benyújtott meghatalmazások csak öt évig érvényesek.

Törökország

2007-ben a török általános iskolák 6., 7. és 8. osztályában elkezdi oktatni az innovációval kapcsolatos alapismereteket. A tantárgy neve „technológia és tervezés” lesz. A tárgy tanulói termékfejlesztési tanulmányokat fognak végezni, és kreatív ötletek létrehozására is fogják őket ösztönözni.

Új nemzetközi egyezmény

Negyvenegy ország, köztük az Amerikai Egyesült Államok, Japán, Európa és az Európai Unió országainak elővizsgálói 2006. szeptember 21-én Genfben megbeszélést tartottak, amelyen egy új egyezmény létrehozásában állapodtak meg.

Az új egyezmény egyesítené a jelenlegi szabadalomengedélyezési elveket az első bejelentő elve alapján, vagyis az lenne jogosult a szabadalomra, aki azt először jelenti be. Jelenleg egyedül az USA alkalmazza az első feltaláló elvét, amelynek alapján a találmányt kidolgozó személy jogosult a szabadalmi oltalomra. Az USA képviselői azonban hozzájárultak ennek a rendszernek a megváltoztatásához. Egy új nemzetközi egyezmény létrehozása után a szabadalmak vizsgálata az egész világon egyszerűbben menne végbe, és nemzetközi úton lehetne szabadalmat kapni.

Az összefüggésben az alábbi kérdésekben jutottak közös nevezőre:

- a bejelentői elv egységes alkalmazása;
- alapvető követelmények annak megítélésére, hogy egy találmányra engedélyezhető-e szabadalom;
- egyéves türelmi idő bevezetése a találmány publikálásától a bejelentés napjáig.

Az új egyezmény tervezetét kidolgozzák a 2006 vége előtt Japánban megtartandó következő ülés időpontjáig. Az egyezmény elfogadását 2007-re tervezik.

Zöld-foki Köztársaság

A Zöld-foki Köztársaság kormánya korszerű iparjogvédelmi törvények bevezetését készíti elő, amelyek a ma már gyakorlatilag használaton kívül álló 1940. évi portugál törvényt fogják felváltani.

A tervezett új törvény lényegileg a jelenleg hatályos portugál rendszeren alapul majd. Már létrehoztak egy iparjogvédelmi hivatalt, amely az 1940. évi törvény alapján fogad el védjegybejelentéseket.

Egy védjegybejelentés több áruosztályra is vonatkozhat. A hivatal biztosítékot nyújt arra, hogy a korábban benyújtott védjegybejelentéseket az új törvény is el fogja ismerni.

Szabadalmi oltalom elnyerésére az új törvény hatálybalépéséig nincs lehetőség.

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

REKLÁMCÉLRA KÉSZÍTENDŐ MŰVEK FELHASZNÁLÁSÁRA KÖTÖTT FELHASZNÁLÁSI SZERZŐDÉSBEN KIKÖTÖTT DÍJ JOGI MINŐSÍTÉSE

SZJSZT-29/06

A TaxSo Adótanácsadó és Kereskedelmi Kft. megkeresése

A TaxSo Adótanácsadó és Kereskedelmi Kft. által feltett kérdések

1. Kérjük a fentiek alapján annak megerősítését, hogy a jogi személy megrendelővel a jövőben megalkotandó reklámalkotásra kötött szerződés alapján a reklámalkotásért felszámított díjat nem kell a munkavégzés és a felhasználási díj ellenértékére megosztani.
2. Kérjük annak megerősítését, hogy a reklámalkotások ellenértékét a felek szabadon határozhatják meg, így az meghatározható a reklámalkotás létrehozása érdekében felmerülő költségek (bérköltség, anyagköltség, alvállalkozói teljesítések) haszonnal növelt értéke alapján vagy átalánydíj-, óradíj- vagy jutalékos rendszerben is.
3. Kérjük annak megállapítását, hogy az egyéni, eredeti jellegű reklámalkotás felhasználási engedélyért kapott ellenérték teljes egészében jogdíj (kivéve a szerzői művet hordozó tárgy ellenértéke és a mű átadásával felmerülő költségek áthárítása), amennyiben a reklámügynökség a szerződés alapján a reklámalkotás létrehozására és a felhasználási engedélyek megadására vállal kötelezettséget.
4. Kérjük annak megállapítását is, hogy amennyiben a reklámügynökség felhasználási szerződés helyett a reklámalkotáshoz fűződő vagyoni jogait átruházza, a vagyoni jogok átruházásának ellenértéke is jogdíjnak minősül.

A megbízó a fenti kérdéseket akként tette fel, hogy részletesen kifejtette a tényállást, kifejtette és indokolta saját szakmai álláspontját, amelynek megerősítését kérte.

Tényállás

A szakvélemény szempontjából a tényállás lényeges elemei a következők

Egy reklámügynökség reklámfilmeket, rádiós reklámokat, kreatív médiaanyagokat készít hordozótól függetlenül, reklámcélra, pontosabban szerzőkkel ilyen anyagokat készített. Az

elkészült anyagok részben az Sztj. által védett művek (a továbbiakban: reklámalkotások), részben ilyen védelemre nem érdemes teljesítmények (a továbbiakban: reklámanyagok).

A reklámügynökség megrendelésekre dolgozik, amelyeket általában keretmegállapodások alapján tesznek a megrendelők. A keretmegállapodások tárgya marketingkommunikációs tervezési és tanácsadási, valamint reklám- és médiastratégiai szolgáltatások nyújtása, valamint reklámanyagok és reklámalkotások készítése. A keretmegállapodás részét képezi a reklámalkotások elkészítésére és felhasználására vonatkozó, jövőben megalkotandó műre vonatkozó felhasználási szerződés (a továbbiakban: reklámfelhasználási szerződés). A reklámalkotásokra a reklámügynökség a megrendelőnek a különböző felhasználási módok tekintetében különböző terjedelmű felhasználási jogot enged a teljes felhasználási joghoz képest, vagy meghatároz személyi, területi, időbeli korlátozást, vagy nem.

A keretmegállapodások a díjazás meghatározására több módszert alkalmaznak. Egyes szerződések átalánydíj-kikötést tartalmaznak, ekkor az átalánydíj ellenében évi meghatározott számú kampány lebonyolítása és a kampányhoz kapcsolódó reklámalkotások elkészítése áll szemben a díjjal. Más esetben a reklámalkotás elkészítésére vonatkozó óradíj alapján történik az elszámolás, amely sürgősségi felárral módosulhat. Lehetséges az ún. megrendelői médiaköltség (a megrendelő és a reklám közzetevője/közzetevői között, a szóban forgó reklámalkotások és reklámanyagok közzétételére létrejött szerződések értéke) százalékában meghatározott díjkikötés is. A nyújtott szolgáltatások és azok díjazása a teljesítésigazolások alapján jól elkülöníthető, így általában meg lehet állapítani azt is, hogy egy konkrétan meghatározott reklámalkotás elkészítésére és felhasználásának engedélyezésére milyen összeg jut a megrendelő által fizetett díjból. A díj számítás útján, átalánydíj, óradíj vagy a média-költség százalékában kimutatható.

A reklámügynökség számláin a statisztikai besorolás szerint reklámtevékenységet tüntet fel, tehát a számlát nem reklámalkotások felhasználásának engedélyezése fejében járó jogdíjról állítja ki.

A megbízó a megbízáshoz iratokat nem csatolt.

Az SZJSZT megbízásának az az indoka, hogy a társasági adóról és osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény (Tao. törvény) szerint meghatározott jogdíjbevételel¹ 50%-ára Tao-adóalap-csökkentő kedvezmény áll fenn. E kedvezményt a reklámügynökség igénybe kívánja venni a fentiek szerint leírt szolgáltatások fejében kapott teljes díjra, ha a szolgáltatások reklámalkotások elkészítését is magukban foglalják. A pusztán reklámanyagok készítését magukban foglaló szolgáltatásokra nézve nem kívánja reklámügynökség a Tao-adóalap-csökkentő kedvezményt igénybe venni. A megbízás szerint a reklámügynökség a jogdíjból származó bevételeit el kívánja különíteni.

¹ Tao. tv. 4. § 20. c) pont: „jogdíj: ... az irodalmi, a művészeti vagy a tudományos művek szerzői jogának, valamint a szerzői joggal szomszédos jogoknak ... felhasználásáért vagy a használati jogáért kapott ellenérték.”

Általános megállapítások

Szerzői jogi szempontú megállapításokra korlátozás

Az SZJSZT a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. (Szt.) 101. § (3) bekezdése alapján felkérésre peren kívül is adhat szakvéleményt a *felhasználási jog gyakorlásával* kapcsolatos kérdésekben. A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 1. § (3) bekezdése szerint a *felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésnek számít az Szt.-ben szabályozott vagyoni jog gyakorlásával kapcsolatos kérdés.*

Az előző bekezdésben idézett jogszabályi rendelkezések keretei között az eljáró tanács a feltett kérdésekre a szerzői jog szabályai alapján adhat választ, figyelemmel arra, hogy a felhasználási szerződésről az Szt. rendelkezik, és a felhasználási szerződés pedig a szerzői vagyoni jogok gyakorlásának legtipikusabb módja. Ez a korlátozás másfelől azt jelenti, hogy az adójog a szerzői jogtól eltérő, az adott szempontból alkalmazandó fogalommeghatározásokat adhat, amelyek az adójogi jogalkalmazás során a szerzői jogi megítéléstől függetlenül érvényesülhetnek.

A megbízás szerinti tényállás minősítése

A megbízásban megjelölt személyek reklámjogi és szerzői jogi értelemben is minősítendők.

A reklámügynökség (szolgáltatást nyújtó, számlakibocsátó) a reklámtörvény fogalomrendszérében reklámszolgáltató [reklámtörvény 2. § s) pontja], amely a reklámalkotásokat elkészítteti, és amely összefogja a reklámhoz szükséges „kreatív” közreműködőket, a szerzőket és teljesítményeiket. Szerzői jogi értelemben a reklámügynökség soha nem lehet eredeti szerző [Szt. 4. § (1) bek.], de lehet a szerzői jog jogosultja [Szt. 106. § (1) bek.] vagy tetszőlegesen széles, értelemszerűen harmadik személynek is átengedhető felhasználási joggal rendelkező felhasználó ahhoz képest, hogy milyen jogviszonyban áll a reklámalkotások szerzőivel. Figyelemmel arra, hogy a reklámalkotásokra (reklámművekre) vonatkozó vagyoni jogok átruházhatók [Szt. 63. § (1) bek.], a megbízás értelmében elsősorban abból lehet kiindulni, hogy vagyoni jogátruházási szerződés vagy munkaviszony (pontosabban: munkaszerződés) alapján a reklámügynökséget illetik a reklámalkotások szerzői vagyoni jogai, más szóval a reklámügynökség az Szt. 106. § (1) bekezdése szerint a szerzői vagyoni jog jogosultjának tekintendő. Másodszorban az is lehetséges, hogy a reklámügynökség a reklámalkotások olyan felhasználója, amely harmadik személynek (a megrendelőnek) is átengedhető olyan, széles körű felhasználási joggal rendelkezik, amely lehetővé teszi, hogy teljes (korlátozás nélküli) vagy idő, terület, mód szerint korlátozott felhasználási jogot engedjen a reklámalkotásokra nézve. (Elvileg tehát az is lehetséges, hogy a reklámügynökség nem vagyoni jog-átruházási, hanem „csak” felhasználási szerződést köt a szerzői jog eredeti jogosultjával, és az sem kizárt, hogy a munkaszerződés alapján csak felhasználási jog, és nem a teljes vagyoni jog száll át a munkáltatóra, de e lehetőségek reklámalkotások esetében nem életszerűek.)

A megbízásban megjelölt megrendelő (a reklámügynökség által kibocsátott számlán: vevő) a gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény (a továbbiakban: reklámtörvény) 2. § r) pontja szerinti reklámozó.

A reklámügynökség által elkészített reklámalkotásokat a reklámozó általában a reklám közzétevője [reklámtörvény 2. § a) pont] közreműködésével használja fel szerzői jogi értelemben. A megrendelő=reklámozó szerzői jogi értelemben felhasználó, ha maga vagy önálló felhasználónak nem minősülő közreműködője útján valósítja meg a reklám közzétételét jelentő felhasználási cselekményt (pl. közterületi reklámok elhelyezése).

Ha azonban a reklámot pl. az elektronikus média útján használják fel, vagy időszaki lapban, honlapon teszik közzé, a reklám közzétevője közvetlenül szerzői jogi felhasználónak minősül, amely jogait a reklámozótól szerzi meg (akkor is, ha netán a reklámügynökség szolgáltatása arra is kiterjed, hogy a reklámozó javára, annak nevében reklámközzétételre szerződést/szerződéseket kössön).

Az üzleti/jogátengedési folyamat

A tényállás szereplőinek minősítésére vonatkozó álláspont kifejtését az eljáró tanács azért tartja szükségesnek, mert a jogátruházási/jogátengedési lánc egyes szemei között fennálló jogviszonynak tükröződnie kell a gazdasági események láncolatában (a felhasználás folyamán). A folyamat a megrendelőtől indul, amely tevékenység ellátására és a reklám elkészített közzétételére alkalmas felhasználási jogok megszerzésére köt szerződést a reklámügynökséggel. E szerződések bizonyos ismérveit írja le a megbízás.

A következő láncszemet a reklámügynökség jelenti, amely a legegyszerűbb esetben a fentiek szerint közvetlenül, az eredeti szerzőtől rendeli meg a reklámalkotás elkészítését, és szerzi meg a szerzői vagyoni jogot (felhasználási jogot). Idetartozik az az eset is, amikor a reklámalkotást munkaköri köteletség alapján munkaviszonyban álló szerző készíti el.

Az is gyakran előfordulhat a gyakorlatban, hogy még egy láncszem beiktatódik a gazdasági folyamatba. A reklámügynökség ugyanis közvetett úton is válhat a szerzői vagyoni jog jogosultjává. Ez akként történhet, hogy „külső”, tehát nem munkaviszonyban álló szerzők reklámalkotáshoz szükséges műveire nézve nem az eredeti jogosulttal (természetes személy szerzővel), hanem az eredeti szerzőtől jogot szerzett személlyel (tipikus példa a szerző tulajdonosi részvételével működő gazdasági társaság) köt jövőben megalkotandó műre (reklámalkotásra vagy az összetett reklámalkotás részét képező műre) vagyoni jogátruházási (vagy felhasználási) szerződést.

A megrendelés teljesítése esetén az említett láncszemekon visszafelé haladva lehet eljutni ahhoz, hogy a megrendelő milyen teljesítményhez és jogokhoz jut.

A leírt folyamat megbízás szempontjából lényeges két eleme a következő:

- valamennyi láncszem esetében érvényesülnie kell a tiszta és a szükséges terjedelemben átengedhető/átruházható jogszerzésnek (jogszerzési lánc),

- mivel a jövőben megalkotandó reklámalkotásokról van szó, az elkészítés mint tevékenység eredményére nézve is be kell következnie a „rendelkezési jog” megszerzésének, leegyszerűsítve a tevékenységet vagy ingyenesen végzik (ez életszerűtlen), vagy ellenérték fejében látják el.

A munkaviszonyban alkotott művek kivételével, ahol a munkaviszony (pontosabban a munkaszerződés) megalapozza a vagyoni jogok átszállását, a fent leírt lánc valamennyi láncszeme esetében a kikötött és megfizetett ellenérték szükség szerint magában foglalja a megszerzés és a tevékenység ellátása fejében járó ellenszolgáltatást. A munkaviszonyban alkotott művek esetében a munkabér rejtetten foglalja magába a jogátzállás ellenértékét, míg a lánc utolsó szeménél, ha a reklámozó a reklám közzétételére reklámközvetítővel köt szerződést, új folyamat kezdődik, a reklámozó által megszerzett jogot a szükséges mértékben a reklámozó átengedi, vagy kijelenti, hogy e joggal rendelkezik, és gyakorlásához közreműködőt vehet igénybe, és fizet a reklámfelület/reklámhordozó rendelkezésre bocsátásáért és a közzétételi tevékenység ellátásáért.

A felhasználási szerződés fogalmának alkalmazása

Az Szt. 9. § (2) bekezdése szerinti szerzői vagyoni jog gyakorlásának rendeltetésszerű módja a felhasználási szerződés kötése. Az Szt. rendszerében a felhasználás engedélyezésére, tehát a vagyoni jogok gyakorlása körében adott felhatalmazásra csak felhasználási szerződés megkötése útján kerülhet sor. Az 55. § hatálykiterjesztése pedig ennek az elvnek a hatókörét kiterjeszti a szerzői vagyoni jogok átruházására irányuló szerződésekre is.

Az Szt. 42. § (1) bekezdése alapján a felhasználási szerződés fogalmát és egyben a felek fő kötelezettségeit a szerző (szerzői jogosult) oldalán a felhasználási engedély, a felhasználó oldalán pedig a díjfizetés, pontosabban a szerzői jogdíj-fizetés, tehát a felhasználási engedély alapján keletkező jog ellenértékének megfizetése adja.

A jogátengedés szempontjából a felhasználási szerződés tárgya, tehát lényegi ismérve az, hogy a szerző (szerzői jogosult) a felhasználási jog gyakorlására engedélyt ad, és jog keletkezik a felhasználó oldalán. A felhasználási szerződés tárgyának meghatározása azért ilyen szűk, mert „ez az a ’legkisebb közös többszörös’, amely megadja a felhasználási jelleg szükséges és elégséges feltételeit minden esetre. Életszerű indoka ennek az állításnak az, hogy csak a még nyilvánosságra nem hozott, ún. jövőben megalkotandó művek esetén szükséges minden esetben a szerződés teljesítéséhez az, hogy a szerző a művet megalkossa, és azt, illetve annak egy másolatát átadja a felhasználónak. A már létező és nyilvánosságra hozott művekhez a felhasználó máshonnan is hozzáférhet, a jogszerű felhasználáshoz ’csupán’ a meghatározható terjedelmű jogra van szüksége.”²

² Az Szt. magyarázata (szerk. Gyertyánfy Péter). KJK-Kerszöv, Budapest, 2000, az Szt. 42. §-hoz fűzött magyarázat

Az Sztj. 16. § (1) bekezdése alapján a felhasználásra engedélyt – a törvényben meghatározott kivételekkel – felhasználási szerződéssel lehet szerezni. A 42. § (1) bekezdése a szükséges értelmezési szabályokkal³ egyértelművé teszi, hogy a felhasználási szerződés fő alkotóelemei szerzői (szerzői jogosult) oldalon az engedély, felhasználói oldalon pedig különböző terjedelmű felhasználási jog, továbbá az engedély fejében általában díj jár, kivéve a kifejezett díjlemondás esetét [Sztj. 16. § (4) bek.].

A felhasználási szerződés fogalmából is adódik, hogy a műpéldány (másolat) átadása/tulajdonba adása nem alkalmas felhasználási jog keletkeztetésére, és ahhoz már létező művek felhasználása esetén nem is mindig szükséges.

A műpéldány (másolat, műhordozó) tulajdonjoga és a szerzői vagyoni/felhasználási jogok elválnak egymástól, a műpéldány tulajdonosa a tulajdonjog megszerzésével, amely az átadást (birtokba adást) magában foglalja, felhasználási/szerzői vagyoni jogot még nem szerez.

Az Sztj. a felhasználási szerződésről szóló fejezetben belül külön kitér a jövőben alkotandó művekre kötendő felhasználási szerződésekre (Sztj. 49. §-a), vagyis azokra az esetekre, amikor értelemszerűen szükséges lehet a szerzői teljesítéshez a mű(példány) átadása. Ez annyit jelent, hogy a felhasználási szerződés típusa és fogalma magában foglalja mind a már létező, mind pedig a jövőben megalkotandó művek felhasználására kötött szerződést. Ez utóbbi esetben a tevékenység ellátása (a mű megalkotása) része a szerző kötelezettségeinek, és – mint ezt az előző cím alatt az eljáró tanács megállapította – a kikötött ellenérték fedezi az engedély útján megszerzett jog és az elvégzett tevékenység ellenértékét, hacsak a felek eltérően nem állapodnak meg.

Az Sztj. 55. §-a kiterjeszti a felhasználási szerződések szabályainak alkalmazását a szerzői vagyoni jogok átruházására irányuló szerződésekre. Az Sztj. 106. §-a alapján szerzőn a szerzői jog más jogosultját is érteni kell.

A művek megalkotására vonatkozó szabályok

A megbízás tárgyát jövőben megalkotandó reklámalkotásokra kötött felhasználási szerződések jelentik. Az ilyen felhasználási szerződésekre az Sztj. 44. § (1) bekezdés, 49. §, és 52. § tartalmaz speciális szabályokat, de ezek egyikének sem tárgya a tevékenység (mű megalkotása) fejében járó ellenérték. Emiatt az Sztj. 3. § utalása alapján („az Sztj.-ben nem rendezett kérdésekben a Ptk. szabályait kell alkalmazni”) a Ptk. rendelkezéseire kell fordulni a tevékenység ellenértékének meghatározásához, figyelemmel arra, hogy az Sztj. 16. § (4) bekezdésének az a szabálya, amely szerint a szerzői díjról kifejezett nyilatkozattal le lehet mondani, csak a felhasználási jog átengedése (vagyoni jog átruházása) fejében járó díjról való lemondásról rendelkezik.

A Ptk. általános szerződési szabályai nyújtanak eligazítást a kérdésben.

³ Sztj. 43. § (1) bekezdése, 46. § (3) bekezdése, 47. § és az 51. § (1) bekezdése b) pont

A Ptk. 198. § (1) bekezdése alapján a szerződésből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére. A 201. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy a szerződéssel kikötött szolgáltatásért – ha a szerződésből vagy a körülményekből kifejezetten más nem következik – ellenszolgáltatás jár.

A fentiekből (is) az adódik, hogy hacsak a felhasználási szerződés eltérően nem rendelkezik, a reklámügynökség tevékenységi eredményben és felhasználási/vagyoni jog átengedésében álló szolgáltatása mindkét eleméért díj jár. Ez azt is jelenti, a fent leírt reklámmegrendelési üzleti folyamat körülményeiből szinte soha nem következhet a tevékenység ellátásának ingyenessége. Azaz ha a felek azt kívánják, hogy a kikötött ellenérték csak az átruházott/átengedett jog ellenértéke legyen, erről kifejezetten rendelkezniük kell (ha azt kívánnák, hogy a kikötött ellenérték csak a tevékenység ellenértéke legyen, azt a jogdíjról való kifejezett lemondó nyilatkozattal érhetik el).⁴

Az e pontban leírt megállapítás értelemszerűen vonatkozik a reklámszolgáltatás teljes leírt üzleti folyamatára, és teljesen független attól, hogy a természetes személy szerző jogdíjnak minősülő bevételét terhelő társadalombiztosítási közteher szabályok miatt a természetes személy szerzővel jövőbeli művek megalkotására kötött felhasználási szerződésekben a felek a kereskedelmi szokások szerint eleve megosztják az ellenszolgáltatást a tevékenység és a felhasználási jog ellenértékére.⁵

Válaszok a feltett kérdésekre

Ad 1. Az eljáró tanács megerősíti, hogy semmilyen, a jövőben megalkotandó reklámalkotásra kötött szerződés esetén nincs kógens jogszabályi előírás arra vonatkozóan, hogy a reklámalkotásért felszámított díjat kötelező lenne a feleknek a tevékenység és a felhasználási jog fejében járó ellenérték szerint megosztani. Az eljáró tanács hozzáteszi, hogy ez a megállapítás az alkalmazandó szerzői jogi és polgári jogi szabályokon alapul. A megállapításhoz ugyanakkor hozzátartozik az a fentebb kifejtett álláspont is, hogy kifejezett ellenkező kikötés hiányában a felszámított díj mind a tevékenység, mind az átengedett jog ellenértékét magában foglalja.

Ad 2. Az eljáró tanács megállapítja, hogy nincs olyan szerzői jogi (polgári jogi) szabály, amely korlátozná a feleket abban, hogy a reklámalkotások ellenértékét szabadon határozhassák meg, ideértve a reklámalkotás létrehozása érdekében felmerülő költségek (bérköltség, anyagköltség, alvállalkozói teljesítések) haszonnal növelt értéke alapján vagy átalánydíj-, óradíj- vagy jutalékos rendszerben történő, illetve bármely más díjmeghatározási módot.

⁴ Arra az eljáró tanács szakértelme és az SZJSZT jogszabályi felhatalmazása nem terjed ki, hogy az ingyenesen nyújtott szolgáltatás adójogi következményeit megítélje.

⁵ Az ismét csak nem szerzői jogi kérdés, hogy az erre hatáskörrel rendelkező adóhatóságok hogyan járnak el, ha elmarad a jogdíjbevételek szerződési megosztása.

E válaszhoz is hozzátartozik azonban, hogy ha a felek jövőben elkészítendő reklámalkotás felhasználására kötnek szerződést, kifejezett ellenkező kikötés híján az ellenérték magában foglalja mind a felhasználási/vagyoni jog, mind a tevékenység ellenértékét.

Ad 3. Az eljáró tanács megállapítja, hogy a reklámalkotás felhasználási engedélye fejében kapott ellenérték teljes egészében jogdíj. Ugyanakkor az eljáró tanács azt is megállapítja, hogy ha a reklámügynökség a szerződés alapján a reklámalkotás létrehozására és a felhasználási engedélyek megadására vállal kötelezettséget, az e szerződés teljesítése fejében kapott ellenérték – ellenkező kikötés híján – magában foglalja mind az engedély, mind a tevékenység ellenértékét. Ehhez az eljáró tanács hozzáteszi, hogy ha sor kerül a szerződés alapján dolog (műhordozó) tulajdonjogának átruházására, erről célszerű kifejezetten rendelkezni, és a kikötött ellenérték – hacsak a felek eltérően nem rendelkeznek – magában foglalja a tulajdonjog-átruházás ellenértékét is.

Ad 4. A vagyoni jogok átruházására az Szjt. 55. §-ának utaló szabálya alapján a felhasználási jog átengedése tárgyában tett megállapítások értelemszerűen vonatkoznak, ebből következően nem a megállapodás felhasználást engedő vagy jogátruházásról rendelkező jellege, hanem a jelen szakértői véleményben („Általános megállapítások” alatt) részletezett körülmények határozzák meg azt, hogy a vagyoni jogok átruházásának ellenértéke jogdíjnak minősül-e vagy sem.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy kifejezett jogi előírás nemlétében is a fentiek alapján kifejezetten tanácsosnak és a jogbiztonsággal összhangban állónak tartja, ha a jövőben megalkotandó reklámalkotások felhasználására kötött felhasználási vagy vagyoni jog-átruházási szerződési kikötések, amelyek részét képezik a reklámügynökség keretszerződéseinek, utalnak arra, hogy a kikötött ellenérték megoszlik jogdíj és egyéb ellenérték (tevékenység és esetleges hordozó tulajdonjogának átruházása) között. A megosztási arányt az egyes konkrét megrendelések kapcsán ahhoz képest lehet életszerűen meghatározni, hogy milyen széles terjedelmű a megrendelő jogszerzése, és milyen mértékű tevékenység ellátása volt szükséges a megrendelés teljesítéséhez. E megjegyzést nem (csak) a megbízás szerinti adójogi kérdés indokolja. Ha netán jogszavatossági jogvita keletkezik a felek között, segít a vita eldöntésében, ha tudható, hogy a „hibásnak bizonyult” jognak mennyi volt az ellenértéke. Ha kellékszavatossági jogvita keletkezik (pl. minőségi hiba), szintén elősegítheti a vitás kérdések rendezését, ha tudható, hogy mennyi volt a tevékenység ellenértéke.

Dr. Tomori Pál, a tanács elnöke
Dr. Faludi Gábor, a tanács előadó tagja
Dr. Kiss Zoltán, a tanács szavazó tagja

IPARI BERUHÁZÁSOKHOZ KÉSZÍTETT TERVEK FELHASZNÁLÁSA

SZJSZT-30/06

Az OLAJTERV Zrt., Budapest megkeresése

A megkereső által feltett kérdés

Kérjük állásfoglalásukat arra vonatkozóan, hogy adott szerződéses kikötés és az ismertetett tényállás mellett megvalósul-e a jogosulatlan felhasználás.

Az eljáró tanács szakvéleménye

I. A megkeresésben írt tényállás

A megkeresés szerint az OLAJTERV Zrt. ipari beruházások (a megkeresés szerint: „olaj-, gáz- és vegyipari beruházások, CH-vezeték építések”) céljaira „tanulmányterveket” készít. A megkeresés szerint e tervek önálló szerzői jogi védelem alatt álló szellemi termékek. A megkereső e tanulmánytervekre kötött tervezési szerződések következő rendelkezésének értelmezését kéri az SZJSZT-től:

„A Felek megállapodnak, hogy a szerződésekkel kapcsolatban rendelkezésre bocsátott jogi oltalomban részesülő tervezői szolgáltatást a Megrendelő csak a jelen szerződésben meghatározott célra, a beruházás döntéshozatalhoz, a döntéshozók (sic!) körében használhatja fel, más célra nem adja tovább. E szabálytól a Felek csak közös megegyezéssel térhetnek el.”

Az OLAJTERV Zrt. sérelmezi a megrendelők azon gyakorlatát, hogy a tanulmánytervek alapján megszülető beruházói döntésre kiírt közbeszerzési eljárás nyertesének a terveket megvalósításra átadják, és a nyertes ajánlattevő azok felhasználásával készíti el a megvalósításhoz szükséges engedélyezési és/vagy kiviteli terveket. Álláspontja szerint a tervek továbbadását és harmadik személy által történő felhasználását az említett szerződési rendelkezés kizárja.

II. A tényállás minősítésekor irányadó jogi szempontok

2.1. A tervezési szerződésre vonatkozó szabályok

A tervezési szerződés alapján szolgáltatott „tanulmányterv” felhasználására vonatkozó elsődleges jogszabályi rendelkezések a Ptk. tervezési szerződésről szóló 408–410. §-ai. Kiemelendő a 409. §, amelynek értelmében:

„A megrendelő a tervet csak a szerződésben meghatározott célra és esetben használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja.”

A tervezési szerződés keretében előállított szellemi alkotásokra irányadó a Ptk. 410. § (5) bekezdése:

„A szerződéssel kapcsolatban rendelkezésre bocsátott, jogi oltalomban részesíthető szellemi alkotások tekintetében a kutatási szerződés szabályait kell megfelelően alkalmazni.”

A fenti utaló szabály nyomán a tervezési szerződésekre is alkalmazandó tehát a Ptk. felhívott, kutatási szerződésre vonatkozó 412. § (3) bekezdése:

„A szerződéssel kapcsolatban rendelkezésre bocsátott, jogi oltalomban részesíthető szellemi alkotások tekintetében

a) ha a megrendelő a rendelkezés jogát kiköti, a vállalkozó a szellemi alkotást csak saját belső tevékenységéhez használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja, harmadik személlyel nem közölheti; ilyen esetben a szellemi alkotással a megrendelő szabadon rendelkezik;

b) ha a megrendelő a rendelkezés jogát nem köti ki, a szellemi alkotást csak saját üzemi tevékenysége körében használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja, harmadik személlyel nem közölheti; ilyen esetben a szellemi alkotással a vállalkozó szabadon rendelkezik.”

2.2. Szerzői jogi szabályok

A megkereső a megkeresésben utal arra, hogy a tervezési szerződés alapján átadásra kerülő „tanulmánytervek” önálló szerzői jogi védelem alatt álló szellemi termékek, így az eljáró tanácsnak a rendelkezésre álló adatok alapján figyelembe kell vennie a szóban forgó „olaj-, gáz- és vegyipari beruházások, CH-vezeték építésekre” vonatkozó „tanulmánytervek” tekintetében a szerzői jogi törvény vonatkozó szabályait is a tervezési szerződés sajátos vonzatának speciális jogaként.

A szerzői jogi oltalom feltételeit a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) az alábbiakban határozza meg:

„1. § (1) Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.

(2) Szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen:

...

l) a műszaki létesítmény terve,

...

(3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.”

Az eljáró tanács véleménye szerint az említett „tervek”, „tanulmánytervek” általában fogalmilag az Szjt. idézett 1. § (2) bekezdés l) pontjában említett „műszaki létesítmény” műtípus alá sorolhatók be, amennyiben az „valamely ipari üzem (üzemrész) teljes gépi berende-

zésének eredeti egységes megoldása.” [Az 1969. évi III. tv. (régi Szjt.) végrehajtásáról szóló 9/1969 (XII. 29.) MM rendelet 32. § (2) bek., illetve Batta János: Képzőművészeti, fotóművészeti, építészeti, iparművészeti és ipari tervezőművészeti alkotások, műszaki létesítmények tervei, in: A szerzői jogi törvény magyarázata, szerk.: Gyertyánfy Péter, KJK, 2000.]

A fenti fogalmi körbe tartozó műszaki létesítmények terve abban az esetben áll szerzői jogi oltalom alatt, ha a létesítmények tervében foglalt megoldások egyéni-eredeti jelleget kölcsönöznek a létesítménynek. Ezen szempontokat csak a tervek egyedi vizsgálatával lehet feltárni. Figyelembe kell venni azt is, hogy a vállalkozó (a tervek készítője) mennyiben épített a megrendelő által átadott dokumentációra.

Az eljáró tanács azt sem zárja ki, hogy a megkeresésben említett tanulmánytervek a fenti fogalomkörbe (műszaki létesítmény terve) nem tartoznak. Ez esetben sem kizárható, hogy szakirodalmi műként (mint egyéni-eredeti jelleget hordozó szaktanulmány) álljanak a szerzői jogi törvény oltalma alatt.

III. A megkeresésben feltett kérdésre adott válasz

Az eljáró tanács alábbi megállapításait a megkeresésből rendelkezésre álló adatok, információk alapján alakította ki, a megkeresésben foglalt állításokat tényként elfogadva.

Az eljáró tanács véleménye szerint a szerződés az eljáró tanácsnak megküldött, idézett pontja a feltett kérdés szempontjából több tekintetben pontatlan, hiányos:

- a megkeresésben végig hivatkozott tanulmánytervek helyett „*jogi oltalomban részesülő tervezői szolgáltatásról*” beszél; a szerződés teljes szövegének ismerete nélkül nem állapítható meg, hogy milyen (módon meghatározott) szolgáltatásra vonatkozik a szerződés;
- a szerződés teljes szövegének ismerete nélkül nem állapítható meg, milyen tényezők-ből következik, hogy az átadott tanulmányterv jogi oltalom alatt áll, és ha igen, milyen jellegű ez az oltalom (szerzői jogi, know-how- vagy egyéb nem nevesített szellemi alkotás);
- az áténgedett felhasználási jogot mint „*a jelen szerződésben meghatározott célra, a beruházás döntéshozatalhoz, a döntéshozók körében használhatja fel*” azonosítja – a szerződés teljes szövegének ismerete nélkül nem állapítható meg, hogy milyen jellegű megrendelői felhasználásokra tekintettel vállalta a megkereső OLAJTERV Zrt. a szolgáltatás nyújtását (kérdés, hogy a „felhasználás” szó értelmére vagy a „jelen szerződésben meghatározott célra” vonatkozó egyéb, alapvető kikötések is léteznek-e a szerződésben);
- végül a „*más célra nem adhatja tovább*” szövegrész pusztán nyelvtani és logikai elemzése felveti egy olyan értelmezés lehetőségét, hogy a szerződés tárgya a szerződés – az eljáró tanács által az előző pontban írtak miatt nem teljes egészében ismert – céljára vizsgont továbbadható;

- a teljes szerződés szövegének ismerete nélkül nem értelmezhető pontosan a felhasználási jogok címzettje, a beruházás tekintetében „döntéshozó” személyi vagy szervezeti köre sem, ezzel összefüggésben kérdésként merül fel, vajon van-e a beruházó számára értéke a tanulmányterveknek, ha azt nem használhatja fel az eleve tudottan kötelező közbeszerzés kiírásakor, tud-e az arra épülő pályázatok bekérése nélkül beruházási döntést hozni?

Mindezen hiányosságok miatt az eljáró tanács elnökének javaslatára az eljáró tanács előadó tagja a tanács ülést megelőzőn felkérte a megkeresőt, hogy a teljes körű, nem csupán feltételes megállapításokat tartalmazó szakvélemény elfogadása érdekében juttassa el az eljáró tanácshoz az értelmezni kért szerződés teljes szövegét. A megkereső által válaszul megküldött faxüzenetben ehelyett a megkeresésbe foglalva eredetileg megküldött, fentebb idézett szerződési kikötést és annak a gyakorlatban alkalmazott négy egyéb variációját küldte meg. Az eljáró tanács mindezek miatt következtetéseit kénytelen a teljes szerződés ismerete nélkül, önmagában a megküldött rövid szerződési kikötésre alapozva, feltételesen megtenni.

A Ptk. 207. § (1) bekezdése értelmében „A szerződési nyilatkozatot vita esetén úgy kell értelmezni, ahogyan azt a másik félnek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett.”

Az említett pontatlanságok dacára a Ptk. idézett értelmezési, illetve a tervezési szerződésre vonatkozó szabályaira támaszkodva az eljáró tanács megállapítása szerint az általa ismert szerződési rendelkezés – amennyiben a szerződés nem ismert rendelkezései ennek nem mondanak ellent – úgy értelmezendő, hogy a tanulmánytervek (akár mint műszaki létesítmény tervei, akár mint szakirodalmi művek, akár mint egyik kategóriába sem tartozó szellemi alkotások) csak a beruházásról szóló döntés meghozatalához használhatók fel, csak a megrendelő (beruházó) által, azok harmadik személynek rendelkezésére nem bocsáthatók. Ezt a szerződéses kikötést tehát megsérti a beruházónak a megkeresésben írt azon magatartása, miszerint a tervekre vonatkozóan harmadik személynek (például a közbeszerzési eljárásban nyertes ajánlattétvőnek) felhasználási jogot enged.

Az eljáró tanács e megállapítása az alábbi indokok alapján kiterjed arra az esetre is, ha az említett „tanulmánytervek” mint műszaki létesítmények tervei vagy mint szakirodalmi művek szerzői jogi oltalom alatt állnak.

Ez esetben ugyanis a szerzői jogi oltalom alatt álló mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására (mely a szerzői jog fogalomkörében felölel mindenfajta „érzékelhetővé tételt”, lásd Gyertyánfy Péter: A vagyoni jogok, in.: A szerzői jogi törvény magyarázata, Bp., KJK, 2000) felhasználási szerződéssel engedélyt kell kérni [Szt. 16. § (1) bekezdés]. Az eljáró tanács értelmezése szerint ilyen felhasználási szerződési kikötésnek minősülhet – mivel bizonyos felhasználási jogot enged át – a megkereső által egészében nem csatolt szerződés idézett rendelkezése.

Ez esetben a Ptk.-hoz képest speciális rendelkezésként az Szjt. felhasználási szerződésekre irányadó 42. § (3) bekezdését is alkalmazni kell, mely szerint:

„Ha a szerződés tartalma nem állapítható meg egyértelműen, a szerző számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni.”

Az eljáró tanács rendelkezésére bocsátott erre vonatkozó adatok híján csak feltételezve, hogy a megkereső az eredeti természetes személy szerzővel fennálló jogviszonya alapján szerzői jogosultnak minősül, a fenti szabályt a megkeresőre az Szjt. 106. § (1) bekezdése útján lehet alkalmazni:

„Ahol a törvény szerzőt említ, azon megfelelően érteni kell a szerző jogutódját, illetve a szerzői jog más jogosultját is.”

Ennél pontosabb következtetésekre az eljáró tanács csak akkor tudott volna jutni, ha a felhasználási kört szabatosan megfogalmazó szerződés rendelkezésére állt volna.

Ha a szerződés lehetséges szolgáltatási tárgya szaktanulmány, a szerzői jogi oltalom csak a tanulmány mint szakirodalmi mű felhasználásával (tipikusan többszörözésével, Szjt. 18. §) szemben nyújt oltalmat. Amennyiben a szerződés keretében terv kerül átadásra, a szerzői jogi oltalom alapján nem csupán annak többszörözése, de engedélyezési vagy kiviteli tervvé történő adaptálása (átdolgozás, Szjt. 29. §) is engedélyköteles.

A fenti művekben bennefoglalva vagy akár önállóan is átadásra kerülhetnek vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismeretek, tapasztalatok, amelyeket a Ptk. oltalomban részesít (know-how-oltalom, Ptk. 86. § (4) bek.). Ez esetben a szerződésnek kell megfogalmaznia az engedélyezett felhasználás módját és mértékét, másrészt célszerű kikötni a know-how-oltalom alatt álló információ felhasználási körön kívüli közlésének, nyilvánosságra hozatalának tilalmát is.

A szerződés céljának és a felhasználási kör terjedelmének meghatározásánál célszerű a szerződésben tisztázni, hogy a szolgáltatott anyagban foglaltak mennyiben használhatók fel a döntéshozatalhoz szükséges közbeszerzési eljárások kiírásánál, illetve a szerződés céljának megvalósításához szükséges egyéb eljárások kapcsán.

Dr. Boytha György, a tanács elnöke

Dr. Szinger András, a tanács előadó tagja

Jékely Zsolt, a tanács szavazó tagja

MUNKASZERZŐDÉSTŐL ELTÉRŐ MEGÁLLAPODÁS ALAPJÁN LÉTREHOZOTT MŰVEK FELHASZNÁLÁSA

SZJSZT-32/06

*Az APEH Dél-budapesti Igazgatóságának megkeresése**Az APEH Dél-budapesti Igazgatósága által feltett kérdések*

1. a) A „fenti” résztanulmány tekinthető-e a szellemi alkotások körébe tartozó alkotásnak?

1. b) Az Sztj. 30. §-a szabályozza a munkaviszonyban vagy más hasonló jogviszonyban létrehozott művekkel kapcsolatos eljárás rendjét. A 30. § (1) bekezdése alapján a vagyoni jogokat a szerző jogutódjaként a munkáltató szerzi meg, ha a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége.

A törvény magyarázata alapján ennek feltétele, hogy a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége legyen, valamint a szerző és a munkáltató nem állapodnak meg ettől eltérően.

A fenti említett véleményünk szerint a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége volt a mű elkészítése, ezért alkalmazható a törvény 30. §-a.

1. c) A törvény magyarázata alapján abban az esetben, ha a munkáltató a művet saját maga használja fel, úgy kell tekinteni, hogy az alkotói díjat a munkabér magában foglalja, így a szerzőnek külön alkotói díjat nem kell fizetni.

Véleményünk szerint mivel a szerződés alapján felhasználónak az intézmény minősül, amely a szerző munkáltatója, ezért a szerzőnek alkotói díj nem jár. Álláspontunk szerint az alkotói díj jelen esetben helytelenül került megbontásra személyes közreműködés díjára és a felhasználójog-átadás díjára. Álláspontunk szerint az intézmény akkor járt volna el helyesen, ha a szerzőnek a jogátadás miatt csak jogdíjat fizetett volna, a személyes közreműködés díját pedig munkabérként kezelte volna.

1. d) Az Sztj. 30. § (3) bekezdése értelmében a szerzőt megfelelő díjazás illeti meg, ha a munkáltató a felhasználásra másnak engedélyt ad, vagy a művel kapcsolatos vagyoni jogokat másra átruhazza.

A kérdés ezzel kapcsolatban az, hogy mi minősül más általi felhasználásnak. Abban az esetben, ha a munkáltató a tanulmány eredményét vagy annak egy részét felhasználja egy általa megrendelésre végzett vállalkozási tevékenysége keretében, akkor megvalósul-e az Sztj. szerinti „másnak történő engedély adás”?

2. a) Azzal, hogy az előadásanyag előre kiadott tananyagvázlat alapján történik, mely előadásanyag az intézmény honlapjáról is letölthető, véleményünk szerint nyilvánosságra hozott mű felhasználásáról van szó.

2. b) Az Sztj. 33. §-a rendelkezik a szabad felhasználás és a szerzői jog más korlátairól.

A 33. § (1) bekezdése alapján a szabad felhasználás körében a felhasználás díjtalan, és ahhoz a szerző engedélye nem szükséges. Csak a nyilvánosságra hozott művek használhatók fel szabadon a törvény rendelkezéseinek megfelelően. A (4) bekezdés alapján az iskolai oktatás célját szolgálja a felhasználás, ha az a felsőoktatásról szóló törvény hatálya alá tartozó felsőfokú oktatásban a tantervnek, illetve a képzési követelményeknek megfelelően valósul meg. A 34. § (1) bekezdés értelmében a mű részletét a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti. A 34. § (2) bekezdése pedig előírja, hogy a nyilvánosságra hozott irodalmi vagy zenei mű részlete, vagy kisebb terjedelmű ilyen önálló mű szemléltetés érdekében iskolai oktatási célra, valamint tudományos kutatás céljára a forrás és az ott megjelölt szerző megnevezésével a cél által indokolt terjedelemben átvehető, feltéve, hogy az átvévő művét nem használják fel üzletszerűen. Átvételnek minősül a mű olyan mértékű felhasználása más műben, amely az idézést meghaladja.

Jelen esetben felsőoktatási intézményben végzett oktatásról van szó, ahol egy már nyilvánosságra hozott művet használnak fel. Véleményünk szerint ebben az esetben megvalósultak a törvény szerinti szabad felhasználás feltételei, azaz a felhasználás díjtalan.

2. c) Ha a fentieknek nem felel meg az előadás, akkor kérdésként merül fel, hogy az előadás megtartása során megnyilvánulhatott-e az előadó önállósága, egyénisége, szellemi-szakmai felkészültségéhez, kreativitásához igazodó önálló alkotóképessége? Az ismertetett óra egyáltalán tekinthető-e a szellemi alkotások körébe sorolható szóbeli előadásnak akkor, ha a szerződés értelmében a tantárgy oktatásának módja: előadás előre kiadott tananyagvázlat használatával, mely előadásanyag az intézmény honlapjáról is letölthető?

2. d) Alkalmazható-e ebben az esetben az Sztj. 30. §-a?

2. e) Jelen esetben a művet a munkáltató saját maga használta fel, vagy a nyilvános előadással megvalósult a felhasználás átengedése?

2. f) Tekinthető-e úgy, hogy az alkotói díjat a munkabér már magában foglalja, így a szerzőnek külön alkotói díjat nem kell fizetni?

2. g) Ha mégis kell alkotói díjat fizetni az előadónak, meg kell-e bontani a díjat személyes közreműködés díjára és a felhasználójog-átadás díjára?

Az eljáró tanács szakvéleménye

Az eljáró tanács előzetesen megjegyzi, hogy a megküldött dokumentáció kiegészítését kérte az APEH-től, amely kiegészítés megtörtént. Ennek keretében a következő dokumentumok vizsgálatára került sor:

- a) A kétdimenziós áramlási modell mintaalkalmazása összetett medrű vízfolyásszakasz árvízi viszonyainak vizsgálatára című résztanulmány,
- b) felhasználási szerződés az a) pontban megjelölt résztanulmány tárgyában,
- c) a Modelling of forming processes. Forging process analysis – Qform című előadás Power Point prezentációja,
- d) felhasználási szerződés a c) pontban megjelölt előadás tárgyában,
- e) 1/2005. (IX. 9.) számú rektori utasítás a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen az egyetemi közalkalmazottakkal, illetve más természetes személyekkel nem egyéni vállalkozói minőségükben megköthető felhasználási szerződések egyes szabályairól,
- f) A Budapesti Műszaki Egyetemnek a találmányokkal kapcsolatos eljárási rendje, Budapest 1996,
- g) A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Szellemi tulajdon-kezelési szabályzata. Hatályos 2006. január 30-tól.

Figyelemmel arra, hogy a részünkre megküldött két szerzői jogi felhasználási szerződést az e) és a g) pontban megjelölt dokumentumok hatályba lépése előtt kötötték, ezek a feltett kérdések által érintett szerződések értelmezésénél nem alkalmazhatók.

Az f) pontban megjelölt dokumentum pedig nem szerzői jogi, hanem szabadalmi jogi rendelkezéseket tartalmaz, így ez tárgyi hatály hiányában nem vehető figyelembe a vizsgált esetekben adandó válaszoknál.

Ad 1. a) A „fenti” résztanulmány tekinthető-e a szellemi alkotások körébe tartozó alkotásnak?

A szellemi alkotások körébe számos alkotás, többek között a szerzői művek, találmányok és egyes megjelölések tartozhatnak. Tekintettel arra, hogy a megkeresés résztanulmányra vonatkozó kérdéseket tartalmaz, az eljáró tanács abból indul ki, hogy a kérdés arra irányul, hogy a résztanulmány esetében a szellemi alkotások egyik típusáról, szerzői műről van-e szó.

A szerzői jogi védelemnek két pozitív törvényi feltétele van: az alkotásnak irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotásnak kell lennie, és ezen belül olyannak, amely a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni-eredeti jelleget mutat.

A megkeresésből kiderül, hogy a szerző munkakörében tudományos tevékenységet végez (kutat, ír, előad, oktat), és a vitatott írásmű is tudományos kutatási tevékenység eredményeként jött létre. Ezért feltételezhetjük, hogy az írás tudományos műnek minősül, és így a

szerzői jogi védelem első feltétele teljesül. Meg kell jegyezni, hogy ha az írásmű nem is felel meg az adott szakterületen a tudományosság – szerzői jogon kívül eső – kritériumainak, ennek ellenére is szerzői jogi oltalmat kaphatna irodalmi műként.

Az a kérdés, hogy A kétdimenziós áramlási modell mintaalkalmazása összetett medrű vízfolyásszakasz árvízi viszonyainak vizsgálatára című résztanulmány a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellegű-e, annak alapján dönthető el, hogy a címben meghatározott kutatási téma vizsgálata lefolytatását egyéni-eredeti jellegű megfogalmazásban írta-e le. Nem az tehát a vizsgálat tárgya, hogy a résztanulmány tudományos szempontból új, addig nem ismert tudományos eredményeket tartalmaz-e, hanem az, hogy az eredmények megfogalmazása egyéni-eredeti jellegű-e. Figyelemmel arra, hogy a résztanulmány sajátos logikai sorrendben összeállított mérési adatok elemzését, a téma jelentős aspektusait vizuálisan is bemutató ábrázolásait tartalmazza, ezért megállapítható, hogy a szerzők szellemi tevékenységéből fakadó egyéni-eredeti jelleget tükröz, és ily módon szerzői műnek minősül.

Ad 1. b) Az Szjt. 30. §-a (1) bekezdése értelmében eltérő megállapodás hiányában a mű átadásával a vagyoni jogokat a szerző jogutódjaként a munkáltató szerzi meg, ha a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége.

Az Szjt. 4. §-a értelmében a művön keletkező szerzői jog eredeti jogosultja minden esetben maga az alkotó. Ehhez képest a munkaviszonyban való jogszerzés megkönnyítése érdekében tartalmaz az Szjt. a 30. §-ában speciális szabályokat, amelyek azonban nem terjednek odáig, hogy a szerző teljes „jogfosztásához” vezethetnének. Ennek garanciája, hogy csak azon művek esetében történik meg a törvény erejével a vagyoni jogok átszállása (*cessio legis*), amelyeknek elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége. Ehhez pedig kumulatív (és nem alternatív) feltételként járul, hogy a munkaviszony keretében létrejövő művek esetében is csak akkor valósul meg a jogátszállás, ha a felek eltérően nem állapodnak meg. Vagyis a törvény a munkáltatónak a munkaviszony alapján történő jogszerzését kifejezetten szűkre szabja: csak abban az esetben érvényesül, ha az alkotás létrehozása a munkaviszonyból eredő kötelesség teljesítése, és nincs eltérő megállapodás.

Ezért a feltett kérdésre az a válasz, hogy valóban alkalmazandó az Szjt. 30. §-a, de fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a 30. § minden feltételét meg kell vizsgálni. Figyelemmel arra, hogy a szerzők a Vízépítési és Vízgazdálkodási Tanszék oktatási területére tartozó témában készítették a résztanulmányt, továbbá hogy a becsatolt munkaköri leírás alapján is a szerző munkakörébe tartozó feladat tudományos művek írása, ezért megállapítható, hogy általánosságban akár munkaköri kötelezettsége is lehetett volna az alkotás létrehozása.

Ugyanakkor az Szjt. 30. § szerint még ha a szerző munkaköri kötelessége teljesítéseként alkotott is szolgálati művet, lehetősége van a munkáltatónak és a szerzőnek külön megállapodás kötésére, amelyben eltérően rendelkezhetnek a főszabálytól, azaz kizárhatják, hogy a munkáltató a munkaszerződés alapján megszerezze a vagyoni jogokat. Jelen esetben ezt

azáltal teljesítették a felek, hogy a munkaszerződésen kívül a konkrét feladat tekintetében külön felhasználási szerződést kötöttek. Így a 30. § értelmében a munkáltató nem szerezte meg a vagyoni jogokat a munkaszerződés alapján, hanem csak felhasználási jogokat kapott a felhasználási szerződés alapján.

Ad 1. c) Az Sztj. miniszteri indokolása szerint abban az esetben, ha a munkáltató a művet saját maga használja fel, úgy kell tekinteni, hogy az alkotói díjat a munkabér magában foglalja, így a szerzőnek külön alkotói díjat nem kell fizetni (feltéve, hogy nincs eltérő megállapodás).

Fel kell hívni azonban a figyelmet arra, hogy ez a tétel csak abban az esetben igaz, ha a felek között nincs a munkaszerződéstől eltérő megállapodás. Ebben az esetben ugyanis a szolgáltatás–ellenszolgáltatás viszonyra kizárólag a munkaszerződés adna rendelkezést.

Nem tartozik azonban ide, ha létezik eltérő megállapodás, ahogy ebben az esetben is történt. Ilyen esetben ugyanis a felhasználási szerződésben megállapított feltételek alkalmazandók: a felhasználási jog fejében külön alkotói díj jár. [Az esetleges ingyenességről az Sztj. 16. § (4) bekezdése szerint kifejezetten rendelkezni kellene.]

Ad 1. d) Figyelemmel a fentebb kifejtettekre, a 30. § (3) bekezdése jelen esetben nem alkalmazandó. A kérdés megválaszolásához így a felhasználási szerződésre vonatkozó általános szabályok alkalmazandók.

Ezek – és különösen a 46. § – értelmében a felhasználási szerződésben kapott felhasználási engedélyt a felhasználó (jelen esetben az egyetem) harmadik személyre (jelen esetben a vállalkozás) csak akkor ruházhatja át, illetve csak akkor adhat harmadik személynek további engedélyt a mű felhasználására, ha azt a szerző kifejezetten megengedte.

Ebből következik, hogy a felhasználási szerződésben kifejezetten rendelkezni kellett a továbbadás lehetőségéről. Ha ez elmaradt, a vállalkozás számára való engedélyezés jogsértő volt.

A 2. pontban feltett kérdésekre az eljáró tanács – a válaszok logikai sorrendjére figyelemmel – nem a kérdések eredeti sorrendjét követve válaszol.

Ad 2. c) A megkeresés szerint létezik egy írásos tananyagvázlat [a c) pontban megjelölt *Modelling of forming processes. Forging process analysis* – Qform című előadás Power Point prezentációja], amely hozzáférhető az oktatási intézmény honlapján, illetve ezzel összefüggésben (ennek tartalmát követve) egy szóbeli előadás.

Az eljáró tanács felhívja a figyelmet arra, hogy a szerzői jogi szabályok értelmében a tananyagvázlat és az előadás nem egy művet, hanem két, egymással ugyan összefüggő alkotást jelent: a tananyagvázlat leírt szöveggént irodalmi vagy tudományos mű lehet, az élő, nyilvánosan elhangzó előadás pedig a nyilvánosan tartott előadás kategóriájába sorolható. A kettő viszonyát az határozza meg, hogy az előadó milyen mértékben részletezi tovább

a tananyagvázlatot, egészíti ki további gondolatokkal, fűz hozzá kommentárokat, saját véleményét. Figyelemmel azonban arra, hogy a honlapon hozzáférhetővé tett dokumentum hangsúlyozottan csak vázlat, ezért alappal feltételezhető, hogy az előbbieken felsorolt kiegészítések az előadás során megvalósulnak. Ebben az esetben pedig az Szjt. 29. §-a értelmében származékos műről, ún. átdolgozásról van szó. Ezért a tananyagvázlat és az előadás felhasználása egymástól függetlenül megítélendő cselekmények.

Ad 2. a) Az eljáró tanács álláspontja szerint abban az esetben, ha a tananyagvázlat az intézmény honlapjáról letölthető, azzal kizárólag a tananyagvázlat tekintetében lehet nyilvánosságra hozatalról (és így nyilvánosságra hozott műről) beszélni, a nyilvános előadás esetében a nyilvánosságra hozatal cselekménye magával az előadás megtartásával azonos.

Ad 2. b) A tananyagvázlaton alapuló nyilvános előadás esetében nem az átvétel szabad felhasználása valósul meg. Előre kell bocsátani, hogy a szabad felhasználásra vonatkozó általános szabályok [33. § (3) bekezdés] értelmében a szabad felhasználásra vonatkozó szabályokat nem lehet kiterjesztően értelmezni. A kiterjesztő értelmezés tilalma alapján pedig az a felhasználás, amely közvetlenül nem következik a szabad felhasználásra vonatkozó speciális szabályokból, oszta az egyéb felhasználások sorsát: azaz a szerző engedélye kell hozzájuk.

Jelen esetben a tananyagvázlat nem a „szemléltetés érdekében való bemutatás” célját szolgálja, mivel nem maga a tananyagvázlat az előadás témája, hanem az abban foglalt tartalom. (Szemléltetés érdekében kerül bemutatásra például egy versrészlet, amelyet később az előadó elemez.)

Megjegyezhető, hogy az átvétel szó szerinti felhasználást jelent (lényegét tekintve a terjedelme különbözteti meg az idézéstől), viszont az előadás megvalósulhat úgy is, hogy csak gondolatmenet szintjén követi a tananyagvázlatot, de abból egyetlen szó sem hangzik el. Már csak emiatt sem lehet átvételről és így módon a tananyagvázlat szabad felhasználásáról beszélni.

Itt meg kell jegyezni, hogy a szabad felhasználás lehetősége nem zárja ki azt, hogy erre vonatkozóan a felek szerződést kössenek.

Ad 2. d) Figyelemmel az 1. b) pontban kifejtettekre, csak annyiban alkalmazható az itt vizsgált felhasználási szerződésre az Szjt. 30. §-a, amennyiben a munkaviszonyban alkotott művek tekintetében megengedi a munkaszerződésben rögzítettektől való eltérő megállapodást. Mivel ez esetben a felek önálló felhasználási szerződést kötöttek a tananyagvázlatra és az előadásra, ezért azokra nem a munkaszerződésben foglaltakat kell alkalmazni. (Megjegyezhető, hogy ebben a szerződésben a szerző kifejezetten nyilatkozott is arról, hogy a szerződés alapján ellátandó feladat nem tartozik a Budapesti Műszaki Egyetemen meghatározott munkaköri kötelességei közé.) Vagyis itt is a felhasználási szerződésre vonatkozó általános szabályok alkalmazandók.

Ehhez hozzá kell tenni, hogy a munkaszerződésen túl önálló felhasználási szerződés kötéséből, illetve az abban foglalt díjazásról szóló megállapodásból arra kell következtetni, hogy a felek – általános polgári jogi értelemben vett – egybehangzó szándéka és ennek megfelelő egyértelmű nyilatkozata volt a munkaszerződéstől (és az Szjt. 30. §-ában foglaltaktól) való eltérés, amelyre jogszerű lehetőségük volt. Itt érdemes azt is újra hangsúlyozni, hogy az Szjt. még akkor is lehetővé teszi a külön megállapodást, ha az adott feladat elvégzése a szerzőnek egyébként a munkakörébe tartozik.

Ad 2. e) Az Szjt. 30. §-ának (3) bekezdése értelmében a szerzőt megfelelő díjazás illeti meg, ha a munkáltató a felhasználásra másnak engedélyt ad, vagy a művel kapcsolatos vagyoni jogokat másra átruházza. A szabályból következik, hogy csak abban az esetben van a szerzőnek a munkabéren túl díjazásra joga a munkáltatóval szemben, ha a művet nem maga a munkáltató használja fel. Más megközelítésben akkor nem illeti meg külön díjigény a szerzőt, ha a munkáltató használja fel a művet, természetesen ha nincs eltérő megállapodás.

E szabály alkalmazásának azonban előfeltétele, hogy a munkáltató megszerezze a vagyoni jogokat a művön – a munkaszerződés alapján. Ez azonban ebben az esetben nem áll fenn, hiszen a munkáltató a felhasználási jogot a felhasználási szerződésben kapta, amelyre az általános szabályok vonatkoznak, azaz minden felhasználásért, amely nem esik a szabad felhasználás körébe, vagy nem rendelkeztek róla úgy, hogy az ingyenesen megengedett, díjat kell fizetni.

Ad 2. f) Figyelemmel a fentebb kifejtettekre, az alkotói díjat nem a munkaszerződés határozza meg, hanem a felhasználási szerződés, amely alapján csak akkor nem kell díjat fizetni, ha a felek kifejezetten ingyenességben állapodtak meg.

Ad 2. g) Az alkotói díj megbontása személyes közreműködés díjára és a felhasználási jog átengedésének díjára szerzői jogi szempontból nem szükségszerű, ám a konkrét élethelyzetnek maximálisan megfelelő díjmegállapítási módszer. (Az eljáró tanács természetesen nem az alkalmazandó közteherszabályok szempontjából értékeli a szerződést.) Egy olyan előadás esetében, amelyet esetleg rögzítenek, lejegyeznek, kifejezetten logikus így meghatározni a teljes díjat. Nyilvánvaló, hogy azon szolgáltatásnak, hogy a jogosult adja elő az előadást, külön értéke van, és az is anyagi elismerés tárgya, hogy az általa megtartott előadást jogszerűen felhasználhatóvá teszik.

Dr. Horváth Zoltán, a tanács elnöke
Dr. Gyenge Anikó, a tanács előadó tagja
Dr. Kiss Zoltán, a tanács szavazó tagja

KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATSZEMLE

Simon Singh: A Nagy Bumm. Minden idők legfontosabb tudományos felfedezésének története. Park Könyvkiadó, 2006; ISBN 963 530 725 X

Singh neve eleve garancia arra, hogy a legjobb szakmai színvonalú ismeretterjesztő művet kapjuk, élvezetesen élénk és olvasmányos előadásmóddal. Ez itt is maradéktalanul bebizonyosodik. A nagy Fermat-sejtés c. korábbi művét szintén a Park Kiadó jelentette meg. E kiadónak kiemelkedően jó könyvek hosszú sorát köszönhetjük, de ha csak ezt az egyet adta volna ki, már ezért is megbecsüléssel emlékeznénk rá. Szintúgy közreadta Singh egy más-ként izgalmas, kitűnő kötetét is: Kódkönyv – A rejtjelezés és rejtjelfejtés története címmel.

„A tudomány nagy tragédiája, amikor egy gyönyörűséges hipotézist egy ocsmány tény tesz tönkre” – Thomas Huxley.

„Egy-egy új törvényszerűséget általában így keresünk. Először is kitalálunk valamit. Ne nevesse nek, ez a legfontosabb lépés. Azután kiszámítjuk a következményeit. Ezeket a következményeket összevetjük a tapasztalatainkkal. Ha nem egyeznek velük, akkor a sejtésünk hibás volt. És ebben az egyszerű állításban van elbújtatva a tudomány lényege. Semmit nem számít, hogy milyen szép az ötlet, vagy hogy milyen agyafúrt, aki kitalálta, vagy hogy hogyan hívják. Ha nincs összhangban a tapasztalattal, akkor rossz. Ennyi az egész. Ez minden, amit erről el lehet mondani. – Richard Feynman.

„De valójában mik is azok a csillagászati tények? Leggyakrabban kicsiny maszatok a fotólemezeken!” – Hermann Bondi.

„Bárki, akit nem hökkent meg a kvantumelmélet, az meg sem értette” – Niels Bohr.

„Az anyag megmondja a térnek, hogyan kell görbülnie; a tér megmondja az anyagnak, hogyan kell mozognia” – John Wheeler. (Singh szerint Wheeler ugyan feláldozta a pontosságot a tömörségért, tér helyett téridőt kellett volna mondania, e mondata azonban bölcs és egyszerű összegzése Einstein elméletének.)

Az idézetek természetesen a könyvből vannak. Singh a tudománytörténet kiemelkedő alakjainak saját szavaival is színesíti ezt a nagyívű, izgalmas, igen tartalmas áttekintést, amellyel bemutatja annak a több évezredes vizsgálódási, majd kutatási folyamatnak a haladását – buktatóit, tévútjait, küzdelmeit és (rész)győzelmeit – és főszereplőit, amely végül is elvezetett a szinte hihetetlen, elérhetetlen felfedezéshez: az ember megfejtette a világminőség keletkezésének titkát. E megfejtés érvényességét illetően azonban szintúgy megtanulhattunk itt két kritikus jelentőségű tényezőt. Az egyik, hogy a tudományban általában nincsenek végső igazságok. Mindig jöhet újabb felismerés, amely ugyan nem fosztja meg az előzőeket érvényességüktől, de továbblép azoknál, egyben ki is jelölve az előbbieket megmaradó érvényességi tartományát. Láthatjuk: a relativitáselmélet sem fosztotta meg a klasszikus fizikát az érvényétől – amint Einstein sem ragadta el Newton babérjait –, de képesnek bizonyult helyes válaszokat adni, helytálló felismerésekre vezetni olyan területeken, tarto-

mányokban is, amelyeket a klasszikus fizika már nem tudott így kezelni. Einstein maga mondta a relativitáselméletre, hogy az addig marad érvényben, amíg a tudomány fejlődése nem lép túl rajta. Ez szükségképpen igaz a Nagy Bumm-elméletre is. A másik, hogy ez utóbbinak az időbeli értelmezési tartománya magával a Nagy Bummal kezdődik, és semmit nem tudhatunk meg belőle arról, vajon mi volt annak előtte. Ebből már törvényszerűen következik az is, hogy az elmélet az ősrobbanás kiváltó okára sem tud magyarázattal szolgálni. A kérdésfeltevéshez Singh idéz Szent Ágostontól is, aki Vallomások c. művében leírja az alábbi, ma is híres, elrettentő/hárító párbeszédet: „Ugyan mit csinált Isten, mielőtt megteremtette volna a világmindenséget? Mielőtt az Úr megteremtette a Mennyet és a Földet, legelőször a poklot hozta létre, hogy az ilyen alakoknak, mint Ön is, akik efféle kérdéseket vetnek fel, legyen helyük” (idézet szintén a könyvből).

Mindazoknak, akiknek a magasabb matematika „fenség, Észak-fok, titok, idegenség, Lédérces, messze fény”, különösen értékes érdeme e műnek, hogy Singh elegáns könnyedséggel valósítja meg benne a szinte lehetetlent: úgy beszél érdemben a modern fizikáról, kozmológiáról, ezek kutatásáról és elméleteiről, hogy ehhez nem használ matematikai apparátust. Neki ez is tökéletesen sikerül, nekünk, szegény laikusoknak pedig nagyon is jó, mert így nehézség nélkül megértjük könyvének minden részletét. Más kérdés, hogy az emberben nemegyszer felötlik a régi mondás: értem, értem, de fel nem foghatom. Hogyan is tudnánk felfogni például akár már azt is, hogy a Nagy Bumm-elmélet szerint a világegyetem egy nullához konvergáló méretű szingularitásból nőtt ki, s méginkább ezzel összeegyeztetni, hogy a legkorábbi objektumok, amelyeket érzékelt tudunk, sokmilliárd fényévnyi távolságra vannak tőlünk. Amúgy az is borzongató felismerés, hogy minél messzebb nézünk a térbe, annál korábbi állapotokat látunk az időben, s legalábbis egyelőre fizikai lehetetlenségnek mutatkozik, hogy bármit megtudhassunk az univerzum jelenlegi állapotáról – mert az információk haladási sebessége a mai tudásunk szerint nem lépheti túl a fénysebességet.

Singh következetesen megmutatja, hogy az elméletek helytállóságát a tényekkel való összevetésben kell ellenőrizni – amint azt a Huxley- és Feynman-idézetek is ékes szólóan összegzik. Végül is a megfigyelési tények döntötték el azokat a nagy vitákat is, amelyekben győzött előbb a heliocentrikus világkép, majd a táguló világegyetem elmélete, később pedig a Nagy Bumm az állandó állapotú univerzum modelljével szemben. Tény, hogy az ifjú Einstein – olvashatjuk – gondolatkísérlettel állapította meg, hogy az éter nem létezik, de ezt aligha fogadta volna el így tőle a tudományos világ, Michelson kísérletes bizonyítása viszont perdöntő volt. Az univerzum kutatásában azonban a tények felismeréséhez nélkülözhetetlenek a különleges eszközök. A könyv fontos tanulsága az is, hogy Galilei távcsöve óta e tekintetben a felismerő képességünk egyenes függvénye eszközeink teljesítőképességének. Erre érdekesnél érdekesebb példák sorát olvashatjuk itt – említsük például az univerzum korának a megállapítását. Ahogy szélesedett az eszközök észlelési tartománya, és nőtt a teljesítményük, a felbontási képességük, úgy jutottak a csillagászok olyan újabb felfedezésekre, amelyek mind távolabbra tették az időben az univerzum keletkezését. Láthatjuk azt is, hogyan vitte előre a kutatásokat előbb a fényképezés

mind hatékonyabb eszközeinek felhasználása, majd a rádiócsillagászaté. Mindez azonban arra a hibátlan logikai következtetésre is elvezet, hogy az eszközök további fejlődése alapot teremthet olyan új elméleteknek is, amelyekről még nem is álmodunk. Hiszen Singh azt is elmondja: a modern atomfizika és relativitáselmélet megjelenése előtt volt egy pillanat, amikor a tudósok úgy tartották, paradigmaváltást hozó felfedezések már nem jönnek, csupán a meglévő elméletek és ismeretek finomítása halad előre!

Igen tanulságos látnunk azt is, hogy az univerzum keletkezéstörténete kutatásának milyen nagy mértékben kellett támaszkodnia a modern atomfizika kutatásaira is, mennyire összefüggenek e tekintetben a fizika legnagyobb és legkisebb objektumokkal foglalkozó területei. Csak ez utóbbiak segítségével lehetett igazolni, hogy az ősrobbanás elmélete hogyan vezethet a nehezebb elemek kialakulására, és hogyan jöhetett létre ez utóbbiaknak az a megoszlása az univerzum anyagában, amelyet a tények mutatnak. Nagyon jellemző ugyanakkor a kutatások összefüggő voltára, hogy a feltételezett magfúziók megvalósulásának tényleges lehetőségére az asztrofizika, közelebbről a szupernovák létének és működésének megismerése adott megfelelő magyarázatot.

Nem mellesleg e kötet a tudománytörténet káprázatos arcképcsarnoka is. Csupán két karakteres arcvonást idézve: A vitában, hogy léteznek-e a Tejútrendszeren túl más galaxisok is, Kant ez utóbbiak mellett állt ki. Azzal érvelt, hogy Isten mindenható, tehát az általa teremtetett univerzumnak végtelenül gazdag tartalmúnak kell lennie. Számára abszurd volt a gondolat, hogy az isteni teremtés kimerült volna a véges Tejútrendszer megformálásában. Max Planck pedig ekként igyekezett óvni Einsteint, és ezért eltanácsolni az általános relativitáselmélettel való foglalkozástól: „Mint egy idősebb barátja, figyelmeztetnem kell Önt, hogy ne tegye ezt; először is azért, mert úgysem fog sikerülni az elmélet kifejtése, de ha mégis sikerülne, senki sem fogja elhinni.”

Dr. Osman Péter

dativus Pro 6.9 – angol/magyar – magyar/angol. Óriásszótár és fordítást segítő szoftver. Dativus Translator Kft., 1999–2006

Neve a jellemzője: valóban óriási ez az eszköz. Óriási a tartalmában. Négy eszköz, négy szolgáltatás egyesül benne: Óriásszótár + fordítást segítő szoftver + weblapfordító, amely weblapok fordítását végzi közvetlenül az internetről + egy különleges „klikk”-szótár, valamint fordítómodul. Óriási az anyagának terjedelme: 354 ezer szópár, 410 ezer kifejezés, 604 ezer mondatminta. És óriási abban az értelemben, ahogy erős tetszésnyilvánításként szoktuk használni ezt a szót.

Valóban nagyon ügyes jószág, igen jó hasznát vehetjük fordításnál, nyelvtanulásnál és meglévő angol tudásunk karbantartására, frissítésére, bővítésére is. A munkát jelentősen könnyítő innovációk egyike a személyi számítógépen működő elektronikus szótárak megje-

lenése. A hagyományos, nyomtatott szótárak használatánál ellentmondás feszül a használhatóság és a kezelhetőség között. A nagyobb szótár jobban bemutatja a szavak, kifejezések választékát, az árnyalatokat, ezzel nagyban segíti a fordítót abban, hogy megtalálja a legjobb megoldást, viszont egy vaskos vagy többkötetes szótárt már igen nehéz kezelni. Hagományos szótárak esetében minél gazdagabb a bennük lévő anyag, annál inkább számottevő lehet a keresés időigénye is, ami lassítja a munkát. A számítógépes változatnál – amilyen ez is – nincs ilyen probléma, az anyag gazdagsága nem megy a kezelhetőség vagy a hatékonyság rovására. És bármilyen kezes is a nyomtatott szótár, ha számítógépen dolgozunk, sokkal nehezebb és időrablóbb oda-vissza ingázni a gép és a kötet(ek) között, mint egy-egy egérkattintással lépkedni a tulajdonképpeni munkánkról a gépen futó szótárra és onnan vissza. A korszerű elektronikus megoldások, amilyen ez is, emellett nagymértékben gazdagítják a szótár alkalmazástechnikai lehetőségeit is, olyan többlétszolgáltatásokat és módozatokat kínálnak, amelyek szintúgy jelentősen segítik, hatékonyabbá tehetik a munkát.

Nagyon fontos észrevennünk az ésszerűen óvatos, mértéktartó elnevezés üzenetét is: „fordítást segítő szoftver”. Azaz a megnevezés nem ígéri, hogy itt olyan eszközt kapnánk, amelybe bevisszük a szöveget az egyik nyelven, és az kiadja a mindig pontos, helyes fordítást a másikon. Ha ez utóbbit ígérné, a legkevesebb, amit mondanunk kellene, hogy huncut, aki ezt állítja. Ez viszont így korrekt. Asztali számítógépen futó szoftvertől ne várjuk, hogy ténylegesen elvégezze a fordítás munkáját helyettünk. Jelentősen megkönnyítheti annak elvégzését, az esetek bizonyos hányadában még valóban jó fordításokat is ad, de ennél többre nem képes. Ez nem is lehet másképpen, nem az eszköz gyengeségéből, hanem a nyelvi kommunikáció bonyolult természetéből következően. Egyazon szónak számos jelentése lehet, függően a nyelvi környezettől. Csak ennek átfogó elemzéséből tudhatná meg szegény például, hogy az adott mondatban a „váltó” a vonatot vagy a pénzt terelgeti. A fordítást még nehezíti, hogy a különféle szakterületek sajátos nyelvezetében ugyanaz a szó többé-kevésbé eltérő jelentéseket hordozhat, és a szavakból összeálló kifejezésekkel is hasonló a helyzet. Mindezek felismerése és azonosítása sokkal bonyolultabb – feltehetően sokszorosan is drágább – programot, és a felhasználónál annak megfelelő számítógépes háttérrel igényelne. A *dativus* valóban segíti a fordítást azzal, hogy készít egy több-kevésbé megközelítő változatot, nemritkán egészen jól, amelyből már könnyebben elkészíthetjük a magunk végleges változatát. Elvégre az embernek amúgy is megvan a saját stílusa, azt pedig végkép nem várhatja a géptől, hogy még ehhez is alkalmazkodni tudjon. Egészen különleges szolgáltatás egyebek közt, hogy a fordításnak van egy mondatosztározás elnevezésű funkciója, amelytől a mondat szavainak fordításához megkaphatjuk a gép által lehetségesnek ítélt szinonimákat – a „postás” főnévhez pl. hetet kínál. Mindehhez rögtön két technikai megjegyzés is kívánczik. Egyik, hogy minél bonyolultabb az eredeti szöveg szerkezete, például minél kacifántosabb annak szórendje, annál inkább megtörténhet, hogy a *dativustól* fordításként furcsa nyelvi salátát kapunk. Viszont még ezzel is segít, mert abból, amit elének rak, már könnyebben elkészíthetjük a magunk változatát, a gépi fordítás hibái pedig kifejezetten fel is hívhatják a figyelmünket a szöveg buktatóira. Más

kérdés, hogy érdemes odafigyelni, lehetőleg ne túlbonyolított vagy túl zavaros szövegekkel etessük szegény gépet. A másik, hogy amíg a szótárprogram kezelése egészen egyszerű, ez a fordítást segítő szoftver már bonyolultabb eszköz, ami szükségszerűen következik éppen a feladatának jóval összetettebb voltából. Alkalmazástechnikai vonatkozásban ez azt jelenti, hogy alaposan ki kell tanulnunk a használatát ahhoz, hogy jól kiaknázhassuk a benne rejlő lehetőségeket. Ebben jól segít a felhasználói útmutató.

Kiemelést érdemlő erénye az eszköznek, hogy a számítógépen rezidens szoftverként is telepíthető, azaz ebben az esetben a használatához már nincs szükség a lemezre. Ez számottevően gyorsabbá teszi alkalmazását, és a lemezmeghajtó is szabad marad más eszközök számára.

Dr. Osman Péter

1000 Motorkerékpár – történelem + klasszikusok + technika. Alexandra Kiadó, 2006; ISBN 963 369 910 X

A motorkerékpárok története karakteres része a XX. század technika- és kultúrtörténetének. E közlekedési eszközök java éppen úgy a folyamatos és módszeres műszaki, ergonomiai és formatervezési innovációk eredménye, mint a ma már kétségkívül elterjedtebb autók. Ennek egyik következménye, hogy akárcsak az autó, a motorkerékpár is már a megjelenése után egészen hamar technikai sporttá vált, és a versenypályákon kivívt győzelmek igen fontos marketingeszközként szolgáltak a sorozatgyártásra szánt típusok értékesítésében. Az autókhoz hasonlóan, a versenyeken való győzelmek megszerzése az innováció egyik nagy hajtóerejeként működött a motorkerékpárok fejlesztésében, az ebben elért eredmények pedig átkerültek a sorozatgyártásra szánt típusokba. Erről, valamint a nagyjából száz év során létrehozott típusok javának ezer példányáról ad igen érdekes és a terjedelem adta lehetőségek között alapos áttekintést ez a kötet, a bemutatott példányok rövid jellemzésével, fényképével, legfontosabb adataival. Tömör összegzést ad természetesen magukról a nagy márkákról is, ami számos esetben dióhéjba sűrített gyártörténetnek is megfelel. Ezekben kitűnően megmutatkozik az a folyamatos verseny és vetélkedés, amellyel a különféle gyártók küzdöttek a piaci pozíciók elnyeréséért, az értékesítési lehetőségek megszerzéséért és javításáért.

A motorkerékpár ugyanakkor soha nem volt pusztán valamiféle leegyszerűsített és ezért olcsóbb autópótlék, hanem igen jelentős hányadban a saját jogán, a maga sajátos érdemeinek köszönhetően sikeres közlekedési, sport-, hobbieszköz. Tudjuk azt is, hogy vannak köztük márkák, amelyek az idők folyamán kifejezetten kultusztárggyá váltak. Ilyen talán mindenek előtt az itt is szereplő Harley-Davidson. A Harley nem egyszerűen legendás márka, sőt nem is csupán maga a motorkerékpár megtestesült legendája, hanem egy kultúra is épült köré. Nagymenő üzletemberek boldogan öltik magukra a Harley-törzs tollazatát, rituálisan járnak vele és látogatnak törzsi találkozókat. (Említsük is meg: az Alexandra most adott ki róla egy szó szerint csodálatos, nagyon impozáns albumot A Harley-Davidson nagykönyve címmel.)

Egy jobb motorkerékpár teljesítménye ma már meghaladja a kisebb autókét, és e tekintetben vetekszik a középkategóriába esők jelentős hányadával. A jobb ár is hasonlóképpen áll az autókéhoz viszonyítva. Ebben is megmutatkozik, hogy használati értékében a motorkerékpár egészen más világ, mint az autó, és a jobb típusokat nem azért vásárolják az emberek, hogy az autónál olcsóbb közlekedési eszközhöz jussanak. A motoron az ember közvetlenebbül éli meg mind az útját környező tájat, mind a sebesség érzését. Ára is van ennek: egyrészt a védettség hiánya szélllel, csapadékkal és még inkább az esés kockázatával szemben, másrészt az a sajátos egyensúlyi helyzet, amely minden kétkerekű motorkerékpár elkerülhetetlen tulajdonsága: az egynyomsávós jármű súlypontja az alátámasztás fölött imbolyog, ami statikailag labilissá teszi, és csak vezetőjének folyamatos, aktív közreműködése képes visszatartani a borulástól. E kötet igen tartalmas, érdekes bevezető tanulmányában olvashatunk arról is, hogyan igyekeztek a fejlesztők javítani a motorkerékpárok útfekvést és ezáltal azok menetbiztonságát. Akit érdekelnek ezek a gépek, az maga is tudja: kezdetben vala a lemezvilla, majd jött a rugalmas felfüggesztés, a teleszkóp, a különféle lengéscsillapítók, majd a lengővilla, előbb hátul, azután egyes típusoknál elől is. Megjelentek olyan jószágok is, amelyeken több-kevesebb burkolat igyekezett az autókéhoz valamelyest hasonló védelmet biztosítani.

Motorkerékpárokról szólva említsük meg azt is, amit itt nem találunk: voltak valaha nálunk neves magyar típusok is. A Honvédelmi Minisztérium honlapján olvashatjuk, hogy a csepeli Weiss Manfréd Művekben 1933-ban megtörtént a motorkerékpárok sorozatgyártásának beindítása, 1947-ben kezdték gyártani a népszerűvé vált ún. „százás Csepelt” (100 cm³ motorral), 1949-ben a „125-öst”. Ugyanitt készültek 1954-től a neves és kedvelt Pannónia motorkerékpárok is, köztük az itt különlegességnek számító, kéthengeres P20 és P21 típusok. És visszagondolva arra, hogy innováció a potenciális befogadókönyezetben újnak számító dolognak a helyi gyakorlatba történő sikeres bevezetése és elfogadtatása is, idézzünk ide két további típust, amelyek a maguk idejében a Szovjetunióban sajátos innovációnak számítottak – az etikai vonatkozásokat itt ne bolygassuk –, nálunk pedig kedvelt márkáknak: a sivatagi DKW-ból lett K55-öst (pesti nevén a kirgiz kecskét), valamint a BMW-utód tekintélyes IZS motorokat.

61 márka szerepel ebben a kötetben. Vannak, amelyekre már csak az idősebbek emlékeznek: pl. Adler, a cseh CZ (nálunk „Cetka”), a cseh Jawa, amelyet a kötet világraszóló mérnöki bravúrnak nevez, a DKW és még néhány. Vannak itt jól ismert márkák és köztük nagy újjászületés is: a német MZ. Van sok olyan is, amelyeket inkább csak az igazi motorrajongók, valamint a sport világában otthonosak ismernek.

Azzal kezdtük, hogy a motorkerékpár-típusok java a folyamatos és módszeres műszaki, ergonómiai és formatervezési innovációk eredménye. Az itt bemutatottak nagyon sok érdekes megoldási elemmel mutatják, bizonyítják ezt. Aki pedig képes műszaki alkotásban is meglátni a szépet, az egészen bámulatos, csodás gépeket láthat itt.

Dr. Osman Péter

SUMMARIES

RELICS OF THE FUTURE? MILLENNIAL HERITAGE OF INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION

Dr. Miklós Bendzsel

In the lecture delivered on the occasion of the centenary session of the Hungarian Association for the Protection of Industrial Property and Copyright in November 2006 the present and future role of intellectual property protection systems is analysed. First of all the significance of the assessment of intellectual assets is emphasized from the point of view of enterprises and also Hungarian economy. A proposal is presented to establish the National Body for Anti-counterfeiting, taking an active part in creating strategy and having a coordinating function in the fight against intellectual piracy.

SHOULD EVERYONE LOOK ATTENTIVELY TOWARDS LONDON?

Mihály Ficsor

The report of the Gowers review of intellectual property commissioned by the Government of the United Kingdom was published on 6 December 2006. It includes a number of policy recommendations. This article introduces the report and its main recommendations to the Hungarian readers drawing their attention, in particular, to those conclusions of the Gowers review that can also be of interest to them in view of the plans for improving the IP system in Hungary. The title is a paraphrase of a famous Hungarian poem calling for sweeping changes, written by János Batsányi in response to the French Revolution of 1789.

THE TRIPS AGREEMENT IN THE DECISIONS OF THE EUROPEAN COURT PART I: DIRECT EFFECT OF THE TRIPS AGREEMENT IN COMMUNITY LAW

Péter Munkácsi

The law of the World Trade Organization (WTO) since 1995 has been gradually intertwined with the European Community/European Union law. The influence of the WTO law on the EU law should not be surprising. Today the WTO and the EU are two the most significant institutional and normative sites of governance in the world. The intended two part article will present an overview of the WTO (in particular the TRIPS Agreement) impact on EU law. It analyses several judgements - inter alia ERSA - concerning TRIPS Agreement by the European Court of Justice with regard to the direct effect and competence issues within the common commercial policy.

AN INTERESTING EUROPEAN DECISION CONCERNING THE PATENTABILITY OF DIAGNOSTIC METHODS

Dr. Tivadar Palágyi

The President of the European Patent Office (EPO) has observed divergence between two decisions of the Boards of Appeal concerning the patentability of medical diagnostic methods. Therefore, he has raised a question of law to the Enlarged Board of Appeal (EBA) for clarifying this problem. In its opinion, the EBA has followed a narrow interpretation of the exception from patentability of inventions of this kind and confirmed the established case law of the EPO by stating that diagnostic methods wherein not all essential technical steps are performed on the human or animal body are patentable.

ONCE MORE ON THE PROTECTION OF REPUTED MARKS – ECJ’S JUDGEMENT IN DAVIDOFF V. GOFKID

Dr. Sándor Vida

In its judgement C-292/00 the EC told that Article 5(2) of the Directive is to be interpreted as entitling the Member States to provide specific protection for registered trade marks with a reputation in cases where a later mark or sign, which is identical with or similar to the registered mark, is used for goods or services identical with or similar to those covered by the registered mark. The Bundesgerichtshof that requested the preliminary ruling, in its judgement „Davidoff II” followed this line when annulling the judgement of the Court of Appeal of Bremen, inviting the latter to establish the facts. Commentaries of Reuther, von Mühlendahl, Norman, Bonet, Carboni, Ingerl and Rohnke are reported and analysed.

NATURE’S INVENTIONS – SHARK AND BIOFOULING

Dr. Judit Vidák

One of the most successful members of the animal kingdom: the shark helps to overcome biofouling on submerged objects. Some inventions inspired by shagreen are mentioned.

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

Megjelenik kéthavonta

2. (112.) évfolyam, 1. szám

Megjelent: 2007. február

Felelős kiadó:

dr. Bendzsel Miklós

Felelős szerkesztő:

Bana Zsuzsanna

Tervezőszerkesztő:

Plette Péter

Szerkesztőségvezető:

Dürr János

Szerkesztőség:

Magyar Szabadalmi Hivatal

1054 Budapest, Garibaldi u. 2., Telefon: 474 5554

Levélcím: Pf. 552, 1370, e-mail: iszjsz@hpo.hu

www.mszh.hu

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága,

1008 Budapest, Orczy tér 1.

Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél,
e-mailen (hirlapelofizetes@posta.hu), faxon: 303 3440.

További információ: 06 (80) 444 444

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk a 06 (80) 444 444 zöldszámon.

Egyes szám ára: 1150 Ft

Egy évre: 6900 Ft

MSZH – Nyomda – 2007.017/1

Felelős vezető:

Dürr János

Tel.: 474 5953

HU ISSN

1587–5563

Szerkesztőbizottság:

dr. Bendzsel Miklós elnök

Bana Zsuzsanna, Dürr János, dr. Ficsor Mihály, dr. Gonda Imre,

dr. Kiss Zoltán, Kürtös József, Posteinerné Toldi Márta,

dr. Tószegi Zsuzsanna, Ujvári János